

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 44

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums

2013. gada 15. februāris

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	485. plenārā sesija 2012. gada 12. un 13. decembrī	
2013/C 44/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Makroreģionālās stratēģijas izstrāde Vidusjūras reģionam – priekšrocības, ko varētu gūt salu dalībvalstis" (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Kipras pieprasījuma)	1
2013/C 44/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES "enerģijas salu" savienošana: izaugsme, konkurētspēja, solidaritāte un ilgtspēja ES iekšējā enerģijas tirgū" (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Kipras pieprasījuma)	9
2013/C 44/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Individuālo sociālo, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu turpmākās attīstības tendences un ietekme Eiropas Savienībā" (pašiniciatīvas atzinums)	16
2013/C 44/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Partnerības princips, īstenojot vienotā stratēģiskā satvara fondus – elementi ES Rīcības kodeksam attiecībā uz partnerību" (pašiniciatīvas atzinums)	23
2013/C 44/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošana un pārraudzība, ko veic ES iestādes, un EESK loma" (pašiniciatīvas atzinums)	28

LV

Cena:
EUR 8

(Turpinājums nākamajā lappusē)

<u>Paziņojums Nr.</u>	<u>Saturs (turpinājums)</u>	<u>Lappuse</u>
2013/C 44/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Garīgās veselības gads – labākas darba vietas un augstāka dzīves kvalitāte" (pašiniciatīvas atzinums)	36
2013/C 44/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sociālā lauksaimniecība: zaļā aprūpe un sociālā un veselības aprūpes politika" (pašiniciatīvas atzinums)	44
2013/C 44/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dzelzceļa pakalpojumu kvalitāte Eiropas Savienībā" (pašiniciatīvas atzinums)	49
2013/C 44/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Problēmas saistībā ar sociālo mājokļu definēšanu" (pašiniciatīvas atzinums)	53
2013/C 44/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības attīstība Ķīnā – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā un tā ilgtspējīgas ietekmes veicināšanā"	59
2013/C 44/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu " "Rio+20" konference: pašreizējais stāvoklis un perspektīvas" (atzinuma papildinājums)	64

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

485. plenārā sesija 2012. gada 12. un 13. decembrī

2013/C 44/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācijas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvas 77/91/EEK un 82/891/EK, Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK un 2011/35/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010" COM(2012) 280 <i>final</i> – 2012/0150 (COD)	68
2013/C 44/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, uz kuriem attiecas vienotais stratēģiskais satvars, un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006" COM(2012) 496 <i>final</i> – 2011/0276 (COD)	76
2013/C 44/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ziņojums par konkurences politiku 2011. gadā" " COM(2012) 253 <i>final</i>	83

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

485. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 12. UN 13. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Makroreģionālās stratēģijas izstrāde Vidusjūras reģionam – priekšrocības, ko varētu gūt salu dalībvalstis” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Kipras pieprasījuma)

(2013/C 44/01)

Ziņotājs: **DIMITRIADIS kgs**

Kipras Eiropas lietu valsts ministrs *Andreas D. MAVROYIANNIS* kgs Eiropas Savienības Padomes Kipras prezidentūras vārdā 2012. gada 22. maijā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju sagatavot izpētes atzinumu par tematu

“Makroreģionālās stratēģijas izstrāde Vidusjūras reģionam – priekšrocības, ko varētu gūt salu dalībvalstis”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka, neraugoties uz ārkārtīgi trauislo un pagaidām nestabilo situāciju Vidusjūras reģionā, ir pienācis brīdis uzsākt daudzlīmeņu dialogu starp Komisiju, dalībvalstīm un Eiropas un Vidusjūras reģiona sadarbībā iesaistītajām valstīm, vietējām un reģionālajām pašvaldībām un pilsonisko sabiedrību, lai izstrādātu jaunu makroreģionālo stratēģiju, kas sastāv no divām daļām un kas atbilst reģiona vajadzībām, stiprinot tā konkurētspēju starptautiskā mērogā ⁽¹⁾.

1.2 EESK atzīst, ka Vidusjūras reģions aptver ļoti plašu teritoriju, kurā vērojama atšķirīga ekonomiskā, sociālā, politiskā un kultūras situācija, kā arī struktūru un infrastruktūras daudzveidība šā reģiona valstīs (ES dalībvalstis, ES kandidātvalstis, kuras vēl nav pievienojušās ES, un valstis, kuras nav ES dalībvalstis, bet piedalās ES un Vidusjūras reģiona valstu partnerībā); tāpēc Komiteja ierosina izstrādāt divas apakšreģionālās stratēģijas — vienu Vidusjūras reģiona austrumu valstīm, otru — šā reģiona rietumu valstīm; abas minētās apakšstratēģijas sadarbības ietvaros būs savstarpēji saistītas, kā arī saistītas ar Jonijas un Adrijas jūras makroreģionālo stratēģiju.

1.3 EESK ņem vērā Padomes lēmumus un tiem atbilstošo Eiropas Parlamenta viedokli, ka makroreģionālās stratēģijas īstenojamas ar nosacījumu, ka tām nav vajadzīgi ne papildu finanšu resursi, ne jauni tiesību akti, ne arī papildu pārvaldības struktūra (“triju “nē”” princips). Komiteja tomēr uzskata, ka jāpiešķir finansējums datu vākšanas tehniskajam atbalstam un vajadzīgo strukturālo projektu veicināšanai.

⁽¹⁾ Sk. Eiropas Parlamenta ziņojumu par ES makroreģionālo stratēģiju attīstību: pašreizējā prakse un nākotnes izredzes, it īpaši Vidusjūras reģionā. Referents *F. Alfonsi* (A7-0219/2012). Eiropas Parlamenta 2012. gada 3. jūlija rezolūcija par ES makroreģionālo stratēģiju attīstību: pašreizējā prakse un nākotnes izredzes, it īpaši Vidusjūras reģionā (2011/2179 INI).

1.4 EESK uzskata, ka darbībām un programmām pašreiz piešķirtais apjomīgais ES finansējums no struktūrfondi, kā arī EIB finanšu instrumenti, ir apmierinoši līdzekļi, kas jāizmanto pārredzamā un pēc iespējas elastīgākā veidā. Komiteja atbalsta arī Eiropas un Vidusjūras reģiona investīciju bankas izveidošanu ar EIB starpniecību, kā arī politiku, kas atvērta ieguldījumiem no dažādām finanšu iestādēm, piemēram, KfW, ERAB, Pasaules Bankas, Āfrikas Attīstības bankas un Islāmiskās Attīstības bankas.

1.5 EESK uzskata, ka vispirms jānostiprina sadarbība vietējā līmenī, veidojot ciešākus tirdzniecības, tūrisma un rūpniecības sakarus starp Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm.

1.6 EESK uzskata, ka Padomei jāpieņem vajadzīgie politiskie lēmumi, lai nekavējoties atrisinātu pašreizējās problēmas un Savienība Vidusjūrai kļūtu par jaunās makroreģionālās politikas plānošanas un īstenošanas struktūru.

1.7 EESK uzskata: ja Padome nekavējoties pieņems Adrijas un Jonijas jūras reģiona stratēģiju (Padomes 2011. gada 24. jūnija secinājumi), tas ļaus ieviest makroreģionālo stratēģiju Vidusjūras reģionam.

1.8 EESK uzskata, ka Kiprai un Maltai, kā arī visām Vidusjūras salām būs sevišķi svarīga nozīme jaunajā ES stratēģijā. Minētās salas atrodas ļoti sarežģītā situācijā, jo trūkst savienojumu un komunikācijas iespēju ar kontinentālajām ES dalībvalstīm.

1.9 EESK uzsver, ka ļoti svarīgi ir veicināt lauksaimniecisko ražošanu visā Vidusjūras reģionā plašākā nozīmē.

1.10 EESK norāda, ka ir jāpapildina jūras un gaisa savienojumi starp Vidusjūras reģiona valstīm un plašāk — ar pārējām ES valstīm.

1.11 EESK apstiprina, ka ar šo atzinumu tā ierosina debates par jaunu makroreģionālo stratēģiju Vidusjūras reģionam un uzsāk šās svarīgās tematikas apspriešanu. Komiteja paziņo, ka

tā turpinās darbu pie šī ļoti nozīmīgā jautājuma, izstrādājot jaunus atzinumus, kuros sīkāk un dziļāk tiks izskatītas visas šajā atzinumā izklāstītās problēmas.

2. Ievads

2.1 Kipra ES Padomes prezidentūras periodam 2012. gada otrajā pusgadā par vienu no prioritātēm noteikusi atzinuma izstrādi par tematu “Makroreģionālā stratēģija Vidusjūras reģionam”, kurā īpaša uzmanība pievērsta jautājumam par to, kādas priekšrocības varētu gūt mazās salu valstis.

2.2 Kipra šo izpētes darbu uzticēja EESK, ņemot vērā Komitejas nozīmi konsultatīvo atzinumu izstrādē, kuros izklāstīts un pārstāvēts dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis, tādējādi sekmējot līdzdalības demokrātiju Eiropas Savienībā.

2.3 Tā kā Vidusjūras reģionam ir īpašas iezīmes un ar tām saistītas vajadzības, šis atzinums ir turpinājums darbam, kas veiksmīgi aizsākts ar makroreģionālo pieeju definēšanu Baltijas jūras reģionam⁽²⁾, kā arī makroreģionālajām attīstības stratēģijām Donavas reģionam, Adrijas un Jonijas jūras reģionam un Atlantijas okeāna reģionam.

2.4 Šīs stratēģijas mērķis būs izstrādāt saskaņotu politiku, kas sekmēs ciešākas ekonomiskās un sociālās attiecības starp reģiona valstīm, sadarbību kopīgo problēmu risināšanai, kā arī reģiona konkurētspēju starptautiskā mērogā, tā labklājību, drošību un ilgtspēju vides aspektā. Turklāt šāda makroreģionālā stratēģija nodrošinās, ka visas ES iestāžu politikas jomas, mērķi un darbības būs saskaņotas ar dalībvalstīm, reģioniem, vietējām Ekonomikas un sociālo lietu padomēm un visiem pārējiem Vidusjūras reģiona iesaistītajiem dalībniekiem, it īpaši mazajās un izolētajās Vidusjūras salu valstīs.

2.5 Ar šo stratēģiju paredzēts arī risināt problēmas, kas saistītas ar pašreizējo starptautisko ekonomikas krīzi, un paātrināt izaugsmes, nodarbinātības iespēju radīšanas un bezdarba samazināšanas tempus.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Makroreģionālā sadarbība: Baltijas jūras stratēģijas izvērsšana citos Eiropas makroreģionos”, OV C 318, 23.12.2009., 6. lpp.;

EESK atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam” (COM(2009) 248 final), OV C 339, 14.12.2010., 29. lpp.

2.6 Šajā nolūkā atzinumā izmantota Komisijas sniegtā makroreģionālās stratēģijas definīcija⁽³⁾, kurā noteikts, ka stratēģija uzskatāma par makroreģionālu, ja tā atsaucas uz kādu reģionu, kas ietver dažādu valstu teritorijas vai reģionus, kuriem ir kopīgas iezīmes, piemēram, kopīga jūras vai cita teritorija, vai kopīgi problēmjautājumi, piemēram, attīstības un klimata pārmaiņu problēmas, ierobežoti ekonomiskie un kultūras sakari utt. Makroreģionālās stratēģijas ir tādas pieejas, kurās īpašo makroreģiona mērķu īstenošanai tiek izmantoti jau esošie instrumenti, programmas un finansējums, iekļaujot to plānošanā publiskos un privātos līdzekļus, lai ES, valstu un reģionālajā līmenī pieejamo finansējumu varētu izmantot pēc iespējas plašākam politikas jomu klāstam. Makroreģionālās stratēģijas nodrošina reģionu un dažādu dalībvalstu resursu konvergenci saskaņotas dažādu līmeņu pārvaldības īstenošanā, kā arī lielāku savstarpējo izdevīgumu visām iesaistītajām pusēm.

2.7 Reaģējot uz mainīgo un ļoti nestabilo politisko vidi pēc revolūcijām Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs, Eiropas Savienība attiecībā uz minētajām valstīm izsludināja jaunu pieeju — partnerattiecības demokrātijai un kopīgam uzplaukumam —, ar kuru tiks atbalstītas valstis, kas panākušas progresu vajadzīgo reformu īstenošanā un sasniegušas konkrētus un izvērtējamus mērķus⁽⁴⁾.

3. Vidusjūras reģionā risināmie problēmjautājumi

3.1 Jāatzīmē, ka jaunajā makroreģionālajā stratēģijā jāietver visas Vidusjūras reģiona valstis, proti, ES dalībvalstis (Portugāle, Spānija, Francija, Itālija, Grieķija, Kipra, Slovēnija un Malta) un trešās valstis (Horvātija, Melnkalne, Albānija, Turcija, Libāna, Sīrija, Palestīniešu teritorijas, Jordānija, Izraēla, Ēģipte, Libija, Alžīrija, Tunisija un Maroka), jo daudzas programmas un iniciatīvas jau izstrādātas gan Vidusjūras reģionam plašākā nozīmē (ES un Vidusjūras reģiona valstu attiecības jeb t.s. Barselonas process), gan atsevišķiem Vidusjūras reģioniem, piemēram, Adrijas un Jonijas jūras reģionam (Adrijas-Jonijas jūras makroreģiona teritoriālā sadarbība Vidusjūras reģionā).

3.2 Taču pirms darbību un politikas pasākumu mērķu noteikšanas precīzi jānoskaidro, kādi ir reģionā risināmie problēmjautājumi.

3.2.1 Pirmkārt, Vidusjūras reģionam, īpaši tā austrumu daļai, ir būtiska vēsturiska nozīme; tajā ir gan ES dalībvalstis, gan trešās valstis dažādos attīstības posmos. Tā kā Vidusjūras

reģionam jau kopš seniem laikiem raksturīga blīva apdzīvotība, saimnieciskā darbība, intensīva preču aprite, personu pārvietošanās un jūras kuģu satiksme, šajā reģionā vērojama ļoti intensīva tirdzniecības aprite un personu pārvietošanās, tomēr Vidusjūras reģiona valstu ekonomiskās attiecības ir ļoti ierobežotas; piemēram, nav tiešo gaisa savienojumu starp Vidusjūras reģiona austrumu valstīm. Daži pamatoti uzskata, ka Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu sadarbība ir vienīgi sadarbība starp Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm un ES dalībvalstīm vai divpusējā sadarbība ar atsevišķām dalībvalstīm.

3.2.2 Otrkārt, reģiona ekonomikas nelīdzsvarotības, attīstības un labklājības līmeņa atšķirību, kā arī bieži (īpaši šobrīd) vērojams spriedzes dēļ personu pārvietošanās šajā reģionā pārvērtusies par pastāvīgu (legālu vai nelegālu) ekonomisko migrāciju⁽⁵⁾; tas negatīvi ietekmē gan izcelsmes valstis, gan galamērķa valstis, jo personu pārvietošanās politiskā patvēruma meklēšanas nolūkā ir šīs problēmas aspekts, kas rada vislielākās bažas.

3.2.3 Treškārt, Vidusjūras reģions joprojām ir politiskas nestabilitātes un bruņotu konfliktu zona ar visām tā negatīvajām sekām — gan cilvēku upuriem, gan materiāliem zaudējumiem, gan ietekmi uz ekonomiskajiem un tirdzniecības sakariem, kā arī uz vidi. Turklāt pēc Arābu pavasara notikumiem radusies nepieciešamība nekavējoties izstrādāt stratēģiju ekonomisko un sociālo attiecību stiprināšanai starp reģiona valstīm, balstoties uz ES iniciatīvu, kurā paredzēts demokrātisks dialogs ar valstīm un pilsonisko sabiedrību⁽⁶⁾ un kurā apliecināts, ka ES nepārprotami atbalsta Vidusjūras reģiona dienvidu valstu tautas⁽⁷⁾.

3.2.4 Ceturtkārt, reģionā ir daudz vērtīgu izejvielu, galveno kārt energoresursu rezerves plašākā Tuvo Austrumu reģionā un Ziemeļāfrikā. Nozīmīgs ir fakts, ka nesen atklātas jaunas dabasgāzes atradnes, kas Eiropas Savienībai varētu nozīmēt jaunus, stabilākus energoapgādes avotus. Tomēr jāgarantē drošības apstākļi un jāpilnveido jūras, gaisa un cita veida satiksmes savienojumi no Vidusjūras reģiona valstīm uz citām pasaules valstīm, īpašu uzmanību pievēršot tirdzniecības flotei, kurai ir svarīga nozīme reģiona ekonomikā.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam, COM(2009) 248 final, OV C 339, 14.12.2010.

⁽⁴⁾ Kopīgs paziņojums Eiropadomei, Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Partnerattiecības demokrātijai un kopīgam uzplaukumam ar Vidusjūras dienvidu reģionu", COM(2011) 200 final, 2011. gada 8. marts.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Paziņojums par migrāciju", COM(2011) 248 final, OV C 248, 25.8.2011., 135. lpp.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Reprezentatīvas pilsoniskās sabiedrības veicināšana *Euromed* reģionā", OV C 376, 22.12.2011., 32. lpp.; EESK atzinums par tematu "Baltijas jūras reģions: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma reģionālās sadarbības uzlabošanā un reģionālās stratēģijas noteikšanā", OV C 277, 17.11.2009., 42. lpp.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs", OV C 43, 15.2.2012., 89. lpp.; EESK atzinums par tematu "ES loma miera veidošanā ārējās attiecībās: paraugprakse un perspektīvas", OV C 68, 6.3.2012., 21. lpp.

3.2.5 Piektdārt, ilgās apdzīvotības, lauksaimniecības darbību, neseno vairākkārtējo sausuma periodu, pārzvejas un intensīvas jūras satiksmes dēļ reģionā vērojams piesārņojums, kas negatīvi ietekmē jūras vidi un piekrasti un rada kaitējumu tūrisma nozarei. Lauku saimniecību ražotās produkcijas apjomi sarūk, to vērtība turpina kristies⁽⁸⁾; pakāpeniski izsīkst jūras resursi un būtiski samazinās zivju nozveja.

3.2.6 Sestdārt, tūrisma nozarei kā nodarbinātības un izaugsmes faktoram ir svarīga nozīme visās Vidusjūras reģiona valstīs; tas ir viens no iemesliem, kāpēc reģiona valstu sadarbības veicināšanu tūrisma nozarē vajadzētu izvirzīt par vienu no attīstības stratēģijas galvenajiem elementiem, lai tādējādi atrisinātu būtiskas problēmas, piemēram, tūrisma sezonālītāti.

3.2.7 Septītdārt, jāsecina, ka tehnoloģiju un komunikācijas līdzekļu izmantošana ar interneta starpniecību ir ierobežota, īpaši Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs, un netiek veikti pasākumi mūsdienu ekonomikai tik svarīgās jomās kā pētniecība un inovācija. Elektroniskā saziņa starp Vidusjūras reģiona valstīm ir ļoti ierobežota.

3.3 Jāatzīmē, ka Ziemeļāfrikas valstu savstarpējās attiecības ekonomikas, politikas un sociālajā jomā ir ļoti zemā attīstības līmenī, un tāpēc, neraugoties uz paziņojumiem, Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu sadarbība faktiski ir ES sadarbība ar atsevišķām reģiona valstīm. Turklāt šajā reģionā īstenoto ES politikas pasākumu un programmu rezultāti bijuši ierobežoti gan tāpēc, ka nebija efektīvu vietējo partneru, gan korupcijas dēļ⁽⁹⁾, gan arī tāpēc, ka nebija pietiekamas izpratnes par tukumiem, tradīcijām un vietējām sociālās pārstāvības iestādēm. Kopš 1995. gada īstenotā Barselonas procesa rezultāti ir vāji, savukārt programma MEDA un Savienība Vidusjūrai līdz šim nav devušas gaidītos rezultātus ES un Vidusjūras reģiona valstu sadarbības veicināšanā.

4. Makroreģionālās stratēģijas mērķi Vidusjūras reģiona valstīs

4.1 Ņemot vērā iepriekš uzskaitītos problēmjautājumus, tiek ierosināts makroreģionālās stratēģijas galvenos mērķus formulēt šādi:

4.1.1 panākt ilgtspējīgu attīstību, stiprinot reģiona valstu ekonomikas konkurētspēju, lai pārvarētu pašreizējo starptautisko ekonomikas krīzi, radītu nodarbinātības iespējas un samazinātu bezdarba līmeni;

4.1.2 veidot ciešākas Vidusjūras reģiona valstu attiecības un panākt, ka šīs valstis kļūst par saziņas tiltu starp ES, Tuvo Austrumu un Āfrikas valstīm, lai nostiprinātu mieru, labklājību un reģionālo kohēziju veicinošus apstākļus;

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Lauksaimniecība Vidusjūras reģiona (Euromed) valstīs (tostarp sieviešu darba nozīme lauksaimniecības nozarē un kooperatīvu loma)", OV C 347, 18.12.2010., 41. lpp.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma korupcijas apkarošanā Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs", OV C 351, 15.11.2012., 27. lpp.

4.1.3 izstrādāt pamatnostādnes vērienīgai enerģētikas politikai gan šā reģiona valstu, gan ES valstu energoapgādes vajadzībām, ņemot vērā, ka ES vēlas dažādot enerģijas piegādātājus un samazināt savu atkarību no Krievijas;

4.1.4 paplašināt preču, pakalpojumu un kapitāla brīvas aprites un personu brīvas pārvietošanās iespējas starp Vidusjūras reģiona valstīm, kuras nav ES dalībvalstis;

4.1.5 pilnveidot savienojumu tīklu, lai nodrošinātu preču, pakalpojumu un personu ātru un netraucētu piekļuvi, īpašu uzmanību pievēršot drošiem energoresursu pārvaļājumiem;

4.1.6 stiprināt ES mazo salu dalībvalsti, proti, Kipras un Maltas, nozīmi Vidusjūras reģionā un šai nolūkā izstrādāt iniciatīvas attiecību uzlabošanai ar partneriem Vidusjūras reģionā, paplašinot, piemēram, reģiona valstu elektronisko saziņu ar pārējām pasaules valstīm;

4.1.7 atbalstīt programmas, kas paredzētas papildu darbvietu radīšanai sabiedrības grupām, kurām vajadzīga īpaša uzmanība⁽¹⁰⁾ (sievietes, jaunieši, cilvēki ar invaliditāti utt.).

4.2 Ar Vidusjūras reģiona makroreģionālo stratēģiju, ko veido apakšreģionālās stratēģijas Vidusjūras reģiona austrumu un rietumu valstīm, jāpanāk, lai reģions veidotos par patiesi novatorisku telpu tirdzniecības, tūrisma, kultūras, ideju, inovācijas, pētniecības un izglītības jomā un kļūtu par miera reģionu, kurā nodrošināta ilgtspējīga ekonomiskā un sociālā attīstība un labklājība.

5. Stratēģiska pieeja Vidusjūras makroreģiona izveidei

5.1 Iepriekšminēto problēmu izvērtējums var palīdzēt noteikt šā reģiona stratēģijas galvenos elementus, kas balstīti uz šādiem sešiem pilāriem, kuri atbilst ES stratēģijai "Eiropa 2020"⁽¹¹⁾:

5.1.1 **Pirmais pīlārs** attiecas uz ekonomisko sadarbību un attīstību, kas saistīta ar ilgtspējas mērķiem, nozīmīgiem pasākumiem ekonomikas jomā un tādiem komponentiem kā

— kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros izstrādāta un uz apmācību, tehnoloģijām, inovāciju un pētniecību balstīta ilgtermiņa stratēģija ilgtspējīgai lauksaimniecības nozarei,

— akvakultūras attīstībai paredzētu pasākumu īstenošana,

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs", OV C 256, 27.10.2007., 144. lpp.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/index_lv.htm

— atbalsts MVU, jo tiem ir liels īpatsvars vietējā uzņēmējdarbībā,

— reģiona valstu savstarpējās tirdzniecības liberalizācija,

— cīņa ar korupciju, kas grauj saimieciskās un sociālās struktūras un mazina konkurētspēju,

— tūrisma un kultūras attīstības veicināšana, īpašu uzmanību pievēršot starpvalstu sadarbībai, centieniem piesaistīt ārvalstu investīcijas, kruīzu tūrisma ar vairākiem galamērķiem veicināšanai, kultūras mantojuma un piekrastes popularizēšanai, piešķirot kvalitātes sertifikātu.

5.1.2 Otrais pīlārs saistīts ar vides aizsardzību un cīņu ar klimata pārmaiņu sekām, proti:

— jūras un zemūdens resursu aizsardzība, veicot pasākumus zivju krājumu atjaunošanai un klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanai;

— papildu pasākumi piekrastes teritoriju aizsardzībai;

— reģiona valstu sadarbības stiprināšana ūdens resursu aizsardzības un to vienlīdzīgas sadales jomā;

— ilgtspējīgas attīstības principu piemērošana jūras transportā, izmantojot jaunās tehnoloģijas kuģu satiksmē, lai samazinātu ekspluatācijas izmaksas un CO₂ emisijas līmeni.

5.1.3 Trešais pīlārs attiecas uz transporta nozari; tajā izvirzīts mērķis nodrošināt savienojumus, preču un pasažieru pārvadājumu drošību gaisa un jūras transportā. Lai to panāktu, ir izvirzīti šādi mērķi:

— ar Vidusjūras reģiona valstu sadarbību stiprināt un pilnveidot jūras komercpārvadājumus un garantēt drošus apstākļus uz starptautiskajiem jūras piekrastes un gaisa satiksmes ceļiem;

— pilnveidot gaisa un jūras savienojumu tīklu starp attiecīgo reģionu valstīm, kā arī starp Vidusjūras reģiona austrumu un rietumu valstīm un, visbeidzot, pārējo ES teritoriju;

— izveidot jaunus vai uzlabot esošos jūras satiksmes koridorus, īpaši lai nodrošinātu salu dalībvalstīm iespēju izmantot drošus un konkurētspējīgus savienojumus.

5.1.4 Ceturtais pīlārs attiecas uz sadarbību enerģētikas jomā ⁽¹²⁾ saistībā ar naftas un dabasgāzes resursiem un atjaunojamajiem energoresursiem, kā arī to drošiem pārvadājumiem no ražotājvalstīm uz ES un citām valstīm. Ļoti drosmīgs, taču nepieciešams projekts ir ilgtermiņa mērķis izveidot "ES un Vidusjūras reģiona dienvidu valstu enerģētikas kopien". Šajā nolūkā ir jāizstrādā daudzlīmeņu enerģētikas politika Vidusjūras reģionam, lai

— veicinātu jaunu, nesen atklātu dabasgāzes atradņu izmantošanu un izmantotu atjaunojamos energoresursus, piemēram, saules un vēja enerģiju;

— veiktu jaunu dabasgāzes atradņu izpēti un nodrošinātu to ekspluatāciju;

— attīstītu atjaunojamos enerģijas avotus, īstenojot tādas reģionālās iniciatīvas kā Saules enerģijas izmantošanas plāns Vidusjūras reģionam, *Dii* — atjaunojamie energoresursi, kas savieno kontinentus, vai *Medgrid*;

— iekļautu Vidusjūras reģiona dienvidu valstis iekšējā enerģētikas tirgū.

5.1.5 Piektais pīlārs attiecas uz inovāciju un konkurētspēju. Stratēģijā būs jāizmanto iespējas, ko sniedz pašreizējās ES iniciatīvas pētniecības un inovācijas jomā, lai stiprinātu konkurētspēju un tādējādi sekmētu Vidusjūras reģiona (plašā nozīmē) tautu labklājību, īstenojot šādus pasākumus:

— veicināt izglītības reformu un izglītības sistēmu pielāgošanu mūsdienu attīstības prasībām, īpašu uzmanību pievēršot darbaspēka apmācības politikai;

— veidot universitāšu, uzņēmumu un pētniecības institūtu ciešāku sadarbību pētniecības un tehnoloģiju jomā;

— atbalstīt zinātnes darbinieku un studentu apmaiņu (programmas *Erasmus*, *Leonardo Da Vinci* u.c.);

— stiprināt attiecīgo valstu sadarbību, lai uzlabotu elektroniskos sakarus un piekļuvi internetam.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Atjaunojamo energoresursu veicināšana un Eiropas kaimiņattiecību politika — Eiropas un Vidusjūras reģiona valstis", OV C 376, 22.12.2011., 1. lpp.; EESK atzinums par tematu "ES enerģētikas politikas ārējā dimensija", OV C 182, 4.8.2009., 8. lpp.

5.1.6 **Sestais pīlārs** attiecas uz imigrāciju un mobilitāti⁽¹³⁾; šajā jomā mērķis ir veicināt legālu un labi organizētu migrāciju, nodrošināt starptautisko tiesību ievērošanu patvēruma jomā, samazināt nelegālo imigrāciju, apkarot cilvēku tirdzniecības noziedzīgos tīklus un, visbeidzot, nodrošināt cilvēktiesību aizsardzību robežkontroles procedūrās:

- stiprināt sadarbību imigrācijas un mobilitātes kontroles jomā starp izcelsmes, tranzīta un uzņēmējām valstīm, ņemot vērā to, ka uzņēmējās valstis parasti ir ES dalībvalstis;
- uzlabot pārvietošanos, robežu šķērsošanas brīvību un izstrādāt jaunu visaptverošu ES patvēruma politiku, kas balstīta uz
 - kopējās Eiropas patvēruma sistēmas prioritātēm,
 - efektīvāku policijas sadarbību pārrobežu noziedzības novēršanas un apkarošanas jomā.

6. Obligātie priekšnoteikumi Vidusjūras reģiona makroreģionālās attīstības stratēģijas mērķu sasniegšanai

6.1 Jaunajai Vidusjūras reģiona makroreģionālajai stratēģijai jāatbilst stratēģijai "Eiropa 2020", pašreizējām ES programmām un finanšu noteikumiem⁽¹⁴⁾, kā arī jāizmanto ES iniciatīvas, piemēram, programma INTERACT, lai nodrošinātu tehnisko atbalstu un apmācību⁽¹⁵⁾. Taču vajadzēs izveidot jaunu infrastruktūru iestāžu darbības pārvaldībai un stiprināšanai. Makrore-

ģionālajā stratēģijā jāierosina jaunas pieejas, kas dos labumu attiecīgajām valstīm, paredzot pragmatiskus pasākumus un tādas politikas, kuras iespējams veiksmīgi īstenot.

6.2 Lai izstrādātu stratēģiju Vidusjūras reģionam (Vidusjūras reģiona austrumu un rietumu valstīm), vajadzēs izmantot visus pieejamos līdzekļus un saskaņot to ar pieejas Vidusjūras reģionam ārējo attiecību aspektiem. Stratēģija būs orientēta uz Eiropas Komisijas, dalībvalstu, reģionu, vietējo pašvaldību un citu iesaistīto dalībnieku īstenoto pasākumu un politiku efektīvāku saskaņošanu.

6.3 Atzīstot Vidusjūras reģiona būtisko nozīmi, Eiropas Savienība 2008. gadā Parīzē notikušajā augstākā līmeņa sanāksmē par Vidusjūras reģionu apņēmas pārskatīt ES sadarbības politiku un nekavējoties to pilnveidot, izveidojot pastāvīgu mehānismu, proti, "Savienību Vidusjūrai"⁽¹⁶⁾. Šim mehānismam, kas izveidots Barselonā un uz ko tika liktas lielas cerības, bija uzticēti konkrēti projekti, kuri saistīti ar jūras piesārņojumu, drošību jūrā, enerģētiku un ciešāku ekonomisko attiecību veidošanu starp Eiropas un Vidusjūras valstu partnerībā iesaistītajiem dalībniekiem. Diemžēl līdz šim Savienības Vidusjūrai darbība nav devusi gaidītos rezultātus.

6.4 Makroreģioniem nav stingri noteiktu robežu. Tāpēc temati, ko iecerēts atbalstīt stratēģijā, jāorientē uz problēmjautājumiem, kuri definēti pēc kopīgas vienošanās, un kopīgiem elementiem, kas ļauj tos atrisināt; turklāt šiem tematiem jābūt saskaņotiem ar citām makroreģionālajām stratēģijām, kuras noteikusi ES, izmantojot ierobežotu politikas jomu un pasākumu klāstu, ko izvēlējušās iesaistītās valstis.

7. Pasākumi jaunās stratēģijas īstenošanai

7.1 Saskaņā ar iepriekš minētajiem apsvērumiem pieejā Vidusjūras reģiona makroreģionālajai stratēģijai vajadzētu iekļaut šādus mērķus:

7.1.1 izveidot atbilstīgu koordinācijas un pārvaldības mehānismu makroreģionālās stratēģijas īstenošanai; ar šo mehānismu jānodrošina koordinācija starp daudzām ES iestādēm un daudziem vietējā līmeņa dalībniekiem. Šajā nolūkā ierosinām ņemt vērā šādus aspektus:

- uzticēt Komisijai (Reģionālās politikas ģenerāldirektorātam sadarbībā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu) visu makroreģionālās stratēģijas pasākumu koordināciju, lai tā kļūtu par oficiālu ES politiku;

⁽¹³⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vispārējā pieeja migrācijai un mobilitātei", COM(2011) 743 final, OV C 191, 29.6.2012., 134. lpp.; EESK atzinumi par šādiem priekšlikumiem: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiāla atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām" COM(2011) 750 final – 2011/0365 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Patvēruma un migrācijas fondu" COM(2011) 751 final – 2011/0366 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma un migrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai" COM(2011) 752 final – 2011/0367 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai" COM(2011) 753 final – 2011/0368 (COD), OV C 299, 4.10.2012., 108. lpp.

⁽¹⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 24. oktobra Regula (EK) Nr. 1638/2006, ar ko paredz vispārējos noteikumus Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta izveidošanai, OV L 310, 9.11.2006.

⁽¹⁵⁾ — www.interact-eu.net/about_us;
— www.interact-eu.net/about_us/downloads/2544/INTERACT-factsheet_Mediterranean-lab_group_06.2010.pdf (kas konkrēti attiecas uz INTERACT nodaļu Valensijā).

⁽¹⁶⁾ http://eeas.europa.eu/euromed/index_en.html

— paredzēt divas apakšreģionālās stratēģijas Vidusjūras reģionam – vienu tās austrumu valstīm, otru – rietumu valstīm, ņemot vērā šo valstu ģeogrāfiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras īpatnības. Abas minētās apakšreģionālās stratēģijas kopā ar Adrijas un Jonijas jūras reģiona stratēģiju aptvers visu Vidusjūras reģionu.

— Komiteja arī ierosina ņemt par paraugu Atlantijas okeāna reģiona stratēģijā izmantotās struktūras (Zivsaimniecības un jūrlietu ģenerāldirektorāts), proti:

1. Pēc Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta iniciatīvas Vidusjūras (austrumu un rietumu) reģionam tiks izveidoti divi forumi, kuri apkopos pašreizējo situāciju katrā no šiem reģioniem un sagatavos rīcības plānus. Šo forumu sastāvā būs ES iestāžu (Komisijas, Parlamenta, EESK un RK), Vidusjūras reģiona valstu, reģionālo un vietējo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

2. Forumu darbā palīdzēs divas vadības komitejas.

3. Komisija un valstu valdības izvērtēs abu forumu iesniegtos galīgos priekšlikumus.

7.1.2 Īstenot ES labu kaimiņattiecību politiku. Līdz šim makroreģionālo stratēģiju pieeja aprobežojās ar ES iekšpolitikas īstenošanu. Lai veiksmīgi īstenotu Vidusjūras reģionā šādu stratēģiju, kurā iesaistītas vairākas valstis, kas nav ES dalībvalstis, ir jāņem vērā arī ārpolitikas aspekti, īpašu uzmanību pievēršot ES labu kaimiņattiecību politikai.

7.1.3 Jaunas politikas izstrāde ar mērķi

7.1.3.1 izglītot un apmācīt darbaspēku;

7.1.3.2 uzlabot saziņu ar Interneta un e-pasta starpniecību un pastāvīgi pilnveidojot tiešsaistes pakalpojumus elektroniskās pārvaldības jomā;

7.1.3.3 kopīgi veikt pētniecības un inovācijas plānošanu ilgtspējīgas attīstības un arodapmācības mērķiem;

7.1.3.4 nodrošināt brīvu jūras tranzītu un preču apriti, personu brīvu pārvietošanos un energoresursu pārvadājumus, īstenojot drošu transporta pakalpojumu politiku, sniedzot šos pakalpojumus par pieņemamu cenu un izveidojot jaunus jūras satiksmes koridorus, kā arī pilnveidojot jūras komercpārvadājumus;

7.1.3.5 nodrošināt efektīvus jūras un gaisa satiksmes savienojumus starp visiem Vidusjūras reģioniem un ar pārējām pasaules valstīm;

7.1.3.6 paplašināt tirdzniecības un politiskās attiecības, izveidojot uz Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerattiecību nolīgumiem balstītas brīvās tirdzniecības zonas, kurās atcelta ievadmuita un kurās īsteno tādus saskaņotus pasākumus kā, piemēram, regulatīvā konverģence;

7.1.3.7 veikt pasākumus konkurences, publiskā iepirkuma, investīciju aizsardzības, sanitārajā un fitosanitārajā jomā.

7.1.4 Pārrobežu un starpreģionālās sadarbības projektus var finansēt no pašreiz pieejamiem finanšu resursiem⁽¹⁷⁾, t.i., ES struktūrfondiem, dalībvalstu iemaksām, citu donoru valstu (piemēram, Norvēģijas un Šveices) iemaksām, Eiropas Investīciju bankas (EIB)⁽¹⁸⁾, kas finansējumu piešķir ar Eiropas un Vidusjūras reģiona ieguldījumu un partnerības instrumenta (FEMIP)⁽¹⁹⁾ starpniecību, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas (ERAB) atbalstu, noslēdzot starptautisku vienošanos, un Savienībai Vidusjūrai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem ar iespēju piesaistīt vietējo pašvaldību, privāto dalībnieku un NVO finansējumu.

7.1.5 Jaunajai makroreģionālajai stratēģijai jābūt funkcionāli saistītai ar citām ES politikas jomām, piemēram, stratēģiju "Eiropa 2020", kohēzijas politiku, jauno kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, Eiropas transporta, enerģētikas un telekomunikāciju tīkliem, programmu "Apvārsnis 2020", Digitālo programmu, Uzņēmumu konkurētspējas un MVU programmu (COSME) un jo īpaši integrētu jūrlietu politiku un kopēju Eiropas patvēruma sistēmu⁽²⁰⁾.

8. Salu nozīme jaunajā makroreģionālajā stratēģijā

8.1 Nevar noliegt, ka līdz šim ES līmenī nav izstrādāta neviena vispārēja un pastāvīga stratēģija, kurā ņemtas vērā īpašās vajadzības ES salu dalībvalstīs – Kiprā un Maltā, kuras saskaras ar problēmām transporta un enerģētikas jomā. Apgūtinātā piekļuve minētajām salām kavē vienotā tirgus izveidi.

8.2 Jaunajā Vidusjūras reģiona makroreģionālajā stratēģijā būs precīzi noteikti savienojumu veidi ar Kipru un Maltu, un tā sekmēs labvēlīgu apstākļu radīšanu ES resursu izmantošanai.

8.3 Kiprai (Vidusjūras reģiona austrumu daļā) un Maltai (Vidusjūras reģiona rietumu daļā) var būt ļoti konstruktīva loma jaunās makroreģionālās stratēģijas īstenošanā un pārvaldībā, jo tajās var atrasties pārvaldības struktūras, kas tiks izveidotas vai pārvietotas uz reģionu.

⁽¹⁷⁾ ES kaimiņattiecību un partnerības mehānisma ietvaros līdz 2013. gada beigām ES kaimiņvalstu atbalstam Vidusjūras reģionā ir pieejami aptuveni 4 miljardi *euro*.

⁽¹⁸⁾ <http://www.eib.europa.eu/projects/regions/med/index.htm?lang=fr&lang=en>

⁽¹⁹⁾ <http://www.eib.europa.eu/infocentre/publications/all/femip-2011-annual-report.htm>.

⁽²⁰⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionālajai komitejai "Patvēruma politikas plāns. Integrēta pieeja aizsardzībai visā ES teritorijā", COM(2008) 360 final.

9. EESK potenciālā loma jaunajā stratēģijā Vidusjūras reģionam

9.1 Sadarbībā ar Vidusjūras reģiona dalībvalstu Ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām organizācijām Ziemeļāfrikas valstīs (ja tādas ir izveidotas) un pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijām EESK ir nolēmusi rīkot Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomju asambleju, kurai jānotiek tuvākajā laikā.

9.2 EESK ir vajadzīgā pieredze un zināšanas, lai kļūtu par Vidusjūras reģiona forumu locekli, kad tādi tiks izveidoti.

9.3 EESK iecerējusi arī turpmāk izstrādāt atzinumus par šo tematu, lai padziļinātu un analizētu makroreģionālo stratēģiju Vidusjūras reģionam.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES “enerģijas salu” savienošana: izaugsme, konkurētspēja, solidaritāte un ilgtspēja ES iekšējā enerģijas tirgū” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Kipras pieprasījuma)

(2013/C 44/02)

Ziņotājs: **COULON kgs**

ES prezidentvalsts Kipra saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 18. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“ES “enerģijas salu” savienošana: izaugsme, konkurētspēja, solidaritāte un ilgtspēja ES iekšējā enerģijas tirgū” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Kipras pieprasījuma)

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 159 balsīm par, 5 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tās Eiropas valstis un reģioni, kuriem raksturīga enerģētiskā izolētība šā jēdziena plašākajā nozīmē, saskaras gan ar ekonomiska, gan sociāla rakstura grūtībām; nereti šādas valstis un reģioni lielā mērā ir atkarīgi no fosilo energoresursu importa. Tāpēc iespējamās lielas cenu atšķirības, kas savukārt izraisa atšķirības gan no solidaritātes, gan no Eiropas teritoriju vienmērīgas attīstības viedokļa.

1.2. Padome 2011. gada februārī ir izvirzījusi mērķi novērst enerģētisko izolētību, un EESK šo mērķi atbalsta. Lai to īstenotu, Komiteja atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir ap prioritārajiem koridoriem attīstīt energotīklu starpsavienojumus starp Eiropas Savienības valstīm. “Enerģijas salu” pievienošanu trešo valstu tīkliem var uzskatīt par prioritāru gadījumos, kad šāda izvēle ir visatbilstošākā enerģijas piegādes nodrošināšanai un dažādošanai.

1.3. Dalībvalstīs, kuras skar enerģētiskās izolētības problēmas, situācija nav vienāda ne no enerģijas ražošanas, ne importa iespēju viedokļa. Visām “enerģijas salām” un arī ES dalībvalstīm starpsavienojumu izveide ir nepieciešamība, taču vienlaikus katrā konkrētā gadījumā enerģijas jautājumiem būtu jārod atbilstošs vietēja līmeņa risinājums.

1.4. Attiecībā uz Baltijas valstīm un Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm EESK aicina novērst enerģijas tirgus principu un enerģijas piegādes starp Krieviju un ES interpretācijas atšķirības, kā arī to atspoguļot starptautiskajos nolīgumos, no kuriem viens varētu būt jaunais, enerģijas jautājumiem veltītais partnerības un sadarbības līgums (sk. Eiropas Parlamenta 2012. gada 12. septembra rezolūciju par Padomes ikgadējo ziņojumu Eiropas Parlamentam par kopējo ārpolitiku un drošības politiku (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

1.5. Attiecībā uz Dienvidaustrumeiropas Enerģētikas kopienu EESK aicina attīstīt gan ārējo konsultāciju un integrācijas dimensiju, gan arī jaunu “organizētas pilsoniskās sabiedrības darbības” aspektu.

1.6. Dažās no enerģijas viedokļa izolētās Eiropas valstīs un to reģionos situācija acīmredzami ir īpaša. Ņemot vērā Kipras Republikas ģeostatēģisko stāvokli, tā varētu kļūt par īstu enerģijas mezgla punktu gan atjaunojamās enerģijas, gan gāzes tīklu jomā. Uz salām vispār būtu jāattīsta vietējā enerģijas ražošana. Un tādā veidā salas varētu kļūt par īpašu izmēģinājumu vietu (*test-beds*), kur demonstrēt un apstiprināt jaunās energotehnoloģijas. Piešķirot ES finansējumu izstrādei un demonstrēšanai, būtu jānosaka vērtēšanas kritēriji, kuros ņemtas vērā to īpatnības un vajadzības šādu pasākumu īstenošanai. Kopīgiem spēkiem tad varētu novērst tos trūkumus enerģētikas jomā, kuru dēļ salas nav pietiekamā mērā saistītas ar pārējo Eiropu.

1.7. EESK ierosina vienlaikus veicināt gan starpsavienojumu uzlabošanu, gan vietējo atjaunojamo energoresursu attīstīšanu, gan arī energoefektivitātes un enerģijas pieprasījuma optimizācijas pasākumu īstenošanu. Piemērojot vērtēšanas kritērijus ES programmām šajā jomā un it īpaši — atlasot enerģētikas infrastruktūras kopīgu interešu projektus, būtu jāpatur prātā izvirzītais mērķis, proti, mazināt enerģētisko izolētību.

1.8. Jebkurā gadījumā, ja ES kopā ar dalībvalstīm, nozares pārstāvjiem un pilsonisko sabiedrību attiecīgajos reģionos neuzņemsies ātri uzsākt iniciatīvas pakāpeniskai enerģētiskās izolētības novēršanai, ievērojami grūtāk būs pilnībā īstenot stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus un pilnībā izmantot jau uzsāktos kopīgos centienus Eiropas Savienības izaugsmes un konkurētspējas atbalstam.

1.9. EESK uzskata, ka šajā situācijā enerģētisko nabadzību nevar uzskatīt tikai par valsts vai pat vietēja līmeņa problēmu, kas saistīta tikai ar sociālo politiku. Ņemot vērā, ka daļa no šāda veida nabadzības galvenajiem iemesliem nav tikai konkrētas valsts problēma, EESK vēlas, lai enerģētisko nabadzību izraisošo lielo nelīdzsvarotību izlīdzināšanai risinājums tiktu rasts ES enerģētikas politikas ietvaros. Tātad konkrēti politikas pasākumi jāvērtē, ņemot vērā to iespējamo ietekmi uz faktoriem, kas var palielināt vai samazināt enerģētisko nabadzību.

1.10. EESK uzskata, ka “enerģijas salu” pastāvēšanas dēļ sabiedrībai rodas papildu izmaksas. Izmaksas būtu jāizvērtē un risinājumi to samazināšanai jāiekļauj kopējā pieejā. Būtu jāizveido Eiropas enerģētikas politika, un tās īstenošanai jāparedz līdzekļi, turklāt vienlaikus ņemot vērā gan dalībvalstu savstarpējo atkarību enerģētikas jomā, gan arī grūtības, ar kādām tās saskaras. Lai pilnībā izvērtētu minētā aspekta ietekmi, EESK aicina Eiropas Komisiju veikt visaptverošu pētījumu par to, kādas izmaksas rada Eiropas integrācijas trūkums enerģētikas jomā.

1.11. EESK aicina pārredzami, visaptveroši un precīzi izvērtēt fosilo energoresursu, kā arī atjaunojamo energoresursu izmaksas, tostarp arī ārējās izmaksas un netiešās, ar tīklu uzlabošanu, ar rezerves jaudu un ar zaļajām tehnoloģijām nepieciešamo atbalstu saistītās izmaksas. Šāds izvērtējums ir vajadzīgs, lai pēc iespējas atbilstošāk varētu virzīt gan politisko izvēli, gan izvēli attiecībā uz ieguldījumiem, it īpaši vērā ņemot atjaunojamās enerģijas izmantošanas straujo attīstību dažās “enerģijas salās” un tās eksportu uz ES dalībvalstīm vai trešām valstīm.

2. Ievads: dažādu ģeogrāfisku un politisku iemeslu radīta izolētība

2.1. Prezidentvalsts Kipras pieprasījums ir vēl viens piemērs tam, ka nepieciešama enerģētikas politikas “eiropeizācija” un “Eiropas enerģijas kopienas” izveidošana, kā EESK to savulaik jau rosinājusi⁽¹⁾. Lai to īstenotu, būtu jāstiprina teritoriālā kohēzija un par Eiropas teritoriju attīstību būtu jāveido vienots redzējums. “Enerģijas salu” labākas savienošanas mērķis tādējādi saskan ar konkrētajām pamatnostādnēm sadarbības uzlabošanai enerģētikas jomā, kas aplūkotas 2012. gada janvārī pieņemtajā Komitejas atzinumā par tematu “Pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana Eiropas Enerģētikas kopienas izveidē”⁽²⁾.

2.2. Prezidentvalsts Kipras atzinuma pieprasījuma un arī Eiropas līmeņa apspriešanās (sk., piemēram, Eiropadomes 2011. gada 4. februāra secinājumus, EUCO 2/1/11 REV 1) kontekstā šajā atzinumā izmantotais jēdziens “enerģētiska izolētība” vai “enerģijas salas” attiecināms uz salu vai kontinentālām teritorijām, kur vietējo enerģijas avotu ir maz vai arī to nav vispār un kuras pietiekamā mērā nav savienotas ar enerģijas tīkliem; šādas teritorijas tāpēc nereti ir atkarīgas no ārējiem enerģijas avotiem vai piegādātājiem. Dalībvalstu enerģijas bilances ir dažādas, un tās atspoguļo to ievērojamās savstarpējās atšķirības. “Enerģijas salas” vienlaikus ir gan tehniskas, gan (ģeo)politiskas (atkarība no viena piegādātāja) dabas koncepcija.

2.3. Vērā ņemami būtu šādi aspekti: starpsavienojumu trūkums, atkarība no viena enerģijas avota un/vai viena piegādātāja, atrašanās tālu no enerģijas ražošanas vietas un/vai lieliem enerģijas tīkliem, ieguldījumu izmaksas attiecībā pret tirgus apjomu, grūtības izmainīt valstu enerģētikas politikas pamata tendences, kā arī ģeogrāfiskās un klimata īpatnības.

2.4. Pēc Eurostat definīcijas Eiropas Savienībā ir vairāki simti dažāda lieluma salu, turklāt arī to statuss ir atšķirīgs. Līdzās četrām dalībvalstīm, proti, Kiprai, Īrijas Republikai, Maltai un Apvienotajai Karalistei, Eiropā ir arī vairāk nekā 286 citas salas, un uz tām dzīvo vairāk nekā 10 miljoni iedzīvotāju; tādas salas ir Ziemeļjūrā un Baltijas jūrā, turklāt trim dalībvalstīm pieder salas arī tālākajos reģionos (Spānijai Kanāriju salas, Portugālei Madeiras un Azoru salas, savukārt Francijai Reinjona, Majota, Gviāna, Martinika, Gvadelupa un Senmartēna). Šajā atzinumā jautājums par dalībvalstu salām un tālākajiem reģioniem atsevišķi netiek aplūkots.

2.5. Taču pastāv arī cita veida enerģētiskā izolētība, kas galvenokārt saistīta ar 20. gadsimta vēstures aspektiem. Pireneju pussala arī tikpat kā ir uzskatāma par “enerģijas salu”, jo gan Franko režīma, gan Salazara diktatūras laikā lielākā daļā politikas jomu, proti, transporta, īpaši dzelzceļa transporta, un elektrības jomā, priekšroka tika dota autarkijai ar pavisam nelielu ārējo savienojumu daudzumu — pamatā ar Eiropas kontinentu caur Franciju. Pēdējo divdesmit gadu situāciju mainīt nav izdevies, jo dažādu projektu īstenošanu Pireneju pussalas tīklu uzlabošanai kavē spēcīga vietējā līmeņa opozīcija. Tomēr minētā problēma tiek risināta. Drīzumā tiks izveidots jauns līdzstrāvas savienojums ar Vidusjūras dienvidrietumu reģionu. Lai gan Francijas un Spānijas elektroenerģijas starpsavienojums tiek uzlabots (2014. gadā tranzīta jauda no 1 400 MW palielināsies līdz 2 800 MW), turpmākajos gados neapšaubāmi būs jāplāno jauni elektroenerģijas savienojumi starp Pireneju pussalu un Eiropas kontinentu. Būtu jāatbalsta mērķis līdz 2020. gadam panākt 4 000 MW lielu savienojumu jaudu, it īpaši — ar

⁽¹⁾ OV C 68, 6.3.2012, 15.–20. lpp.

⁽²⁾ Turpat.

jauniem elektroenerģijas starpsavienojumiem Atlantijas okeāna piekrastē. Šo projektu būtu jāiekļauj Eiropas kopīgu interešu projektu sarakstā, kuru iecerēts izveidot saskaņā ar regulu par Eiropas tīkla infrastruktūru.

2.6. Arī Baltijas valstis (Lietuva, Latvija un Igaunija) savā ziņā ir “enerģijas salas” Eiropas Savienības teritorijā, jo to tīkli pilnībā ir atkarīgi no kādreizējā “īpaša” piegādātāja, proti, Krievijas (lai gan mazākā mērā — tomēr arī no Baltkrievijas). Šajā reģionā Eiropas integrācija enerģētikas jomā ir prioritārs jautājums. Paradoksāli ir tas, ka Lietuva, Latvija un Igaunija — pilntiesīgas politiskās savienības dalībvalstis — enerģijas jomā arvien vēl nav daļa no Eiropas iekšējās integrācijas un solidaritātes “savienības”. Kā var pieņemt situāciju, ka minētās valstis ir atkarīgas no trešās valsts — tagad arī PTO locekles, kas neievēro Eiropas standartus piekļuvei tīkliem, kas nav pievienojusies Eiropas Enerģētikas hartai un kas neveicina starpsavienojumu uzlabošanu ar Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm? EESK mudina mazināt Krievijas un Eiropas enerģijas tirgu savstarpējās atšķirības un noslēgt jaunu, vērienīgu un visaptverošu partnerības un sadarbības nolīgumu, kurā būtu iekļauta īpaša, sadarbībai enerģētikas jomā veltīta sadaļa (sk. Eiropas Parlamenta 2012. gada 12. septembra rezolūciju par Padomes ikgadējo ziņojumu Eiropas Parlamentam par kopējo ārpolitiku un drošības politiku (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

2.7. Eiropas dienvidi (Balkānu reģions) ir tranzīta reģions. Dažu valstu (Horvātijas, arī Serbijas, Melnkalnes, bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas u. c. valstu) panāktais progress, gatavojoties pievienoties ES, rada nepieciešamību tālāk attīstīt attiecības ar ES teritorijā esošajām kaimiņvalstīm (Rumāniju, Bulgāriju, Grieķiju, Slovēniju, Austriju, drīzumā arī Horvātiju). Enerģētikas kopienas izveidošana šajā reģionā liecina par izpratnes palielināšanos, tā jāveicina un jāpapildina, it īpaši, par enerģētikas stratēģijas jautājumiem rīkojot efektīvas un pārredzamas konsultācijas ar reģiona pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

2.8. Visas Eiropas Savienības dalībvalstis lielā mērā savstarpēji viena no otras ir atkarīgas. Dažas valstis, piemēram, Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis, īpaši — Ungārija, kas īsti nav uzskatāmas par “enerģijas salām”, [enerģijas jomā] ir ļoti atkarīgas no kaimiņvalstīm. Tāpēc EESK uzskata, ka vajadzīga kopēja, situācijai atbilstoša enerģētikas politika. Šajā sakarā būtu nepieciešama Eiropas Savienības mērogā apspriešana, lai veicinātu ES solidaritāti. Uz šo aspektu norādīts arī LESD 194. pantā.

3. Enerģētiskā izolētība ir šķērslis Eiropas tautsaimniecības progresam un tās sociālajai dimensijai

3.1. Ar jēdzienu “enerģētiskā izolētība” apzīmētās situācijas ir atšķirīgas, taču neatkarīgi no tā šādas izolētības sekas ir diezgan līdzīgas. Izolētības rezultātā gandrīz vienmēr vērojama

— pastiprināta nedrošība par piegādi,

— cenu svārstības, turklāt bieži vien tām palielinoties, kā arī rūpnieciskās un tirdzniecības darbības atkarība [no piegādēm],

— iedzīvotāju lielāka enerģētiskā nabadzība šādās valstīs,

— negatīva ietekme uz attiecīgās teritorijas tautsaimniecības konkurētspēju,

— pastiprināta ietekme uz vidi,

— Eiropas Savienības un trešo valstu savstarpējo politisko un ekonomisko attiecību nestabilitāte.

3.2. Pieprasījums pēc enerģijas ir liels, un tas palielinās gan “enerģijas salās”, gan arī citās Eiropas Savienības teritorijās. Šādos apstākļos potenciāli vājāku un jebkurā gadījumā dārgāku piegāžu sekas negatīvi un spēcīgi ietekmē “enerģijas salu” ekonomisko konkurētspēju. Līdz ar to var tikt apdraudētas dažas rūpniecības nozares un tātad arī nodarbinātība, jo daži tautsaimniecības darbības veidi var kļūt nerentabli.

3.3. Tādā pat veidā enerģijas lielās cenas negatīvi ietekmē mājsaimniecību budžetu. Ilgu laiku enerģētiskā nabadzība tika uzskatīta tikai par valsts vai pat vietēja līmeņa problēmu. Tieši pasākumi iedzīvotāju atbalstam jāveic minētajos līmeņos. Daļa no enerģētiskās nabadzības būtiskākajiem iemesliem nav tikai konkrētas valsts problēma, tāpēc enerģētisko nabadzību varētu mazināt, lielo nelīdzsvarotību izlīdzinot ES enerģētikas politikas ietvaros.

3.4. Turklāt bieži vien lielā atkarība no fosilā kurināmā, īpaši naftas, izmantošanas izraisa augsta CO₂ emisiju līmeņa saglabāšanos. Ņemot vērā vides kvalitātes standartus (direktīva par rūpnieciskajām emisijām) un rūpes par cilvēku veselību kopumā, būtu jāveic būtiski ieguldījumi emisiju samazināšanai. Arī šie tēriņi būtu jāiekļauj “enerģijas salu” kopējās izmaksās par enerģiju.

3.5. Enerģētiskās izolētības sekas attiecīgajās teritorijās rūpīgāk būtu jāizvērtē gan no izaugsmes, gan konkurētspējas un ilgtspējīgas attīstības viedokļa, turklāt kamēr jebkurā ES vietā nedarbojas pilnīgi izveidots enerģijas tirgus, arī pārējā ES teritorijā minētās sekas būtu izvērtējamas no solidaritātes, kohēzijas un ieņēmumu nepietiekamības viedokļa. EESK uzskata, ka

“enerģijas salu” pastāvēšanas dēļ sabiedrībai rodas papildu izmaksas. Minētās izmaksas būtu jāizvērtē, un risinājumus to samazināšanai vajadzētu iekļaut kopējā pieejā. Būtu jāpabeidz veidot Eiropas enerģētikas politiku, un tās īstenošanai jāparedz līdzekļi, turklāt vienlaikus ņemot vērā gan to, cik liela ir dalībvalsts [enerģētiskā] atkarība, gan arī grūtības, ar kādām tā saskaras.

3.6. Runa nav tikai par pastiprinātas Eiropas integrācijas priekšrocību pierādīšanu, bet arī par mērķi sekmēt rūpniecības attīstību un tātad arī nodarbinātību. Eiropas rūpniecības konkurētspēja ir atkarīga no daudziem faktoriem, kurus publiskās iestādes var ietekmēt maz vai pat nevar ietekmēt vispār. Uzdevums tātad ir panākt, lai enerģētikas politika, kuru Eiropas Savienība var ietekmēt un tas tai arī ir jādara, neklūst par ierobežojošu faktoru izaugsmei un nodarbinātībai. EESK aicina dalībvalstis un Eiropas Komisiju nekavējoties īstenot jau noteiktos enerģijas izmaksu samazināšanas un piegāžu drošības pastiprināšanas pasākumus, piemēram, labāk koordinēt valstu lēmumus par enerģijas jautājumiem, infrastruktūras un tīklus plānot kopīgi, veidot Eiropas apvienības fosilo energoresursu pirkšanai un, ja vajadzīgs, noteikt pilnvaras Eiropas sarunām ar ārējiem partneriem.

4. Kā šādas problēmas atrisināt? Atjaunojamo energoresursu attīstīšana un tīkla infrastruktūru stiprināšana

4.1. Pašreizējā situācijā lietderīgi šķiet divi risinājumi: pirmkārt, pastiprināta savstarpējo savienojumu veidošana ar “enerģijas salām” iekšējā enerģijas tirgū (infrastruktūras un tirgus organizācija), lai veicinātu solidaritāti un nodrošinātu Eiropas tīklu tehniskās organizācijas atbilstību ES politiskajiem un likumdošanas mērķiem, un, otrkārt, atbalsts alternatīvo enerģijas avotu izmantošanai, t. i. vietējai enerģijas ražošanai no atjaunojamiem resursiem. Tāpēc būtu jāapzinās, kāds ir potenciāls (ja tāds ir) un jāierosina pasākumi tā pilnvērtīgai un ilgtspējīgai izmantošanai. Turklāt enerģijas pieprasījumu varētu optimizēt, veicinot energoefektivitāti un pieprasījumu pārvaldīšanai izmantojot viedtīklus.

4.2. Eiropas Komisija jau ir uzsākusi būtiskas reformas energoapgādes infrastruktūru atbalsta politikas jomā. It īpaši tas attiecas uz starpsavienojumiem (Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu) — to atzinīgi novērtējusi arī EESK⁽³⁾. Turklāt iesākto darbu kopīgā infrastruktūru plānošanā būtu lietderīgi turpināt, kā EESK to ierosinājusi atzinumā par enerģētikas kopieni⁽⁴⁾. Eiropadome 2002. gada martā nolēma noteikt dalībvalstīm mērķi, proti, tām jāizveido elektroenerģijas savstarpējie savienojumi, kas atbilst vismaz 10 % no uzstādītās ražošanas jaudas. Uz vairākām Eiropas “elektrības [telpas] robežām” šis mērķis vēl ne tuvu nav sasniegts un tās arvien vēl ir pārslogotas.

4.3. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas ievērojamais pieaugums Ziemeļjūrā, kā arī saules un vēja enerģijas izmantošanas pieaugums Eiropas dienvidos radīs pieprasījumu pēc jaunas “viedākas” infrastruktūras, lai labāk integrētos lielajā Eiropas tīklā. Šādu viedtīklu attīstīšana varētu dot iespēju līdz 2020. gadam patēriņu samazināt par 9 % un oglekļa dioksīda emisijas — par 9 % līdz 15 %. Mazākos tirgos viedtīklu un pieprasījumu pārvaldības risinājumu izmantošana būtu vieglāka, turklāt izdotos sasniegt labus rezultātus. Tādējādi kopā ar pastiprinātiem energoefektivitātes pasākumiem enerģijas pieprasījumu varētu būtiski optimizēt. Iecerētie ieguldījumi — un tie varētu būt apjomīgi — būtu jāsaista ar šīs jomas darbību pilnīgu kontroli, enerģijas izmaksu samazināšanu laikā, kad cenas paaugstinās, un mazāku vajadzību pēc ieguldījumiem jaudas palielināšanā enerģijas ražošanai no parastiem energoresursiem (samazinot darbības iespēju apjomu) vai atjaunojamiem energoresursiem.

4.4. Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls (ENTSO-E) lēš, ka turpmāko desmit gadu laikā Eiropā jaunas augstsprieguma līnijas būtu jāuzbūvē 52 300 km garumā. Lai to īstenotu, kopumā būs jāiegulda 104 miljardi *euro*, jāīsteno aptuveni 100 prioritāri projekti, no kuriem 80 % būtu saistīti ar atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstīšanu. Mēroga jēdziena piemērošana attiecībā uz “enerģijas salām”, kurām ir atjaunojamo energoresursu izmantošanas potenciāls, integrāciju padara vēl sarežģītāku, ja arī to tīkli ir nelieli. No atjaunojamiem energoresursiem rūpnieciskajās ražotnēs ražotas enerģijas jauda (pretstatā decentralizētai ražošanai) var veidot salīdzinoši lielu ražošanas un patēriņa daļu, taču, ņemot vērā iespējamās piegāžu pārtraukumus, tās rezultātus pārvaldīt ir daudz grūtāk.

4.5. Tātad starpsavienojumu uzlabošana ir būtiska gan no piegādes drošības pastiprināšanas viedokļa, gan arī tāpēc, lai panāktu labāku enerģijas ražošanas un patēriņa savstarpējo līdzsvaru paplašinātā tīklā, ņemot vērā atjaunojamo energoresursu izmantošanas straujo attīstību. Tas pats attiecas arī uz enerģijas ražošanas jaudu, izmantojot parastos energoresursus — tos enerģijas ražošanai izmanto tad, kad būtiski samazinās vai tiek apturēta enerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem.

4.6. Strauji attīstoties atjaunojamo energoresursu izmantošanai, būtu jāparedz elastīgas un atbilstīgas rezerves jaudas, kas spēj darboties ar zemu pamatslodzi. Sašķidrinātas dabasgāzes izmantošana varētu būt risinājums, lai novērstu atkarību no viena gāzes piegādātāja un tā noteiktajām augstajām cenām; šāds risinājums būtu elastīgāk piemērojams, turklāt ne tik dārgs kā naftas lietošana, pie tam tādejādi varētu atbalstīt atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstību. Taču, lai attīstītu sašķidrinātas dabasgāzes izmantošanu, nepieciešami būtiski ieguldījumi ostu un uzglabāšanas infrastruktūrās.

⁽³⁾ OV C 143, 22.5.2012., 125.–129. lpp.

⁽⁴⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

4.7. EESK ir pārliecināta: Eiropas enerģētikas sistēmas nākotnei ir it sevišķi vajadzīgi labāki starpsavienojumi un atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstība, tas it īpaši attiecas uz “enerģijas salām”, lai uzlabotu piegāžu drošību. Lai gan arī turpmāk pārsvarā tiks izmantoti fosilie energoresursi, tomēr, palielinoties enerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem, būs nepieciešami būtiski tīklu uzlabojumi gan valstu, gan arī Eiropas mērogā (saskaņā ar EESK atzinumu par tematu “Enerģētikas ceļvedis 2050” un tā saukto “no regrets” risinājumu) ⁽⁵⁾.

4.8. Taču šādu risinājumu nevar efektīvi īstenot bez pārredzama, visaptveroša un precīza izmaksu izvērtējuma. Lai pēc iespējas atbilstošāk varētu virzīt gan politisko izvēli, gan izvēli attiecībā uz ieguldījumiem, ir vajadzīgs iespējami objektīvs aprēķins par fosilo energoresursu izmantošanas — tostarp ārējām — izmaksām un arī par papildu izmaksām saistībā ar atjaunojamo energoresursu izmantošanu. Šāds izvērtējums ir ļoti aktuāls arī tāpēc, ka pētījums par netiešajām izmaksām ir ļoti pretrunīgs.

4.9. Attiecībā uz atjaunojamajiem energoresursiem būtu jāņem vērā ne vien ieguldījumu apjoms jaunās ražošanas jaudās, bet arī izmaksas, kas saistītas ar tīklu uzlabošanu un ar iespējamām subsīdijām. Tieši saistībā ar subsīdijām vairāk būtu jāatbalsta teritorijas, kuras ir enerģētiski vairāk atkarīgas un kurās atjaunojamo energoresursu izmantošana līdz šim bijusi mazāk attīstīta. Tomēr ir svarīgi, lai zaļās enerģijas ražošanas apjoma pieaugums atbilstu tīkla uzlabošanas tempam. Tāpat būtu jānosaka nepieciešamā rezerves jauda uz papildu atjaunojamās enerģijas ražošanas vienību. Rezerves jaudu var arī importēt, taču, lai to īstenotu, jānodrošina gan starpsavienojumi, gan arī efektīva sadarbība reģionālā un Eiropas līmenī. Paredzot nosacījumus atbalstam atjaunojamo energoresursu jomā, minētos aspektus būtu jāņem vērā, lai atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstības tempu varētu saskaņot ar atbalstam paredzēto izdevumu apjomu — šos izdevumus sedz nodokļu maksātāji.

4.10. Kad visas šīs izmaksas ir precīzi izvērtētas, tās būtu jāsalīdzina ar izmaksām par fosilo energoresursu importu, tostarp ar izmaksām saistībā ar politiskajiem un vides aspektiem. Šāds salīdzinājums ir vajadzīgs, lai varētu izvērtēt pozitīvo un negatīvo ietekmi uz reģiona konkurētspēju. Arī šādā kontekstā dažās “enerģijas salās” enerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem var attīstīties strauji, plānojot tās eksportu uz citām Eiropas Savienības dalībvalstīm vai trešām valstīm.

4.11. EESK vēlas, lai šajā jomā prioritāra nozīme tiktu noteikta infrastruktūras stiprināšanai valstīs un reģionos, kur vērojama enerģētiskā izolētība, lai, nosakot prioritāros koridorus, tiktu ņemta vērā to pastiprinātā atkarība. Kā viens no pirmajiem piemēriem labai politikas koordinācijai un enerģijas

veidu dažādošanai reģionā varētu būt Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plāns (BEMIP). Tas palīdzētu savienot reģiona, un it īpaši Lietuvas, Latvijas un Igaunijas, enerģētikas tīklus.

4.12. Zināmi uzlabojumi vērojami Lietuvas un Latvijas sadarbībā. Šajā jomā izstrādāta pamatiniciatīva, proti, Klaipēdā (Lietuvā) tiks būvēts sašķidrinātās gāzes terminālis, no kura gāzi piegādās gāzes krātuvēm Inčukalnā (Latvijā). Lietuva pauž viedokli, ka minētajās krātuvēs varētu veidot “reģiona gāzes rezerves”. Šajā sakarā EESK atgādina Komitejas ierosinājumu par fosilo energoresursu apvienošanu un savstarpēju vienošanos par gāzes iepirkumu, veidojot apvienības ⁽⁶⁾. Lietuva, Latvija un Igaunija, sadarbībā ar citām ES dalībvalstīm, it īpaši Poliju, izstrādā un īsteno elektrotīklu starpsavienojumu projektus “LitPol Link”, “Nordbalt” un “Estlink 2”. Visas trīs Baltijas valstis turpina darbu, lai pilnībā integrētos Eiropas enerģētiskajā sistēmā, sinhronā režīmā savienojot savu pašreizējo sistēmu ar kontinentālās Eiropas elektroenerģijas tīkliem (pašlaik notiek priekšizpēte). Baltijas valstis kopīgi attīstīta arī Visaginas atomelektrostacijas projektu; tā īstenošana varētu palīdzēt nodrošināt energoapgādes drošību šajās valstīs un kļūt par svarīgu elementu integrācijai Eiropas elektroenerģijas sistēmā.

4.12.1. Kipras jaunā enerģētikas dimensija (Kipras teritoriālajos ūdeņos atklātas ievērojamas gāzes ieguves iespējas) šai valstij reģionā var nodrošināt būtisku lomu. Ja Kīprā vērā ņemami palielināsies enerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem un šī valsts iesaistīsies iepriekš minētajos projektos, tā varētu kļūt par īstu enerģētikas centru, kas vērstas uz labāku reģionālo integrāciju, un par kaimiņattiecību politikas dalībnieku enerģētikas jomā. Nesenais lēmums par uzņēmumiem, kas būs atbildīgi par Kipras gāzes krājumu izmantošanu, vienlaikus nodrošinās gan labāku integrāciju Eiropas Savienībā, gan veicinās aktīvu kaimiņattiecību politiku.

4.13. Turklāt atkarību no viena piegādātāja varētu mazināt 3. enerģētikas tiesību aktu kopuma īstenošana. Būtisks ir arī jautājums par to, kā reģionā organizēt tirgu; Lietuva un Igaunija jau iesaistījušās Nord Pool Spot, kas ir Baltijas un Ziemeļvalstu elektroenerģijas tirgus. Nākamgad tam plāno pievienoties arī Latvija. Turklāt EESK mudina Baltijas valstis meklēt kopīgus risinājumus savu vajadzību nodrošināšanai, kā arī veicināt reģionālu dialogu par enerģētikas jautājumiem.

4.14. Starpsavienojumi pastiprināti jāveido ar Eiropas Savienībai kaimiņos esošām trešām valstīm, kuras enerģiju var ražot un eksportēt vai arī nodrošināt tās tranzītu uz ES no ražošanas vietas. Galvenokārt tas attiecas uz enerģētikas jomas projektiem Vidusjūras reģionā (Vidusjūras reģiona saules enerģijas izmantošanas plānu, Medgrid, Vidusjūras reģiona valstu savienības enerģētikas aspektu, Desertec u. c. projektiem), kuros iesaistīties būtu jāmudina attiecīgās valstis (Kipru, Maltu) vai reģionus (Krētu, Sardīniju, Korsiku, Sicīliju un Baleāru salas).

⁽⁵⁾ OV C 229, 31.7.2012., 126.–132. lpp.

⁽⁶⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

4.15. Arī [Dienvidaustrumeiropas] Enerģētikas kopienā būtu nepieciešama gan ārējo konsultāciju un integrācijas dimensija, gan arī jauns "organizētas pilsoniskās sabiedrības darbības" aspekts. Šajā jomā būtiska nozīme ir EESK apvienotajām konsultatīvajām komitejām (ar bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Melnkalni, Horvātiju), kā arī valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un līdzīgām dalībvalstu iestādēm.

4.16. Turklāt lielāks uzsvars būtu nepieciešams atjaunojamo energoresursu izmantošanas demonstrēšanai un attīstīšanai, it īpaši saistībā ar Enerģētikas celvedi 2050. gadam un neseno Komisijas paziņojumu "Enerģija no atjaunojamiem energoresursiem – būtiska Eiropas enerģijas tirgus sastāvdaļa" (COM(2012) 271 final).

4.17. Eiropas Savienībā un pie tās robežām vajadzīgi risinājumi un konkrēti priekšlikumi, iesaistot

- dalībvalstis,
- Eiropas Komisiju, kas ir nozīmīgs koordinators debatēm un risinājumu priekšlikumiem,
- enerģētikas nozares uzņēmumus, it īpaši tos, kuri darbojas (elektrības un gāzes) tīklu jomā; bez tiem nav iedomājama neviena projekta īstenošana (tehniskas prasmes un finansiālās iespējas),
- vietējās pašvaldības, kurām tāpat kā valstij ir tiesības pieņemt lēmumus un kuras arvien lielākā mērā pārvalda

pārvaldes un it īpaši sadales sistēmas un. Nozīmīga starpnieka loma varētu būt arī Reģionu komitejai,

- organizēto pilsonisko sabiedrību un tās organizācijas, tostarp EESK: patērētāju organizācijas, sociālos partnerus, vides aizstāvju organizācijas un organizācijas, kas cīnās pret nabadzību, minoritāšu pārstāvības u. c. organizācijas.

4.18. Ilgspējīgi var būt tikai starpvalstu un sadarbspējīgi risinājumi. Neatkarīgi no tā, vai runa ir par piegādes, tīklu būvniecības, pētniecības vai izstrādes u. c. jomām, enerģētikas politiku nevar īstenot tikai dažas Eiropas Savienības valstis un "autonomā" veidā, jo tādā gadījumā būtiski tiktu ietekmēta situācija arī citās valstīs. Tāpēc nepieciešama stingrāka koordinācija un enerģijas veidu dažādošana, piemēram, to dalībvalstu un reģionu starpā, kuriem raksturīga enerģētiskā izolētība un kuru enerģētikas politikai ir daudz ierobežojumu. Tādējādi valstis un reģioni varētu parādīt ceļu tādai ciešākai sadarbībai Eiropas līmenī, kas sniegtos tālāk par "enerģētiskās neatkarības" rūpēm vien.

4.19. Šajos risinājumos (infrastruktūras, enerģijas ražošana no atjaunojamiem resursiem, valstu un reģionu enerģētikas politikas pastiprināta koordinācija), ņemot vērā to ietekmi enerģijas veidu dažādošanas, tirgus organizēšanas, cenu un konkurētspējas jomā, kā arī saistībā ar vides apsvērumiem un sociālu atzīšanu, būtu vairāk jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, Šajā sakarā EESK atgādina par to pilsoniskās sabiedrības foruma priekšlikumu enerģētikas jautājumā, kas tika izklāstīts dokumentos par Eiropas enerģētikas kopienas (?).

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

(?) Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Grozījums, kas ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču plenārsesijā tika noraidīts:

2.5. punkts

Grozīt šādi:

~~“Taču pastāv arī cita veida enerģētiskā izolētība, kas galvenokārt saistīta ar grūtībām attīstīt starpsavienojumus 20. gadsimta vēstures aspektiem. Pireneju pussala šķietami arī tikpat kā ir uzskatāma par “enerģijas salu”, tādēļ ka pabeigt starpsavienojumus gan Franko režīmā, gan Salazara diktatūras laikā lielākā daļā politikas jomu, proti, transporta, īpaši dzelzceļa transporta, un elektrības jomā, priekšroka tika dota autarkijai ar pavisam nelielu ārējo savienojumu daudzumu pamatā ar Eiropas kontinentu caur Franciju. Pēdējo divdesmit gadu laikā situāciju mainīt nav izdevies, jo dažādu projektu īstenošanu Pireneju pussalas tīklu uzlabošanai kavē spēcīga vietējā līmeņa opozīcija. Tomēr minētā problēma tiek risināta. Drīzumā tiks izveidots jauns līdzstrāvas savienojums ar Vidusjūras dienvidrietumu reģionu. Lai gan Francijas un Spānijas elektroenerģijas starpsavienojums tiek uzlabots (2014. gadā tranzīta jauda no 1 400 MW palielināsies līdz 2 800 MW), turpmākajos gados neapšaubāmi būs jāplāno jauni elektroenerģijas savienojumi starp Pireneju pussalu un Eiropas kontinentu. Būtu jāatbalsta mērķis līdz 2020. gadam panākt 4 000 MW lielu savienojumu jaudu, it īpaši — ar jauniem elektroenerģijas starpsavienojumiem Atlantijas okeāna piekrastē. Šo projektu būtu jāiekļauj Eiropas kopīgu interešu projektu sarakstā, kuru iecerēts izveidot saskaņā ar regulu par Eiropas tīkla infrastruktūru.”~~

Balsojuma rezultāts:

Par: 60

Pret: 81

Atturas: 18

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Individuālo sociālo, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu turpmākās attīstības tendences un ietekme Eiropas Savienībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/03)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Līdzziņotājs: **JARRÉ kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Individuālo sociālo, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu turpmākās attīstības tendences un ietekme Eiropas Savienībā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 159 balsīm par, 3 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka individuālie sociālie, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumi ir nozīmīgs Eiropas sociālā modeļa stūrakmens. Minētie pakalpojumi, kas ir savstarpēji atkarīgi un viens otru efektīvi pastiprina, veido “zelta trīsstūri”, kas ir svarīgs elements sabiedrības netraucētai funkcionēšanai un kvalitātei.

1.2 EESK uzskata, ka tiem, pirmkārt, ir īpaši svarīga nozīme indivīda integrēšanā sabiedrībā, vienlaikus saglabājot sociālo kohēziju un nodrošinot efektīvu demokrātisko līdzdalību un sociālo taisnīgumu. Otrkārt, tie ir ļoti nozīmīgi virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem attiecībā uz ilgtspēju, viedu nodarbinātības attīstību un pastiprinātu ekonomisko un sociālo kohēziju visā ES.

1.3 EESK atzīmē, ka ir vajadzīga lielāka izpratne par to, ka līdz ar iedzīvotāju novecošanos un pieaugošu pieprasījumu pēc aprūpes, jo ģimenes locekļu iespējas sniegt palīdzību arvien vairāk samazinās (cita starpā arī tāpēc, ka pieaug sieviešu līdzdalība darba tirgū), īpaši svarīgi ir labāk plānot un izstrādāt attiecīgas programmas saistībā ar nozares darbiniekiem izvēršamajām prasībām un viņu apmācību, no vienas puses, un budžeta līdzekļu prioritātēm, no otras puses.

1.4 EESK apzinās, ka šī joma ir dalībvalstu kompetencē, kā arī šādu pakalpojumu sniegšanas piekritību valsts iestādēm un reģionālajām un vietējām pašvaldībām, taču vērš uzmanību uz faktu, ka šajā jautājumā pastāv arī nozīmīga dalībvalstu un Eiropas Savienības dalītā atbildība, un norāda, ka ar Lisabonas līgumam pievienoto Protokolu par vispārējās nozīmes pakalpojumiem (VNP) šajā jomā ir ieviesti svarīgi jauninājumi. Komiteja uzskata, ka jācenšas veikt saskaņošanu starp dalībvalstīm, lai pārvarētu šobrīd esošās atšķirības un garantētu uzņēmējdarbības

brīvību (ievērojot reglamentējošos un līgumā noteiktos uzņemšanās valsts obligātos sociālos standartus) un pakalpojumu sniegšanas brīvību.

1.5 Ņemot vērā nozares nozīmi saistībā ar ieguldījumu ES iekšzemes kopprodukta veidošanā, nodarbinātības perspektīvu sekmēšanā un jaunu darba vietu un jaunu uzņēmumu radīšanā, kā arī spēju piedāvāt augstas kvalitātes novatoriskus risinājumus saistībā ar strukturālajām pārmaiņām un Eiropas sabiedrības vajadzībām, kā arī virzībā uz Lisabonas līguma mērķu īstenošanu šajā jomā, EESK aicina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu:

— pieņemt reālu un piemērotu Eiropas stratēģiju novatorisku un “viedu” veselības un sociālo pakalpojumu veicināšanai Eiropā, ar kuras palīdzību optimāli izmanto cilvēkresursus, nodrošina viņiem mūžizglītību, nosaka kvalitātes principus, ievieš atbilstošas tehnoloģijas pakalpojumu saņēmēju un sniedzēju atbalstam, veido integrētu Eiropas pakalpojumu telpu un īsteno atbalsta politikas;

— veicināt finanšu resursu un cilvēkresursu izmantošanas efektivitāti, īstenojot konkrētus pasākumus pakalpojumu nozares liberalizācijai; palielināt pārvaldības efektivitāti, izmantojot kopīgumus; panākt atbilstīgu privātā sektora un brīvprātīgā sektora iesaistīšanos; un rūpīgi izvērtēt pakalpojuma efektivitāti un ekonomisko lietderību;

— Komisijai izstrādāt vienotus pamatnoteikumus par individuālajiem pakalpojumiem, nosakot pamata regulējumu un kvalitātes principus un skaidri definētas prasības apmācības programmām, lai Eiropas mērogā īstenotu netraucētu profesionālo mobilitāti.

1.6 EESK uzskata, ka Kopienas līmenī būtu lietderīgi koordinētā veidā piešķirt daļu no dažādu struktūrfondu līdzekļiem sociālās infrastruktūras un veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai tur, kur to trūkst, un vietējām nodarbinātības iniciatīvām šajā jomā, īpaši nodrošinot budžeta pozīciju lauku apvidiem. Tas pats attiecas uz programmu "Apvārsnis 2020" un kultūras un mūžizglītības programmām, kuras saistītas ar jaunu tehnoloģiju pielietošanu sociālajā un veselības aprūpes jomā. Jāsekmē arī pētniecība pakalpojumu optimizācijas jomā un veiksmīgas prakses dokumentēšana un apmaiņa.

1.7 EESK uzskata, ka ir svarīgi izveidot konstruktīvu un labi strukturētu visu līmeņu (vietējo, valsts un Eiropas) savstarpējo sociālo dialogu visās individuālo pakalpojumu jomas nozarēs. Šā dialoga svarīgākais uzdevums būtu:

- analizēt šīs jomas ekonomisko un sociālo nozīmi;
- meklēt ceļus tās attīstībai;
- gatavot projektus, lai veiktu tās regulējuma augšupvērstu saskaņošanu;
- apkarot nelegālo nodarbinātību;
- uzlabot profesionālos standartus un karjeras iespējas šajā jomā;
- uzlabot tās darba noteikumus un algas;
- uzlabot tās pievilcību un tēlu;
- pārraudzīt koplīgumu un regulējuma piemērošanu šajā jomā.

Eiropas Komisijai un dalībvalstīm būtu konkrēti un aktīvi jāpalīdz izveidot un attīstīt šo dialogu, kā arī jāpalīdz organizēt tās darbu. Sākumā šis atbalsts varētu izpausties tās nozaru pētījumu veidā un ietvert Eiropas līmeņa konferences, kas būtu paredzētas šīs jomas sociālajiem partneriem.

2. Ievads

2.1 Šā atzinuma mērķis ir apzināt izmaiņas pašreizējās un nākotnes attīstības tendencēs individuālo sociālo un veselības

aprūpes pakalpojumu un ar tiem saistīto izglītības un apmācības pakalpojumu jomā un it īpaši jaunu, kvalitatīvu darba vietu perspektīvas šajā nozarē.

2.2 Sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi ir vērsti uz indivīda pamatvajadzībām. Nozares darbības formas ir dažādas: tā ietver gan iestādes, kas sniedz medicīnisku un psihosociālu aprūpi, gan arī tādas, kas piedāvā sociālo un medicīnisko aprūpi, aprūpi mājvietā, aprūpi pensionātos, garīgās veselības un bērnu aprūpes centros, palīdzību vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar spēju traucējumiem.

2.3 Nozarei ir raksturīgas arī ievērojamas migrācijas plūsmas no trešām valstīm Eiropas Savienības virzienā, kā arī spēcīga nosliece uz nelegālā darba tirgu ar visām nelabvēlīgajām sekām gan indivīdam, gan sabiedrībai kopumā.

2.4 Ar šo atzinumu EESK vēlas palīdzēt noteikt individuālo pakalpojumu pievienoto vērtību stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā, apzinot vajadzības attiecībā uz kvalificētiem cilvēkresursiem un jaunām specialitātēm nodarbinātības jomā, lai, uzlabojot integrāciju, pavērtu novatoriskas sociālās perspektīvas, nodrošinātu vairāk un labākas darba vietas un paaugstinātu visu iedzīvotāju labklājību, kas savukārt stiprinās sabiedrības kohēziju.

2.5 Individuālie sociālie, veselības un izglītības pakalpojumi ir svarīgs Eiropas sociālā modeļa stūrakmens. Minētie pakalpojumi, kas ir savstarpēji atkarīgi un viens otru efektīvi pastiprina, veido "zelta trīsstūri", kas ir svarīgs elements sabiedrības netraucētai funkcionēšanai un kvalitātei.

2.6 EESK atbalsta šo integrēto pakalpojumu "zelta trīsstūra" koncepciju, ar kuru sekmē kvalitatīvu izglītību, efektīvu veselības aprūpi un pilnīgu sociālo integrāciju ar mērķi nodrošināt visu trīs minēto pakalpojumu veidu visaugstāko efektivitāti, proti, nodrošinot pieejamību, vispārēju piekļuvi, indivīda izvirzīšanu uzmanības centrā, visaptveramību, nepārtrauktību, augstu kvalitātes līmeni, skaidru orientāciju uz rezultātiem, pamattiesību ievērošanu, līdzdalību un partnerību, integrētu pārvaldību, ieguldījumus cilvēkkapitālā un sociālajā infrastruktūrā, augstu veiktspēju, kvalitatīvas darba vietas un labus darba apstākļus ar karjeras iespējām, solidaritāti un sociālo kohēziju.

2.7 EESK uzskata, ka tieši minēto iezīmju dēļ profesionālu individuālo pakalpojumu "zelta trīsstūrim" būtu prioritāri jāpievērš uzmanība virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem saistībā ar ilgtspēju, ekonomikas un nodarbinātības attīstību un Eiropas Savienības ekonomisko un sociālo kohēziju.

2.8 Atzinuma pamatā ir dažādi informācijas avoti — no vispārīgiem pētījumiem līdz konkrētu gadījumu analīzei uzņēmējdarbības jomā. Jāatzīmē, ka demogrāfiskās tendences un aktīva novecošana, kā arī iedzīvotāju novecošanās ietekme uz veselības aprūpes un sociālās drošības sistēmām jau ir aplūkotas EESK iepriekšējos atzinumos⁽¹⁾. Pati EESK ir iesaistījusies arī ceļvežu izstrādē vairākām iniciatīvām Astotās pētniecības un izstrādes pamatprogrammas kontekstā saistībā ar Eiropas sabiedrības novecošanās problemātiku, kā arī iniciatīvām par vecāka gadagājuma cilvēku līdzdalību sabiedrības dzīvē⁽²⁾.

2.9 Individuālie izglītības pakalpojumi šajā atzinumā ir aplūkoti tikai tiktāl, ciktāl tie kalpo, lai nodrošinātu kvalitatīvus un mūsdienīgus sociālos pakalpojumus un veselības aprūpi. Plašāka informācija par apmācības un mūžizglītības pakalpojumiem ir atrodamā vairākos iepriekšējos EESK atzinumos par šo tematu⁽³⁾.

3. Nozares raksturojums un perspektīvas

3.1 Saskaņā ar datiem par 27 ES valstīm⁽⁴⁾ 2009. gadā sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu un ar tiem saistītu izglītības pakalpojumu jomā Eiropas Savienībā bija nodarbināti vairāk nekā 21,5 miljoni cilvēku. Minētā nodarbinātība ir vairāk koncentrēta ES "vecajās", nevis "jaunajās" dalībvalstīs, un pārsvarā aptver sievietes, kas veido 78 % no šajā nozarē nodarbināto personu skaita, un gados jaunus cilvēkus (vairāk nekā 43 % ir jaunāki par 40 gadiem). Pretstatā ekonomikas krīzes izraisītajam nemītīgajam nodarbinātības samazinājumam Eiropas Savienībā nozares ieguldījums sociālās aprūpes un mājas aprūpes jomā no 2000. līdz 2010. gadam bija vairāk

nekā 4 miljoni jaunu darba vietu ar būtisku pieaugumu 2008.–2010. gadā, proti, 770 000 jaunu darba vietu⁽⁵⁾.

3.2 Veselības aprūpes pakalpojumi Eiropas Savienībā ir viena no svarīgākajām nozarēm un veido 10 % no IKP, tajos ir nodarbināts katrs desmitais darbinieks, un pakalpojumu nozarē ir vidēji lielāks augstāko izglītību ieguvušu darbinieku procentuālais īpatsvars⁽⁶⁾. Līdz ar iedzīvotāju novecošanos⁽⁷⁾, sieviešu aizvien lielāko līdzdalību darba tirgū un pieaugošo pieprasījumu pēc veselības aprūpes nodarbinātība minētajā nozarē pieaug, tāpēc aizvien vairāk ir vajadzīgas Eiropas līmenī saskaņotas definīcijas un apmācības standarti, lai nodrošinātu ģeogrāfisko mobilitāti un speciālistu dinamiku, kas vērsta uz kvalitatīviem, efektīviem un ilgtspējīgiem pakalpojumiem visā ES teritorijā.

3.3 Šajā nozarē iesaistītās specialitātes ietver medicīniskās aprūpes palīgus, medmāsas, darbā ar jauniešiem iesaistītas personas, sociālos darbiniekus un ārstus: saskaņā ar neseniem pētījumiem⁽⁸⁾ visās medicīnas nozarēs, neraugoties uz zemo atalgojuma un darba prestiža līmeni, veselības aprūpes darbinieki ir ļoti motivēti un atbildīgi. Pētījumi liecina arī, ka ir vērojams nopietns darbinieku trūkums un arvien lielākas grūtības atrast piemērotus un kvalificētus vadošus darbiniekus, kas būtu gatavi turpināt darbu.

3.4 "Eiropa 2020" ietvaros⁽⁹⁾ ir vajadzīga īpaša ES stratēģija, lai nodrošinātu augstāku tehnoloģisko, kā arī strukturālo inovāciju līmeni, samazinātu izmaksas un veicinātu kvalitatīvas darba vietas, vienlaikus uzlabojot piekļuvi veselības aprūpei, it īpaši nelabvēlīgā situācijā esošos reģionos un noteiktās medicīnas jomās, kurās ir raksturīgs darbinieku trūkums valstu līmenī, izveidojot ar ļoti motivētu un kvalificētu personālu nodrošinātu kvalitatīvu Eiropas medicīnas centru tīklu, kam jābūt pieejamam visiem ES iedzīvotājiem.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Sabiedrības novecošanas ietekme uz veselības aprūpes un sociālās aizsardzības sistēmām", OV C 44, 11.2.2011., 10. lpp.; EESK atzinums par tematu "Solidaritāte veselības jomā – nevienlīdzības samazināšana veselības jomā ES", OV C 18, 19.1.2011., 74. lpp.; EESK atzinums par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana" OV C 77, 31.3.2009., 115. lpp.; EESK atzinums par tematu "Nepieļaujama izturēšanās pret vecāka gadagājuma cilvēkiem", OV C 44, 16.2.2008., 109. lpp..

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "“Apvārsnis 2020”: ceļveži attiecībā uz sabiedrības novecošanu", OV C 229, 31.7.2012., 13. lpp., un EESK atzinums par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku ieguldījums un līdzdalība sabiedrībā", vēl nav publicēts OV.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana", OV C 77, 31.3.2009., 115. lpp.; EESK atzinums par tematu "Rīcības plāns pieaugušo izglītībai "Mūžu dzīvo — mūžu mācies", OV C 204, 9.8.2008., 89. lpp.; EESK atzinums par tematu "Migrācija un mobilitāte: ES izglītības sistēmu problēmas un iespējas", OV C 218, 11.9.2009., 85. lpp.; EESK atzinums par tematu "Par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām" OV C 100, 30.4.2009., 136. lpp.

⁽⁴⁾ Eurostat, Darbaspēka apsekojums, DS-073433, 3/2010.

⁽⁵⁾ Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācijas (EPSU) un Eiropas Arodbiedrību konfederācijas (ETUC) kopīgais ieguldījums Eiropas Komisijas konsultācijā par nodarbinātības iespējām individuālo un mājāsaimniecības pakalpojumu jomā; Briselē, 2012. gada 18. jūlijā.

⁽⁶⁾ COM(2011) 709 final.

⁽⁷⁾ Ziņojums par demogrāfiskās attīstības tendencēm, *European Economy* Nr. 4/2011; Ekonomikas un finanšu lietu ĢD 2012. gada ziņojums par novecošanu.

⁽⁸⁾ Ziņojums par Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācijas (EPSU) pētījumu "Pay in the care sector in relation to overall pay levels and the gender pay gap in different countries in the European Union" ("Atalgojums aprūpes nozarē salīdzinājumā ar vispārējo algas līmeni un vīriešu un sieviešu atalgojuma atšķirības dažādās Eiropas Savienības valstīs") J. Pillinger, 2010. gada februāris.

⁽⁹⁾ COM(2010) 2020 final ar prioritārajām iniciatīvām, piemēram, "Inovācijas Savienība" un "Digitālā programma Eiropai".

3.5 Atalgojuma līmenis šajā nozarē parasti ir zemāks nekā vidējais atalgojums valstu līmenī par līdzvērtīgu darbu; darbspēka lielākā daļa ir sievietes, bieži vien imigrantes, ar zemu atalgojuma līmeni⁽¹⁰⁾, un, neraugoties uz kvalifikāciju, viņu darbs netiek augstu vērtēts un nodarbinātības attiecības ir nepatīkamas, kā izriet no nesen veiktiem pētījumiem tādās apakšnozarēs⁽¹¹⁾ kā veselības aprūpe, bērnu aprūpe, veco ļaužu aprūpe un palīdzība citu veidu apgādājamām personām.

3.6 Nozarei piemīt arī citas īpatnības, ar ko tā atšķiras no pārējām⁽¹²⁾:

- vidējais darba stundu skaits nedēļā ir mazāks nekā citās tautsaimniecības nozarēs, taču salīdzinājumā ar ekonomiku kopumā biežāk ir sastopami tādi režīmi kā darbs maiņās, nakts darbs, nepilnas slodzes darbs un pagaidu darba līgumi;
- pieaug pieprasījums pēc vienota pakalpojuma, kas apvienotu visus veselības aprūpes un sociālās palīdzības aspektus un spējas;
- profesionālajai izglītībai, valodu apmācībai un kvalifikācijas celšanai ir svarīga nozīme, lai veicinātu IT atbalsta izmantošanu pirmās palīdzības sniegšanas, telemedicīnas un telediagnostikas darbībā;
- ir nepieciešama visu izskatāmo trīs veidu pakalpojumu labāka un labāk koordinēta infrastruktūra, kas ar piemērotu līdzekļu palīdzību ir pieejama visiem (un atsaucies struktūras uz vietas?).

3.7 Turklāt, kā norādīts attiecībā uz individuālajiem pakalpojumiem, veidojot dialogu ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību kopumā, ir "vairāk jāņem vērā mazo uzņēmumu, kas sniedz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumus, sociālos pakalpojumus un bezpeļņas pakalpojumus, īpatnības un sabiedrības interesēs veiktais ieguldījums"⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Likvidēt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā", OV C 211, 19.8.2008., 54. lpp., EESK atzinums par tematu "Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā 2006–2010", OV C 318, 23.12.2006., 173. lpp., "Harta par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu arodbiedrībās", kas pieņemta EAK kongresā Seviljā 2007. gada 23. maijā, un "Rokasgrāmata par dzimumu līdztiesības integrēšanu nodarbinātības politikā", Eiropas Komisija, 2007.

⁽¹¹⁾ Ziņojums par Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācijas (EPSU) pētījumu "Pay in the care sector in relation to overall pay levels and the gender pay gap in different countries in the European Union" ("Atalgojums aprūpes nozarē salīdzinājumā ar vispārējo algas līmeni un vīriešu un sieviešu atalgojuma atšķirības dažādās Eiropas Savienības valstīs") J. Pillinger, 2010. gada februāris.

⁽¹²⁾ Datubāze AMECO (Annual macroeconomic database) – Nodarbinātība Eiropā – EU KLEMS Accounts (Capital (K), Labour (L), Energy (E), Material (M) and Service inputs (S)). Ceturkšņa pārskats, Eiropas Komisija.

⁽¹³⁾ Ziņojums "Gatavošanās 2010. gada direktīvas par pakalpojumiem iekšējā tirgū ieviešanai".

3.8 Stāvoklis ir īpaši satraucošs lauku apvidos un citos nelabvēlīgā situācijā esošos reģionos, kur sociālās, medicīniskās un izglītības infrastruktūras trūkums bieži rada kvalificēta darbspēka aizplūšanu, kas savukārt ietekmē uzņēmumu dibināšanas iniciatīvas, uzņēmumu atrašanās vietu un attīstību šajos apvidos: tādēļ ir jānodrošina līdzsvarotāka reģionālā attīstība un jāveicina teritoriālā kohēzija, īpaši attiecībā uz sociālo palīdzību, veselības aprūpi un izglītību, individuāli pielāgotu bērnu aprūpi un bērnu dārziem⁽¹⁴⁾.

3.9 Lai veicinātu migrējošo darbinieku labāku integrāciju, jāparedz finansiāli un organizatoriski atbalsta pasākumi, kas ietver valodu kursus, darba prestiža paaugstināšanu, izmitināšanu un mājokļus, arodmācības palīdzības prakses jomā, ņemot vērā turpmāko reintegrāciju izcelsmes valstīs, lai novērstu intelektuālā potenciāla aizplūšanu veselības aprūpes jomā⁽¹⁵⁾.

3.10 Ieguldījumu izmaksas šajā nozarē ir visai augstas un bieži raisa strīdus saistībā ar ilgtspējas problēmām, jo finanšu krīze ir saasinājusi nepieciešamību uzlabot veselības un sociālo pakalpojumu izmaksu efektivitāti, un dalībvalstīm saspringtā situācijā jāatrod pareizais līdzsvars starp prasību vispārēji nodrošināt veselības aprūpes pakalpojumus un budžeta ierobežojumiem. Tomēr, aplūkojot sasniegtos rezultātus, ir acīmredzams, ka ieguldījumi minētajā pakalpojumu nozarē ir ļoti produktīvi un rentabli: darbiniekiem ir labāka veselība, viņi ir labāk integrēti, augstāk kvalificēti, vairāk motivēti un arī stabilāki.

3.11 Turklāt ar Lisabonas līgumam pievienoto Protokolu par vispārējās nozīmes pakalpojumiem (VNP) ir ieviesti svarīgi jauni nājumumi, "jo tas attiecas uz visiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem un ar to tiek ieviests jēdziens "vispārējās nozīmes ar ekonomiku nesaistīti pakalpojumi" pretstatā "vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem" "⁽¹⁶⁾. Nav noliedzams, ka izskatāmajiem individuālajiem pakalpojumiem ir gan tautsaimnieciskais, gan ar ekonomiku nesaistīts raksturs. Vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu aspekts ir saistīts ar to lomu visu nozaru, ražošanas un pakalpojumu netraucētā norisē, un vispārējās nozīmes ar tautsaimniecību nesaistītu pakalpojumu aspekts attiecas uz to lomu visu indivīdu integrācijā un sociālo kohēziju.

3.12 EESK uzskata, ka "vispārējās nozīmes pakalpojumu protokols nav tikai vienkārša deklarācija, ar ko interpretē ES līgumus un kopīgās vērtības saistībā ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem, bet gan līdzinās lietošanas pamācībai, kas paredzēta ES un tās dalībvalstīm. Protokola noteikumos galvenā uzmanība pievērsta patērētājam, viņa vajadzību apmierināšanai, prioritātēm un tiesībām, un tajā ir iekļauti kopējie principi, proti, augsts kvalitātes līmenis, drošība un pieejamība, vienlīdzīga attieksme un vispārējās piekļuves veicināšana."⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 66.

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Ģimenes politikas loma demogrāfisko pārmaiņu jomā" OV C 218, 23.7.2011., 7. lpp. un EESK atzinums par tematu "Augstākās izglītības modernizācija", OV C 181, 21.6.2012, 143.–149. lpp.

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi: kompetenču sadalījums starp ES un dalībvalstīm", OV C 128, 18.5.2010., 65.–68. lpp.

⁽¹⁷⁾ Sk. 16. zemsvētras piezīmi.

3.13 Tādēļ šajā nozarē ir īpaši nepieciešams ar saskaņotas ES sistēmas palīdzību nodrošināt spēcīgu Eiropas dimensiju un nozarei jāatbalsta ar Eiropas stratēģiju strukturāliem intervences pasākumiem; vienlaikus Komiteja uzsver, ka jāņem vērā “valsts, reģionālo un vietējo iestāžu būtiskā nozīme un lielā rīcības brīvība, nodrošinot, pasūtot un organizējot vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumus, lai, cik vien iespējams, ievērotu patērētāju vajadzības”⁽¹⁸⁾.

4. Ceļā uz Eiropas stratēģiju novatorisku un “viedu” veselības un sociālo pakalpojumu veicināšanai

4.1 Komiteja uzskata, ka Eiropas stratēģijas uzsākšanai ir būtiska nozīme, lai prognozētu un pārvaldītu Eiropas sabiedrības un tās ekonomiskā un sociālā modeļa pašreizējās pārmaiņas, kas prasa noteikt Eiropas sociālo, veselības aprūpes un izglītības individuālo pakalpojumu nozares stratēģiskās prioritātes attiecībā uz:

- cilvēkresursiem un to apmācību un informēšanu,
- atbilstošām tehnoloģijām,
- Eiropas pakalpojumu integrētu telpu,
- labākiem mobilitātes un apmaiņas nosacījumiem,
- Eiropas principu pieņemšanu kvalitātes jomā,
- diplomu pilnīgu atzīšanu,
- pētniecību, kuras mērķis ir optimizēt pakalpojumu rezultātus,
- veiksmīgu piemēru dokumentēšanu un apmaiņu,
- atbalsta rīcībpolitikām, struktūru un infrastruktūru.

4.2 Cilvēkresursi ir individuālo pakalpojumu nozares pirmais pamata pīlārs, par ko liecina stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētie budžeta līdzekļi ar mērķi ilgāk uzturēt ES iedzīvotājus aktīvus, integrētus sabiedrībā un veselus, tādējādi veicinot pozitīvu ietekmi uz produktivitāti un konkurētspēju. Šī nozare ir ierindota kā viena no pirmajām Vadošo tirgu iniciatīvā Eiropai un tā ir arī neatņemama sastāvdaļa pamatiniciatīvā “Jaunu prasmju un darbavietu programma”.

4.2.1 Ņemot vērā aplūkojamo pakalpojumu nozīmīgumu, ES stratēģiskā rīcība cilvēkresursu jomā būtu jāvērs uz:

- informācijas sistēmām, lai apzinātu nepieciešamās specialitātes un nodarbinātības iespējas;

- pasākumiem, ar kuriem veicina un integrē kompetenču apguvi;
- kvalifikācijas un diplomu starptautisko atzīšanu, lai veicinātu mobilitāti;
- efektīvām profesionālās orientācijas un komunikācijas sistēmām, it īpaši valodu apmācības jomā;
- izglītību/digitālajām prasmēm e-tehnoloģiju jomā;
- apmācību un kvalifikācijas celšanu, kas vērsta uz jaunām tehnoloģijām un jaunām ārstniecības metodēm;
- nozares stabilizācijas mehānismiem, pievilcīgiem darba apstākļiem un karjeras iespējām, kā arī dzimumu līdzsvara uzlabošanu;
- profesiju prestiža paaugstināšanu minētajā pakalpojumu nozarē;
- reglamentējošu vienošanos par kvalitātes principiem un to piemērošanu un skaidri noteiktām apmācību programmām iekļaujamām prasībām;
- atbalsta pakalpojumu ieviešanu, piemēram, pagaidu aizvieto-tājiem, apmācību un konsultācijām, lai nodrošinātu sociālās ekonomikas un aprūpes kvalitāti un uzlabotu palīdzības sniedzēju labklājību;
- brīvprātīgo darba vērtīgā ieguldījuma izmantošanu, kas var dot būtisku ieguldījumu saistībā ar kvalitātes paaugstināšanu, emocijām un nesavtīgām cilvēku attiecībām, kas ir svarīgas aprūpējamās personas psihiskajai un fiziskajai labsajūtai.

Minētie Eiropas rīcības elementi būtu jāpapildina ar nepārtrauktas uzraudzības pasākumiem, kas balstīti uz zinātnisku un precīzu novērtējumu.

4.3 Šīs stratēģijas **otrais pīlārs** ir **atbilstošu tehnoloģiju ieviešana**, lai atbalstītu gan pakalpojumu sniedzējus, gan saņēmējus: gan strukturālu, gan metodoloģisku un tehnisku inovāciju izmantošana individuālo sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā var sekmēt ilgtspēju notiekošo pārmaiņu un iekļaujošas izaugsmes perspektīvu kontekstā.

4.3.1 Ir jāizmanto informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, lai veicinātu autonomiju, apzinīgāku attieksmi un personīgās veselības kultūru, kā arī koordināciju starp veselības aprūpes un sociālajiem pakalpojumiem, lai veidotu aizvien integrētākus pakalpojumus, kuros pastāvīgi koordinēta kvalitatīvu pakalpojumu plūsma vērsta uz indivīdu.

⁽¹⁸⁾ Sk. 16. zemspvītras piezīmi.

4.3.2 E-veselība, e-prasmes informācijas tehnoloģiju jomā un telemedicīna ir viens no aprūpes un rehabilitācijas procesu inovācijas galvenajiem pīlāriem, jo tā sniedz iespēju iedzīvotājiem visur izmantot savu slimības vēsturi un tādējādi gūt labumu no individuāli pielāgotas medicīniskās palīdzības⁽¹⁹⁾.

4.3.3 Lai individuālo pakalpojumu sistēmas būtu efektīvas, tām ir nepieciešama augsti attīstīta tehnoloģiskā platforma, kas starp ilgtermiņa aprūpes saņēmējiem un sniedzējiem nodrošina apmaiņšanos gan ar sekmīgas prakses piemēriem, gan ļauj dalīties ar pamatnostādnēm lēmumu pieņemšanas, kā arī kvalitātes novērtējuma/uzraudzības jomā vietējā līmenī un turpmākai aprūpes plānošanas precizēšanai, lai uzlabotu sociālo pakalpojumu, kā arī medicīnisko un paramedicīnisko pakalpojumu izmaksu sadales sistēmas⁽²⁰⁾.

4.3.4 Ir pilnībā jāizmanto informācijas tehnoloģiju sniegtās iespējas individuālo sociālo, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu jomā, izmantojot pētniecību un izstrādi valstu un ES līmenī, lai sekmētu jaunu profesionālo profilu ieviešanu, kas atbilstu bērnu, cilvēku ar invaliditāti, vecu cilvēku un fiziski un garīgi slimu cilvēku vajadzībām.

4.4 **Trešais pīlārs:** būtu jāapsver Eiropas integrēto pakalpojumu telpas izveide, un liela uzmanība jāvelta mērķim pārvarēt pašreizējo nevienlīdzību un reāli garantēt pamattiesības dibināt uzņēmumus (ievērojot reglamentējošos un līgumā noteiktos uzņemošās valsts obligātos sociālos standartus) un sniegt pakalpojumus (īpaši šajā jomā, kas ir svarīga pakalpojumu brīvas aprites nodrošināšanai), izmantojot savstarpējo atzīšanu, administratīvo sadarbību un, ja nepieciešams, saskaņošanu, lai visā Eiropas Savienībā nodrošinātu uz indivīdu vērstu atbilstošu pakalpojumu kopumu. Lai sasniegtu šo mērķi, dalībvalstīm un Eiropas Savienībai atbildība jāīsteno kopīgi.

4.4.1 Eiropas ekonomikas pārveidošana par novatorisku un mūsdienīgu ekonomiku, kas būtu balstīta uz ceturtais brīvības, proti, pakalpojumu brīvas aprites, pilnīgu īstenošanu, kā arī "piektās brīvības" attīstību, t.i., zināšanu pilnvērtīgu un brīvu apriti, ļautu Eiropai pilnībā izmantot savu radošo potenciālu. Šajā sakarā, pamatojoties uz Eiropas novērtēšanas sistēmu, kas jāievieš, būtu rūpīgi jāseko līdzi inovāciju pielietošanas rezultātiem veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu jomā.

4.4.2 Būtu jānodrošina vienota Eiropas telpa, kas visā ES garantē piekļuvi kvalitatīviem pamatpakalpojumiem individuālo sociālo un veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu jomā, tostarp ieviešot "dažādās dalībvalstīs un nozarēs īstenotu brīvprātīgu Eiropas kvalitātes sistēmu"⁽²¹⁾, kas paredz lietotāju iesaistīšanu kvalitātes definēšanā un vērtēšanā.

4.4.3 Papildus saskaņotiem kvalitātes principiem integrēto pakalpojumu sistēmā ir vajadzīga savstarpēja kvalifikāciju atzīšana, pakalpojumu kvalitātes uzraudzība, iedzīvotājiem tuva sociālā dialoga uzsākšana dažādos līmeņos, iesaistot visas ieinteresētās personas, lai pastiprinātu savstarpējo sadarbību.

4.5 **Atbalsta politikas, struktūras un infrastruktūras** veido ceturto pīlāru, uz kura būtu jābalstās Eiropas stratēģijai individuālo pakalpojumu jomā.

4.5.1 Minētā pīlāra būtiski elementi līdztekus stratēģijā "Eiropa 2020" paredzētajiem pasākumiem ir ES programmu un struktūrfondu, it īpaši Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Lauksaimniecības un lauku attīstības fonda, kā arī ES programmu "Kultūra" un "Apvārsnis 2014–2020" mērķtiecīga iesaistīšana.

4.5.2 Tāpat ES līmenī būtu jāparedz pasākumi, ar kuriem izstrādā Eiropas līmeņa regulējumu, kas atvieglo un veicina profesionālo kvalifikāciju un pakalpojumu kvalitāti, veiksmīgu piemēru dokumentēšanu un apmaiņu, kā arī standartizētas pakalpojumu kvalitātes, "klientu apmierinātības" līmeņa un "cenās un vērtības attiecības" uzraudzības sistēmas šajā nozarē gan attiecībā uz pakalpojumu sniedzēju profesionalitātes nodrošināšanu, darba apstākļiem un profesionālo karjeru, publiskā un privātā sektora un sociālās ekonomikas uzņēmumiem un, visbeidzot, pakalpojumu saņēmējiem un viņu ģimenēm, kā arī sociālo ekonomiku..

4.5.2.1 Brīvprātīgo darbam šajā saistībā ir nozīmīga loma, kas būtu jāatbalsta un jāstimulē it īpaši tādēļ, ka tas sniedz ieguldījumu cilvēciskajā, sociālajā un emocionālajā aspektā: īpašu uzmanību pelnījuši Eiropas mēroga atbalsta pasākumi pieredzes apmaiņai par labāko praksi brīvprātīgo darba jomā saistībā ar individuālajiem pakalpojumiem.

4.5.3 Būtu jāņem vērā ieguldījumu saistību nozīme un jo īpaši finansējuma dažādošanas nepieciešamība (nodokļi, dažādu veidu iemaksas sociālās drošības (aizsardzības) sistēmās, apdrošināšana, paaudžu solidaritāte, publiskā un privātā sektora partnerība), apzinoties, ka ilgtermiņā lielākajai iedzīvotāju daļai veselības aprūpes atbalsta izmaksas nav ilgtspējīgas.

4.5.4 ES līmenī būtu lietderīgi daļu no struktūrfondu līdzekļiem piešķirt sociālās infrastruktūras un veselības aprūpes un palīdzības pakalpojumu attīstībai tur, kur to trūkst, un vietējām nodarbinātības iniciatīvām šajā jomā, it īpaši nodrošinot attiecīgu budžeta pozīciju lauku apvidiem un citiem nelabvēlīgā situācijā esošiem reģioniem, kuriem finansējumu varētu piešķirt no Eiropas Lauksaimniecības un lauku attīstības fonda un iniciatīvas *Leader* līdzekļiem.

⁽¹⁹⁾ Konference par e-veselību 2012. gadā Kopenhāgenā.

⁽²⁰⁾ ESAO: *Help Wanted? Providing and Paying for Long-Term Care* ("Vajadzīga palīdzība? Ilgtermiņa aprūpes sniegšana un apmaksa"), 2011.

⁽²¹⁾ COM(2011) 900.

4.5.5 ES līmenī vajadzētu arī pārskatīt ģimenes atbalsta politikas pasākumus un pasākumus, ar kuriem nodrošina lielāku elastīgumu darba vietā tiem cilvēkiem, kuri savā ģimenē sniedz aprūpes pakalpojumus.

5. Nobeiguma piezīmes

5.1 EESK pauž stingru pārliecību, ka “šie pakalpojumi pilsoņiem nodrošina būtisku drošības tīklu un veicina sociālo kohēziju tādās jomās kā veselības aprūpe, bērnu aprūpe un veco ļaužu aprūpe, kā arī palīdzība invalīdiem un sociālie mājokļi”⁽²²⁾.

5.2 Komiteja uzsver, ka individuālie veselības aprūpes, izglītības un sociālie pakalpojumi ir vispārējas nozīmes pakalpojumi — gan ar tautsaimniecisku nozīmi, gan bez tās — un tiem ir svarīga loma Eiropas sabiedrības kvalitātes nodrošināšanā un funkcionēšanā, sekmējot sociālo aizsardzību, integrāciju un lielā mērā arī ekonomikas darbību un konkurētspēju. Vienlaikus ekonomikas krīzes un ilgākā laikposmā arī demogrāfisko tendenču dēļ pieaug pieprasījums pēc šiem pakalpojumiem un to finansējuma iespējas kļūst ierobežotas.

5.3 Komiteja atkārtoti uzsver Lisabonas līguma mērķus izglītības, sociālās aizsardzības un veselības jomā, kas atspoguļo

kolektīvo sociālo apziņu un centienus paaugstināt cilvēku dzīves līmeni, ciktāl tas ir iespējams, ņemot vērā visu dalībvalstu ekonomikas potenciālu.

5.4 EESK uzskata, ka pašreizējos apstākļos turpmākajai attīstībai šajā jomā ir nepieciešams:

- pieņemt reālu un piemērotu Eiropas stratēģiju novatorisku un “viedu” veselības un sociālo pakalpojumu, kā arī izglītības un ar to saistītu pakalpojumu veicināšanai, optimāli izmantojot cilvēkresursus, ieviešot atbilstošas tehnoloģijas pakalpojumu saņēmēju un sniedzēju atbalstam, veidojot integrētu Eiropas pakalpojumu telpu un īstenojot struktūru un infrastruktūru atbalsta politikas, kas balstītas uz sociālo dialogu ar pilsonisko sabiedrību dažādos līmeņos;
- efektīvāk izmantot finanšu resursus, cilvēkresursus, esošo infrastruktūru, kvalitātes principu piemērošanu un darbības novērtēšanu, īstenojot pasākumus kompetenču apguves palielināšanai un integrēšanai; paaugstināt konkurētspējas līmeni, izmantojot kopīgumus; palielināt privātā sektora, sociālās ekonomikas un brīvprātīgā darba līdzdalību; ieviest jaunus nozaru partnerības veidus rūpīgi pārskatīt pakalpojumu izmaksas un izvērtēt to efektivitāti un rentabilitāti.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ COM(2011) 900.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Partnerības princips, īstenojot vienotā stratēģiskā satvara fondus – elementi ES Rīcības kodeksam attiecībā uz partnerību”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/04)

Ziņotājs: **PLOSCEANU kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 24. maijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Partnerības princips, īstenojot vienotā stratēģiskā satvara fondus — elementi ES Rīcības kodeksam attiecībā uz partnerību”

SWD(2012) 106 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī. (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 158 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ir stingri pārliecināta, ka īsta partnerība, kad ES kohēzijas politikas ietvaros uzsāktu projektu izstrādē, izpildē un izpildīto projektu novērtēšanā iesaistīti visi partneri un organizētas pilsoniskās sabiedrības⁽¹⁾ ieinteresētās personas, tieši veicina minēto projektu augstu kvalitāti un efektīvu īstenošanu. Partnerības princips ir izcils piemērs tam, kā labu pārvaldību iespējams piemērot ES politikas pārējās jomās, tādējādi efektīvi īstenojot stratēģiju “Eiropa 2020”.

1.2. Aicinot pieņemt rīcības kodeksu, EESK stingri atbalsta Komisijas iniciatīvu un lielā mērā piekrīt Komisijas ierosinājumiem. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta (EP) un Reģionu komitejas (RK) sniegto atbalstu, tomēr atgādina, ka partnerībai jābūt ar vienādiem nosacījumiem attiecībā uz visiem publiskā un privātā sektora partneriem.

1.3. Tomēr EESK izsaka dziļu neapmierinātību par to, ka Padome ierosināto rīcības kodeksu šobrīd ir izsvītrojusi no Komisijas priekšlikuma. EESK aicina RK rīkoties kopīgi, lai aizstāvētu minēto rīcības kodeksu.

⁽¹⁾ EESK definē organizētu pilsonisko sabiedrību šādi: “Organizēta pilsoniskā sabiedrība ir tā pilsoniskās sabiedrības daļa, kas pauž savu viedokli organizācijās, kuras pašas par sevi ir sabiedrības pamatelementi. Citiem vārdiem sakot, organizēta pilsoniskā sabiedrība ietver visas privāto iniciatīvu nevalstiskās organizācijas un to locekļus, kas aktīvi piedalās sabiedrības dzīves veidošanā, pamatojoties uz pašu apsvērumiem un izmantojot savas īpašās zināšanas, spējas un darbības jomu. Definīcija attiecināma uz plašu organizāciju loku: darba devēju federācijām, arodbiedrībām, apvienībām, kas izveidotas noteiktu vispārējās intereses jautājumu veicināšanai, kā arī uz t.s. nevalstiskajām organizācijām (NVO).”

1.4. EESK ir ļoti noraizējusies par pilsoniskās sabiedrības pieaugošajām bažām attiecībā uz partnerības principa īstenošanas pasliktināšanos dalībvalstīs. Dažu dalībvalstu ziņojumos ir atspoguļota pastāvīga tendence virzībā uz partnerības principa graušanu un organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības mazināšanu. Lielas bažas izraisa arī rīcības kodeksa izsvīturošana no Komisijas priekšlikumiem. Pašreizējās krīzes periodā ir vajadzīgas pat vēl spēcīgākas sociālo partneru un pārējo pilsoniskās sabiedrības organizāciju saistības.

1.5. Pat ja tas šobrīd ir tikai Komisijas dienestu darba dokuments, tas ir izstrādāts laikus, jo vairākās dalībvalstīs un reģionos jau ir uzsākta struktūrfondu plānošana 2014.-2020. gadam. Minētais dokuments Komisijai būtu aktīvi jāizplata, lai to varētu izmantot attiecīgie partneri. EESK aicina savus locekļus aktīvi iesaistīt organizācijas, ko viņi pārstāv, ES kohēzijas politikas projektu un programmu īstenošanā, pamatojoties uz jau minēto rīcības kodeksu.

1.6. EESK vēlētos stingri uzsvērt, ka darbības programmas būtu jāorientē uz partnerību veicinošu rīcību un pasākumiem. Vienlīdzīgai attieksmei un plurālismam partnerībā, mērķtiecīgām partnerībām, kas paredzētas mērķtiecīgām programmām, un pastiprinātai spēju veidošanai vajadzētu būt galvenajām pamatnostādnēm.

1.7. EESK uzskata, ka uzraudzības komitejas būtu jāpapildina ar citiem instrumentiem partnerības jomā. Tādēļ EESK uzskata, ka Eiropas Parlamenta ierosinātajam Kopīgo noteikumu regulas (KNR) 5. panta grozījuma formulējumam jābūt šādam: “sadarboties ar partneriem” jāaizstāj ar “iesaistīt partnerus”.

1.8. EESK ierosina, lai “**partnerības pārbaudes**” vadītu paši partneri. Šāda Eiropas mēroga uzraudzības sistēma, kas balstās uz vienkāršu pārbaudes punktu sarakstu un salīdzinošu izvērtēšanu, būtu jāievieš Komisijai kopā ar organizācijām, kuras pārstāv Eiropas ieinteresētās puses. EESK apliecina vēlēšanos aktīvi iesaistīties minētajā pasākumā.

1.9. Partnerības principa pienācīgai īstenošanai, kā noteikts rīcības kodeksā, jābūt nosacījumam, kas jāizpilda, pirms Komisija paraksta partnerības līgumus ar dažādām dalībvalstīm. Tādēļ darbības programmām paredzētos resursus varētu palielināt kā stimulu minētā nosacījuma izpildei.

2. Konteksts — partnerība attīstībā

2.1. Partnerības principa īstenošana kopš tās uzsākšanas 1988. gadā ir bijusi fragmentāra un lēna. Īstenošanā tika iesaistīta organizēta pilsoniskā sabiedrība un jo īpaši sociālie partneri. Minēto principu vieglāk pieņēma valstīs, kurās partnerība ir politikas veidošanas neatņemama daļa. Partnerības princips tika pastiprināts, kad Komisijai noteica lielāku tiešo atbildību par kohēzijas politiku un kad tika uzsāktas Kopienas iniciatīvas, piemēram, *EQUAL* un *LEADER*.

2.2. Daudzos gadījumos partnerība tomēr bija formāla. 2006.-2013. gada plānošanas periodā partnerība netika aktīvi veicināta pat tad, ja ieinteresēto pušu līdzdalība tajā pašā laikā bija Lisabonas stratēģijas īstenošanas pamatnosacījums. ES kohēzijas politikā radās jaunas problēmas, kad 2004. gadā ES pievienojās 10 valstis, kam 2007. gadā sekoja Bulgārija un Rumānija.

2.3. Komisija atklāja dažādus trūkumus, un tos kritizēja arī partneri, kas pārstāvēja pilsonisko sabiedrību. Atbildot uz izmaiņām dalībvalstu un Komisijas saistībās ES kohēzijas politikas pārvaldībā, galvenā uzmanība tika pievērsta labas prakses pārņemšanai.

2.4. Komisija 2009. gadā lūdza EESK izstrādāt izpēti atzinumu par to, kā, balstoties uz labu praksi, veicināt partnerību struktūrfondu ietvaros. EESK atzinumam tika pievienota publikācija “Lai dejotu tango, ir vajadzīgi divi”, kurā atspoguļoti dalībvalstu labas prakses īpaši izraudzīti piemēri. Komisija ir ņēmusi vērā EESK priekšlikumu par labas prakses kodeksu.

2.5. Pašreizējais stāvoklis rāda, ka partnerība ar organizētu pilsonisko sabiedrību izvērsas lielākajā daļā dalībvalstu. Polija

dažos gadījumos var būt par paraugu labas prakses izvērsānā. Partnerības ieviešana neapšaubāmi ir problēma jaunpieņacējam dalībvalstīm — Bulgārijai, Rumānijai un drīzumā arī Horvātijai. Tas attiecas arī uz dažām dalībvalstīm, kas pievienojās 2004. gadā, kā arī uz tām, kuras ir ES dalībvalstis jau vairākus gadus, piemēram, Portugāle un Grieķija.

2.6. Organizētā pilsoniskā sabiedrībā pieaug bažas attiecībā uz partnerības principa ieviešanu. Cerības nav īstenojušās. Dažu dalībvalstu ziņojumos ir atspoguļota pastāvīga tendence virzībā uz partnerības principa graušanu, organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības mazināšanās un Padomes veiktā rīcības kodeksa izsvīturošana. Dažās valstīs plānošana 2014.-2020. gadam ir sākusies faktiski bez privātā sektora ieinteresēto pušu uzaicināšanas. Šāda politiska nevēlēšanās jāmazina, lai nodrošinātu ECCP pienācīgu ieviešanu.

3. Komisijas priekšlikums

3.1. Saskaņā ar Komisijas priekšlikumiem par VSS fondiem laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gadam dalībvalstīm būs skaidri noteikts pienākums organizēt partnerību. Pasākumu atbalstīs ar Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību (ECCP), kurā būs noteikti mērķi un kritēriji partnerības īstenošanai un ar ko veicinās dalībvalstu savstarpēju informācijas, pieredzes, rezultātu un labas prakses piemēru apmaiņu. ECCP ir jāpieņem Komisijai kā deleģēts akts trijos mēnešos pēc Kopīgo noteikumu regulas (KNR) pieņemšanas.

3.2. Komisijas dienestu darba dokuments ir pirmais solis virzībā uz partnerības principa īstenošanu. Sešās pozīcijās ir uzskaitītas 18 sīki izstrādātas pamatnostādnes. Minētās sešas pozīcijas ir šādas:

— Kurus partnerus izraudzīties

— Kā partnerus iesaistīt plānošanas dokumentu sagatavošanā

— Kā partnerus iesaistīt īstenošanas posmā

— Kā partnerus iesaistīt novērtēšanā

— Palīdzība partneriem

— Labas prakses piemēru apmaiņa.

3.3. Būtu jāatzīmē, ka ierosinātais ECCP ir pārtulkots visās ES valodās, un tas atvieglos minētā kodeksa izplatīšanu un lietošanu.

4. EESK iepriekšējais darbs partnerības jomā

4.1. EESK 2010. gadā pēc Eiropas Komisijas īpaša lūguma strādāja pie jautājuma par partnerības principu (ECO/258 – ziņotājs Olsson kgs⁽²⁾) un ir sniegusi plašus komentārus par EK priekšlikumiem attiecībā uz partnerību atzinumā par KNR (ECO/314 – ziņotājs VARDAKASTANIS kgs).

4.2. EESK ierosināja, ka **Labas prakses kodekss** būtu jābalsta uz vairākām pamatnostādnēm, no kurām gandrīz visas ir ņemtas vērā Komisijas SWD:

— informācijas/apspriešanas/līdzdalības plāns, kas paredzēts partneru iesaistīšanai;

— iestāžu pārskatatbildība;

— partneru izraudzīšanās no ļoti dažādām sabiedrības grupām;

— tehniskā palīdzība partneriem;

— partnerība kā kritērijs attiecībā uz projektiem;

— procedūru un kontroles **vienkāršošana**;

— **maksājumu** paātrināšana.

4.3. EESK ir stingri pārliecināta, ka **partnerības**, kas ES kohēzijas politikas projektu sagatavošanā, īstenošanā un tās novērtēšanā paredz iesaistīt visus partnerus, kā noteikts Kopīgo noteikumu regulas 5. panta 1. punktā, tieši sekmē projektu veiksmīgu īstenošanu. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas

priekšlikuma 5. pantā minēto jauno prasību obligāti veidot partnerības; Komiteja norāda, ka jānodrošina reāla līdzdalība visos fondu līdzekļu izlietošanas posmos, minētajiem partneriem arī piešķirot balsstiesības uzraudzības komitejās.

4.4. EESK aicina RK rīkoties kopīgi, lai aizstāvētu ECCP, un vērsas pie EK un EP, lai aicinātu tās panākt izmaiņas Padomes nostājā attiecībā uz ECCP svīturošanu. EESK to stingri uzsvērusi neformālajā ministru sanāksmē, kas notika 2012. gada 6. novembrī Nikosijā.

5. Pārējo ES iestāžu sākotnējā reakcija

Padome

5.1. Padome ir noraidījusi Komisijas ierosināto rīcības kodeksu, un tas neapšaubāmi vājinās partnerības principa ieviešanu.

Eiropas Parlaments

5.2. Eiropas Parlaments ir ierosinājis visaptverošu grozījumu attiecībā uz rīcības kodeksu KNR 5. pantā, pamatojoties uz deviņām specifikācijām. EESK atbalsta šādu pieeju. Minētais grozījums ir izklāstīts zemsvītras piezīmē⁽³⁾. EESK tomēr pauž bažas, ka Parlaments nošķir publiskā un privātā sektora partnerus un tas varētu izraisīt nevienlīdzīgu attieksmi pret partneriem.

Reģionu komiteja

5.3. RK atbalsta ECCP un aicina attiecīgās teritoriālās organizācijas organizēt partnerības. Komiteja cita starpā uzsver, ka būtu jāņem vērā konkrētie apstākļi dalībvalstīs, subsidiaritātes un proporcionālāties nozīmīgums, partneru atlases kārtība, atbalstot plurālismu, lai iekļautu arī marginālas grupas. RK izvirza jautājumu par partneru tiesībām un pienākumiem, tādējādi arī nošķirot privātā un publiskā sektora partnerus.

⁽³⁾ 3a. Eiropas Rīcības kodeksā cita starpā jānosaka šādas specifikācijas:

- a) obligātās prasības un principi, lai nodrošinātu partneru atlasi pārredzamā veidā un skaidrību gan par to lomu politikas procesā, gan par to pienākumiem;
- b) obligātās prasības, ieteikumi un norādes par to, kā identificēt svarīgos partnerus, kas pārstāv dažāda teritoriālā līmeņa iestādes, sociālās un ekonomikas jomas partnerus, pilsonisko sabiedrību, reliģiskās kopienas, zinātnes un tehnoloģijas organizācijas, un organizācijas, kuras ir atbildīgas par dzimumu līdztiesības, sociālās iekļaušanas un nediskriminācijas veicināšanu vai aktīvi darbojas kultūras, izglītības un jaunatnes politikas jomās;
- c) valsts, reģionālo un vietējo kompetento iestāžu sadarbības procedūra;
- d) norādījumi par to, kā partnerību pielāgot programmām, tostarp daudzu fondu programmu, kopīgu rīcības plānu un integrētu teritoriālo ieguldījumu īpatnības;
- e) obligātās prasības, lai nodrošinātu partneru jēgpilnu iesaistīšanos partnerības līgumu un programmu sagatavošanā;
- f) obligātās prasības attiecībā uz procedūrām, kas noteiktas, lai nodrošinātu efektīvu partneru sadarbības organizēšanu;
- g) norādījumi par partneru iesaistīšanos uzraudzības komitejās, projektu atlasē, uzraudzībā un izvērtēšanā;
- h) obligātās prasības par norādījumu sniegšanu partneriem un par partneru spēju veidošanas veicināšanu;
- i) satvars labas prakses piemēru apmaiņai starp dalībvalstīm.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "Efektīva partnerība kohēzijas politikā", OV C 44, 11.2.2011., 1. lpp.

6. Organizētas pilsoniskās sabiedrības reakcija

6.1. Eiropas organizētā pilsoniskā sabiedrība uzskata, ka tas, ka nebija partnerību, ir bijis viens no galvenajiem iemesliem, ka laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam vairākās dalībvalstīs samazinājās struktūrfondu ietekme.

6.2. Būtu skaidrāk jāpaziņo, ka organizēta pilsoniskā sabiedrība līdz ar publiskā sektora iestādēm pārstāv vispārējās intereses.

6.3. Šķēršļi, ko rada līdzfinansēšanas noteikumi, administratīvais slogs, valstu darbības programmu neatbilstošie mērķi un neiesaistīšana līdzekļu kontrolē, organizētai pilsoniskajai sabiedrībai bieži liedz piedalīties reālā un patiesā partnerībā.

6.4. Organizēta pilsoniskā sabiedrība atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus vienkāršot procedūras, bet uzskata, ka tie joprojām ir nepietiekami, lai privātais sektors kopumā laikus un bez grūtībām apgūtu piešķirtos līdzekļus. Joprojām ir pārāk liela sarežģītība un administratīvais slogs, un ir jāsamazina birokrātija. Jāņem vērā šādi aspekti:

— dokumentācijas standartizēšana (laikus – viegli pieejama – viegli saprotama),

— izvairīšanās no izmaiņu ieviešanas īstenošanas posmā,

— elastīgas līdzfinansēšanas likmes,

— kavētu maksājumu periodu samazināšana.

6.5. Organizēta pilsoniskā sabiedrība uzsver, cik svarīga ir spēju veidošana partneriem, un aicina iekļaut koncepta “spēju veidošana” definīciju. Spēju veidošana būtu jāsaprot kā partneru pastiprināta iesaistīšana visos struktūrfondu izveidošanas, izmantošanas un uzraudzības posmos.

6.6. EESK uzsver, ka jāveido visaptverošas partnerības, kas pārstāv visdažādākās intereses. Būtu skaidri jānosaka, kādi ir dažādo partneru pienākumi un funkcijas.

7. Vispārīgas piezīmes

7.1. Partnerības principa efektīva īstenošana ir nepārtraukts process. Komisijas priekšlikums ir pirmais solis virzībā uz partnerības principa formalizēšanu un kodifikāciju ES līmenī.

EESK ar gandarījumu atzīmē, ka gan Eiropas Parlaments, gan Reģionu komiteja atbalsta efektīvas partnerības principu. Partnerības princips būtībā ir izcils piemērs tam, kā labu pārvaldību iespējams piemērot ES politikas pārējās jomās, tādējādi efektīvi īstenojot stratēģiju “Eiropa 2020”.

7.2. EESK izsaka lielas bažas par to, Padome vēlas ierobežot partnerības principu, atgriežoties pie spēkā esošajiem stingrākajiem noteikumiem, kādi tika izmantoti 2006.-2013. gada plānošanas periodam; Komiteja aicina Komisiju un Eiropas Parlamentu palīdzēt mainīt šo nostāju.

8. Īpašas piezīmes

8.1. Tā kā vairākās dalībvalstīs jau ir uzsākta struktūrfondu plānošana 2014.-2020. gadam, gan publiskā sektora administrācijai, gan organizētai pilsoniskajai sabiedrībai ir svarīgi izmantot iepriekš minēto Komisijas dienestu darba dokumentu (SWD). EESK atzinīgi vērtē to, ka rīcības kodekss ir pārtulkots visās ES valodās. Komisijai būtu aktīvi jāizplata dalībvalstīs savi priekšlikumi, sadarbojoties gan ar publiskā sektora administrāciju, gan ar organizētu pilsonisko sabiedrību.

8.2. EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumos nav pietiekami izvērstas uzraudzības jautājums. Kopā ar organizācijām, kuras pārstāv Eiropas ieinteresētās puses, būtu jāievieš Eiropas mēroga uzraudzības sistēma, kas balstās uz vienkāršu pārbaudes punktu sarakstu un salīdzinošu izvērtēšanu. EESK apliecina vēlēšanos aktīvi iesaistīties minētajā pasākumā.

8.3. Pārbaudes punktu sarakstam būtu jābalstās uz obligātām specifikācijām, jo īpaši uz atlasī, līdzdalību dažādos posmos un partneru spēju veidošanu. Būtu jānovērtē arī tas, kā tiek atrisināti interešu konflikti. Lai apzinātu iespējas uzlabojumiem, specifikācijas varētu papildināt ar SWOT analīzi (koncentrējoties uz priekšrocībām, trūkumiem, iespējām un apdraudējumu).

8.4. Šādas sistēmas ietvaros un pamatojoties uz iepriekš minēto pārbaudes punktu sarakstu, privātā sektora ieinteresētajām personām/partneriem būtu jāveic **“partnerības pārbaude”**. EESK ierosina vienkāršu novērtēšanas shēmu ar trim novērtējuma līmeņiem — neapmierinoši/apmierinoši/teicami. Šāda pārbaude pastiprinātu partneru līdzdalību novērtēšanā, kā ierosināts minētajā darba dokumentā.

8.5. EESK atgādina, ka Eiropas Parlamenta ierosinātajam Kopīgo noteikumu regulas (KNR) 5. panta grozījuma formulējumam jābūt šādam: “sadarboties ar partneriem” jāaizstāj ar “iesaistīt partnerus”.

8.6. EESK atkārtο savu agrāko priekšlikumu, lai reģioni, kas vēlas dalīties pieredzē un izplatīt labu praksi, izveidotu “partnerības izcilības reģionu” tīklu.

8.7. EESK brošūrā “Lai dejotu tango, ir vajadzīgi divi” izklāstītie labas prakses piemēri ir guvuši plašu atsaucību; minētos piemērus būtu ļoti noderīgi pārbaudīt pārējās valstīs (pat, ja partnerība jāpielāgo attiecīgās valsts apstākļiem). EESK ierosina minēto brošūru aktualizēt ar pārskatītu izdevumu, kurā iekļautu sliktas prakses rezultātā gūtās pieredzes piemērus.

8.8. EESK uzsver, ka svarīgi ir jau visagrākajā posmā iesaistīt partnerus dialogā darba plāna ietvaros (informācijas/apspriešanas/līdzdalības plāns) un izstrādāt precīzu ceļvedi, kā to ieteikusi EESK un apstiprinājusi Komisija. Tas jānosaka arī partnerības līgumā. Partnerības principa pienācīgai īstenošanai, kā noteikts rīcības kodeksā, jābūt nosacījumam, kas jāizpilda, pirms Komisija paraksta partnerības līgumus ar dažādām dalībvalstīm. EESK ierosina darbības programmu līdzekļus izmantot partneru spēju veidošanai kā stimulu minētā nosacījuma izpildei.

8.9. Partneru atlasei būtu jānotiek koncepta “plurālisms partnerībā” ietvaros. Līdz ar ekonomikas un sociālās jomas

partneriem un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām jāiekļauj arī citi dalībnieki, piemēram, sabiedrības inovatīvās, jaunietekmes un marginālās grupas, kam jābūt piekļuvei un funkcijām partnerībā. Attiecībā uz minētajām grupām ļoti lietderīgs ir koordinācijas platformu modelis. Kā ekonomikas jomas partneri partnerībā jāiekļauj arī vismazākie mikrouzņēmumi (ar to lielo nodarbinātības potenciālu) un sociālās ekonomikas pārstāvji (saskaņā ar Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu).

8.10. Ierosinātā tematiskā koncentrācija programmās, kā arī programmu cita veida mērķorientācija — ģeogrāfiska, grupu, nozaru utt. — sekmēs mērķtiecīgu un efektīvāku partnerību.

8.11. Darbs Uzraudzības komitejās bieži vien ir ļoti formāls un nav pietiekams, lai apmierinātu prasības par patiesu partnerību. Tas būtu jāpapildina ar konsultatīvām organizācijām, darba grupām un citiem partnerības instrumentiem, lai pastiprinātu partnerības attīstību.

8.12. Spēju veidošana ir vajadzīga partneriem visās dalībvalstīs, lai sniegtu būtisku ieguldījumu partnerības izvēršanā. Minētajam nolūkam vajadzētu izmantot tehnisko palīdzību, kā arī dalībvalstu pašu līdzekļus.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošana un pārraudzība, ko veic ES iestādes, un EESK loma” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/05)

Ziņotājs: **Ioannis VARDAKASTANIS** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 26. aprīlī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošana un pārraudzība, ko veic ES iestādes, un EESK loma”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 114 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK aicina Padomi atsākt sarunas par pievienošanos ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām fakultatīvajam protokolam, lai nodrošinātu, ka Eiropas iedzīvotāji, kuriem ir invaliditāte, pilnībā varētu izmantot minētajā konvencijā paredzētās tiesības.

1.2. EESK aicina Eiropadomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Parlamenta priekšsēdētājus 2013. gada decembrī rīkot otro novērtējumu par stāvokli invaliditātes tiesību jomā, ko vadītu kopīgi ar Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forumu, ar mērķi pārskatīt ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk — Konvencija) īstenošanu.

1.3. EESK uzsver, ka Konvencijā paredzēti pienākumi, kuru īstenošanai nepieciešams veikt tiesiskas un politiskas izmaiņas ES un dalībvalstu līmenī, un ka finansiālo situāciju nedrīkst izmantot par attaisnojumu rīcības atlikšanai personu ar invaliditāti tiesību jautājumā.

1.4. EESK aicina Komisiju rūpīgi, nodrošinot līdzdalību, pārskatīt Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā īstenošanu, jo tā ir ES turpmākās vispārējās stratēģijas neatņemama sastāvdaļa, tostarp veicot arī spēkā esošo tiesību aktu, politikas pasākumu un programmu pārskatīšanu un jaunu priekšlikumu izstrādi.

1.5. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju ar tās ģenerālsekretariāta starpniecību izstrādāt instrumentu Konvencijas ietekmes novērtējuma veikšanai.

1.6. EESK atzinīgi vērtē Padomes izveidoto neatkarīgo struktūru, ar kuru veicina, aizsargā un uzrauga Konvencijas īstenošanu, un aicina pieņemt atsevišķu budžetu, kas struktūras dalībniekiem ļaus pildīt savus uzdevumus pilnīgi neatkarīgi no kontaktiestādes.

1.7. EESK gaida, ka Eiropas Komisija ar to konsultēsies par vērienīgo priekšlikumu ES tiesību aktam par pieejamību, kas aptvertu iespējami daudzas jomas, tostarp prasību valsts un privātā sektora pakalpojumu sniedzējiem un ražotājiem nodrošināt pilnīgu pieejamību personām ar invaliditāti, kā arī sniegtu skaidru un izsmeļošu pieejamības definīciju.

1.8. EESK atzinīgi vērtē to, ka “Digitālajā programmā Eiropai” iekļauti tiesību akti par publisko tīmekļa vietņu un tādu tīmekļa vietņu pieejamību, kuras sniedz pamatpakalpojumus sabiedrībai, un gaida 2012. gadā paredzēto iepazīstināšanu ar stingriem tiesību aktiem.

1.9. EESK aicina Padomi un Eiropas Parlamentu struktūrfondu regulās, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā⁽¹⁾ un Eiropas transporta tīkla regulās, kā arī pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”⁽²⁾, programmā “Tiesības un pilsonība” un programmās attīstības sadarbības un humānās palīdzības jomā pastiprināt vai saglabāt noteikumus, kas ir labvēlīgi personām ar invaliditāti, paredzot pasākumus, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti līdzdalību, pateicoties finansējumam un uzlabotai veiktspējai.

⁽¹⁾ COM(2011) 665 final.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

1.10. EESK aicina Eiropas Ārējās darbības dienestu, Eiropas Komisiju un Padomi nodrošināt Konvencijas iekļaušanu ārējās attiecībās un starptautiskajā sadarbībā, kā arī starptautiskos tirdzniecības nolīgumos, tostarp garantējot ES un dalībvalstu pozīcijas jautājumā par personu ar invaliditāti tiesībām koordinēšanu dažādajās ES struktūrās.

1.11. EESK mudina Eiropas iestādes veikt attiecīgus pasākumus, lai Konvenciju īstenotu savas struktūras iekšienē, pārskatot savu praksi nodarbinātības, darba apstākļu, darbā pieņemšanas, apmācību, telpu pieejamības, darba vides un saziņas instrumentu jomā, kā arī pārskatot ES finansēto aģentūru prasības.

1.12. EESK pieņem zināšanai *Barroso* kga 2011. gada decembrī pausto apņemšanos apspriest Konvencijas īstenošanu komisāru kolēģijas un ģenerāldirektoru sanāksmē, un aicina šo jautājumu darba kārtībā iekļaut katru gadu.

1.13. EESK atzinīgi vērtē ierosmi rīkot darba forumu, kurā tiktos pārstāvji no valdību kontaktiestādēm, koordinācijas mehānismiem un ES un dalībvalstu neatkarīgajiem mehānismiem, kas ir atbildīgi par Konvencijas īstenošanu, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, un izsaka interesi piedalīties turpmākajās sanāksmēs.

1.14. EESK ar atzinumu vēlas sniegt ieguldījumu ES 2013. gada ziņojumā ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai.

1.15. EESK uzskata, ka tai ir jāveic atbilstoši pasākumi ANO Konvencijas īstenošanai savā iekšējā struktūrā un jāievēro tajā noteiktie pienākumi, veicinot personu ar invaliditāti pieņemšanu darbā EESK, nodrošinot nediskriminējošu darbā pieņemšanas procesu, uzlabojot ēku, tīmekļa vietņu, IKT instrumentu un dokumentu pieejamību, kā arī nodrošinot pienācīgus apstākļus darbiniekiem, locekļiem un ekspertiem, organizējot apmācības visam personālam, tostarp sagatavojot brošūru par Konvenciju, un iekļaujot invaliditātes aspektu visā Komitejas darbā.

1.16. EESK uzsver, ka ES iestādēm Konvencija sistemātiski jāuzrauga un jāīsteno, un tāpēc apņemas izveidot Konvencijas

īstenošanas un pārraudzības koordinācijas komiteju, kas aicinātu ES iestādes ziņot par savu darbu un ar personu ar invaliditāti pārstāvības organizāciju un pilsoniskās sabiedrības starpniecību apkopotu personu ar invaliditāti viedokli, lai iegūtu neatkarīgu skatījumu uz Konvencijas īstenošanā gūtajiem panākumiem.

1.17. EESK ierosina par Konvencijas īstenošanu rīkot sanāksmi, kurā piedalītos valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un valstu cilvēktiesību aizsardzības iestādes.

1.18. EESK aicina sociālos partnerus, balstoties uz pieņemtajām vadlīnijām, sarunās par darba koplīgumu slēgšanu iekļaut arī Konvencijas īstenošanu.

2. Ievads

2.1. Personas ar invaliditāti ir personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu orgānu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt minēto personu pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar pārējiem.

2.2. Eiropā ir aptuveni 80 miljonu personu ar invaliditāti, un saskaņā ar *Eurostat* datiem iespēja, ka viņi būs bez darba, ir divas līdz trīs reizes augstāka nekā personām bez invaliditātes; no cilvēkiem ar smagu invaliditāti nodarbināti ir tikai 20 % pretstatā 68 % personu bez invaliditātes. Iespējama, ka personas ar invaliditāti iegūs augstāko izglītību, ir par 50 % mazāka nekā personām bez invaliditātes. Visā Eiropā tikai 38 % personu ar invaliditāti vecuma grupā no 16 līdz 34 gadiem gūst ienākumus no darba, kamēr personu bez invaliditātes vidū šis skaitlis ir 64 %.

2.3. EESK atsaucas uz saviem atzinumiem "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020): atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem" (3) un "Jauniešu ar invaliditāti nodarbinātība, integrācija un līdzdalība sabiedrībā" (4).

(3) OV C 376, 22.12.2011., 81.–86. lpp.

(4) OV C 181, 21.6.2012., 2.–6. lpp.

2.4. EESK apzinās, ka Konvenciju un tās fakultatīvo protokolu pieņēma 2006. gada 13. decembrī ANO galvenajā mītnē Ņujorkā, šie dokumenti tika atvērti parakstīšanai 2007. gada 30. martā un stājās spēkā 2008. gada 3. maijā.

2.5. EESK uzsver, ka Konvencijai ir plašs atbalsts starptautiskā līmenī un ka to jau ir parakstījušas 154 valstis un ratificējušas — 126. Fakultatīvo protokolu līdz šim ir parakstījuši 90 valsts un ratificējušas — 76. Konvenciju ir parakstījušas visas 27 ES dalībvalstis, un 24 to jau ir ratificējušas.

2.6. EESK uzsver, ka ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām ir cilvēktiesību pamatinstruments, kas aptver pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības. Tā atkārtoti apstiprina, ka visām personām ar invaliditāti ir pilnā apmērā jābauda cilvēktiesības un pamatbrīvības.

2.7. EESK uzsver, ka Konvencija attiecas uz visām personām ar invaliditāti un tajā ir skaidri atzīts, ka būtiska problēma ir diskriminācija vairāku iemeslu dēļ saistībā ar invaliditāti un citiem faktoriem, piemēram, etnisko piederību, dzimumu vai ekonomisko stāvokli, un pret to var cīnīties tikai ar daudzdisciplīnu pieeju, kurā ņemti vērā šīs kompleksās diskriminācijas formas dažādie cēloņi.

2.8. EESK uzsver, ka ANO Konvencijā ietverti noteikumi par vienlīdzību un nediskrimināciju, pieejamību, pārvietošanās un pilsonības brīvību, tiesas pieejamību, brīvību no vardarbības, neatkarīgu dzīvesveidu un dalību sabiedrības dzīvē, tiesībām uz ģimenes dzīvi, personīgo mobilitāti, izglītību, nodarbinātību, veselības aprūpi, sociālo aizsardzību, starptautisko sadarbību, civilo aizsardzību, kā arī personu ar invaliditāti līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, pateicoties to pārstāvības organizāciju starpniecībai, un sieviešu un bērnu ar invaliditāti integrāciju.

2.9. EESK uzsver, ka ANO Konvencija nozīmē pārmaiņas uzskatu sistēmā, proti, no viedokļa, kas personas ar invaliditāti uzskata par labdarības un medicīniskās aprūpes "objektiem" uzmanība tiek vērsta uz personām ar invaliditāti kā

"subjektiem", kuriem ir tiesības un kuri ir spējīgi pieprasīt to ievērošanu un, pamatojoties uz apzinātu un brīvu piekrišanu, savā dzīvē pieņemt lēmumus. Konvencijas pamatjautājumi ir personu ar invaliditāti "balsstiesību" atjaunošana, izvēles paplašināšana un nākotnes iespēju izvēšana.

2.10. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Konvencijā precizēts un noteikts, kā visas cilvēktiesību kategorijas attiecas uz personām ar invaliditāti neatkarīgi no viņām vajadzīgā atbalsta apjoma, un tajā apzinātas jomas, kurās nepieciešamas izmaiņas, lai efektīvi īstenotu un aizsargātu personu ar invaliditāti tiesības.

2.11. EESK atzīst, ka ANO Konvencija ir pirmais starptautiskais cilvēktiesību līgums, kas ir atvērts ratificēšanai arī tādām reģionālās integrācijas organizācijām kā ES, un norāda uz Padomes 2009. gada 26. novembra lēmumu, saskaņā ar kuru Eiropas Kopiena parakstīja Konvenciju ⁽⁵⁾ un kurā paredzēts, ka Komisija darbosies kā kontaktpunkts jautājumos, kas saistīti ar tās īstenošanu.

2.12. EESK uzsver, ka lēmums aptver virkni jomu, kas ietilpst Savienības ekskluzīvajā vai dalītajā kompetencē, un ir sagaidāms, ka laika gaitā šo jomu skaits pieaugs. Ekskluzīvajā kompetencē ietilpst jomas, kas skar valsts atbalsta savietojamību ar kopējo tirgu un kopējo muitas tarifu. Dalītajā kompetencē ietilpst rīcība cīņā pret diskrimināciju invaliditātes dēļ, brīva preču, pakalpojumu un kapitāla aprīte un personu brīva pārvietošanās, lauksaimniecība, dzelzceļi, autoceļi, jūras un gaisa transports, iekšējais tirgus, vienāds atalgojums par vienādu darbu vīriešiem un sievietēm, Eiropas komunikāciju tīklu politika un statistika.

2.13. EESK pieņem zināšanai rīcības kodeksu, kas izstrādāts starp Padomi, dalībvalstīm un Komisiju ⁽⁶⁾ un kurā noteikta sadarbība starp Padomi, dalībvalstīm un Komisiju saistībā ar dažādiem Konvencijas īstenošanas aspektiem un pārstāvību struktūrās, kuru izveide paredzēta Konvencijā, kā arī procedūras, atbilstoši kurām sagatavo ES ziņojumu ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai, un kārtība pārraudzības struktūras izveidošanai attiecībā uz vienu vai vairākiem neatkarīgiem mehānismiem, kuros piedalās pilsoniskā sabiedrība.

⁽⁵⁾ 2010/48/EK.

⁽⁶⁾ 16243/10, 2010. gada 29. novembris.

3. ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām: ES pirmreizējās pievienošanās nolīgumam par cilvēktiesībām ietekme

3.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Savienība, 2010. gada 23. decembrī parakstot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, pirmo reizi savā vēsturē kļuva par starptautiskas cilvēktiesību konvencijas dalībnieci, un atzīst ES un tās dalībvalstu, kā arī Eiropas kustības par cilvēku ar invaliditāti tiesībām, pateicoties Eiropas Cilvēku ar invaliditāti foruma starpniecībai, vadošo lomu Konvencijas izstrādē, kā arī uzskata, ka Eiropas Savienībai piekrist īpaša atbildība pastiprināt centienus īstenot un uzraudzīt Konvenciju un būt par paraugu citām pasaules valstīm.

3.2. EESK mudina Padomi atbilstīgi Eiropas Komisijas 2008. gada ierosinājumam atjaunot sarunas par pievienošanos ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām fakultatīvajam protokolam, kas ļautu indivīdiem vai grupām iesniegt sūdzības ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejā gadījumā, kad visi tiesiskās aizsardzības līdzekļi Eiropas Savienībā jau būtu izsmelti, tādējādi nepieļaujot nepilnības un likvidējot esošās nepilnības personu ar invaliditāti aizsardzībā, ja ir pārkāptas ES kompetencēs jomā ietilpstošas tiesības.

3.3. EESK aicina Komisiju apsvērt citu cilvēktiesību nolīgumu un to fakultatīvo protokolu ratificēšanu, piemēram, Konvencijas par bērnu tiesībām un Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu ratificēšanu. Komiteja aicina Eiropas Savienību piedalīties sarunās, kas pašreiz notiek ANO beztermiņa darba grupā, kurā tiek izskatīta iespēja izstrādāt jaunu tematisku ANO cilvēktiesību nolīgumu par gados vecāku cilvēku tiesībām, un nodrošināt, ka šīs grupas darbs pilnībā atbilst Konvencijai.

3.4. EESK apzinās, ka Eiropas Savienībai kā Konvencijas parakstītājai savas kompetences ietvaros jāpilda visi pienākumi, kas noteikti šajā Konvencijā, piemēram, tai ir periodiski jāsniedz ziņojumi ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai.

3.5. EESK uzsver, ka LESD 10. un 19. pants, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 26. pants ietver skaidras norādes uz personu ar invaliditāti tiesību aizsardzību⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ SEC(2011) 567 final.

3.6. EESK aicina Eiropas iestādes izstrādāt tādas tiesību aktus, politikas pasākumus un programmas, kas pilnībā īsteno Konvenciju jautājumos, kuri ietilpst Savienības ekskluzīvajā un dalītajā kompetencē, un pārskatīt spēkā esošos tiesību aktus un politikas pasākumus, lai visām personām ar invaliditāti Eiropas Savienībā nodrošinātu pilnīgu aizsardzību.

3.7. EESK aicina Eiropadomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Parlamenta priekšsēdētājus sadarbībā ar Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forumu 2013. gada decembrī rīkot otro novērtējumu par stāvokli invaliditātes tiesību jomā, galveno uzmanību pievēršot Konvencijas īstenošanai⁽⁸⁾.

3.8. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta ierosmi 2012. gada decembrī kopīgi ar Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forumu rīkot Eiropas Parlamentu cilvēkiem ar invaliditāti, lai sniegtu savu ieguldījumu ES ziņojumā ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai.

3.9. EESK mudina Eiropas iestādes veikt attiecīgus pasākumus, lai Konvenciju īstenotu savas struktūras iekšienē, tostarp:

— veicināt personu ar invaliditāti pieņemšanu darbā ES iestādēs un izstrādāt politikas pasākumus, kas ļautu apvienot darba un privāto dzīvi;

— pārskatīt iekšējo regulējumu, procedūras un darba metodes, lai darbiniekiem ar invaliditāti nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas;

— garantēt, lai darbā pieņemšanas procesā, nodrošinot pienācīgus apstākļus, personām ar invaliditāti būtu iespēja uz vienlīdzīgiem nosacījumiem sacensties ar kandidātiem bez invaliditātes;

— nodrošināt pienācīgus apstākļus visiem darbiniekiem ar invaliditāti, ja tas nepieciešams viņu ikdienas darbā, tostarp personīgo palīdzību, zīmju valodas tulkošanu, piemērotu transportu utt.;

⁽⁸⁾ Pasākumu "Novērtējums par stāvokli invaliditātes tiesību jomā" 2011. gada 6. decembrī rīkoja Eiropas Komisijas priekšsēdētājs Barroso kgs, un tajā piedalījās Eiropadomes priekšsēdētājs Van Rompuy kgs, Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs Buzek kgs un Eiropas Cilvēku ar invaliditāti foruma priekšsēdētājs Vardakastanis kgs.

- nodrošināt pastāvīgas profesionālās apmācības pieejamību;
- uzlabot ēku, tīmekļa vietņu, IKT instrumentu un dokumentu pieejamību;
- nodrošināt, lai Konvenciju ievērotu visas ES aģentūras un ES finansētās struktūras, tostarp Eiropas skolas;
- nodrošināt personu ar invaliditāti pārstāvības organizāciju līdzdalību tiesību aktu un politikas pasākumu izstrādē, tostarp, paredzot atbilstošu finansējumu.

4. Konvencijas īstenošana Eiropas Savienībā un dalībvalstīs

4.1. EESK 2011. gada 21. septembra rezolūcijā atzinīgi novērtēja Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, kas ir svarīgākais politikas instruments Konvencijas īstenošanai Eiropas Savienībā, vienlaikus aicinot Eiropas Komisiju nodrošināt, lai Konvencija tiktu ņemta vērā spēkā esošajos un turpmākajos sekundārajos tiesību aktos un tajos tiktu paredzēta personu ar invaliditāti līdzdalība un iesaistīšana ⁽⁹⁾.

4.2. EESK aicina rūpīgi, nodrošinot līdzdalību, pārskatīt Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā īstenošanu, tostarp nosakot jaunus mērķus un uzdevumus.

4.3. EESK aicina Padomi un Eiropas Parlamentu integrēt Konvencijas īstenošanu ES daudzgadu finanšu shēmā, nodrošinot, ka neviens eirocents netiek izlietots nepieejamiem projektiem vai infrastruktūrai.

4.4. EESK aicina Padomi un Eiropas Parlamentu:

- stiprināt vai saglabāt struktūrfondu regulās noteikumus, kuru mērķis ir Konvencijas īstenošana, it sevišķi attiecībā uz *ex-ante* nosacījumiem ⁽¹⁰⁾, partnerības principiem un horizontālajiem principiem;

- Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā un Eiropas transporta tīkla regulās iekļaut nosacījumus par pieejamību ⁽¹¹⁾;

- nodrošināt, lai pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ⁽¹²⁾ garantētu, ka ES finansētos pētījumos tiek iekļautas personas ar invaliditāti, sekmējot lietotāju līdzdalību un pētījumu rezultātu pieejamību, kā arī radot jaunas un novatoriskas idejas attiecībā uz Konvencijas ievērošanu ES tiesību aktos un politikas pasākumos, tostarp nodarbinātības jomā;

- attīstības un humānās palīdzības programmās ietvert noteikumus, kas attiecas uz invaliditāti.

4.5. EESK aicina Eiropas Komisiju radīt mehānismu, kas apbalvotu par izcilību atbilstības panākšanā ar Konvenciju tajos ES finansētajos projektos, kuru mērķis ir izstrādāt pieejamus risinājumus un iekļaut personas ar invaliditāti.

4.6. EESK norāda, ka noteikumi par invaliditāti ir iekļauti stratēģijā “Eiropa 2020”, it īpaši trešajā pīlārā (sociālā integrācija), kā arī Digitālajā programmā, un aicina Konvencijas īstenošanu integrēt visās pamatiniciatīvās.

4.7. EESK pauž bažas par daudzās ES dalībvalstīs īstenoto taupības pasākumu negatīvo ietekmi arī uz personām ar invaliditāti un viņu ģimenēm, padziļinot sociālo atstumtību, diskrimināciju, nevienlīdzību un bezdarbu, un uzsver, ka krīze nedrīkst būt par iemeslu Konvencijas īstenošanas atlikšanai uz vēlāku laiku.

4.8. EESK aicina Eiropadomi pieņemt reālu izaugsmes stratēģiju, kurā būtu paredzēti pasākumi par labu nelabvēlīgos apstākļos esošām grupām, piemēram, personām ar invaliditāti, tostarp pasākumi nodarbinātības iespēju sekmēšanai, tādu pakalpojumu veicināšanai, kas palīdz nodrošināt neatkarīgu dzīvesveidu un dalību kopienas dzīvē, un pasākumi, kuros ņemta vērā arī tādu personu situācija, kuras invaliditāti ieguvušas vecumdienās, kā arī pieejamas infrastruktūras izveide.

⁽⁹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 81.–86. lpp.

⁽¹⁰⁾ *Ex ante* nosacījumi par ANO Konvenciju, pieejamību un neatkarīgu dzīvesveidu jau bija iekļauti Eiropas Komisijas priekšlikumā.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 665 final.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

4.9. EESK aicina dalībvalstis īstenot pasākumus, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu piekļuvi darba tirgum, paredzot nodokļu stimulus uzņēmumiem, uzņēmējdarbību veicinošus pasākumus, profesionālās mobilitātes iespējas, kā arī vienlīdzīgu sociālās aizsardzības un darbinieku tiesību nodrošinājumu.

4.10. EESK gaida, ka Eiropas Komisija ar to konsultēsies par savu vērienīgo priekšlikumu ES tiesību aktam par pieejamību, kas aptvertu iespējami daudzas jomas, tostarp prasību valsts un privātā sektora pakalpojumu sniedzējiem un ražotājiem nodrošināt pilnīgu pieejamību, kā arī atbilstoši Eiropas standartiem sniegtu skaidru un izsmelšu pieejamības definīciju, aptverot gan virtuālo, gan apbūvēto vidi un tādējādi nodrošinot savietojamību un savstarpēju atbilstību ar palīgierīcēm.

4.11. EESK aicina Padomi turpināt darbu pie priekšlikuma direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no dzimuma, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas un nodrošināt priekšlikuma atbilstību Konvencijai, tajā iekļaujot definīciju par invaliditāti vai diskrimināciju saistības dēļ, aizliedzot diskrimināciju saistībā ar piekļuvi finanšu un apdrošināšanas pakalpojumiem, aplūkojot izglītības pieejamības jautājumu un skaidri nošķirot pieejamības jēdzienu, kas saistīts ar pienācīgiem darba apstākļiem nolūkā nodrošināt individuālu pieejamību, no tāda pieejamības jēdziena, kas ietver pienākumu prognozēt pieejamības nepieciešamību un piederību personu ar invaliditāti grupai.

4.12. EESK uzsver, ka personu ar invaliditāti vajadzības būtu jāiekļauj visās ES līmeņa programmās, stratēģijās un politikas pasākumos, kas vērsti uz sievietēm, bērniem un tādām diskriminētām grupām kā etniskas vai reliģiskas minoritātes, geji, lesbietes un gados vecāki cilvēki.

4.13. EESK uzsver, ka ir jānodrošina iespējami augsta ES iekšējo noteikumu un politikas programmu saskaņotība, izstrādājot arī *ad hoc* vadlīnijas, lai Konvenciju iekļautu ārējās attiecībās, kā arī attīstības sadarbībā un humānajā palīdzībā.

4.14. EESK it īpaši mudina Eiropas Savienību koordinēt savu nostāju ar dalībvalstu pozīcijām ANO diskusijās, kas skar personu ar invaliditāti tiesības, piemēram, nodrošinot, ka ES nostājā pret ar ietvaru pēc Tūkstošgades attīstības mērķiem

tiktu iekļautas personu ar invaliditāti cilvēktiesības un ka personas ar invaliditāti tiek pieminētas četrgadējā visaptverošajā politikas pārskatā.

4.15. EESK aicina Eiropas Savienību attiecināt apņemšanos ievērot Konvenciju arī uz citiem aktuāliem daudzpusējiem forumiem, piemēram, Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijā pašreiz notiekošajām sarunām par autortiesību likuma reformu un liberalizāciju.

4.16. EESK pauž atzinību par jaunajā Transatlantiskajā programmā (starp ASV un ES) līdz šim veikto darbu saistībā ar politiskās pieredzes apmaiņas dialogu jautājumā par reformām, kas skar personas ar invaliditāti, un, ņemot vērā sagaidāmo ratificēšanu no ASV puses, aicina apsvērt transatlantiskā dialoga invaliditātes politikas jomā paplašināšanu, lai turpinātu veicināt pasaules reformu procesu.

4.17. EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, lai katra ģenerāldirektorāta attiecīgajiem dienestiem tiktu uzdots integrēt Konvencijas ievērošanu politikas pasākumu un tiesību aktu sagatavošanā.

4.18. EESK aicina Komisijas ģenerālsekretariātu izstrādāt ietekmes uz personu ar invaliditāti tiesībām novērtēšanas instrumentu, kas tiktu izmantots attiecībā uz visiem jaunajiem tiesību aktu priekšlikumiem, un jaunā personāla apmācībā un pārkvalifikācijā paredzēt atsevišķu moduli par Konvencijā noteiktajām tiesībām.

4.19. EESK uzsver, ka atbilstīgi Konvencijas preambulas (o) punktam un 4.3. pantam personām ar invaliditāti jātiek iesaistītām visos politikas izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesos, politikas pasākumos un programmās, kas attiecas uz personām ar invaliditāti, un aicina ES iestādes un valstu valdības ieviest atbilstošas procedūras.

5. Konvencijas pārraudzība Eiropas Savienībā

5.1. EESK norāda, ka ar Konvencijas 33. panta 2. punktu pusēm uzlikts pienākums valsts iekšienē noteikt vai izveidot struktūru, tostarp vienu vai vairākus neatkarīgus mehānismus, lai veicinātu, aizsargātu un pārraudzītu Konvencijas īstenošanu.

5.2. EESK aicina Padomi pieņemt lēmumu par šādas struktūras oficiālu izveidošanu.

5.3. EESK norāda: nosakot vai veidojot šādu struktūru, Konvencijas pusēm attiecībā uz to valsts līmeņa iestāžu statusu un darbību, kuras ir atbildīgas par cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu jāņem vērā "Parīzes princips".

5.4. EESK jo īpaši aicina nodrošināt struktūras neatkarību no kontaktiestādes un ES līmenī nozīmētā koordinācijas mehānisma un definēt katra struktūras dalībnieka pilnvaras, kā arī paredzēt budžetu, kas tiem ļautu pildīt savus uzdevumus.

5.5. EESK uzsver, ka jāizstrādā skaidri noteikumi struktūrētām konsultācijām ar struktūras dalībniekiem, ievērojot viņu attiecīgo lomu, it īpaši saistībā ar tiesību aktu izstrādi.

5.6. EESK atzīst, ka saskaņā ar Konvencijas 33. panta 3. punktu pilsoniskā sabiedrība un it īpaši personas ar invaliditāti un to pārstāvības organizācijas pilnībā jāiesaista un tām jāpieņem dalās pārraudzības procesā, tostarp kontaktiestādes un koordinācijas mehānisma darbā, kurus Padome izveidojusi Konvencijas īstenošanai.

5.7. EESK uzskata, ka Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forums kā Eiropas jumta organizācija, kas pārstāv 80 miljonus Eiropas iedzīvotāju ar invaliditāti, būtu jāiesaista Konvencijas Eiropas līmeņa pārraudzībā un visos ES līmeņa politikas izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesos, kas attiecas uz personu ar invaliditāti dzīvi.

5.8. EESK pauž stingru pārliecību, ka partnerība ir ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās attīstības līdzeklis, un tās pamatā jābūt reālas līdzdalības ilgtermiņa perspektīvai, paredzot arī nepārtrauktu visu partneru veikspējas uzlabošanu un līdzdalībai nepieciešamos līdzekļus ⁽¹³⁾.

5.9. EESK mudina Eiropas Savienību tās turpmākajā programmā "Tiesības un pilsonība" iekļaut finansējumu Konvencijas atbalstam, tostarp finansējumu veikspējas uzlabošanai un pietiekamu finansējumu personu ar invaliditāti pārstāvības organizācijām.

5.10. EESK apzinās, ka ir svarīgi izveidot Konvencijai atbilstošu ES līmeņa ietvaru, kas kalpotu par paraugu valstīm ārpus ES, un it sevišķi tām valstīm, kuras ietilpst reģionālās organizācijās.

5.11. EESK uzsver, ka Eiropas Savienībai līdz 2013. gada sākumam jāiesniedz pirmais periodiskais ziņojums ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejā, un pauž cerību, ka Eiropas Komisija to, tāpat kā virkni citu ieinteresēto personu, tostarp pilsonisko sabiedrību un it sevišķi kustību par cilvēku ar invaliditāti tiesībām, šajā sakarā aicinās uz konsultācijām.

5.12. EESK atzinīgi vērtē visus Eiropas Komisijas un Eurostat ierosinātos pasākumus, ar kuriem iecerēts uzlabot un izvērst datu vākšanu un detalizētu statistiku un rādītājus par personām ar invaliditāti, lai izstrādātu efektīvākus politikas pasākumus un labāk uzraudzītu to īstenošanu. EESK gaida, kad tiks publicēti dati no *ad hoc* moduļa par invaliditāti (tas bija iekļauts 2011. gada Eiropas darbaspēka apsekojumā), un mudina Komisiju, Eurostat, Pamattiesību aģentūru un dalībvalstis visos pamata pētījumos sistemātiski iekļaut jautājumus, kas saistīti ar personām ar invaliditāti, kā arī izstrādāt īpašus pētījumus un rādītājus, kas ļauj izmērīt personu ar invaliditāti mīļdarbību un ikdienas dzīvē sastopamajiem šķēršļiem, un noteikt arī to politikas instrumentu ietekmi, kas paredzēti šādu šķēršļu likvidēšanai.

5.13. EESK aicina ES un dalībvalstis rīkot izglītošanas kampaņas par Konvencijā noteiktajām tiesībām un pienākumiem, kas būtu paredzētas visu līmeņu valsts pārvaldes iestādēm, privātajiem uzņēmumiem, plašsaziņas līdzekļiem, universitātēm un pētniecības centriem, skolām, sociālajiem un veselības aprūpes dienestiem.

5.14. EESK aicina dalībvalstis nodrošināt Konvencijas īstenošanu dažādajos lēmumu pieņemšanas līmeņos, tās noteikumus integrējot tiesību aktos, politikas pasākumos un administratīvajos lēmumos, kā arī izstrādājot Konvencijai atbilstīgus rīcības plānus attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti.

5.15. EESK rosina veidot partnerības starp arodbiedrībām, darba devēju organizācijām, sociālās ekonomikas organizācijām un personu ar invaliditāti organizācijām, lai saskaņā ar Konvenciju sekmētu personu ar invaliditāti piekļuvi nodarbinātības iespējām.

⁽¹³⁾ OV C 44, 11.2.2011., 1.–9. lpp.

6. EESK un Konvencija — īstenošana iekšējā līmenī

6.1. EESK uzskata, ka Komitejai būtu jāveic attiecīgi pasākumi, lai Konvenciju īstenotu un tās nosacījumus pildītu savas struktūras iekšienē. Galvenokārt tas nozīmē:

- mudināt pieņemt darbā EESK personas ar invaliditāti, tostarp izveidojot prakses programmu un rosinot norīkotus valsts ekspertus ar invaliditāti iesniegt savas kandidatūras;
- nodrošināt nediskriminējošu darbā pieņemšanas procesu kandidātiem ar invaliditāti;
- nodrošināt personām ar invaliditāti piekļuvi darbā iekārtošanas pakalpojumiem, profesionālajai apmācībai un tālākizglītībai;
- uzlabot ēku, tīmekļa vietņu, IKT instrumentu un dokumentu pieejamību;
- nodrošināt pienācīgus apstākļus, tostarp personīgu palīdzību darbiniekiem, locekļiem un ekspertiem;
- organizēt personāla apmācības, lai palielinātu informētību par invaliditāti un Konvenciju, tostarp sagatavojot brošūru un video par Konvencijā paredzēto noteikumu integrēšanu;
- piedalīties starp iestāžu darba grupā par Konvencijas īstenošanu;
- integrēt invaliditātes aspektu visos Komitejas pasākumos.

6.2. EESK uzsver, ka personu ar invaliditāti tiesībām būtu jābūt transversālam jautājumam, kuru aplūko visos Komitejas atzinumos, kas skar personu ar invaliditāti dzīvi.

6.3. EESK uzsver, ka Konvencijā nostiprinātās tiesības jāintegrē visu Komitejas specializēto nodaļu darbā, jo tās skar visas sociālās, kultūras un saimnieciskās darbības jomas.

6.4. EESK uzsver, ka šai nolūkā ir jāizveido Konvencijas īstenošanas un pārraudzības koordinācijas komiteja, kura aicinātu dažādās ES iestādes ziņot par savu darbu un lūgtu pilsonisko sabiedrību, it sevišķi Eiropas Cilvēku ar invaliditāti forumu kā personas ar invaliditāti pārstāvības organizāciju paust viedokli, tādējādi sniedzot ieguldījumu ES ziņojuma ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejai sagatavošanā un iepazīstināšanā ar to. Pateicoties šo dažādo pušu līdzdalībai, koordinācijas komiteja varētu sniegt neatkarīgu viedokli par Konvencijas īstenošanā gūtajiem panākumiem.

6.5. EESK norāda uz savu lomu ES demokrātiskās leģitimitātes stiprināšanā, uzsverot līdzdalības demokrātiju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi.

6.6. EESK aicina izveidot struktūru, kas sekmētu un koordinētu dialogu par Konvencijas īstenošanu ES līmenī starp ES iestādēm un struktūrām, no vienas puses, un pilsonisko sabiedrību, no otras puses.

6.7. EESK uzskata, ka ar atzinumu tā sniegtu ieguldījumu ziņojumā, ko ES iesniegs ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejā.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Garīgās veselības gads – labākas darba vietas un augstāka dzīves kvalitāte” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/06)

Ziņotājs: **Bernd SCHLÜTER**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 12. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

“Eiropas Garīgās veselības gads – labākas darba vietas un augstāka dzīves kvalitāte.”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 13. decembra sēdē), ar 74 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Garīgā veselība ir visu ES iedzīvotāju **dzīves kvalitātes** un labklājības **būtiska sastāvdaļa**. Pasaules Veselības organizācija definējusi, ka garīgā veselība ir stāvoklis, kad cilvēks jūtas labi un spēj pilnvērtīgi izmantot savas spējas, pārvarēt dzīves grūtības, ar kurām saskaras, produktīvi un ražīgi strādāt un pūlēties savas kopienas labā⁽¹⁾. Ekonomikas rādītāji, piemēram, IKP, to pietiekami neatspoguļo. Pašreizējās krīzes dēļ daudzi miljoni cilvēku cieš no bailēm par iztiku, identitātes krīzes un bezdarba, un tā ietekmējusi pašnāvību iespējamību. Lai ļoti daudzu cilvēku dzīve būtu laimīga, abstraktiem finanšu jautājumiem ir mazāka nozīme nekā psihiskās stabilitātes nodrošināšanai. Ja runājam par katru cilvēku atsevišķi, garīgā veselība ir priekšnosacījums, lai viņš varētu atrast savu intelektuālo un emocionālo potenciālu. Sabiedrības līmenī garīgā veselība ir viens no avotiem, kas nodrošina sociālo kohēziju, kā arī sociālo un ekonomisko labklājību.

1.2. Iniciatīvas mērķis ir visaptveroši **stiprināt garīgo veselību** un palielināt sabiedrības izpratni. Iniciatīva aptver ne tikai hroniskas un akūtas garīgās slimības vai traucējumus, bet arī ierobežojošus traucējumus, kurus neuzskatīta par slimībām un kuriem var būt arī fiziski iemesli vai ietekme. Garīgā veselība ir tēma, kurai ir daudzas un dažādas daļas, kuras veido gan medicīnas, un sociālās politikas aspekti, gan arī dzīves posmi vai apstākļi, piemēram, profesionālā darbība, jaunība, vecumdienas un nabadzība.

1.3. Traucējumiem var būt **dažādi iemesli un sekas**, piemēram, traumas, nomācoša pieredze bērnībā, narkotiku lietošana, pārpūle, bezdarbs, bezpajumtniecība, izolētība — arī saistībā ar

ģenētiskajām nosliecēm. Tāpēc vienlīdz daudzveidīgi ir risinājumi un attiecīgās politikas jomas. Šos iemeslus bieži var ietekmēt, un tāpēc tiem būtu jāpievērš atbilstoša uzmanība integrējošas politikas īstenošanā un tautsaimniecībā. Šajā procesā būtiska nozīme var būt sociālajiem uzņēmumiem, pilsoniskai sabiedrībai un jauniem sociālās uzņēmējdarbības veidiem. Garīgo slimību profilaksei, savlaicīgai diagnosticēšanai un ārstēšanai jābūt daudzpusīgai (psihoterapeitiskie, medicīniskie, sociālie un ekonomiskie aspekti). Garīgiem traucējumiem un slimībām lielāka uzmanība jāpievērš veselības aprūpes darbinieku, audzinātāju, skolotāju un vadītāju vispārējās izglītības posmā. Publiski atbalstīta veselības saglabāšanas veicināšana uzņēmumos un mūsdienīga uzņēmējdarbības kultūra var atbalstīt cilvēkus ar traucējumiem un ierobežot ar darbu saistītu problēmu rašanos.

1.4. Būtiska nozīme ir pilsonisko, brīvprātīgo, ģimenes un profesionālo **tīklu** stiprināšanai un **šo problēmu skarto personu** un viņu apvienību **līdzdalībai**. Profilakse un izpratnes veidošana ir visas sabiedrības uzdevums. Ja ambulatoru palīdzību var saņemt tuvu dzīves vietai un aprūpi var saņemt mājās, bieži var izvairīties no brīvības ierobežošanas un stacionāras ārstēšanas. Tāpēc īpaši svarīgi ir Eiropas ieteikumi un **labas prakses piemēri**, kas attiecas uz stacionārās psihiatrijas un medikamentu lietošanas atbilstošu samazināšanu un sekmē sociālajā telpā sniegtās palīdzības un vēl citu palīdzības veidu piedāvājuma paplašināšanu. Tā ietaupītos līdzekļus varētu piešķirt zinātnei un pētniecībai, kas varētu vairāk veicināt garīgās veselības saglabāšanu. Arī finansiāli vājākās dalībvalstīs var mainīt struktūru un noteikt jaunas prioritātes.

1.5. Eiropas Savienībā būtu jāatbalsta centieni **palielināt sabiedrības izpratni** par šiem jautājumiem, piemēram, arī bērnudārzos un skolās, uzņēmumos, ārstu praksēs un aprūpes iestādēs. Pret stigmatizāciju vērstas kampaņas un nediskriminējoša valoda plašsaziņas līdzekļos var mazināt garīgi slimo

⁽¹⁾ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs220/en/> (informācija iegūta 4.10.2012).

cilvēku diskrimināciju. Jāatzīmē, ka cilvēku veselības stāvoklis būtiski ietekmē arī tautsaimniecību. Šai ietekmei salīdzinājumā ar daudz lielāko ietekmi uz pašu cilvēku drīzāk ir otršķirīga nozīme⁽²⁾. Vairāk būtu jāinteresējas par to, kādas sociālās, politiskās un ekonomiskās intereses un struktūras šīs problēmas palielina un kā, efektīvi pilnveidojot **šo personu vajadzībām atbilstošas aprūpes struktūras** un atbalstot ģimenes, kas cilvēku dzīvē ir pirmā pieredzes vieta, var aktīvi veicināt integrāciju. Atzinīgāk jānovērtē un vairāk jāpopularizē nozīmīgie panākumi, kas gūti medicīnā, profesionālās un brīvprātīgās palīdzības jomā un uzņēmumos, kas veic profilaktiskus pasākumus veselības saglabāšanai.

2. Vispārīga informācija

2.1. Eiropā visizplatītākās slimības ir spriedzes radīti veselības traucējumi, depresija un ar atkarībām saistītas slimības. Pētījumi, kas veikti 2010. gadā, liecina, ka 38 % Eiropas iedzīvotāju cieš no garīgām slimībām⁽³⁾. 2005. gadā šis skaits bija sasniedzis jau 27 %⁽⁴⁾. Katru gadu 58 000 cilvēku izdara pašnāvību. Paredzams, ka rūpnieciski attīstītajās valstīs līdz 2020. gadam depresija kļūs par otru izplatītāko slimību⁽⁵⁾. Piemēram, no 2006. līdz 2009. gadam kādas lielas vācu slimokases⁽⁶⁾ apdrošināto personu, kas bija nodarbinātas, ar garīgām slimībām saistītie darba kavējumi palielinājās par 38 %, savukārt šīs pašas sabiedrības apdrošināto bezdarbnieku kavējumi palielinājās par 44 %. Šajā laika posmā par 33 % palielinājās to gadījumu skaits, kad medikamenti (tostarp arī, piemēram, antidepresanti) izrakstīti nervu sistēmas ārstēšanai⁽⁷⁾. Arī Lielbritānijā 44 % darba ņēmēju norāda uz problēmu, kas saistītas ar garīgo veselību, palielināšanos un 40 % darba ņēmēju norāda, ka arvien biežāki ir stresa izraisītie darba kavējumi⁽⁸⁾.

2.2. Līdz šim neviens Eiropas gads nav bijis veltīts garīgās veselības un labklājības jautājumam. Tomēr aizspriedumi par garīgās veselības problēmām un psihosociālu invaliditāti un stigmatizācija, piemēram, sabiedrībā vai darba vietā arī pašlaik ir viens no joprojām risināmiem jautājumiem. Arī **stratēģijā “Eiropa 2020”** uzsvērts, ka virzībā uz integrējošu un ilgtspējīgu izaugsmi jānodrošina šīs grupas ciešāka sociālā integrācija un ES jāizstrādā atbilstošas programmas veselības jomā. Turklāt ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, kas bija pirmais starptautiskais cilvēktiesību instruments, kam ES pievienojās, paredz skaidru tiesību kopumu personām ar psihosociālu

invaliditāti. Visās attiecīgajās ES politikas programmās un pasākumos ir jāievēro un jāīsteno minētajā konvencijā noteiktās tiesības. Tādējādi viens no veidiem, kā pievērst pienācīgu uzmanību šīm prasībām, būtu veltīt Eiropas gadu garīgās veselības un labklājības jautājumam.

2.3. Kopš pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu vidus daži īpaši projekti, kuru mērķi ir saistīti ar garīgo veselību, ir īstenoti **Eiropas veselības politikas** jomā, norādot, ka garīgā veselība ir īpaša vērtība⁽⁹⁾. Komisija 2005. gadā sāka apspriešanos, kuras pamatā bija Zaļā grāmata par garīgo veselību⁽¹⁰⁾.

2.4. **EESK vēlreiz norāda uz atzinumā⁽¹¹⁾** par Zaļo grāmata **pausto viedokli** un uzsver, ka garīgajai veselībai, kas ir jēdziena “veselība” būtiska sastāvdaļa, ir īpaša nozīme gan sabiedrības, gan cilvēka dzīvē. Eiropas Savienībai, kas proklamējusi, ka tā ir vērtību kopiena, garīgā veselība ir svarīgs sociālās kohēzijas un visu sabiedrības locekļu līdzdalības avots. Tāda prasība izvirzīta arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, kurā iekļauti noteikumi attiecībā uz cilvēka tiesībām, lai nodrošinātu šo cilvēku līdzdalību un holistisku attieksmi pret šiem cilvēkiem.

2.5. **Komisija** analizē šos jautājumus arī saistībā ar ekonomikas, nodarbinātības un veselības aizsardzības politiku (*public health*). Augsta veselības aizsardzības līmeņa nodrošināšana, kā tas noteikts LESD 168. pantā, ir viens no transversāliem ES uzdevumiem. Ja īstenotu ieceri par Eiropas Garīgās veselības gadu, ES pildītu arī tai LESD 6. pantā noteikto uzdevumu “veikt darbības, lai atbalstītu, koordinētu vai papildinātu dalībvalstu darbības. Eiropas līmenī šādas darbības attiecas uz: [...] cilvēku veselības aizsardzību un uzlabošanu [...]”.

2.6. **ES stratēģija garīgās veselības jomā** veicināja arī Eiropas pakta par garīgo veselību un labklājību pieņemšanu 2008. gadā⁽¹²⁾. Minētais pakts arī veido pamatu Padomes secinājumiem, kas pieņemti 2011. gada jūnijā⁽¹³⁾.

⁽²⁾ COM(2005) 484 final.

⁽³⁾ “The size and burden of mental disorders and other disorders of the brain in Europe 2010”, H.U. Wittchen et al., *European Neuropsychopharmacology* (2011) 21, 655–679. lpp.

⁽⁴⁾ <http://www.psychiatrie-psychotherapie.de/archives/14> (informācija iegūta 15.8.2012).

⁽⁵⁾ Sk. 1. zemsivētras piezīmi.

⁽⁶⁾ *Gesundheitsreport 2010*, *Techniker Krankenkasse*, Vācija.

⁽⁷⁾ Sk. 6. zemsivētras piezīmi.

⁽⁸⁾ Catherine Kildner, *British Telecom*, EESK rīkotā uzklaušanās sanāksme, 30.10.2012.

⁽⁹⁾ “Action for Mental Health. Activities co-funded from European Community Public Health Programmes 1997–2004”.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. zemsivētras piezīmi.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 484 final.

⁽¹²⁾ Eiropas pakts par garīgo veselību un labklājību, Brisele, 2008. gada 12. un 13. jūnijs.

⁽¹³⁾ Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes 309. sanāksme, 6.6.2011.

2.7. Saistībā ar ES stratēģiju rīkotās tematiskās konferences nebija pietiekami piemēroti pasākumi, lai **vairāk sabiedrības locekļu** informētu par šiem jautājumiem un panāktu, ka ES iedzīvotāji ikdienā par tiem aizdomājas. To varētu panākt ar attiecīgu Eiropas gadu. Tad šim jautājumam uzmanību pievērstu visu līmeņu publiskās iestādes un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas veic dažādus uzdevumus, proti, dalās pieredzē, izplata informāciju un darbojas kā sociālie uzņēmumi. Eiropas Garīgās veselības gads jāriko tā, lai tas pilnībā atbilstu ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām. Jānodrošina, ka visur tiek atzītas personu ar garīgās veselības problēmām vai garīgu invaliditāti tiesības uz viņu tiesībspēju un viņu rīcībspēja visās dzīves jomās (skatīt Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 12. pantu).

2.8. Neraugoties uz medicīnas un sociālo dienestu lielajiem sasniegumiem šajā jomā, daudziem cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem nav nodrošināta speciālistu ieteikumiem un ētikas normām atbilstoša **ārstēšana, rehabilitācija un palīdzība, lai viņi varētu iekļauties sabiedrības dzīvē**. Bieži vērojams, ka garīgā veselība nav veselības politikas prioritāte. Jo īpaši **laikā, kad finanšu stāvoklis budžetos ir sarežģīts un valda krīze**, palīdzības struktūras netiek pilnveidotas, bet vajadzīgie pakalpojumi un ārstēšanas iespējas bieži vairs netiek nodrošinātas vai sadārdzinās. Tieši ekonomikas krīzes laikā būtu jārikojas citādi un līdzekļi jāiegulda integrācijā, izglītībā un sociālajā ekonomikā. Tieši krīzes laikā valsts nedrīkst mazināt pūliņus sociālajā jomā.

Gaidīšana rindā un tāli ceļi nekādi nesekmē problēmu (jo īpaši, akūtu problēmu) risināšanu. Stacionārā palīdzība un brīvības ierobežošana būtu, cik iespējams, jāsamazina, priekšroku dodot dzīvesvietai tuviem ambulatoriem dienestiem, tikšanās vietām un konsultāciju centriem. Ar tādām juridiski noteiktām tiesībām un koncepcijām, kas neliedz **attiecīgajām personām** iespēju pašām pieņemt lēmumus, bet gan palīdz pieņemt šādus lēmumus, arī par vajadzīgo palīdzību un ārstēšanu, būtu jāstiprina šo personu **patstāvība**, lai nebūtu jāierobežo viņu rīcībspēja. Iekļaušana slimību grupās, vienpusēja iesaistīšana psihiatriskajā ārstēšanā, psihotropu zāļu izrakstīšana un varas lietošana regulāri un kritiski ir jānovērtē, un šajos procesos ir jānodrošina tiesiskuma principu un cilvēktiesību ievērošana. Visa veida iestāžu un dzīvesvietu koncepcijā būtu jāparedz, ka tiek nodrošināta līdzdalība sabiedrības dzīvē, lietderīga nodarbinātība un dienas kārtība. Ar lielāku iejūtību jāraugās uz psihotropu zāļu ietekmi uz līdzdalības spēju un saskatāmību. Palīdzības struktūru sadrumstalotība un birokrātiskas un laikietilpīgas pieteikšanās procedūras nedrīkst ierobežot palīdzības pieejamību. Lai krīzes laikā varētu sniegt palīdzību un novērst pašnāvības mēģinājumus, dienestiem jābūt pieejamiem un profesionālā ziņā kompetentiem. Visās Eiropas valstīs būtu jāievieš visiem valsts

iedzīvotājiem zināmi palīdzības dienestu tālrunu numuri un jānodrošina citas iespējas saņemt palīdzību.

2.9. Vienmēr arī jāievēro, ka **sociālajiem un ekonomiskajiem apstākļiem**, bezdarbam un slimības radītajiem apgrūtinājumiem ir savstarpēji pastiprinoša ietekme. Sabiedrībā ir arī garīgi slimi cilvēki, kuriem ir vajadzīgi līdzekļi un atbalsts, lai viņi varētu dzīvot labu dzīvi. Tas nozīmē, ka, izvēloties Eiropas gada tēmas, uzmanība būtu jāpievērš cilvēku ar hroniskām garīgās veselības problēmām un cilvēku ar garīgiem traucējumiem līdzdalības iespēju palielināšanai un tiesiskā statusa stiprināšanai.

2.10. Sniedzot palīdzību cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem, jāpievērš uzmanība **filozofiskajām**, reliģiskajām, pastorālajām un spirituālajām vajadzībām un ietekmei.

2.11. Sociālie faktori būtiski ietekmē garīgās veselības saglabāšanu. Liela nozīme ir labam darbam, jo tas ir uzdevums, kas piešķir dzīvei jēgu un veicina sevis apzināšanos. Taču dažkārt ikdienišķos dzīves un darba apstākļus vairs nenosaka stabilas kultūras tradīcijas un vietējā līmenī pieņemti demokrātiski lēmumi, bet gan centralizētas ekonomiskas stratēģijas un struktūras. Tāpēc ekonomikas politikā un struktūrpolitikā uzmanība būtu jāpievērš cilvēku garīgajai veselībai un tādiem mērķiem kā pienācīgas kvalitātes un iekļaujoši dzīvojamie rajoni un darba apstākļi.

2.12. Mūsdienu cilvēks daudzus iespēju, plašsaziņas līdzekļu un patēriņa sabiedrībā sakaras ne tikai ar jaunām iespējām, bet arī ar **jauniem stresa faktoriem**. Jāpiebilst arī, ka, piemēram, izglītības sistēmas bieži nespēj nodrošināt kvalitatīvu ētisko, kognitīvo un sociālo izglītību, kas ir ļoti vajadzīga. Tā varētu veicināt nepieciešamo patstāvību un garīgo līdzsvaru. Arvien biežāk vērojama sociālo attiecību iziršana, un tādēļ cilvēks zaudē ārējos resursus, piemēram, draugus, ģimeni un kolēģus. Biežā darba un līdz ar to arī dzīves vietas maiņa, bezdarbs un atsvešināšanās savstarpējās attiecībās neveicina sociālā tīkla veidošanos cilvēka dzīvesvietas tuvākajā apkārtnē. Tāpēc jo svarīgāka ir attiecīgo personu un viņu apvienību obligāta iesaistīšana palīdzības un tīkla struktūru veidošanā.

2.13. Ja **individuālās atbildības un sociālās drošības līdzsvars** ir izjaukts, palielinās draudi, ka varam saslimt ar garīgām slimībām. Tas attiecas, piemēram, uz stimuliem, kuru mērķis ir iesaistīšana darba tirgū, bet kuri nav efektīvi, jo trūkst darba vietu vai (strukturālu iemeslu dēļ) iespēju uzsākt uzņēmējdarbību. Arī bezpajumtniecība un garīgie traucējumi bieži ir cieši saistīti, un tāpēc palīdzība ir jāsniedz abu problēmu risināšanai. Vecāki, kuru nodarbinātības nosacījumi nav stabili, un viņu bērni saskaras ar visdažādākajām grūtībām, kuru pamatā ir nedrošība, nabadzība, izglītības prasības, laika trūkums un stress ģimenē. Vienlīdz daudzveidīgai jābūt palīdzībai, paredzot arī, piemēram, publiski finansētu atbalstu bērnu izglītošanai un ģimenes atpūtai. Valstu lielie parādi un ekonomiskās grūtības, sociālā nodrošinājuma samazināšana un augstais bezdarba līmenis būtiski palielina iespējamību, ka var sākties depresija, satraukuma izpausmes un ar atkarībām saistītas slimības. Pašnāvību skaits 2011. gada pirmajā pusē 11 ES dalībvalstīs palielinājies par vairāk nekā 10 %. To varētu būtiski samazināt ar atbilstošiem ieguldījumiem, kas paredzēti sociālajam nodrošinājumam un sociālajiem pakalpojumiem ⁽¹⁴⁾.

3. Garīgā veselība noteiktās dzīves jomās

3.1. Darba vide

3.1.1. Darba attiecību nestabilitāte, bieža pārstrukturēšana, nepieciešamība būt vienmēr sasniedzamam, lielais stress, ko rada nepieciešamība ievērot termiņu, pārslodze, arvien augstākās **prasības attiecībā uz elastību un mobilitāti** bieži ietekmē arī garīgo veselību ⁽¹⁵⁾. Nīderlandē apkopoti statistikas dati par darba iespēju liecina, ka garīgās veselības problēmas 2010. gadā bija galvenais garu slimības atvaļinājumu (aptuveni 55 dienas) iemesls. Lielbritānijas *Health and Safety Executive (HSE)* ⁽¹⁶⁾ aprēķini liecina, ka ar darbu saistīta stresa dēļ zaudēti aptuveni 9,8 miljoni darba dienu (2009.–2010. gads) un personas, kas cieš no darba izraisīta stresa, slimības atvaļinājumā vidēji pavada 22,6 dienas. No 2010. līdz 2011. gadam tika zaudēti 10,8 miljoni darba dienu ⁽¹⁷⁾. Garīgo veselību apdraud arī tas, ka ģimenes dzīvi, piederīgo kopšanu un kulturalās, sportiskās un garīgās atpūtas brīžus nevar apvienot ar profesionālo darbību. Dažas valstis ir ieviesušas piederīgo kopšanas atvaļinājumu un tiesības uz atbrīvojumu no darba. Bieži uzņēmumiem ir jārisina problēmas, kas nav radušās saistībā ar to darbību. Sabiedrībā vairāk būtu jāpopularizē uzņēmumos veiksmīgi ieviesti risinājumi, kuru mērķis ir profilaktiska veselības aprūpe, integrācija, iespējas strādāt nepilnu darba slodzi, palīdzība darba vietā un vadītāju un darbinieku tālākizglītība. Novatoriska uzņēmējdarbības kultūra var paaugstināt darba un ražojumu kvalitāti. Piemērojot līguma noteikumus un pamatdirektīvu 89/391/EEK, kuras mērķis ir uzlabot strādājošo drošības un veselības aizsardzību darbā, kā arī piemērojot starp Eiropas sociālajiem partneriem 2004. gadā noslēgto pamat nolikumu par stresu darbā,

konsekventā profilakses stratēģijā, balstoties uz pētījumu secinājumiem, būtu jāiekļauj tādi elementi kā stresa riska profilaktiska novēršana, stresa likvidēšana un samazināšana.

Papildu draudus rada arī nedrošība, kas saistīta ar darbu un iztiku, un pārmērīgā strukturālā ietekme darba tirgū. Jānosaka skaidras robežas darba ņēmēju centieniem pārspēt vienam otru darba ražīguma jomā un darba devēju centieniem pārspēt vienam otru darba apstākļu pasliktināšanas jomā. Zaudētājiem darba tirgū bieži uzveļ vainu, kaut arī viņi nav vainīgi. Darba devēju prasība, ka darba ņēmējiem jābūt tik elastīgiem, cik tas ir vajadzīgs un pieļaujams, ir tikpat pamatota kā darba ņēmēju prasība nodrošināt elastību, kad runa ir par darba ņēmēja ģimeni, tuvinieku aprūpi un problēmām (darba ņēmēju izrādītās rūpes un "uz cilvēku vērsta" pieeja). Garīgi slimi cilvēki ir pakļauti **lielākam riskam, ka viņi varētu zaudēt darbu** vai slimības dēļ kļūt darba nespējīgi. Šajā ziņā liela ietekme ir arī sabiedrības aizspriedumiem. Tādēļ zaudējam darbaspēku un kopējos resursus un netiek radīta vērtība.

3.1.1.1. Dažās dalībvalstīs esošie noteikumi par kvotām, kas attiecas, piemēram, uz cilvēkiem ar invaliditāti, nav pietiekami efektīvi instrumenti. Ir svarīgi aktīvi īstenot profesionālās integrācijas politiku, kas sniegtu labumu daudziem līdz šim atstumtiem cilvēkiem un sabiedrībai.

3.1.2. Lielāku atklātību šo jautājumu risināšanā varētu nodrošināt, ja, ievērojot paritātes principu, tiktu izveidoti publiski finansējamie konsultāciju un strīdu izšķiršanas struktūras. Būtu jāveido uzņēmumu struktūras vai ārējas struktūras, kas pārstāv cilvēku ar invaliditāti un cilvēku ar garīgiem traucējumiem intereses nodarbinātības jomā. Risku arī jācenšas ierobežot ar atbilstošu aizsardzību pret atlaišanu, tiesību normām attiecībā uz darba aizsardzību, bezdarbnieku atbalsta shēmām, publiski atbalstītu sistēmu uzņēmumu darbinieku veselības aizsardzības pārvaldībai, plāniem, kas sekmē atgriešanos darbā, un aktīvu darba tirgus un ģimenes politiku. Ievērojot darba devēju, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu intereses, arī jānodrošina konkurētspējas saglabāšana, jāizvairās no birokrātijas un jāpanāk publiskā atbalsta struktūru uzticamība. Sabiedriskā labuma organizācijām, labdarības apvienībām un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām var būt svarīga nozīme, jo tās var sniegt politisku un praktisku atbalstu attiecīgajām personām, uzņēmumiem un nodarbinātības iestādēm ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ Paziņojums presei "Depressions and suicides: how to reduce the human cost of the crisis", EP Preses dienests, 25.6.2012.

⁽¹⁵⁾ *Gesundheitsreport 2011, Betriebskrankenkassen (BKK)*, Vācija.

⁽¹⁶⁾ Veselības un drošības dienests, <http://www.hse.gov.uk/>

⁽¹⁷⁾ Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, Bilbao/Spānija.

⁽¹⁸⁾ OV C 351, 15.11.2012., 45.–51. lpp.

3.2. Bērni un jaunieši

3.2.1. Precīzi statistikas dati par bērnu un jauniešu garīgajām slimībām gandrīz nav pieejami. Tas izskaidrojams arī ar to, ka bieži nav viegli noteikt, kurš ir slimis un kuram ir uzvedības traucējumi, kuram ir vajadzīgas konsultācijas, kuram ir vajadzīga izglītība un kuram ir vajadzīga ārstēšana. Tas nozīmē, ka minēto vajadzību nodalīšana parasti gandrīz nav iespējama; pārējas nav skaidri izteiktas. Piemēram, Vācijas Psihoterapeitu apvienības (*Psychotherapeutenkammer*) dati par izplatību liecina, ka katru gadu 9,7 % gadījumu saistīti ar garīgām slimībām un 21,9 % gadījumu — ar uzvedības traucējumiem ⁽¹⁹⁾. Runājot par depresiju, jānorāda, ka pirmreizējās saslimšanas risks palielinās un pirmreizējo slimnieku vecums samazinās. Eksperti atzīmē, ka **pieaug to bērnu un jauniešu skaits, kam raksturīgi nemiera un uzvedības traucējumi**, un noteikti palielinās to bērnu un jauniešu skaits, kuri lieto psihotropas zāles.

3.2.2. Bērnudārzu un skolu sniegtā informācija arī liecina, ka pieaug to bērnu un jauniešu skaits, kuri, piemēram, pārtrauc mācības (Eiropas Savienībā tie ir 14,4 %), kuriem ir uzvedības traucējumi, kuriem ir koncentrēšanās grūtības un kuri ir vardarbīgi. Jāatzīmē arī, ka bieži šiem bērniem un jauniešiem ir vairākas problēmas, ko papildina arī garīgās veselības traucējumi, nespēja pretoties patēriņa kārdinājumiem ⁽²⁰⁾ un plašsaziņas līdzekļiem, atkarība no datora vai citas atkarības un vispārēji attīstības traucējumi. Satraukumu rada arvien lielākais antidepresantu, metilfenidāta un līdzīgu medikamentu patēriņš bērnībā un jaunībā. Par šo parādību steidzami jāvēl dati visās ES valstīs, un jāizstrādā alternatīvi risinājumi.

3.2.3. Bērnu un jauniešu, kā arī viņu vecāku arvien lielākā nedrošība ir problēma, ko bērnu un jauniešu psihiatri nevar atrisināt — īpaši tad, ja tas viņiem jā dara vieniem pašiem. Palīdzība agrā bērnībā un atbalsts ģimenēm to pamatzdevuma veikšanā ir tikpat svarīgs kā bērnudārzu darbinieku, pediatru un skolu darbinieku **profesionālās kompetences** nodrošināšana. Nav arī lietderīgi uzskatīt, ka katrs uzvedības traucējums ir garīgās veselības traucējums vai garīga slimība un sarežģītas cilvēka un sabiedrības problēmas ir jārisina vienīgi medicīnai ⁽²¹⁾. Individuālisms, atšķirīgās iespējas iegūt izglītību, bezdarbs, nabadzība, sociālā atstumtība, cilvēka izjustais kauns un vecāku pārpūle, kā arī izglītības sistēmas, kas jau no bērnu gadiem ir orientētas uz pieaugošu konkurenci un iespēju iero-bežošanu personām, kas nevar sacensties šajā konkurencē, var būt faktori, kuriem profilaksē jāpievērš uzmanība. Atbildība jāuzņemas visiem sabiedrības locekļiem: vajadzīga dinamiska dzīves vide, piemēroti principi jauniešu izglītībai, labi aprīkotas skolas un bērnudārzi, **nekomerciālas un pastāvīgas brīvā laika**

pavadišanas iespējas, jauniešu grupas, apvienības un kultūras pasākumi, visaptverošs profesionālas, ineterdisciplināras palīdzības tīkls, piemēram, konsultācijas izglītības jautājumos un neformālās izglītības iespējas. Pret narkotiku lietošanu būtu konsekventi jāvērsas, nodrošinot agrīnu diagnostiku, profilaksi, konsultācijas un ārstēšanu, kā arī narkotiku piegādes ceļu kontroli. Ieguldot līdzekļus šajā jomā, var novērst milzīgu kaitējumu cilvēkam un sabiedrībai. Likumā jāgarantē nepilngadīgo un pilngadīgo jauniešu iespējas iegūt izglītību un darbu, kā arī iesaistīties citās lietderīgās nodarbēs. Visās šajās jomās īpaša politiska un praktiska nozīme ir nekomerciālām labdarības un pilsoniskās sabiedrības organizācijām un apvienībām.

3.3. Vecāki cilvēki ⁽²²⁾

3.3.1. Paredzamā dzīves ilguma līdzšinējais un turpmākais pieaugums ir viens no būtiskajiem cēloņiem, kāpēc garīgo saslimstību skaits kopumā palielinās. Gados vecākiem cilvēkiem raksturīgas vairākas somatiskas saslimšanas, un vienlaikus pieaug depresijas iespējamība. Arī noteiktas ar vecumu saistītas slimības, piemēram, Alcheimera slimība un Parkinsona slimība bieži izraisa depresiju. Dinamiska dzīves vide, kas veicina līdzdalību, pieejami un ambulatoriski sociālie pakalpojumi, iespējas iesaistīties brīvprātīgo darbā, attiecīgos gadījumos atbilstošas iespējas strādāt un veikt uzņēmējdarbību un atbilstošas aprūpes iestāžu prioritātes ir būtiski faktori vientuļības novēršanas un slimību profilakses jomā. Sociālajās telpās, aprūpes dienestiem un ārstiem jāattīsta pietiekama kompetence gerontopsihijā. Eiropas līmenī lielāka uzmanība jāvelta labas prakses piemēriem, īpaši tiem, kas attiecas uz demences slimniekiem.

3.3.2. Vecākos cilvēkus parasti aprūpē vispārējo medicīnisko izglītību ieguvuši ārsti, kas pacientus nenosūta pie neiropsihiatrijas speciālistiem tik bieži, kā tas būtu vajadzīgs. Tieši demences un depresijas savlaicīga atklāšana ir svarīga, un tāpēc visur ir jānodrošina transversāla pieeja aprūpei. Vairumā veco ļaužu aprūpes iestādēs netiek nodrošināta regulāra **psihiatriskā aprūpe, ko veic attiecīgie speciālisti**. Tā netiek nodrošināta arī citās vecākiem cilvēkiem paredzētās iestādēs, piemēram, konsultāciju centros. Medicīnas un, jo īpaši gerontoloģijas, kā arī tehnisko palīgīdzekļu jomā gūtie panākumi ir jāizmanto, lai sniegtu piemērotu labumu visiem cilvēkiem, kas saskaras ar minētajām problēmām.

3.3.3. Kopumā jānorāda, ka gan vispārējās medicīnas, gan vispārējās psihijatrijas un vispārējās psihoterapijas speciālistu apmācības programmās lielāka uzmanība jāvelta bērnu, jauniešu un veco cilvēku psihijatrijas īpatnībām.

⁽¹⁹⁾ Skatīt *Bundespsychotherapeutenkammer* informāciju, Vācija, <http://www.bptk.de/presse/zahlen-fakten.html> (informācija iegūta 15.8.2012).

⁽²⁰⁾ OV C 351, 15.11.2012., 6.–11. lpp.

⁽²¹⁾ AOLG (*Arbeitsgemeinschaft der Obersten Landesgesundheitsbehörden*) darba grupa "Psychiatrie", Bericht für die Gesundheitsministerkonferenz der Länder in Deutschland 2012 (Ziņojums Vācijas federālo zemju veselības ministru konferencei 2012. gadā), 15.3.2012., 20. lpp.

⁽²²⁾ OV C 51, 17.2.2011., 55.–58. lpp.

4. Stigmatizācijas novēršanas politika

4.1. Eiropas Garīgās veselības gadā īpaša nozīme būtu pieejai, kuras pamatā ir **cilvēktiesību ievērošana**. Ar medicīnas un garīgās aprūpes pakalpojumiem ir jāatbalsta attiecīgie cilvēki un, palielinot viņu iespējas (*empowerment*), jāvairo viņu spējas palīdzēt pašiem sev. Īpaša vērība turklāt jāvelta cilvēka cieņai un likumā noteiktajām tiesībām, kas ir orientēris tām personām, kuras palīdz šiem cilvēkiem krīzes laikā. Turklāt dažādu pakalpojumu jomu speciālistiem jāpaaugstina veikspēja, lai uzlabotu savu izpratni par garīgās veselības problēmām un psihosociāliem traucējumiem.

4.2. Cilvēki, kas pārdzīvo garīgu krīzi, bieži necenšas pārvarēt savas slimības, jo **sabiedrības attieksme pret tām ir nelabvēlīga**. Tādas attieksmes veidošanā būtisks nopelns ir plašsaziņas līdzekļiem. Bieži slimības atspoguļojums ir tāds, kas vairumā iedzīvotāju raisa bailes, noraidošu attieksmi un neticību lietderīgām ārstēšanas iespējām. Eiropā steidzami jāīsteno kampaņas, kas vērstas pret stigmatizāciju. Tām jābūt ilgtermiņa kampaņām, kas vērstas uz profilaksi. Šajās kampaņās jāiesaista arī visu tiesiski nozīmīgo jomu (tiesu, policijas, pašvaldību utt.) darbinieki, lai, cik iespējams, pilnveidotu viņu speciālās un profesionālās prasmes, kas vajadzīgas saskarsmē ar garīgi slimiem cilvēkiem. Arī palīdzības organizēšanā un finansēšanā pēc iespējas jāizvairās no stigmatizācijas. Visiem iedzīvotājiem īpaši jāpiedāvā iespējas stiprināt prasmi pārvaldīt savu dzīvi. Šajā politikā liela uzmanība būtu jāpievērš tam, lai sekmētu saskarsmi un apmaiņu starp slimiem cilvēkiem un cilvēkiem bez psihiatrijas pieredzes.

4.3. Arī nodarbinātības jomā, cik iespējams, nebūtu jāveido **īpašas vides**, kurās slimību skartos cilvēkus ievieto, neievērojot viņu vēlmes un izvēles tiesības. Attiecīgajam cilvēkam vispirms ir jāvar pašam izlemt, vai viņš, saņemot atbalstu, strādās īpašā iestādē jeb parastajā darba vidē. Uzņēmumu nodrošinātā palīdzība iesaistīties darbā bieži palielina attiecīgo personu iespējas atgūt darbības ("supported employment")⁽²³⁾. Kopumā jānorāda, ka par paveikto darbu ir jāmaksā pamatalga, par kuru būtu jāvienojas sociālajiem partneriem. "Kabatas nauda" iztikas nodrošināšanai nav risinājums, kas piemērots garīgi slimiem

cilvēkiem un cilvēkiem ar garīgās veselības traucējumiem. Diezgan efektīvs pakāpeniskas integrācijas modelis ir tā dēvētais Hamburgas modelis⁽²⁴⁾.

4.4. Eiropas Savienībā konstatēti šādi cilvēku ar garīgās veselības traucējumiem tiesību pārkāpumi: **pārmērīga brīvības ierobežošana** un piespiedu ārstēšana bez attiecīgas personas apzinātas piekrišanas, turklāt bieži trūkst arī iespēju izmantot tiesiskus līdzekļus. Būtiska nozīme ir deinstitucionalizācijas programmām, ambulatoriskiem aprūpes pakalpojumiem, kurus var saņemt dzīves vietas tuvumā, palīdzības pieejamībai, ko neierobežo birokrātiski šķēršļi, cilvēktiesību normām atbilstošiem ārstēšanas nolīgumiem un stigmatizācijas novēršanas politikai, kuras īstenošanā jāiesaista arī cilvēki ar garīgās veselības problēmām, jo viņi vislabāk pārzina stāvokli, kādā nonākuši.

4.5. ES stratēģija garīgās veselības jomā būtu jāpārskata. EESK uzskata, ka vispirms jānoskaidro, cik liela ir **garīgi slimo cilvēku atstumtība** no sabiedrības kopumā un jo īpaši no darba tirgus. Vienlaikus jāanalizē, kā ar profilakses pasākumiem un labu aprūpi var nepieļaut darbības pilnīgu vai daļēju zaudēšanu. Būtu arī jādomā par to, kā, piemēram, medicīnā, plašsaziņas līdzekļos un sabiedrībā lietotā valoda apgrūtinā vai kavē integrāciju.

4.6. Ja šo iniciatīvu īsteno, varēs palielināt sabiedrības informētību par garīgās veselības jautājumiem. Tā izdosies ietekmēt politiskā darba kārtības tematiskās prioritātes un radīt labvēlīgus apstākļus novatorisku ideju, kas sniedz labumu visai sabiedrībai, veicināšanai.

4.7. Lai veicinātu Eiropas garīgās veselības gada norisi, īpaši svarīgi ir iesaistīt ne tikai EESK, bet arī attiecīgos pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, tostarp grupas, apvienības un ieinteresētās personas, kam ir pieredze psihiatrijas jomā, veselības aprūpes nozares pārstāvjus, kā arī attiecīgos Komisijas ģenerāldirektorātus, Eiropas Parlamenta deputātus un Reģionu komiteju. Valstu līmenī jāiesaista attiecīgās ministrijas un valstu parlamentu deputāti. Specializēto politiku veidošanā kopumā vairāk jāiesaista slimie cilvēki.

⁽²³⁾ Kontaktgespräch Psychiatrie iesaistīto apvienību atzinums par ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, Freiburga/Berlīne/Štutgarte, 15.5.2012.

⁽²⁴⁾ Sociālo tiesību aktu krājums V — 74. pants un Sociālo tiesību aktu krājums IX — 28. pants (tiesību akti par cilvēkiem ar invaliditāti vai cilvēkiem, kam draud invaliditāte). Darbaņēmējs ar savu ārstu saskaņo integrācijas plānu, kas atbilst darbaņēmēja atveseļošanās gaitai. Ārsta izsniegtajos dokumentos ir iekļauts integrācijas plāns un, ja iespējams, prognoze par to, kad darbaņēmējs varētu atgūt darba spējas. Pirms tā visa ir jāsaņem darba devēja un slimokases piekrišana. Darbaņēmējs turpina saņemt slimības pabalstu no savas slimokases vai pārejas pabalstu no pensiju fonda.

4.8. Lai ar **iniciatīvu** varētu sasniegt jūtamus **rezultātus arī dalībvalstu līmenī**, vienlaikus būtu jāīsteno “Rīcības plāns garīgās veselības jomā” un jāizstrādā vienotu pamatprincipu kopums attiecībā uz garīgās veselības veicināšanas pasākumiem, kas īstenojami veselības aprūpes sistēmās un sociālajā politikā, kā arī tādās svarīgās dzīves jomās kā izglītība un nodarbinātība. Kā savstarpējās mācīšanās instruments salīdzinoši novērtējumi būtu jālieto tāpat kā atklātā koordinācijas metode. Pasākumu rezultātiem jāatspoguļojas tiesību aktos, finanšu noteikumos, piemēram, tajos, kas attiecas uz Eiropas Sociālo fondu, un attiecīgo slimnieku un uzņēmumu tiesībās. Jāanalizē, vai būtu lietderīgi izveidot pastāvīgu novērošanas centru, kas pastāvīgi rūpētos par šo jautājumu virzību uz priekšu. ES līmeņa ziņojumos pastiprināti būtu jāiekļauj Eiropas dati par garīgajām slimībām, īpaši, dati par palīdzības veidiem un gadījumiem, kas stacionāri saņemta psihiatra palīdzība, kā arī par psihotropo zāļu lietošanu. Laikā gaitā jāpanāk, ka potenciālie sadarbības partneri no visdažādākajām sabiedrības jomām sniedz pastāvīgu atbalstu. Nebūtu pieļaujams, ka iniciatīvas un paša Eiropas gada ietekme izpaužas tikai noteiktu laiku. Tieši pretēji, tiem jānodrošina pastāvīga un nezūdoša izpratne par garīgās veselības jautājumiem un attiecīgajiem cilvēkiem ir jāizjūt to ietekme.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Šādu specializētās nodaļas atzinuma tekstu noraidīja par labu pilsapulces pieņemtam grozījumam, taču tas saņēma vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu.

3.1.1. punkts

"[...] tiesības uz atbrīvojumu no darba. Veicot šādu pasākumus, uzmanība jāpievērš **uzņēmumu konkurētspējai** un jānodrošina, ka birokrātiskais slogs nav liels. Stāvvokli var uzlabot arī finansiāli atvieglojumi iekļaujošiem, ģimenēm labvēlīgiem un sociāli atbildīgiem uzņēmumiem."

Balsošanas rezultāts

Par šā punkta grozīšanu: 35

Pret: 26

Atturas: 6

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālā lauksaimniecība: zaļā aprūpe un sociālā un veselības aprūpes politika” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/07)

Ziņotāja: **WILLEMS kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 19. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

“Sociālā lauksaimniecība: zaļā aprūpe un sociālā un veselības aprūpes politika”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 22. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 124 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Sociālā lauksaimniecība ir inovatīva pieeja, kurā apvienotas divas koncepcijas: daudzfunkcionāla lauksaimniecība un sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe vietējā līmenī. Lauksaimniecības produkcijas ražošanas nozarē sociālā lauksaimniecība sekmē personu ar īpašām vajadzībām labklājību un sociālo integrāciju. Tā kā sociālās lauksaimniecības nozīme arvien pieaug, EESK nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šo tematu.

1.2 Sociālā lauksaimniecība ir izplatīta visā Eiropā un tā izpaužas dažādos veidos ar kopīgām iezīmēm, bet arī daudzām atšķirībām metožu, attiecību ar citām nozarēm un finansējuma ziņā.

1.3 Tomēr Eiropas līmenī ir vajadzīga sociālās lauksaimniecības definīcija, lai noteiktu, kādas darbības tā ietver, un formulētu kritēriju kopumu, tostarp kvalitātes kritērijus, kurus piemēro šādām darbībām, lai tās varētu izmantot atbalstu dažādu politikas pasākumu ietvaros. Lai nepārtrauktā attīstībā esošais process neiestingu, minētā definīcija nedrīkst būt pārāk ierobežojoša.

1.4 Tā kā ne ES, ne dalībvalstu līmenī nav sociālās lauksaimniecības tiesiskā regulējuma, nav arī saskaņotības starp dažādiem politikas pasākumiem un/vai iesaistītajām iestādēm. EESK uzskata, ka ES iestādēm un valstu un reģionālajām iestādēm un struktūrām vajadzētu sekmēt un atbalstīt sociālo lauksaimniecību, pieņemot atbilstīgu un labvēlīgu tiesisko regulējumu un īstenojot šajā dokumentā turpmāk izklāstītos pasākumus.

1.5 Sociālās lauksaimniecības jomā pieejamo statistikas datu ir maz un tie ir izklaidēti, un EESK uzskata, ka būtu lietderīgi uzsākt statistikas datu izpēti programmu, lai skaitliski noteiktu un dziļāk analizētu sociālās lauksaimniecības esamību dalībvalstīs, ka arī dažādos tās izpaušmes veidus. Šādu datubāzi varētu

izmantot arī pētniecības programmu veicināšanai katrā dalībvalstī.

1.6 Sociālā lauksaimniecība jāatbalsta ar starpnozaru pētniecību dažādās jomās, lai apstiprinātu empīriskos rezultātus, dažādos aspektos (sociālajā, saimnieciskajā, veselības, personiskajā aspektā u.c.) analizētu tās ietekmi un priekšrocības un nodrošinātu iegūto zināšanu izplatīšanu vietējā līmenī. Šajā nolūkā ir jāsekmē un jāattīsta sadarbība, kas Eiropas līmenī jau uzsākta ar projektiem SoFar un COST Action nākamajā pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam.

1.7 EESK uzskata, ka ir būtiski izveidot un nostiprināt sociālās lauksaimniecības tīklus, lai varētu izplatīt iegūtās atziņas, dalīties pieredzē un sekmēt izpratnes veidošanu. Turklāt būtu vēlams kopīgi pārstāvēt sociālās lauksaimniecības intereses politikas līmenī un izveidot jumta organizāciju Eiropas līmenī. Tas stiprinātu pieredzes apmaiņu starp iesaistītajiem dalībniekiem, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi.

1.8 Lai sociālās lauksaimniecības darbībās nodrošinātu augstu kvalitātes un kompetences līmeni, īpaša uzmanība jāpievērš tās dalībnieku apmācībai — gan attiecībā uz pakalpojumu sniedzējiem, gan attiecībā uz personām ar īpašām vajadzībām, kas šos pakalpojumus izmanto.

1.9 Lai sociālā lauksaimniecība attīstītos visā Eiropā, ir nepieciešama atbilstīga vide, plašāka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās un dažādu politikas jomu un pārvaldes iestāžu (veselības, sociālo lietu, lauksaimniecības, nodarbinātības jomā) auglīga sadarbība ES, valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Tas nozīmē, ka publiskajām iestādēm būtu jāatbalsta sociālās lauksaimniecības nozīmi un tā mērķtiecīgi jāatbalsta, sniedzot iespēju pastāvīgi piekļūt finanšu līdzekļiem, kas izmantojami šādas lauksaimniecības dažādās jomās.

1.10 Tāpat varētu būt lietderīgi, ja Komisija izveidotu pastāvīgu struktūru, kurā iesaistīti visi ar sociālās lauksaimniecības jomu saistītie ģenerāldirektori. Līdzīgus priekšnosacījumus varētu radīt dalībvalstīs. Turklāt Komisijai vajadzētu atbalstīt tāda pētījuma veikšanu, kas ļauj salīdzināt dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmas un to izmaksas, lai palielinātu iespējamās ietaupījumus, ko var gūt, īstenojot sociālās lauksaimniecības projektus.

1.11 EESK ar gandarījumu secina, ka Komisijas priekšlikumi laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam paver jaunas perspektīvas sociālās lauksaimniecības jomā. Tomēr nākamajā plānošanas periodā vajadzētu to atbalstīt vēl vairāk. Šajā saistībā ES un dalībvalstīm būtu jāsaprot dažādu sociālās lauksaimniecības politikas pasākumu izmantošana. EESK uzskata, ka dalībvalstīm un dažādām (valstu un ES) iestādēm, kuru kompetencē ir ES līdzekļu pārvaldība, ir ciešāk jāsadarbības, lai novērstu šķēršļus līdzekļu saņemšanai no struktūrfondiem un veicinātu struktūrfondu pieejamību vietējiem dalībniekiem.

1.12 Vienotais stratēģiskais satvars sniedz iespēju daudzējāda finansējuma stratēģijas ietvaros kombinēt dažādus fondus. Šajā saistībā Komisijai vajadzētu aicināt dalībvalstis plānošanā paredzēt sociālo lauksaimniecību un, balstoties uz integrētu pieeju, izstrādāt īpašas programmas, kas ļautu šajā nozarē plašāk izmantot dažādus struktūrfondus. Varētu arī paredzēt tematiskas apakšprogrammas sociālās lauksaimniecības nozarē vai atbalstīt arī turpmāk LEADER projektu īstenošanu šajā jomā.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Sākot ar 20. gadsimta beigām sociālā lauksaimniecība ir attīstījusies gandrīz visās Eiropas lauku teritorijās. Tā uzskatāma par jaunu saimnieciski atbalstāmu praksi, un šajā jomā tiek gūta arvien lielāka pieredze. Visas attiecīgās darbības ietvertas terminā "sociālā lauksaimniecība"; šīs darbības apzīmē arī ar tādiem terminiem kā "lauksaimniecība veselībai" (*Farming for health*), "aprūpes lauksaimniecība" (*Care Farming*), "zaļā aprūpe" (*Green care*) un "zaļā terapija" (*Green therapies*). Visi šie termini norāda uz dažāda veida praksi vai darbībām, kas virzītas uz mazāk labvēlīgā stāvoklī esošu personu aprūpi, sociālo reintegrāciju un rehabilitāciju vai uz personu ar īpašām vajadzībām apmācību. Minētās darbības ļauj grūtībās nonākušām personām atkal nokļūt saskarsmē ar ražošanu un dabu, palīdz uzlabot viņu labklājību, veselības stāvokli un sociālo iekļautību; tās sekmē prasmju apgūšanu, paaugstina pašnovērtējumu un tādējādi veicina iekļaušanos sabiedrības dzīvē.

Tāpēc sociālo lauksaimniecību var uzskatīt par inovatīvu pieeju, kurā apvienotas divas koncepcijas: daudzfunkcionāla lauksaimniecība un sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe vietējā līmenī. No vienas puses, sociālā lauksaimniecība ir cieši saistīta ar lauksaimniecības daudzfunkcionālo raksturu un pilnībā iekļaujas lauku attīstības koncepcijā, sniedzot lauksaimniekiem iespēju dažādot savus ienākumus. No otras puses, tā dod

labumu sabiedrībai, jo nodrošina sociālos pakalpojumus un ļauj uzlabot lauku rajonu iedzīvotājiem sniegtos pakalpojumus, izmantojot lauksaimniecības un lauku resursus plašā nozīmē.

2.2 Lai gan sociālās lauksaimniecības praksei dažādās Eiropas teritorijās ir daudz līdzīgu iezīmju, jo tā cieši saistīta ar tradicionālajām lauku ekonomikas darbībām un noris lauku saimniecībās (bioloģiskās saimniecības, saimniecības ar augstu darbietilpīgumu, daudzfunkcionālas saimniecības, uz teritoriju vērstas saimniecības, saimniecības, kuras raksturo daudzveidība un elastīgums), starp valstīm pastāv arī daudzas atšķirības, kas saistītas ar to vēsturi, pieeju un virzību. Neraugoties uz dažādām pieejām, var secināt, ka galvenokārt tiek izmantotas trīs šādas pieejas:

- institucionālā pieeja, kur dominējošā loma ir publiskajām un veselības aprūpes iestādēm (to visbiežāk izmanto Vācijā, Francijā, Īrijā un Slovēnijā);
- privātā pieeja, kuras pamatā ir terapijas saimniecības (to visbiežāk izmanto Nīderlandē, Beļģijā (Flandrijā));
- kombinēta pieeja, kuras pamatā ir sociālie kooperatīvi un privātās saimniecības (to visbiežāk izmanto Itālijā).

2.3 Arī pamatnostādnes ir dažādas: Itālijā un Francijā sociālā lauksaimniecība lielākoties ir saistīta ar sociālo lietu un aprūpes nozari, Nīderlandē tā ir tuvāka veselības aprūpes sistēmai, Flandrijā — lauksaimniecībai, bet Vācijā, Lielbritānijā, Īrijā un Slovēnijā tā vienlīdz saistīta gan ar sociālo un veselības aizsardzības, gan veselības aprūpes nozari.

2.4 Finansēšanas metodes dažādās valstīs ir atšķirīgas:

- publiskie projekti un labdarība, balstoties uz brīvprātīgo apvienībām (Itālijā, Francijā), un sociālajiem kooperatīviem (Itālijā);
- publiskais finansējums (veselības, aprūpes, izglītības nozares), kas paredzēts publiskām struktūrām (Vācijā, Īrijā, Slovēnijā), lauku saimniecībām (Nīderlandē) vai sociālajiem kooperatīviem (Itālijā);
- lauku attīstības politika, kuras mērķis ir atbalstīt sociālo saimniecību izveidi un attīstību 2007.–2013. gada plānošanas periodā (Itālijā);
- ētiski ražotu produktu nepastarpināta piekļuve pārtikas tirgiem un tieša pārdošana (Francijā, Itālijā).

Taču praksē finansēšanas veidi bieži vien ir daudzveidīgi un kombinēti.

2.5 Sociālo lauksaimniecību organizē dažādos veidos. Tās var būt privātas lauku saimniecības, ko vada privātuzņēmējs, kuram sociālā lauksaimniecība ļauj dažādot ienākuma avotus, turpinot vienlaikus lauksaimniecības produkcijas ražošanu tirgum. Tie var būt arī sociāli uzņēmumi vai kooperatīvi, apvienības, fondi, t.i., bezpeļņas organizācijas. Citos gadījumos sociālās lauksaimniecības darbības, kas tiek veiktas lauku saimniecībās, ir publisko struktūru vai veselības nozares aģentūru pārziņā.

3. Sociālās lauksaimniecības definīcija

3.1 Sociālo lauksaimniecību definēt nav viegli, jo tā ietver ļoti daudz dažāda veida praksi. Tomēr Eiropas līmenī ir vajadzīga sociālās lauksaimniecības definīcija, lai noteiktu, kādas darbības tā ietver, un formulētu kritēriju kopumu, tostarp kvalitātes kritērijus, kurus attiecina uz šādām darbībām, lai tās varētu izmantot atbalstu dažādu politikas pasākumu ietvaros. Minētā definīcija tomēr nedrīkst būt pārāk ierobežojoša, lai pastāvīgā attīstībā esošais process neiestingu. Tieši pretēji – ar šo definīciju jāparedz satvars, kurā saglabāts elastīgums, kas nepieciešams, lai aptvertu daudzveidīgas darbības, un augšupēja pieeja sociālajai lauksaimniecībai.

3.2 Lai arī sociālās lauksaimniecības darbības ir ļoti daudzveidīgas, tām vienmēr ir divas kopīgas iezīmes: a) darbības tiek veiktas lauku saimniecībā un b) tās paredzētas personām, kurām pastāvīgi vai uz laiku ir īpašas vajadzības, tostarp pedagoģijas jomā. Tāpēc sociālā lauksaimniecība sekmē personu labklājību un izaugsmi, kā arī lauku reģionu attīstību un efektīvāku apmaiņu starp pilsētu un laukiem.

3.3 Līdz ar to sociālo lauksaimniecību sākotnēji varētu definēt kā darbību kopumu, kuru veikšanai tiek izmantoti gan augu, gan dzīvnieku valsts lauksaimniecības resursi, lai lauku vai piepilsētu rajonos nodrošinātu tādus sociālos pakalpojumus kā rehabilitācija, terapija, aizsargātas darba vietas, mūžizglītība un citas darbības, kas sekmē sociālo integrāciju (saskaņā ar *Cost Action 866 – Green Care* – Eiropas sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā – definīciju). Tādā gadījumā lauku saimniecībās citstarp ir jārada tādi apstākļi, lai cilvēki ar īpašām vajadzībām varētu piedalīties saimniecības ikdienas darbā, nodrošinot tādējādi minēto personu attīstību un izaugsmi un uzlabojot viņu labklājību.

3.4 Šobrīd vērojamas četras galvenās sociālās lauksaimniecības jomas:

a) rehabilitācija un terapija,

b) iekļaušana darbā un sociālā integrācija,

c) pedagoģiskas darbības,

d) personu aprūpes pakalpojumi.

4. Tiesiskā regulējuma trūkums gan ES, gan valstu līmenī

4.1 Ar terapiju, iekļaušanu darbā, sociālo iekļaušanu un pedagoģiskajām darbībām sociālā lauksaimniecība neapšaubāmi nodrošina ļoti vērtīgus publiskos pakalpojumus, kas sekmē ilgtspējīgu attīstību. Turklāt ar tās radīto darbību dažādošanu un ar to saistīto dinamiku, sociālā lauksaimniecība var ievērojami ietekmēt vietējo attīstību.

4.2 Daudzos gadījumos sociālās lauksaimniecības darbības radušās augšupējā procesā, izveidojot vietējos tīklus, kas sekmē teritoriju vispārēju attīstību. Tāpēc sociālās lauksaimniecības darbības atbilst ESAO publikācijai "Jaunā lauku paradigma" (2006), un tā ir nepārprotami minēta "Pārskatā par lauku attīstības politiku" attiecībā uz ESAO valstīm (piemēram, Itāliju). Sociālās lauksaimniecības jautājums tika pētīts arī 2009. gadā Kvebekā notikušajā ESAO konferencē par lauku attīstību. Šajā saistībā sociālās lauksaimniecības iniciatīvas finansē 2007.–2013. gada lauku attīstības politikas pasākumu ietvaros (*LEADER* programmas III un IV virziens), kā arī Sociālā fonda sociālās iekļaušanas pasākumu ietvaros.

4.3 Izpratne par sociālās lauksaimniecības iespējām arvien palielinās visos līmeņos, tāpēc lauksaimniecības organizācijām, vietējām pašvaldībām, sociālās un veselības jomas iestādēm veidojas jauns skatījums uz sociālo lauksaimniecību. Tomēr tikai dažās valstīs (Francijā, Itālijā, Nīderlandē) valsts vai reģionālajā līmenī ir pieņemts nozaru regulējums. Turklāt jāsecina, ka vispārēji trūkst saiknes starp dažādiem politikas pasākumiem un/vai sociālajā lauksaimniecībā iesaistītajām institūcijām.

Sociālās lauksaimniecības dalībnieki tomēr sāk organizēties, lai dalītos pieredzē, un jāatzīst, ka sociālo lauksaimnieku spontāni izveidotajiem tīkliem ir būtiska nozīme.

4.4 Pēdējos gados Eiropas Komisija īsteno dažas sociālās lauksaimniecības atbalsta iniciatīvas, piemēram, *Cost Action 866*, *SoFar* projektu; Eiropas lauku attīstības tīkla ietvaros 2009. gada decembrī uzsāka tematiska iniciatīva, kurā iesaistījušās septiņas dalībvalstis, nolūkā izvērtēt, kādas priekšrocības un nepilnības vērojamas valstu vai reģionālajos lauku attīstības plānos, kurus līdzfinansē no ELFLA. *SoFar* projekta ietvaros Vācijā 2008. gadā izstrādāts nostājas dokuments (Prof. *Thomas VAN ELSEN*), kas aktualizēts 2009. gadā.

5. Veicamie pasākumi

5.1 Sociālās lauksaimniecības atzīšana ES līmenī un regulējuma pieņemšana

5.1.1 Tā kā sociālā lauksaimniecība rada sabiedrisku labumu un sekmē ilgtspējīgu attīstību, ES iestādēm un valstu valdībām tā būtu jāsekmē un jāatbalsta. Tas ietver atbilstīga un labvēlīga tiesiskā regulējuma pieņemšanu dažādos līmeņos, sociālās lauksaimniecības pievienotās vērtības atzīšanu, tās pārvaldības uzlabošanu, kā arī labvēlīgu vidi un dažādu politikas jomu un pārvaldes iestāžu (veselība/sociālā joma/lauksaimniecība/nodarbinātība) auglīgu sadarbību ES, valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Turklāt būtu vēlamas publisko iestāžu mērķtiecīgs atbalsts un struktūrfondu integrēta izmantošana sociālās lauksaimniecības vajadzībām. Tāpat būtu jāsekmē un jāatbalsta starpnozaru pētījumi un jānostiprina komunikācija un pieredzes apmaiņa.

5.1.2 Pieņemot tiesisko regulējumu, īpaša uzmanība jāpievērš jautājumiem, kas saistīti ar sociālās lauksaimniecības kvalitāti, lai definētu vispārējus kritērijus, to skaitā kvalitātes kritērijus, kurus piemēro sociālās lauksaimniecības darbībām. Tāpat vajadzētu īstenot pasākumus, kas nodrošinātu sociālās lauksaimniecības darbību atbilstošu uzraudzību.

5.1.3 Turklāt lai atbalstītu, uzraudzītu un koordinētu sociālās lauksaimniecības attīstību Eiropā, varētu būt lietderīgi, ja Eiropas Komisija izveidotu pastāvīgu struktūru, kurā būtu iesaistīti visi attiecīgie ģenerāldirektorāti. Līdzīgas struktūras varētu izveidot arī dalībvalstīs.

5.2. Datubāzes izveide ES līmenī

Lai arī visās valstīs sociālo lauku saimniecību skaits palielinās, to skaits parasti nepārsniedz 1 % no visām lauku saimniecībām. Statistikas dati par sociālo lauksaimniecību ir nepilnīgi un to ir maz. Tāpēc būtu lietderīgi īstenot ES līmeņa statistiskās pētniecības programmu, lai kvantitatīvi novērtētu un sīkāk analizētu sociālās lauksaimniecības esamību Eiropā un tās virzību. Komisija varētu šo datubāzi paplašināt, lai sekmētu pētniecības programmu īstenošanu katrā dalībvalstī.

5.3. Sekmēt sociālās lauksaimniecības iekļaušanu pētniecības programmās

5.3.1 ES līmeņa sadarbība, kas uzsākta ar SoFar un Cost Action 866 — Green Care projektu lauksaimniecībā, būtu jāatbalsta un jāpaplašina. Zinātnisku, profesionālu un praktisku datu vākšanai un apmaiņai ir liela nozīme.

Lai veiktu sīkāku analīzi, sociālajai lauksaimniecībai nepieciešams pētniecības atbalsts tādās jomās kā terapija un medicīna, sociālais darbs lauksaimniecībā, kā arī lauksaimniecības un apmācības jomā. Pētījumi jāveic ciešā saistībā ar darbu uz vietas. Terapijā ar augiem un dzīvniekiem iegūtie pozitīvie empīriskie

rezultāti jāapstiprina ar rūpīgu zinātnisku analīzi, lai tos atzītū medicīnā aprindās. Atziņas, kas gūtas attiecībā uz to, cik efektīva bijusi personu integrācija lauku saimniecības darba ikdienas un gada rutīnā, ir jādokumentē un jāizmanto sociālās lauksaimniecības turpmākajai attīstībai.

5.3.2 Starpnozaru pētījums, kurā dažādos aspektos (sociālais, saimnieciskais, veselības, personiskais) analizēta sociālās lauksaimniecības ietekme un priekšrocības, nodrošina praksē iegūto zināšanu nodošanu un ļauj iesaistīt vietējos dalībniekus. Šāds pētījums var rosināt inovatīvas idejas un veicināt iesaistīšanos sociālajā lauksaimniecībā. Uz zinātnes atziņām balstīti izmēģinājuma projekti var palīdzēt izstrādāt kādu konkrētu reģionu aptverošus modeļus, kuru pamatā ir individuāli uzņēmumi vai kooperatīvi. Būtu jāveic starpnozaru pētījumi, lai izvērtētu sociālās lauksaimniecības ietekmi divos aspektos, pirmkārt, kādu ietaupījumu varētu gūt veselības apdrošināšanas sistēmas un, otrkārt, sociālās lauksaimniecības pakalpojumu saņēmēju veselības un labklājības uzlabošana. Dažās valstīs, piemēram, Nīderlandē, minētie aspekti jau izvērtēti un izpētīti.

5.3.3 Šādus pētījumus varētu iekļaut nākamajā pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" (2014.–2020. gadam), jo tajā ņemti vērā sociālie aspekti pētniecības un inovācijas jomā. Būtu ļoti vēlams, lai sociālo lauksaimniecību koordinētu un atbalstītu ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020", jo tā varētu veicināt ar sociālo lauksaimniecību saistītu dažādu nozaru pētnieku tikšanos un apmaiņu.

5.4 Sekmēt sociālās lauksaimniecības iekļaušanu apmācības programmās

Lai sociālās lauksaimniecības jomā veiktajā darbībā nodrošinātu augstu kvalitātes un kompetences līmeni, īpaša uzmanība jāpievērš tās dalībnieku — gan pakalpojumu sniedzēju, gan to saņēmēju — apmācībai. Tāpēc būtu lietderīgi ciešā sadarbībā ar mācību un pētniecības iestādēm izstrādāt un piedāvāt pieaugušo izglītības programmas, lai nodrošinātu augstu kompetences līmeni uzņēmumu vadītājiem un darbiniekiem, kas atbildīgi par personām, kuras saņem sociālās lauksaimniecības pakalpojumus. Tāpat ir jāizvērtē un jāievieš apmācības pasākumi, kurus varētu piedāvāt sociālās lauksaimniecības pakalpojumu saņēmējiem.

5.5 Pilsoniskās sabiedrības nozīmes un tīklu izveides stiprināšana

5.5.1 Inovatīvi sociālās lauksaimniecības projekti bieži vien tiek īstenoti izolēti, nezinot par līdzīgiem projektiem vai neveicot attiecīgas pieredzes apmaiņu. Tāpēc ir būtiski izveidot un nostiprināt sociālās lauksaimniecības tīklus, lai apmainītos ar pieredzi, palīdzētu darīt zināmu informāciju par dažādiem projektiem un apzinātu paraugpraksi. Pirmais solis šajā virzībā ir sperts Eiropas Lauku attīstības tīkla ietvaros. Šāda veida tīklus vajadzētu nostiprināt.

5.5.2 Būtu jāsekmē arī sadarbība, kopīgas publikācijas un tīmekļa vietnes.

5.5.3 Turklāt būtu vēlams sociālās lauksaimniecības interešu kopīga pārstāvība politikas līmenī un jumta organizācijas izveide Eiropas līmenī. Šāda organizācija, kurā būtu pārstāvēta pilsoniskā sabiedrība, varētu veicināt sociālās lauksaimniecības nozares dalībnieku pieredzes apmaiņu un sniegt viņiem atbalstu gan tehniskajā, gan administratīvajā līmenī, vienlaikus nodrošinot arī sociālās lauksaimniecības interešu sekmēšanu politikas līmenī. Šajā jomā svarīga nozīme ir lauksaimniecības organizācijām.

5.5.4 Visus minētos pasākumus varētu plānot un īstenot jaunās lauku attīstības politikas (2014.–2020. gadam) ietvaros un balstīties, piemēram, uz Eiropas Lauku attīstības tīklu un dalībvalstu lauku attīstības tīkliem, tādējādi iesaistot arī citas dalībvalstis iepriekšminētajā tematiskajā iniciatīvā par sociālo lauksaimniecību.

5.6 Sociālās lauksaimniecības iekļaušana ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un vienotajā stratēģiskajā satvarā

5.6.1 Zināms atbalsts sociālajai lauksaimniecībai ir sniegts pašreizējās lauku attīstības politikas, īpaši tās III virziena (dažādošana) un IV virziena (*Leader*) ietvaros, kā arī, pamatojoties uz ESF virzienu "sociālā iekļaušana". Taču atzīstot sociālo lauksaimniecību par vienu no lauku ekonomikas attīstības faktoriem, tā varētu izmantot visus Eiropas struktūrfondu (ELFLA, ESF, ERAF) atbalstītos un finansētos pasākumus un tādējādi piekļūt jauniem finansējuma avotiem.

5.6.2 Kaut arī Komisijas priekšlikumi nākamajam struktūrfondu plānošanas periodam paver dažas jaunas iespējas, jo cīņa ar nabadzību, sociālā iekļaušana un lauksaimnieciskās darbības dažādošana skaidri noteikti par šīs politikas mērķiem (un kurus ideāli varētu kombinēt sociālās lauksaimniecības nozarē), tomēr šķiet, ka būtu stingrāk jāuzsver sociālās lauksaimniecības nozīme gan nākamajā plānošanas periodā, gan

partnerības līgumā, lai palielinātu atbalstu tai. Tāpēc ES un dalībvalstīm būtu jāaskaņo dažādu sociālās lauksaimniecības politikas pasākumu izmantošana. EESK uzskata, ka dalībvalstīm un dažādām (valstu un ES) iestādēm, kuru kompetencē ir ES līdzekļu pārvaldība, ir ciešāk jāsadarbojas, lai novērstu šķēršļus līdzekļu saņemšanai no struktūrfondiem un veicinātu struktūrfondu pieejamību vietējiem dalībniekiem.

5.6.3 Jaunajā plānošanas periodā tiek paredzēta iespēja nodrošināt sociālajai lauksaimniecībai finansējumu no vairākiem fondiem un vairāku gadu laikā. Vienotais stratēģiskais satvars sniedz iespēju izmantot dažādus fondus, pamatojoties uz daudzējāda finansējuma stratēģiju. Dalībvalstis būtu jāaicina sociālo lauksaimniecību minēt savos plānos un izstrādāt īpašas programmas, lai sociālās lauksaimniecības jomā varētu plašāk izmantot dažādus struktūrfondus. Tāpēc ir izšķiroši svarīgi pārliecināt valstu iestādes un vietējās pašvaldības, ka tām reāli jāizmanto šādas finansēšanas iespējas.

Tā kā sociālo lauksaimniecību raksturo vairākas dimensijas un vairākas funkcijas, šī nozare un tajā iesaistītie dalībnieki nepārprotami gūtu labumu no patiesi integrētas pieejas, ar kuru vienkāršo un efektīvāk koordinē dažādu fondu līdzekļu izmantošanu, kā arī ar to saistītās procedūras un darbības.

5.6.4 Tāpēc saistībā ar lauku attīstību būtu ļoti lietderīgi izstrādāt uz dalībvalstīm virzītu komunikācijas politiku, kurā ietverti arī uzraudzības pasākumi un ziņojumu sagatavošana. Vēl viena iespēja būtu paredzēt tematisku apakšprogrammu, pamatojoties uz 8. pantu, vai plašāk atbalstīt sociālajai lauksaimniecībai paredzētos *Leader* projektus.

5.6.5 Visbeidzot, dažādiem ģenerāldirektorātiem vajadzētu pastiprināt sadarbību, lai atvieglotu sociālās lauksaimniecības piekļuvi visiem struktūrfondiem, novēršot grūtības, kuru dēļ lauksaimnieki līdz šim nav varējuši izmantot reģionālās politikas pasākumus.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Dzelzceļa pakalpojumu kvalitāte Eiropas Savienībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/08)

Ziņotājs: **Georges CINGAL** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar iekšējā reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 12. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Dzelzceļa pakalpojumu kvalitāte Eiropas Savienībā”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 137 balsīm par, 54 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Atzinumā aplūkoti jautājumi saistībā ar pasažieru pārvadājumiem pa dzelzceļu. Atzinums izstrādāts un izvērtējams, ņemot vērā Lisabonas līguma 14. pantā un 26. protokolā izvirzītos mērķus attiecībā uz vispārējās nozīmes pakalpojumiem. Atzinumā ņemti vērā ieteikumi, kas izklāstīti Baltajā grāmatā par transporta jautājumiem. Minētajā dokumentā apstiprināts, ka jāīsteno mērķi siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanā un jānodrošina ilgtspējīga un videi saudzīga mobilitāte.

1.2 Atzinumā gan ir aplūkoti operatori izvirzīto mobilitātes mērķu īstenošana un iesaistīto pušu tiesības un pienākumi, taču tā galvenais mērķis ir izvērtēt gan vispārējās nozīmes pakalpojumu, proti, dzelzceļa pārvadājumu, pieejamību Eiropas iedzīvotājiem Eiropas Savienībā, gan to kvalitāti.

1.3 Dzelzceļa pārvadājumu kvalitāte ir šā pārvadājuma veida attīstībai nepieciešams nosacījums, taču ar to vien nepietiek; tāpēc EESK uzskata: lai pakalpojums lietotājiem kļūtu pievilcīgāks, tā rādītāji būtu jāuzlabo, pamatojoties uz tādiem dažādiem faktiskiem apsvērumiem, kas varētu uzlabojumus veicināt.

1.4 EESK vēlas, lai kredīti ieguldījumiem un kredīti infrastruktūras uzturēšanai tiktu paredzēti daudzgadu plānošanas ietvaros un uz tiem attiektos noteikumi finanšu sadalījumam vairākiem gadiem. Vērā būtu jāņem arī teritoriālās plānošanas uzdevumi, infrastruktūru pieejamības nodrošināšana un finansējums, kas varētu būt pieejams īstermiņā un vidējā termiņā.

1.5 EESK mudina Eiropas, valstu un reģionālās iestādes paredzēt jaunus noteikumus dažāda veida infrastruktūru finansēšanai, ievērojot subsidiaritātes principu un virzoties uz mērķi stiprināt teritoriju savstarpējo solidaritāti. Šim nolūkam Komiteja ierosina pārorientēt reģionālās politikas ietvaros transporta

nozarei paredzētos līdzekļus, jo tas varētu radīt spēcīgu sviras efektu attiecībā uz teritoriālo plānošanu.

1.6 EESK vēlas, lai Eiropas līmeņa neatkarīga iestāde veiktu pētījumu par to, kādā mērā pakalpojuma lietotāji ar pakalpojumu ir apmierināti, tam izmantojot faktu (precizitāte, regularitāte, tarifi, tīrība, pieejamība utt.) novērtējumu. Novērtējumā vajadzētu izmantot metodoloģiju, kas izstrādāta koordinācijas grupās, iesaistot ieinteresētās puses (pakalpojuma lietotājus, transporta organizācijas iestādes, operatorus, darba ņēmējus u. c. personas), turklāt tām būtu jāspēj nodrošināt arī kontroli.

1.7 EESK pauž bažas par Eiropas Komisijas nodomu rosināt Regulas (EK) Nr. 1370/2007 (par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus) pārskatīšanu — tās tapšana bija sarežģīts iestāžu savstarpējo kompromisu process. Komiteja norāda, ka regula dalībvalstīm sniedz plašas organizatoriskas iespējas, ievērojot proporcionalitātes un subsidiaritātes principus, un, atzīmē, ka regulā noteiktais līdzsvars būtu jāizvērtē, ņemot vērā gūto pieredzi, kā tas noteikts regulas 8. panta 2. punktā.

1.8 Attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 1370/2007 noteikumiem un iespējām tālākai to attīstībai, EESK aicina Eiropas Komisiju izvērtēt šādus iespējamus uzlabojumus:

— nostiprināt tiesības kompensāciju saņemšanas jomā, ja noticis pakalpojuma kavējums, salīdzinot kavējuma ilgumu ar kopējo konkrētā brauciena ilgumu,

— nostiprināt tiesības kompensāciju saņemšanas jomā, ja noticis pakalpojuma kavējums, nosakot, ka kompensācijas tieša samaksa ir attiecīgā operatora pienākums, un necenšoties iepriekš noskaidrot, kam jāuzņemas atbildība,

- vienkāršot prasības veidlapu saņemšanu un pārsūdzības procedūru kompensācijas saņemšanai, gan individuālu, gan kolektīvu prasību gadījumā (interneta izmantošana, biļešu kases u. c. iespējas),
- nostiprināt tiesības piekļuves jomā cilvēkiem ar invaliditāti, nosakot, ka [traucēta] piekļuve atjaunojama īsā (dienas) laikā,
- nostiprināt tiesības drošības jomā, nosakot, ka vilcienos jāuzstāda ierīce, kas ļauj sazināties ar vilciena apkalpes personālu bīstamās situācijās vai veselības problēmu gadījumā,
- nostiprināt pasažieru tiesības, izveidojot ombuda institūciju, kas varētu šķirt dažādu pušu savstarpējos strīdus.

1.9 Turklāt EESK lūdz Eiropas Komisiju un dalībvalstis kopīgi izvērtēt šādus iespējamus uzlabojumus:

- nostiprināt pasažieru tiesības saņemt informāciju par garantētu pārsēšanās iespēju,
- nostiprināt tiesības drošības jomā, nosakot maršrutus un situācijas ar paaugstinātu risku, paredzot tām atbilstošas procedūras un piesaistot nepieciešamo personālu.

1.10 Ievērojot subsidiaritātes principu, EESK aicina dalībvalstis izvērtēt šādus iespējamus uzlabojumus:

- nostiprināt pasažieru tiesības, nosakot, ka jābūt konkrētai sadarbības iespējai kompetento iestāžu, vietējā līmeņa vēlēto amatpersonu, pasažieru un viņu pārstāvju, darba ņēmēju un viņu arodbiedrību starpā, vienojoties par veidu, kā kontrolēt dzelzceļa pakalpojumu kvalitāti (regularitāti, precizitāti, pieejamību, tīrību utt.),
- uzlabot procedūru atbalsta un palīdzības sniegšanai pasažieriem, kuri ir ceļā, ja gaidīšanas laiks ir ilgs (vairāk nekā 1 stunda).

2. Vispārīgas piezīmes: iedzīvotāju, pašreizējo un potenciālo dzelzceļa pārvadājumu pasažieru pieredze

2.1 Vispārīgi secinājumi

2.1.1 Izvērtēt, cik lielā mērā pasažieri ar pakalpojumiem ir apmierināti, un vienoties par iesaistīto pušu kopēju nostāju šajā jautājumā īpaši sarežģīti ir tāpēc, ka informācija šāda veida izvērtējumam ir pašu pakalpojumu sniedzēju rīcībā, turklāt šie uzņēmumi pakalpojuma kvalitātes standartus nosaka paši un

paši savu darbību arī pārrauga saskaņā ar noteiktajiem pakalpojumu kvalitātes standartiem (Regulas Nr. 1371/28. pants). Tas pats sakāms par saistībām attiecībā uz precizitāti, pakalpojumu regularitāti, tīrību, klientu uzņemšanu, informācijas sniegšanu, cenu politiku, un tie ir tikai daži piemēri.

2.1.2 Liela daļa pasažieru, kuri izmanto dzelzceļa pakalpojumus un saskaras ar problēmām, ar nožēlu norāda, ka parādās arvien vairāk iemeslu pakalpojumu traucējumiem, ka satiksme nav paredzama, turklāt reāllaikā nav iespējas pārbaudīt, kas notiks, un ka satiksmes traucējumu gadījumā vispār trūkst informācijas par notiekošo. Viņiem radies iespaids, ka situācija dažās dalībvalstīs nemitīgi pasliktinās. Dzelzceļa pārvadājumu jomas uzņēmumi neatvieglo pasažieriem pieeju kompensācijām, kuras ir paredzētas saskaņā ar Regulu 1371/2007/EC.

2.1.3 Attiecībā uz dzelzceļa pakalpojumiem, uz kuriem attiecas sabiedrisko pakalpojumu saistības un kas nodrošina lielāko daļu ikdienas satiksmes, minami vairāki aspekti, kas prasītu transporta organizācijas iestāžu vai kompetento iestāžu iesaisti, lai tādējādi nodrošinātu pakalpojumu kvalitātes līmeni.

2.1.4 Dažādu pakalpojumu sniedzēju piedāvātais pakalpojumu klāsts kļūst arvien lielāks, taču tie nav ne savstarpēji saistīti, ne arī saskaņoti; tas notiek organizācijas vidē, kur notikušas būtiskas strukturālas izmaiņas, kur trūkst stabilitātes un pārredzamības. Tā rezultātā vietējie uzņēmumi uz situācijām reaģē bez piekļuves informācijas aprītei reāllaikā, izraisot virkni problēmu un, protams, līdz ar to arī pasažieru neapmierinātību. Ņemot vērā minētos apsvērumus, šķiet nepieciešams situāciju nozarē izvērtēt katrā dalībvalstī un apzināt iespējamās attīstības iespējas.

2.2 Neierobežojošs saraksts, kurā uzskaitītas pasažieru un/vai pasažieru apvienību novērotās nepilnības:

- apgrūtināta informācijas saņemšana, kļūdainas vai neatbilstīgas norādes;
- neskaidri vai nepārredzami tarifi;
- iepriekšējai rezervēšanai noteikto maksimālo termiņu dēļ nav iespējams plānot ceļojumu pietiekami ilgi pirms vilciena atiešanas datuma;
- ar biļešu virspārdošanu saistītās problēmas;
- nepielāgoti apstākļi vilcienos, stacijās, pieturās un uz perona (pārpildītas pasažieru uzņemšanas telpas) vai sanitārajām normām neatbilstoši apstākļi (nav tualetes);

- cilvēku ar invaliditāti apgrūtināta piekļuve peroniem, stacijām, pieturām, dienesta aprīkojumam, vilcieniem, kā arī pārāk ilga iepriekšēja rezervēšana (48 stundas) specializēto dienestu pakalpojumu saņemšanai, vai arī pārāk stingri kritēriji šo pakalpojumu saņemšanai (kopējais svars);
- nepietiekama drošība vilcienos, stacijās, pieturās;
- vilcieni tiek padoti pēdējā brīdī, pārsēšanās gadījumos netiek ņemta vērā peronu maiņa;
- divu vilcienu atiešana no viena un tā paša perona ar pavisam nelielu laika intervālu, pat ja tajā laikā vairāki citi peroni netiek izmantoti;
- nepietiek vietas bagāžas novietošanai;
- netiek ņemti vērā multimodālie pārvadājumi (grūtības pārvadāt velosipēdus, savienojumu ar citiem transporta līdzekļiem neapmierinoša organizēšana un pārvaldība vai šādu savienojumu nav vispār, informācijas trūkums, integrētu tarifu un pakalpojumu trūkums);
- neprecizitāte, neregulāra satiksme, vilcienu atcelšana bez iepriekšēja brīdinājuma;
- nepietiekamas rūpes par pasažieriem satiksmes traucējumu gadījumā, nepietiekamas kompensācijas vai atteikums piešķirt kompensāciju;
- pakalpojumu un maršrutu atcelšana vai izmaiņas tajos, iepriekš neapspriežoties ar lietotājiem, lietotāju pārstāvjiem, attiecīgajām reģionālajām un vietējām pašvaldībām (piemēram, nakts vilcienu atcelšana, izmaiņas vilcienu kustības sarakstā un biežumā u.c.);
- ilgāks ceļā pavadītais laiks no vienas pieturas līdz otrai;
- neapmierinoša piekļuve biļešu pārdošanas un izplatīšanas kanāliem.

2.3 Neparedzētu satiksmes traucējumu galvenie iemesli ir šādi:

- nelabvēlīgi laika apstākļi: nav savlaicīgi veikti tehniskie pielāgojumi vai piemērotas procedūras, kas nodrošina kvalitatīvus sniegtos pakalpojumus;
- problēmas ar aprīkojumu: tās saistītas ar aprīkojuma aprites cikla nepiemērotu pārraudzību, tā ilglaicīgu lietošanu, savlaicīgu neatjaunošanu un apkopei paredzēto līdzekļu ilgtermiņa plānošanas trūkumu;

- cilvēku radītas problēmas: pašnāvības, pie neaizsargātiem objektiem notiekoši masveida mītiņi, kuru cēloņus un sekas EESK nevēlas komentēt šajā atzinumā.

2.4 Pozitīvas atsauksmes un apmierinoši aspekti, kas varētu sekmēt modālos pārvadājumus:

- augsts pasažieru un satiksmes drošības līmenis;
- augsts personāla profesionālais līmenis;
- dzelzceļa satiksmes potenciālās iespējas sekmēt reģionu teritoriālo plānošanu un attīstību.

3. Īpašās piezīmes: situācijas attīstība pēdējos gadu desmitos

3.1 Komisija ir ievērojusi Līgumā noteikto personu brīvas pārvietošanās principu un atbalstījusi ilgtspējīgas mobilitātes principu. Dzelzceļa satiksme ir atzīta par efektīvu sabiedrisko transportu liela pasažieru skaita pārvadāšanai; to var pielāgot kompetento iestāžu izteiktajām vēlmēm, tas ir mazāk kaitīgs videi, un tajā var izmantot jau pieejamo, labā stāvoklī esošo vai viegli atjaunināmu infrastruktūru.

3.2 ES ir izveidojusi Eiropas starptautisko maršrutu tīklu. Šā tīkla papildināšanai jau veikti un arī turpmāk paredzēti apjomīgi ieguldījumi. Šai Savienības iniciatīvai jābūt balstītai uz kopīgi ar dalībvalstīm izvēlētiem ieguldījumu projektiem, lai ceļotāji Eiropā varētu nokļūt no vienas vietas citā ar iespējami mazāk starpposmiem.

3.3 Izvērtējot dzelzceļa savienojumus ar reģioniem un to teritoriālo plānošanu, iespējams, veikta nepamatota stratēģiju izvēle, neņemot vērā nepieciešamību izmantot tādus pārvadājumus, kas samazina starpposmu skaitu, jo starpposmiem ir negatīva ietekme uz sabiedriskā transporta izmantošanu.

3.4 Šādu iepriekšēju novērtējumu par iespējamo izvēli arvien biežāk ņem vērā kompetentās iestādes, kurām nākas saskarties ar vidējā un ilgtermiņā nepietiekami pārrēķinātu un nepietiekami stabilu finansējumu.

3.5 Izdevumi transporta nozarē ir vērā ņemams slogs gan valstu, gan reģionu budžetā. Sabiedrība apzinās situācijas nopietnību, un pašreizējās krīzes apstākļos vēlas saņemt pārrēķinātu un ticamu informāciju. Iedzīvotāji atkārtoti norāda, ka attiecībā uz jaunajiem vērienīgajiem projektiem joprojām netiek sagatavots vēl kāda papildu eksperta vērtējums. Kā EESK jau norādīja atzinumā TEN/479, dialogs starp iestādēm un pilsonisko sabiedrību ir ļoti svarīgs, īpaši jautājumā par ieguldījumiem transporta infrastruktūrā.

4. Prasība iekļaut Komitejas prioritāro darbību programmā

4.1 Ar šo pašiniciatīvas atzinumu turpinās darbs, kas aizsākts iepriekš izstrādātos atzinumos, proti,

- TEN/432-433 par vienotu Eiropas dzelzceļa telpu,
- TEN/454 par ceļvedi uz Eiropas vienoto transporta telpu,
- TEN/471 par vadlīnijām Eiropas transporta tīkla attīstībai,
- TEN/479 par transporta politikas Balto grāmatu: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību,
- TEN/480 par pasažieru tiesībām visos transporta veidos.

4.2 Nolūkā izveidot Eiropas transporta tīklu lielākā daļa ES finansējuma, saprotams, novirzīta lielo maģistrāļu izveidei. Situācijai attīstoties, priekšroka dota ātrgaitas līniju izveidei, dažkārt novilcinot pārējās esošās infrastruktūras modernizēšanu līdzekļu taupīšanas nolūkā. Publiskajām iestādēm šā jautājuma apspriešanā jāņem vērā, ka transporta publiskajā piedāvājumā jāpaplašina dzelzceļa transporta pakalpojumu klāsts vai pat noteiktos gadījumos jāpanāk, lai dzelzceļa transports turpmāk būtu saskaņotas multimodālas sistēmas pamatelements. No šāda viedokļa ES finansējums jāvirza uz saskaņotu ilgtspējīgas mobilitātes politiku (transporta nozarei paredzēto Reģionālās politikas ĢD līdzekļu piešķiršana).

4.3 Komiteja aicina objektīvi izvērtēt pašreizējo situāciju (priekšrocības un trūkumus) dzelzceļa transporta nozarē. Šādu

izvērtējumu Komisijai būtu jāveic pārredzami, nodrošinot nepieciešamo informāciju un aicinot iedzīvotājus izteikt savas vēlmes jomā, kas patiesībā skar lielāko sabiedrības daļu (pārvietošanās no mājām uz darbu un atpakaļ, atsevišķi, ar darbu saistīti braucieni, ģimenes apmeklējumi, brīvdienas u. c. braucieni).

5. EESK vēlas vērst uzmanību uz problēmu kopumu

5.1 Šajos krīzes un pieejamā publiskā finansējuma ierobežotības apstākļos ekonomikas atveseļošanas politika, kas balstīta uz ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, varētu pozitīvi ietekmēt nodarbinātību un tās kvalitāti, modālo pārvadājumu mērķu sasniegšanu un Eiropas iedzīvotāju piekļuvi vispārējās nozīmes pakalpojumiem transporta nozarē. EESK norāda, ka nozīmīgajam darbam, kas jāpaveic, jāiekļaujas minētajā visaptverošajā stratēģijā.

5.2 EESK vērs uzmanību uz to, ka izmaiņas vilcienu kustības sarakstā un dažu vilcienu kustības izmaiņas dažkārt liek iedzīvotājiem mainīt dzīvesvietu vai darbavietu. Šāda piespiedu mobilitāte neatbilst tādai, kādu vēlētos iedzīvotāji. EESK uzsver, ka ieviesto pārmaiņu rezultātā notiek pāreja uz citu transporta veidu (autotransporta vai gaisa transporta) izmantošanu, un tas ir pretrunā transporta politikas mērķiem.

5.3 EESK aicina Komisiju izpētīt un sagatavot ES programmu dzelzceļa tīklu atjaunošanai un/vai atbalstīt turpmāk plānotas dalībvalstu programmas. ES programmu ar mērķi nodrošināt dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu klientu vajadzības būtu viegli iekļaut ES stratēģijās (ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, programmā "Apvārsnis 2020" u.c.). Dialogu ar pilsonisko sabiedrību par transporta politiku atzinīgi vērtētu arī iedzīvotāji. Reģionālās politikas ietvaros transporta nozarei paredzēto līdzekļu pārorientēšana varētu būt instruments, kas būtiski veicinātu šādas stratēģijas īstenošanu.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Problēmas saistībā ar sociālo mājokļu definēšanu” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 44/09)

Ziņotājs: HENCKS kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 19. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Problēmas saistībā ar sociālo mājokļu definēšanu par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2012. gada 21. februārī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo tematu. Specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 67 balsīm par, 5 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Tiesības uz mājokli – Vispārīgi principi

1.1. Tiesības uz mājokli noteiktas ar dalībvalstu starptautiskām saistībām, kas Eiropas Savienībai ir jāņem vērā. Šīs tiesības atzītas ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācijā, kurā paredzēts, ka “katram cilvēkam ir tiesības uz tādu dzīves līmeni, ieskaitot uzturu, apģērbu, mājokli, medicīniskos pakalpojumus un vajadzīgo sociālo apkalpošanu, kas nepieciešams viņa un viņa ģimenes veselības uzturēšanai un labklājībai”. Pārskatītajā Eiropas Padomes Sociālajā hartā noteikts: “Līgumslēdzējas puses apņemas veikt sekojošus pasākumus: nodrošinot vienlīdzīgus nosacījumus, lai iegūtu dzīvesvietu; samazinot un veicinot bezpajumtnieku skaita samazināšanos, lai nodrošinātu pakāpenisku bezpajumtnieku izzušanu; padarot dzīvesvietas maksu pieejamu tiem, kam nav pietiekošu līdzekļu”. Tiesības uz mājokli iekļautas daudzu dalībvalstu konstitūcijās un/vai specifiskos likumos, kuru mērķis ir šo tiesību efektīva īstenošana.

1.2. Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteikts: “Apkarojot sociālo atstumtību un nabadzību, Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, lai saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, kā arī valstu tiesību aktiem un praksi nodrošinātu pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu”.

1.3. Šīs tiesības lielākajā daļā dalībvalstu tiek īstenotas ar vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu (VTNP) palīdzību atbilstīgi Pamattiesību hartas 36. pantam, kurā noteikts, ka “Savienība saskaņā ar Līgumiem atzīst un ievēro valstu tiesību aktos un praksē noteikto pieeju pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, lai veicinātu Savienības sociālo un teritoriālo kohēziju”.

1.4. Saskaņā ar LESD 106. panta 2. punktu un gadījumos, kad vispārēja piekļuve mājoklim kvalificēta kā VTNP, uz uzņēmumiem, kam uzticēti minētie pakalpojumi, attiecas Kopienas noteikumi par konkurenci, valsts atbalsta aizliegumu un kontroli, ja šo noteikumu piemērošana *de jure* vai *de facto* netraucē tiem veikt konkrētos uzdevumus, ko tiem uzticējušas valsts, reģionālās vai vietējās iestādes. Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmumā (par VTNP) turklāt ir precizēts, ka subsīdētus sociālos mājokļus piešķir nelabvēlīgā situācijā esošām personām vai sociālām grupām, kas nelabvēlīgas finansiālās situācijas dēļ nevar atrast mājokli tirgus apstākļos.

1.5. Saskaņā ar Lisabonas līgumam pievienoto 26. protokolu dalībvalstīm un to valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm ir būtiska nozīme un liela rīcības un demokrātiskas izvēles brīvība, nodrošinot, pasūtot un organizējot sabiedriskus pakalpojumus.

1.6. Šajā protokolā dalībvalstīm izvirzīta arī prasība par VTNP augstu pieejamības līmeni un vispārējas piekļuves veicināšanu.

1.7. Tiesību uz mājokli īstenošana ir saistīta ar citu pamattiesību — piemēram, tiesību uz cilvēka cieņu, uz privātās dzīves, mājokļa un ģimenes aizsardzību, tiesību uz ūdeni, veselību un enerģiju u. c. — īstenošanu. Pienācīgas kvalitātes mājoklis ir absolūti nepieciešams, lai indivīds varētu pilnveidoties un iekļauties sabiedrībā.

1.8. Tas, cik efektīvas ir tiesības uz mājokli, visbiežāk un galvenokārt ir atkarīgs no piemērota piedāvājuma pieejamības. Tiesības uz mājokli visbiežāk traktē kā tiesības uz pienācīgas kvalitātes mājokli par pieņemamu cenu.

1.9. Mājokļa pieejamības garantēšana bieži vien nenozīmē to, ka publisko iestāžu pienākums ir piešķirt dzīvokli ikvienam prasītājam. Valstij vai kompetentajai publiskajai iestādei ir politisks pienākums ar attiecīgas politikas un programmu starpniecību uzlabot visu iedzīvotāju piekļuvi mājoklim.

1.10. Ar ļoti dažādiem paņēmieniem un ļoti atšķirīgā mērā dalībvalstis ietekmē mājokļu tirgu, īstenojot šīs pamattiesības, lai nodrošinātu visu pilsoņu tiesības atrast pienācīgas kvalitātes mājokli par pieņemamu cenu. Sociālo mājokļu būvē attiecīgi iesaistot to turpmākos iemītniekus, tiek sekmēta šo mājokļu pieejamība, kā arī šo mājokļu iemītnieku iespējas darba tirgū.

1.11. No šāda viedokļa raugoties, mājoklis ir uzskatāms par (publisku vai sabiedriskas nozīmes) precī, kurai dalībvalstis atkarībā no politiskās izvēles un savām kolektīvajām vērtībām nosaka minimālos kvalitātes un komforta standartus, konkrētus pilsētvides attīstības un būvniecības noteikumus, maksimālos maksātspējas rādītājus. Dažas dalībvalstis, piemēram, Vācija, regulē mājokļu cenu izmaiņas un rada sociālā atbalsta vai nodokļu atvieglojumu mehānismus, lai ierobežotu mājāsaimniecībām šos obligātos izdevumus.

2. Sociālie mājokļi

2.1. Nākas konstatēt, ka, neskatoties uz minētajiem mehānismiem, daudzi Savienības iedzīvotāji mājokli vairs nevar finansiāli atļauties. 2010. gadā 5,7 % Eiropas iedzīvotāju nebija pieejams mājoklis (avots: *Europe Information Service S. A.*), lai arī pārskatītajā Eiropas sociālajā hartā ir paredzēts, ka bezpajumtniecība jāsamazina un pamazām jāizskauž; 17,86 % iedzīvotāju dzīvoja pārapdzīvotos vai noteikumiem neatbilstošos mājokļos, savukārt 10,10 % mājāsaimniecību norādīja, ka maksa par mājokli pārsniedz 40 % no viņu ienākumiem.

2.2. Daudzas dalībvalstis ir arī izvēlējušās izstrādāt un izveidot mājokļu paralēlu piedāvājumu, proti, tā sauktos sociālos mājokļus, lai papildinātu privātajā tirgū pieejamo piedāvājumu. Šos sociālos mājokļus piešķir saskaņā ar īpašiem nosacījumiem, un parasti to dara iestādes, kuru mērķis nav gūt peļņu un kuras ir izveidotas tieši šajā nolūkā, taču to var darīt arī privāti investori, juridiskas vai fiziskas personas, kam ir attiecīgas pilnvaras un kas saņem subsīdijas no valsts, reģionālajām vai vietējām publiskajām iestādēm.

2.3. Visās dalībvalstīs, izņemot Grieķijā, ir sociālo mājokļu fonds. 25 miljoniem Eiropas mājāsaimniecību ir sociālais mājoklis, un to teritoriālā plānojuma, pieejamības un cenas noteikumus tieši nosaka dalībvalstu publiskās pārvaldes iestādes.

2.4. Šis paralēlais mājokļu piedāvājums, pateicoties tā stabilitātei un cenu ierobežojumiem, palīdz samazināt nekustamā īpašuma ciklu amplitūdu un ierobežo nekustamā īpašuma burbuļu veidošanos. Ar tā palīdzību dalībvalstis, kurām ir liels sociālo mājokļu fonds, ir izvairījušās no nekustamā īpašuma burbuļiem un to negatīvajām sekām.

2.5. Sociālais mājoklis ir viens no risinājumiem, ko publiskās iestādes piedāvā gadījumos, kad mājokļu tirgus nespēj apmierināt visu iedzīvotāju vajadzības pēc mājokļa un visiem nodrošināt iespēju atrast pienācīgas kvalitātes mājokli par pieņemamu cenu vai īres maksu. Sociālo mājokļu būvē attiecīgi iesaistot to turpmākos iemītniekus, šo mājokļu cena kļūst pieejamāka, uzlabojas iemītnieku attieksme pret mājokli un viņiem rodas iespēja iegūt vai uzlabot darba prasmes vai iemaņas, un tādējādi palielinās viņu iespējas darba tirgū.

2.6. Tirgus nespēja nodrošināt visām vajadzībām atbilstošus mājokļus skar ne tikai personas, kurām nav pilnīgi nekādu iespēju iegūt mājokli, bet arī personas, kuru mājoklis ir sliktā stāvoklī, nepiemērots vai pārapdzīvots, kā arī personas, kurām lielāko daļu ienākumu nākas samaksāt par īri vai mēneša kredītmaksājumiem.

2.7. Mājokļu vajadzības dažādās dalībvalstīs būtiski atšķiras, un tās atšķiras arī vienas dalībvalsts robežās, proti, starp Rietumeiropas un Austrumeiropas valstīm, lauku un pilsētu teritorijām, un arī pilsētu teritorijas robežās – starp pilsētas centru un nomali.

2.8. Savienības dalībvalstīs piemēro trīs dažādas koncepcijas:

A) ierobežojoša koncepcija

Valsts iestādes subsidēts sociālais mājoklis paredzēts vienīgi neaizsargātām vai atstumtām personām, kuras nepārprotami par tādām atzītas. Šādu mājokļu piešķiršana balstīta uz ļoti stingriem noteikumiem. Īres maksu gandrīz pilnībā sedz sociālās palīdzības sistēma. Šī koncepcija nekonkurē ar nekustamā īpašuma privāto sektoru un pilnībā atbilst Kopienas definīcijai par sociālā mājokļa nodrošināšanu kā vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, kas formulēts Eiropas Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmumā, kurā paredzēts, ka uz uzņēmumiem, kas atbild par sociālo pakalpojumu sniegšanu, tostarp sociālā mājokļa nodrošināšanu "nelabvēlīgā situācijā esošiem iedzīvotājiem vai sociāli mazāk labvēlīgām grupām, kurām maksātspējas ierobežojumu dēļ nav iespēju iegūt mājokli tirgus apstākļos", attiecas atbrīvojums no paziņošanas par saņemto kompensāciju.

Šajā kategorijā var minēt Bulgāriju, Kipru, Igauniju, Ungāriju, Īriju, Lietuvu, Latviju, Maltu, Portugāli, Rumāniju, Apvienoto Karalisti, Slovēniju un Spāniju (tikai daļēji, proti, attiecībā uz sociālo īres sektoru).

B) vispārēja koncepcija

Šīs koncepcijas mērķauditorija ir neaizsargātas vai atstumtas personas (ierobežojoša koncepcija) un personas, kuru zema ienākumu līmenis liedz piekļuvi piemērotam mājoklim. Parasti mājokļa piešķiršanā ņem vērā ienākumu līmeni un māsaimniecības sastāvu. Īres maksa ir reglamentēta un ne pārāk augsta. Kopumā šai koncepcijai ir neliela ietekme uz mājokļu piedāvājumu un to cenām, turklāt tā neietekmē nekustamā īpašuma privāto sektoru, jo peļņas līmenis ir ļoti zems.

Lai arī šī koncepcija ietver plašākas iedzīvotāju grupas, tā tomēr atbilst Kopienas prasībām par orientāciju uz sociāla rakstura pieprasījumu. Šo koncepciju piemēro Vācijā, Austrijā, Beļģijā, Spānijā (attiecībā uz iespēju iegūt mājokli īpašumā), Francijā, Somijā, Itālijā, Luksemburgā, Polijā, Čehijas Republikā un Slovēnijā.

C) universāla koncepcija, ko dažādā veidā izmanto Nīderlandē un Dānijā

Saskaņā ar šo koncepciju mājokli piešķir ikvienam iedzīvotājam neatkarīgi no viņa ienākumu apmēra (neaizsargātas un atstumtas personas ieskaitot), un tā papildina tradicionālā nekustamā īpašuma tirgus piedāvājumu. Tā būtiski ietekmē tirgus apstākļus un cenas, jo mājokļu cenu politika balstīta uz reālajām izmaksām, nevis tirgus vērtību, un vienlaikus, atšķirībā no tirgus privātā sektora, paredz drošību tikt izmīnātam.

Tā kā šī universālā koncepcija nav mērķtiecīgi orientēta uz konkrētu sociāla rakstura pieprasījumu, Eiropas Komisija to apstrīd, jo uzskata, ka tā neatbilst Kopienas definētajam mājokļa nodrošināšanas VTNP. Universālo koncepciju vairs nepiemēro Zviedrijā, kura atteikusies precīzi definēt VTNP mājokļa jomā.

Dānijā universālā koncepcija ir cieši saistīta ar labklājības modeli. Saskaņā ar to nelabvēlīgā stāvoklī esošu, mazaizsargātu vai atstumtu grupu vai personu definīcija neattiecas

tikai uz noteiktu ienākumu līmeni. Liela uzmanība ir pievērsta, lai iedzīvotājiem, kam tas nepieciešams, nodrošinātu pieejamu mājokli par pieņemamu cenu. Tas papildina tradicionālo īpašuma tirgu, uzliekot sociālos pienākumus, nodrošinot līdztiesību un pievēršoties dažādu sociālo grupu vajadzībām, kas saistītas ar etnisko piederību, dzimumu, ienākumu līmeni, vecuma grupu, invaliditāti, garīgo vai fizisko stāvokli. Cenu politika tiek regulēta un balstās uz aktuālajām izmaksām, un tas ļauj izvairīties no iespējas saņemt pārlietu lielu kompensāciju.

3. Sociālie mājokļi un Kopienas tiesības

3.1. Tā kā ar tirgus mehānismu palīdzību vien nav iespējams nodrošināt pienācīgas kvalitātes mājokļus visiem iedzīvotājiem, sociālo mājokļu jautājumu Kopienas tiesībās var saistīt ar vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu jēdzienu, ja attiecīgā dalībvalsts atzinusi sociālo mājokli par VTNP, un tādā gadījumā sociālajam mājoklim var piešķirt publiskas subsīdijas vai kompensācijas.

3.2. Lisabonas līgumam pievienotajā 26. protokolā apstiprināta valsts, reģionālo un vietējo iestāžu būtiskā nozīme un lielā rīcības brīvība, sniedzot, pasūtot un organizējot vispārējus tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumus, lai pēc iespējas labāk apmierinātu lietotāju vajadzības. Uz sociālo mājokli attiecas sabiedrisko pakalpojumu saistības, ko plānošanas, cenas, piešķiršanas nosacījumu un apdzīvošanas ziņā nosaka valsts, reģionālās vai vietējās publiskās pārvaldes iestādes. Šajā protokolā dalībvalstīm izvirzīta arī prasība nodrošināt VTNP augstu pieejamības līmeni, vienlīdzīgu attieksmi, vispārējas piekļuves un lietotāju tiesību aizsardzības veicināšanu.

3.3. Ja sociālie mājokļi atzīti par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, uz tiem attiecas LESD 14. pants, 106. panta 2. punkts un 26. protokols, kurā noteikts princips par kopējām preferencēm sociālajā un kultūras jomā un tādu vajadzību apmierināšanu, kas vietējā līmenī radušies saistībā ar VTNP definēšanu dalībvalstīs. Saskaņā ar šiem noteikumiem un ņemot vērā lēmumu par VTNP izklāstītos konkrētos nosacījumus (kā minēts 3.6. punktā), sociālo mājokļu uzdevumu pildīšana ir prioritāra salīdzinājumā ar konkurences un iekšējā tirgus noteikumiem.

3.4. Šo LESD noteikumu piemērošanas dēļ Komisija vairs neattiecinā iepriekšējās paziņošanas pienākumu uz valsts atbalstu, kas piešķirts sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm.

3.5. Gadījumos, kad dalībvalstis klasificē sociālo mājokli kā vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, Eiropas Komisija Eiropas Savienības Tiesas uzraudzībā veic pārbaudi tikai attiecībā uz acīmredzamām kļūdām.

3.6. Pamatojoties uz to, ka sabiedriskam pakalpojumam ir sociāls raksturs, Eiropas Komisija uzskata, ka sociālais mājoklis ir jādefinē tiešā saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošām personām vai sociāli mazāk labvēlīgām grupām, nevis atkarībā no dažādajām vajadzībām vietējos mājokļu tirgos. Tas ir pastāvīgu konfliktu iemesls starp Komisiju un dalībvalstīm, sociālo mājokļu iestādēm un sociālo mājokļu īrnieku pārstāvjiem, kas nepiekrīt šim Komisijas viedoklim, savukārt citi to atbalsta.

4. Dalībvalstu sociālo mājokļu politiku destabilizējošs tiesiskais regulējums

4.1. Tas, kā Eiropas Komisija pieņem lēmumus par pārbauci laikā konstatētajām acīmredzamajām kļūdām attiecībā uz sociālo mājokļu klasificēšanu par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, ir bijis cēlonis izmaiņām dažu dalībvalstu politikajā izvēlē sociālo mājokļu organizēšanas un finansēšanas jomā, un rada pamatu tiesvedībai.

4.2. Nīderlandē šis lēmumu pieņemšanas prakses piemērošanas dēļ sociālais mājoklis ir ticis liegts gandrīz 400 000 māsaimniecībām, kuras Eiropas Komisija uzskatīja par pārāk turīgām, lai pretendētu uz sociālo mājokli, bet kuras faktiski nav pietiekami turīgas, lai atrastu mājokli saskaņā ar tirgus nosacījumiem.

4.3. Tā kā Zviedrija atteicās piemērot šo lēmumu pieņemšanas praksi, tās publiskās pārvaldes iestādes bija spiestas no vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu loka svītrot sociālos mājokļus un tādējādi apšaubīt to finansēšanas modeli, kas izpaužas kā sabiedriskā pakalpojuma kompensācijas, kuras vienīgās ir savietojamas ar Līgumā noteikto valsts atbalsta aizlieguma principu.

4.4. Francijas nekustamo īpašumu savienība iesniedza Eiropas Komisijai sūdzību pret Francijas valsti par to, ka sociālā mājokļa piešķiršanai noteiktās ienākumu robežvērtības ir pārāk augstas un tāpēc neatbilst Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei.

4.5. Priekšlikumi direktīvām par publisko iepirkumu un koncesijām ir iemesls, kāpēc šie direktīvu noteikumi un iepirkums ir jāattiecinā uz sadarbību, ko īsteno sociālo mājokļu pārvaldības iestādes, uz kurām attiecas sociālo uzņēmumu un publisko tiesību struktūras jēdziens. Judikatūru, kas saistīta ar sadarbību starp publiskām pārvaldes iestādēm, attiecinot uz visām līgumslēdzējām iestādēm, Eiropas Komisija liek apšaubīt

sociālo mājokļu modernizēšanai, optimālai pārvaldībai un ciešākai saistībai ar vietējiem apstākļiem nepieciešamo sadarbību un līdzekļu kopīgu izmantošanu.

4.6. Šie konkrētie piemēri liecina par Eiropas Savienības tiesību aktu tiešo ietekmi uz sociālo mājokļu definēšanu, organizēšanu un finansēšanu dalībvalstīs, un tāpēc Eiropas Savienībā ir jānosaka sociālo mājokļu attīstībai labvēlīgs tiesiskais regulējums.

4.7. Ņemot vērā sociālā mājokļa dažādās dimensijas un izplatību Eiropas Savienībā, tam ir izšķiroša loma stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā. Sociālo mājokļu nozare nepārprotami sekmē gudras, ilgtspējīgas un integrējošas ekonomikas mērķa sasniegšanu Savienībā, jo ar to paredzēts nodrošināt augstu nodarbinātības, ražīguma, iekļautības un sociālās kohēzijas līmeni, kā arī intensīvi apkarot nabadzību un klimata pārmaiņu sekas, un vienlaikus apkarot enerģētisko nabadzību.

4.8. Lai arī katrai no dalībvalstīm ir jāpieņem savi valsts mērķi katrā no šīm jomām, sociālo mājokļu piedāvājuma veidošanu ieskaitot, Eiropas līmenī īstenotajiem konkrētajiem pasākumiem, tostarp arī sociālo mājokļu jomas pasākumiem, ir jāatbilst stratēģijai "Eiropa 2020".

5. Sociālo mājokļu politika, kas pilnībā atbilst stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem un uzlabotai ekonomikas pārvaldībai

5.1. Sociālie mājokļi aktīvi veicina vairāku stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu gan saistībā ar atbalstu reģionu izaugsmei un pievilcīguma stratēģijai, veiktajiem ieguldījumiem un jaunām, nepārvietojamām darba vietām, kā arī cīņai ar nabadzību, sociālo atstumtību, klimata pārmaiņu sekām un enerģētisko nabadzību.

5.2. Eiropas Savienība ir otrā lielākā sociālo mājokļu veidotāja pasaulē pēc Ķīnas, kura sociālo mājokļu jomu ir noteikusi par politiku, kas ļauj sekmēt ekonomikas un pilsētu izaugsmi un ierobežot nekustamā īpašuma burbuļu veidošanos privātajā būvniecības sektorā.

5.3. Atbilstoši Eiropas Komisijas priekšlikumiem sociālie mājokļi ir pilntiesīgi saņemt finansējumu no struktūrfondiem laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gadam, īpaši tādās jomās kā siltumizolācija un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšana, pilsētu ilgtspējīgas attīstības integrēti pasākumi un atstumtības apkarošana, sniedzot iespēju nelabvēlīgos apstākļos esošām grupām iegūt mājokli un saņemt kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus par pieņemamu cenu.

5.4. Sociālais mājoklis ir konkrēts un efektīvs risinājums, kas Komisijai un Padomei dod iespēju stiprināt eurozonas ekonomisko pārvaldību un uzraudzīt nekustamā īpašuma burbuļu veidošanos un to negatīvo ietekmi uz makroekonomisko un sociālo līdzsvarotību. Paralēla piedāvājuma, proti, sociālo mājokļu, veidošana mazina minēto parādību vērienīgumu un ierobežo mājokļu tirgus ciklu amplitūdu.

5.5. Ja budžeta apsvērumu dēļ vai tādēļ, ka nelabvēlīgā situācijā esošu personu vai sociāli mazāk labvēlīgu grupu definīcija ir pārāk ierobežojoša, kāda dalībvalsts vairs nespēj pielāgot sociālo mājokļu piedāvājumu iedzīvotāju faktiskajām vajadzībām atbilstīgi starptautiskajām saistībām, ko tā uzņēmusies saistībā ar tiesībām uz mājokli, vispārēju piekļuvi pienācīgas kvalitātes mājoklim par pieņemamu cenu varēs īstenot tikai ar publisko iestāžu spēcīgu iejaukšanos privātajā tirgū.

6. Jauno enerģētikas un sociālo problēmu risināšana

6.1. Sociālo mājokļu jomā ir jārēķinās ar klimata pārmaiņām un ar nepieciešamību uzlabot pašreizējā un jaunā mājokļu fonda energoefektivitāti. Sociālo mājokļu pārvaldības iestāžu īstenotā investīciju politika enerģētikas jomā ir publiski jāatbalsta, jo tā dod iespēju gan apkarot klimata pārmaiņu sekas un enerģētisko nabadzību, kas apdraud māsaimniecības ar nelieliem ienākumiem, gan arī veicināt vietējā līmeņa nodarbinātību un reģionu ekonomisko attīstību. Kohēzijas politika var aktīvi veicināt šo dinamiku un cita papildu finansējuma piesaistīšanu.

6.2. Arī sabiedrības novecošana ir viena no būtiskām problēmām, jo sociālo dzīvokļu fonds ir jāpielāgo gados vecāku un atkarīgu cilvēku vajadzībām un jāveido jauni vispusīgi pakalpojumi, kas aprūpējamiem cilvēkiem dod iespēju uzturēties mājās un nodrošina sociālo mājokļu pieejamību.

6.3. Tā kā māsaimniecības, kas izmanto sociālos mājokļus un/vai kas tos ir pieprasījušas, kļūst arvien nabadzīgākas, ir jāņem vērā prasība par sociālo daudzveidību un šo mājokļu piedāvājuma kvalitāti vietējā līmenī, kā arī jāizstrādā vispusīgas pilsētu ilgtspējīgas attīstības koncepcijas, kuras ietver sociālo, ekonomisko, pilsētas un vides dimensiju un kuras minētas Eiropas Komisijas priekšlikumā ERAF regulai.

7. Eiropas Savienības loma

7.1. Eiropas Savienībai vispirms jānodrošina tiesiskais regulējums, kas būtu labvēlīgs sociālo mājokļu attīstībai dalībvalstīs

gan šāda piedāvājuma finansējuma, gan definēšanas un darbības ziņā. Lai īstenotu šādu labvēlīgu tiesisko regulējumu, uzmanība ir jāvērs uz pārbaudēm, kas ļauj atklāt acīmredzamas kļūdas sociālo mājokļu klasificēšanā par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, uz sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm piešķirtā valsts atbalsta savietajamību, ar publisko iepirkumu saistītu noteikumu piemērošanu un sadarbību starp sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm, kā arī uz pazeminātas PVN likmes piemērošanu sociālajam mājoklim kā pirmās nepieciešamības precei.

7.2. Eiropas Komisijai būtu jāpārskata, kā tā pieņem lēmumus par pārbaužu laikā konstatētajām acīmredzamajām kļūdām attiecībā uz sociālo mājokļu klasificēšanu par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, jo pašreizējā lēmumu pieņemšanas prakse ne vienmēr ir pielāgota nozares īpatnībām. Komisijai jāuzliek dalībvalstīm atbildība par piekļuves noteikumu izstrādi un sociālo mājokļu cenu noteikšanu tādā veidā, lai ņemtu vērā vietējās vajadzības un prioritātes, kā arī nelabvēlīgā situācijā esošo iedzīvotāju vai sociāli mazāk labvēlīgu grupu reālās vajadzības atbilstīgi 26. protokola noteikumiem par vispārējas nozīmes pakalpojumiem.

7.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija ir nolēmusi pagarināt termiņu atkāpei no pienākuma paziņot par valsts atbalstu, kas kā kompensācija par sabiedriskajiem pakalpojumiem piešķirta sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm, un to, ka Komisija ir ņēmusi vērā dažas īpatnības, kas, piemēram, pastāv pilnvaru termiņa un ilgtermiņa investīciju jomā.

7.4. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paziņojumā par sociālo uzņēmējdarbību pausto vēlmi atbalstīt ekosistēmu, kas būtu labvēlīga sociālu uzņēmumu veidošanai Eiropas Savienībā, tostarp mājokļu pieejamības jomā, kā arī veicināt solidaritātes investīciju fondu veidošanu. Komiteja uzsver nepieciešamību saglabāt sociālo partneru nozīmi tajās dalībvalstīs, kur atbilstīgi nacionālajai kultūrai tie iesaistīti sociālo mājokļu pārvaldībā.

7.5. Komisijai, Parlamentam un Padomei priekšlikumos par publisko iepirkumu un koncesijām būtu jāiekļauj sadarbība starp sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm (kas darbojas kā publisko tiesību subjekti un sociāli uzņēmumi), to integrējot dažādu publisko sektoru sadarbības jomā, ņemot vērā šo iestāžu orientēšanos uz sabiedrības interesēm un saistību ar publisko vai privāto sektoru.

7.6. Eiropas Komisijai būtu jāpārskata priekšlikumi attiecībā uz turpmāko kopējo PVN sistēmu, un jāsiglabā dalībvalstu iespēja piemērot pazeminātu likmi sociālo mājokļu celtniecībai un atjaunošanai, neatkarīgi no tā, vai to veic publiskais, sociālais vai privātais pakalpojumu sniedzējs, jo minētie mājokļi ir vietēja rakstura pirmās nepieciešamības prece, kas neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm un nekaitē iekšējā tirgus netraucētai darbībai.

7.7. Eiropas Savienībai būtu jāsniedz arī atbalsts dalībvalstīm sociālo mājokļu piedāvājuma paplašināšanā un šo mājokļu modernizēšanā, lai risinātu jaunās demogrāfiskās, sociālās un klimata problēmas un tādējādi aktīvi veicinātu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu.

7.8. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par ERAF un ESF regulām, ar kurām ir paredzēta iespēja struktūrfondu līdzekļus 2014.–2020. gadā piešķirt arī prioritārām investīcijām sociālo mājokļu siltumizolācijas jomā, vispusīgiem pilsētu ilgtspējīgas attīstības pasākumiem, nelabvēlīgos apstākļos esošām grupām paredzētu sociālo mājokļu un kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanai un sociālo uzņēmumu veicināšanai. EESK atgādina, ka mērķis ir piedāvāt kvalitatīvu sociālo mājokli visiem, kam tas nepieciešams.

7.9. EESK uzskata, ka šādi pasākumi ir nepieciešami un ka ar tiem ir jāpapildina Eiropas Komisijas direktīvas priekšlikums, kurā runa ir par energoefektivitāti un kurā ir noteikts, ka sociālo mājokļu pārvaldības iestādēm katru gadu jāveic siltumizolācijas darbi 4 % no sociālo mājokļu fonda. Šāds pienākums ir jāpapildina ar īpašiem ieguldīto investīciju finansēšanas pasākumiem, galvenokārt ar ERAF palīdzību, kā arī izveidojot īpašu Eiropas līmeņa investīciju fondu.

7.10. Parlamentam un Padomei būtu jāpieņem Komisijas priekšlikumi par ERAF un ESF regulām, kuras ir saistītas ar stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu un kuros pirmo reizi ar struktūrfondu starpniecību ir atzīta mājokļa prioritārā nozīme dalībvalstu investīciju politikā saistībā ar kohēzijas politiku 2014.–2020. gadam.

7.11. Mājokļu tirgus regulēšana dalībvalstīs ir svarīgs uzdevums, no kura ir atkarīga eurozonas stabilitāte, ņemot vērā nekustamā īpašuma burbuļu makroekonomiskās un sociālās sekas. Sociālais mājoklis sekmē mājokļu tirgus stabilizēšanu un nekustamā īpašuma ciklu regulēšanu.

7.12. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu pastiprināt eurozonas uzraudzību makroekonomiskajā aspektā un ņemt vērā arī nekustamā īpašuma burbuļu makroekonomiskās sekas. EESK uzskata, ka šim pastiprinātajam uzraudzības mehānismam papildus ir nepieciešami tālredzīgi mājokļu tirgus regulēšanas instrumenti dalībvalstīs un ir jāattīsta sociālo un privāto mājokļu piedāvājums, kas stabilizē un ierobežo nekustamā īpašuma ciklus, kas atbilst ilgtspējīgai pilsētvides attīstībai.

7.13. EESK uzskata, ka jāuzsāk pārdomas par ES rezervēm sociālo mājokļu finansēšanas stabilizēšanai, jo sociālais mājoklis ir Eiropas sociālā modeļa neatņemama sastāvdaļa. Būtu jāizskata iespēja Eiropas mērogā ieviest sociālajam mājoklim paredzētu iedzīvotāju krājgrāmatiņu ar ierobežotu noguldījuma summu. Šādu krājgrāmatiņu varētu atvērt tiešsaistē Eiropas Investīciju bankā, kas būtu atbildīga par šo līdzekļu pārvaldību. Šāda procedūra nodrošinātu divkārtu funkciju – stabilizēt ieguldījumus sociālā mājokļa jomā un veidot spēcīgu pilsoniskās piederības sajūtu krājgrāmatiņas īpašniekiem.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības attīstība Ķīnā – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā un tā ilgtspējīgas ietekmes veicināšanā”

(2013/C 44/10)

Ziņotāja: **Anne-Marie SIGMUND** kdze

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2010. gada 16. septembrī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

“Pilsoniskās sabiedrības attīstība Ķīnā – pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā un tā ilgtspējīgas ietekmes veicināšanā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 20. novembrī. Ziņotāja – Sigmund kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 68 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Komiteja aicina Komisiju to iesaistīt pasākumos, ko īsteno dažādās darba grupas, kas ir izveidotas trešā pīlāra “dialogs starp iedzīvotājiem” ietvaros; Komitejai, kas ir pilsoniskā dialoga institucionālā platforma Kopienā, jau ir plaša zinātība un pieredze, ko tā varētu izmantot šāda dialoga ar Ķīnu attīstīšanā. Komiteja jau 1999. gadā secināja, ka “kultūra veido pilsoniskās sabiedrības darbības lauka struktūru”⁽¹⁾, un tāpēc tā, ņemot vērā savu plašo kultūras jēdziena definīciju, kultūru uzskata par visaptverošu tematu. Ar šādu pieeju Komiteja ir ļoti labi piemērota, lai atbilstoši savai kompetencei sniegtu ieguldījumu ES un Ķīnas dialoga partneru “maigā spēka” politikā un “starpkultūru diplomātijā” un to atbalstītu.

1.2 Iedzīvotāju savstarpējā dialoga iniciatīvas vispirms ir jāpazīdina pēc iespējas zemākā līmenī, pastiprinot studentu apmaiņu, iespējams, īstenojot atsevišķas prakses programmas un veidojot pilsētu un pašvaldību partnerības.

1.3 Uzmanība būtu jāvelta kultūras tūrisma paplašināšanai. Pieredze rāda, ka kultūras tūrisms ne tikai atdzīvina ekonomiku, bet arī ilgtspējīgi sekmē labāku abpusēju sapratni.

1.4 Būtu jāizvirza prasība ievērot starptautiskos standartus cilvēktiesību, kā arī demokrātisko brīvību un pamatbrīvību jomā, kuru ievērošana ir svarīgs priekšnoteikums kultūras izpaušmei, kultūras sakariem un kultūras daudzveidībai.

1.5 Kopējos pasākumos būtu jāiekļauj audzināšana un izglītība (arī pieaugušo izglītība), jo šajā jomā starpkultūru dialogs

paver daudzveidīgas iespējas, sākot no valodas apguves līdz izglītošanai patēriņa, vides u. c. jautājumos.

1.6 Lai ilgtermiņā veidotu izpratni, Komiteja ierosina katru gadu organizēt “ES un Ķīnas satikšanās dienu”, abās pusēs rīkojot kultūras pasākumus.

1.7 Iespējami daudzās jomās jāsekmē labas prakses apmaiņa (kurā piedalīties varētu gan svarīgi sociālās un ekonomikas jomas dalībnieki, piemēram, sociālie partneri, cilvēktiesību aizsardzības jomas pārstāvji, iestāžu un opozīcijas pārstāvji, gan dažādas izglītības un audzināšanas iestādes un dažādu jomu eksperti, piemēram, patērētāju tiesību, vides aizsardzības, soda izpildes jautājumos u. c.).

1.8 Noteikti būtu jāizveido labāka saikne starp jau pastāvošajām iniciatīvām un jāuzlabo informācijas apmaiņa starp visiem dalībniekiem, jo šobrīd daudzas iniciatīvas notiek savstarpēji vairāk vai mazāk izolēti un tiek zaudēts vērtīgs sinerģijas efekts (skatīt, piemēram, valstu kultūras institūtu tīkla (EUNIC) un Ķīnas kultūras dialogu).

1.9 Būtu jāpastiprina plašsaziņas līdzekļu (TV, prese) sadarbība, kā arī žurnālistu kopīgā izglītība un tālākizglītība; abi pasākumi ir lietderīgi, lai piesaistītu lielāku iedzīvotāju skaitu (?).

1.10 Komiteja saskaņā ar LESD 167. panta 3. punktu analizēs, kādas papildu un ilgtspējīgas iniciatīvas tā var īstenot, pamatojoties uz savu līdzšinējo sadarbību ar Ķīnu, un ir arī gatava citiem dalībniekiem piedāvāt informācijas un viedokļu apmaiņas platformu.

⁽²⁾ Skatīt, piemēram, sadarbību starp CRI (China Radio International) un ORF (Österreichischer Rundfunk)/Alpha Bayern, kam ir regulāri kopīgi raidījumi.

⁽¹⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

2. Vispārīga informācija

2.1 Kopš Eiropas Kultūras programmas, kas nāca klajā 2007. gadā, aizvien vairāk izveidojās stratēģiska sistēma Eiropas Savienības ārējiem pasākumiem, kuros īpaša nozīme ir kultūrai.

Šī “maigā spēka” politika tiek konsekventi turpināta un īstenota pašreizējā ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā, un tās izpausme ir arī šā gada ietvaros plānotās ilgtermiņa struktūras atbilstoši Eiropas Savienības starpkultūru dialoga politikai.

Turklāt šo Eiropas pieeju gandrīz tajā pašā laikā Ķīnas Komunistiskās partijas 17. kongresā atbalstīja prezidents *Hu Jintao*. Toreiz viņš aicināja Ķīnu vairāk ieguldīt “maigā spēka” resursos.

2.2 ES un Ķīnas 2007. gada 22. oktobra kopīgais paziņojums par kultūru sekmēja plašāku sadarbību un dialogu kultūras jomā un politiskā līmenī aizsāka pastiprinātu diskusiju par vispārējo un profesionālo izglītību, tostarp daudzvalodību.

2.3 Vēlāk 2011. gada maijā ES un Ķīnas augsta līmeņa pārstāvji vienojās šo sadarbību paplašināt, stratēģiskajā partnerībā izveidojot trešo pilāru, proti, augsta līmeņa dialogu starp iedzīvotājiem (*people-to-people-dialogue*). Šo trešo pilāru oficiāli apstiprināja ES un Ķīnas samītā 2012. gada 14. un 15. februārī.

2.4 Šajā kontekstā ir jāskata arī ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gads 2012 (YICD), par kuru ES un Ķīnas vadošie pārstāvji 2010. gadā vienojās ES un Ķīnas samītā un kuru 2012. gada 1. februārī oficiāli atklāja Briselē.

2.5 Šā gada mērķis ir ne tikai pastiprināt sadarbību kultūras jomā, bet arī veicināt politisko un pilsoniskās sabiedrības dialogu, lai ES un Ķīna varētu savstarpēji veidot pozitīvas un ilgtermiņa attiecības⁽³⁾. Tiek gaidīts, ka, apvienojot spēkus un

nosakot sinerģijas iespējas, starpkultūru dialoga gads veicinās dialogu starp ES un Ķīnas pilsonisko sabiedrību un tam būs ilgtermiņa ietekme.

3. Ievads

3.1 Šis atzinums ir turpinājums atzinumam CESE 413/2006 (ziņotājs: *Sharma kgs*); tajā ir izmantoti secinājumi no EESK uzdevumā veiktā pētījuma⁽⁴⁾, kurā ir iekļauta visaptveroša analīze par Ķīnas pašreizējo pilsonisko sabiedrību.

3.2 Atzinumā pētījuma secinājumi ir analizēti, ņemot vērā vēsturisko attīstību un no ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gada (2012) izrietošos uzdevumus un iespējas.

3.3 Komitejai īpaši svarīgi ir tas, ka Eiropas Komisija saistībā ar ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadu ir izteikusi cerību, “ka starpkultūru dialoga gads sekmēs dialogu starp ES un Ķīnas pilsonisko sabiedrību”. Komiteja, kas darbojas kā institucionālizēta platforma pilsoniskā dialoga īstenošanai Kopienā, ir gatava uzņemties tādu pašu lomu ES un Ķīnas attiecībās.

3.4 Komiteja jau 1999. gadā atbalstīja paplašinātu kultūras jēdzienu, kurā papildus mākslas un kultūras mantojuma jomai ir iekļautas arī audzināšanas, izglītības un zinātnes jomas. Turklāt tā norādīja, ka pilsoniskās sabiedrības politiskā attīstība ir arī kultūras process⁽⁵⁾, kas veido iedzīvotāju ikdienas dzīvi.

3.5 EESK uzskata, ka iedzīvotāju mobilitāte ir būtisks aspekts kultūras apmaiņā starp tautām. Tāpēc Komiteja uzsver, ka jālikvidē visi šķēršļi, kas kavē šādu brīvu pārvietošanos.

3.6 Par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008) Komiteja izstrādāja atzinumu⁽⁶⁾, kurā tā īpaši atbalstīja arī Komisijas viedokli par to, cik svarīga ir atšķirīgā kultūras mantojuma ietekme uz iedzīvotāju dzīvesveidu. Šī ietekme ir svarīga un jāņem vērā jau pašā Kopienā, bet ES un Ķīnas starpkultūru dialogā tai ir īpaša nozīme.

⁽³⁾ “Gada galvenie mērķi ir šādi:

- veicināt un stiprināt starpkultūru dialogu un ES un Ķīnas savstarpējo sapratni, sekmējot iedzīvotāju kontaktus;
- izveidot ilgtspējīgu politisko dialogu par kopīgu interešu jautājumiem;
- palīdzēt konsolidēt ES un Ķīnas stratēģisko partnerību.”

⁽⁴⁾ *Baocheng Liu, University of International Business and Economics: “Report on Civil Society”, Pekina, 2011. gada maijs.*

⁽⁵⁾ “Organizētās pilsoniskās sabiedrības loma un ieguldījums Eiropas apvienošanas procesā” OV C 329, 17.11.1999., 30. lpp.

⁽⁶⁾ “Eiropas starpkultūru dialoga gads (2008)” OV C 185, 8.8.2006., 42. lpp.

3.7 Eiropas tiesību vēstures un tiesību filozofijas jomā Monteskjē⁽⁷⁾ jau 1748. gadā norādīja ne tikai uz varas dalījuma principu, kas ir katras demokrātiskas sistēmas pamatā, bet arī uz saikni starp tiesību sistēmu, attiecīgās valsts dabas apstākļiem (ģeogrāfija, klimats) un attiecīgās tautas ekonomikas, sabiedrības un kultūras attīstības līmeni.

3.8 Komiteja uzskata, ka kultūra ir kopīgu vērtību atzīšana, un tāpēc šajā nozīmīgajā ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā ir jāisteno un jāpadziļina arī dialogs par vērtībām, kas nosaka Eiropas Savienības politisko rīcību⁽⁸⁾. Tas ir jādara ne tikai politiskas nepieciešamības, bet arī LES 21. pantā noteiktā saistošā tiesiskā pamata dēļ⁽⁹⁾.

3.9 Turklāt LESD XIII sadaļā "Kultūra" 167. panta 3. punktā norādīts, ka "Savienība un dalībvalstis kultūras jomā veicina sadarbību ar trešām valstīm un kompetentām starptautiskām organizācijām, jo īpaši ar Eiropas Padomi". Tā kā juridiskajā ziņā pastāv vienprātīgs viedoklis, ka jēdziens "Savienība" attiecas ne tikai uz ES iestādēm, bet arī uz padomdevējām struktūrām (to kompetences jomās), Komiteja var atsaukties uz to, ka tai ar primārajiem tiesību aktiem ir piešķirtas pilnvaras savā darbībā īstenot attiecīgas iniciatīvas.

3.10 ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā (2012) būtisks atsaucis dokuments ir arī Eiropas Parlamenta 2011. gada 12. maija rezolūcija⁽¹⁰⁾, kurā tas norāda uz pilsoniskās sabiedrības nozīmīgo lomu šajā sadarbībā un "uzsver, ka tādas demokrātiskās pamatbrīvības kā vārda brīvība, preses brīvība, brīvība no nabadzības, bailēm, neiecietības un naida, drukātās un digitālās informācijas pieejamības brīvība, kā arī priekšrocības saziņāties tiešsaistē un bezsaistē izmantot jebkādu saturu un pakalpojumus ir svarīgi kultūras izpausmju, kultūras apmaiņas un kultūras daudzveidības priekšnoteikumi".

3.11 Balstoties uz iepriekš minētajām premisām, Komiteja pauž pārliecību, ka ES un Ķīnas starpkultūru dialogs ir vērtīgs

instruments, kas ir svarīgs pamats sadarbībai ekonomikas, sociālajā vai tiesību jomā, respektīvi, politiskajā jomā un tādējādi var stiprināt abpusēju sapratni un uzticēšanos. Uz šī sadarbības pamata var stiprināt arī visu kopējo iniciatīvu ilgtspēju. Lai to panāktu, gan Eiropas Savienībai, gan Ķīnai būs jāveido nepieciešamās struktūras, kas ir savstarpēji koordinētas, un jāizstrādā un jāisteno konkrēti projekti.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Ķīnas valsts un iedzīvotāji

4.1.1 Ķīnas tradīcijās, īpaši konfucianisma filozofijā, indivīdam ir citāda vērtība nekā Eiropas tradīcijās. Pieeja, saskaņā ar ko indivīds ir pakārtots lielākām kolektīvām vienībām (agrāk tā bija tuvākā ģimene un cilts, tagad partija, valsts), jau vairāk nekā divus gadu tūkstošus ir veidojusi Ķīnas sabiedrību. Tā kā Eiropā gadsimtiem ilgi veidojās konkurējošas valstis, valsts idejai šeit bija jābūt citādi nekā Ķīnā, kurā priekšstats "*tian xia*" (viss zem debesīm) valsts ārējās robežas padarīja neskaidras, pirms koloniālās lielvaras Ķīnas (toreizējās Mandžūrijas) valstij uzskatāmi parādīja valsts robežu paradigmu. Lai arī Ķīnas politiskās struktūras vēsturiskajā attīstībā tika ņemtas vērā 20. un 21. gadsimta attīstības tendences pasaulē, iekšējā pārveide tomēr vēl ir tikai sākuma stadijā. Ķīnas Komunistiskās partijas vara ir augstāka par indivīdu, jo partija uzskata, ka indivīdi vēl nav pietiekami "apgaismoti", lai viņiem uzticētu atbildību par sevi; šādas attiecības tiek veidotas, lai nepieļautu demokrātisko progresu. Ķīnas straujajā ceļā uz starptautisko sabiedrību (no pašu izvēlētas izolācijas pagājušā gadsimta 60. gados), izveidojot saiknes dažādās jomās (starptautiskā un divpusējā līmenī), aizvien vairāk kļūst iespējami iedzīvotāju kontakti, tādējādi izaicinot iepriekš minētos uzskatus.

4.2 Individuālās tiesības Ķīnā

4.2.1 Eiropas Savienībā līdz ar pāreju uz mūsdienīgu sociālo valsti izveidojās "sociāls pilsoņu kopums", kurā īpaša nozīme ir individuālajām tiesībām un vienlaikus garantētas arī kolektīvās tiesības. Tādējādi jāņem vērā, ka abās kultūras telpās — Ķīnā un Eiropā (visā tās daudzveidībā) — vēsturiskās attīstības dēļ pastāv lielas atšķirības, it īpaši indivīda un sabiedrības attiecībās. Tas, protams, nenozīmē, ka būtu jāpiecieš cilvēktiesību pārkāpumi. Tie nekādā gadījumā nav akceptējami. Tomēr būtu jānostiprina pamats aktīvam dialogam, kas ļauj izmantot pragmatisku pieeju, tostarp pateicoties paraugprakses piemēriem.

4.2.2 Gan Eiropas Savienībā, gan Ķīnā vērojama sākumā minētā attiecīgā kultūras mantojuma ietekme uz pašreizējo dzīvesveidu un attieksmi pret to, kā arī Monteskjē ieskicēto mijiedarbību starp ģeogrāfiskām, saimnieciskām, sociālām un vēsturiski izaugušām politiskām struktūrām un pašreizējo tiesību sistēmu un tiesību praktisko piemērošanu.

⁽⁷⁾ Charles-Louis de Secondat, Baron de Montesquieu: "Par likumu garu".

⁽⁸⁾ LES 2. pants: "Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība".

⁽⁹⁾ 21. panta 1. rindkopa: "Savienības starptautiskās darbības virzītājspēks ir principi, kuri ir iedvesmojuši tās izveidi, attīstību un paplašināšanos un kurus tā tiecas veicināt visā pasaulē, proti, demokrātija, tiesiskums, universāls un nedalāms cilvēktiesību un pamatbrīvību princips, cilvēka cieņas neaizskaramība, vienlīdzības un solidaritātes princips, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu un starptautisko tiesību ievērošana."

⁽¹⁰⁾ A7-0112/2011 "Par kultūras nozīmi ES ārējās darbībās".

4.2.3 Būdam aktīva ANO un tās organizāciju (tostarp Starptautiskās Darba organizācijas (SDO)) locekle un it īpaši Drošības padomes pastāvīgā locekle, Ķīnas Tautas Republika ir atbildīga par ANO filozofijas un vērtību īstenošanu. Tas attiecas arī uz visu ANO lēmumu cilvēktiesību jautājumos (ANO Hartas) atzīšanu.

Ikdienas dzīvē, īpaši iedzīvotāju sociālo un privāto tiesību, kā arī patērētāju un darba ņēmēju tiesību jomā Ķīna tomēr vēl ir tālu no šo tiesību aktu īstenošanas. Šajās jomās regulāri konstatēti starptautisko nolīgumu un standartu pārkāpumi⁽¹⁾; tas pats attiecas uz vides jomu.

4.2.4 ANO Cilvēktiesību hartā⁽¹²⁾ ir paredzēts, ka indivīdam jābūt aizsargātam visos apstākļos. Neatbilstība tradicionālajam Ķīnas sabiedrības modelim ir acīmredzama, jo saskaņā ar Ķīnas harmoniskas sabiedrības koncepciju vienotība un stabilitāte, uz ko aicina valdība, veido pamatu un priekšnoteikumus cilvēktiesību piemērošanai. Tomēr kultūras atšķirības nevar kalpot par attaisnojumu iepriekš minēto tiesību pārkāpumiem, kas ir vienmēr jānosoda.

Lai arī ir manāms, ka ar Ķīnas modernizāciju saistītās lielās pārmaiņas aptver arī sabiedrības un indivīda attiecības, šis process tomēr ir tikai sākuma stadijā, un tā turpmākā norise pašreiz nav paredzama.

4.2.5 Saskaņā ar LES 21. pantu ES institūcijām un publikajām struktūrām, tātad arī Komitejai, pasaulē jāsekmē Eiropas Savienībai saistošās vērtības un pamatprincipi, tātad arī cilvēktiesību un pamatbrīvību nedalāmība. Tas notiek arī tādejādi, ka ES struktūras tajos gadījumos, kad, pēc to domām, šīs vērtības un pamatprincipus neievēro vai pārkāpj, nāk klajā ar publiskiem paziņojumiem vai nepieciešamības gadījumā reaģē ar politiskiem līdzekļiem. Tas attiecas arī uz ES un Ķīnas attiecībām.

Komiteja uzskata, ka viens no ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gada lielajiem izaicinājumiem ir uzsākt "vērtību dialogu", lai tieši cilvēktiesību jomā pavērtos iespēja izstrādāt paraugprakses piemērus, kas ļautu sasniegt pirmos rezultātus.

Turpmākajā darbībā būtu jāņem vērā Komitejas pieredze, kas gūta ES un Ķīnas apaļā galda sarunās un Starptautiskās Ekono-

mikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu apvienības (AICESIS) darbā.

4.2.6 Katra dialoga mērķis ir izskaust aizspriedumus, iegūt zināšanas un līdz ar to izpratni par atšķirīgiem uzskatiem un praksi un izstrādāt konkrētas pieejas jautājumu risināšanai.

Ja būs abpusēja izpratne par to, ka visas politiskās sistēmas jābalsta uz cilvēktiesību pamatā esošā cilvēka cieņas principa, ES un Ķīnas starpkultūru dialogā neapšaubāmi varēs atrast mehānismus, kas dos iespēju konstruktīvi apspriest cilvēktiesību jautājumu, vienlaikus Eiropas Savienībai saglabājot tiesības protestēt pret pārkāpumiem, kas, pēc tās ieskata, nav akceptējami.

4.3 Ķīnas pilsoniskā sabiedrība — tās nozīme un pašreizējais stāvoklis

4.3.1 Ļoti iespējams, ka nākotnē Ķīnai būtisks problēmjautājums būs privātas bagātības straujš pieaugums, vienlaikus pastāvot nabadzībai; ienākumu un īpašuma plaša palielināšanās kļūst lielāka. Šo problēmu pastiprina demogrāfiskā attīstība, un šī problēma ilgtspējīgi ietekmē pilsoniskās sabiedrības aktivitātes.

4.3.2 Ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju izveides apstākļus un pastāvošo politisko struktūru, šīs organizācijas Ķīnā nevar darboties tāpat kā tām līdzīgas organizācijas Kopienā. Lai arī dažām no tām *de facto* ir zināma autonomija⁽¹³⁾, tās ir pakļautas plašai birokrātiskai kontrolei. Labākajā gadījumā šīm organizācijām ir "atkarīga autonomija", kas nozīmē, ka šo organizāciju vai to dalībnieku tiesības ne tuvu nav salīdzināmas ar organizāciju tiesībām ES un demokrātiskās valstīs kopumā (tas īpaši attiecas uz vārda un pulcēšanās brīvību).

4.3.3 Dažās Ķīnas augstskolās jau ir nodibināti cilvēktiesību jautājumu pētniecības centri, piemēram, CUPL (Ķīnas Politisko zinātņu un tiesību universitātē), kur atrodas ES un Ķīnas Tautas Republikas kopīgi izveidotā un vadītā ES un Ķīnas Juridiskā augstskola. Žeņmiņas (Renmin) universitātes Juridiskajā augstskolā cilvēktiesību jautājumi ir iekļauti tiesību zinātņu studiju pamatprogrammās. Papildus tam tiek sekmēta sadarbība ar Eiropas Cilvēktiesību tiesu Strasbūrā, izmantojot publikācijas, vieslekcijas, praksi u. c.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 110 9.5.2006., 68. lpp., 2.2.6. punkts.

⁽¹²⁾ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 1948. gada 10. decembra rezolūcija 217(III).

⁽¹³⁾ Sk. Dr. Yi Yi LU: "The Rise of Dependent Autonomy".

5. Secinājumi

5.1 Komiteja uzskata, ka ES un Ķīnas starpkultūru dialoga gadā jāattīsta esošās struktūras abu pilsonisko sabiedrību dialogam un jāveido jaunas, jo tas ir daudzsoļošs veids, kā veidot izpratni par pastāvošajām atšķirībām un izstrādāt uzticību veicinošus pasākumus.

5.2 Ņemot vērā, ka abās kultūras telpās — Ķīnā un Eiropā (visā tās daudzveidībā) — vēsturiskās attīstības un attiecīgo politisko sistēmu dēļ pastāv lielas atšķirības, it īpaši indivīda un sabiedrības attiecībās, starpkultūru dialogam jānotiek dažādās

radošās platformās, forumos un jāisteno pasākumi. Dialogā jāiesaistās ne tikai oficiālajām struktūrām, bet arī pilsoniskās sabiedrības speciālistiem un pārstāvjiem, un tā pamatā jābūt starptautiski atzītām cilvēktiesībām.

5.3 Ja pēc ES un Ķīnas starpkultūru gada attiecīgajās struktūrās netiktu izvirzītas konkrētas un ilgtspējīgas iniciatīvas, tā būtu zaudēta iespēja. Komiteja, būdama organizēta pilsoniskās sabiedrības institucionāla platforma, ir gatava iesaistīties un uzņemties vadošu lomu šo struktūru veidošanā, un sekmēt sinerģijas efektus.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu ““Rio+20” konference: pašreizējais stāvoklis un perspektīvas” (atzinuma papildinājums)

(2013/C 44/11)

Ziņotājs: **Hans-Joachim WILMS** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 14. novembrī saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) apakšpunktu nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

““Rio+20” konference: pašreizējais stāvoklis un perspektīvas”

(atzinuma papildinājums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 152 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Secinājumi

1.1.1 Nobeiguma dokuments “Nākotne, kādu to vēlamies”, ko pieņēma šogad Riodežaneiro notikušajā ANO konferencē par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (“Rio+20” konferencē), ir vājāks, nekā EESK to būtu vēlējusies. Īpaši jāatzīmē, ka pietiekami nav ņemta vērā krīzes situācijas risinājuma steidzamība uz mūsu planētas. Nobeiguma dokumentā tomēr ir vairāki elementi, ko var izmantot arī politikas veidošanā Eiropas Savienībā. Īpaši jāuzsver globālā vienošanās par “zaļu ekonomiku” kā svarīgu ilgtspējīgas attīstības instrumentu, tostarp sociālajai dimensijai veltītā uzmanība, kā arī vienošanās par procesu, kura mērķis ir globālos ilgtspējīgas attīstības mērķus cieši saskaņot ar tūkstošgades attīstības mērķiem.

1.1.2 EESK pozitīvi vērtē pilsoniskās sabiedrības spēcīgo mobilizēšanos pirms “Rio+20” konferences un tās laikā, jo tādējādi radās daudzas jaunas novatoriskas idejas un veidojās jaunas alianses.

1.1.3 Gatavojoties ““Rio+20”” konferencei un pašā konferencē, EESK ir izpildījusi savu uzdevumu būt par vidutāju starp pilsonisko sabiedrību un ES iestādēm. Citas ES iestādes ir atzinīgi novērtējušas EESK centienus sekmēt pilsonisko dialogu Eiropas Savienībā un ārpus tās.

1.2 Ieteikumi

1.2.1 EESK uzskata, ka pasākumos pēc “Rio+20” konferences un tajā pieņemto lēmumu īstenošanā jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. Tāpēc Komiteja īpaši atzinīgi vērtē visus citu institūciju centienus šajā virzienā. EESK — tāpat kā pirms “Rio+20” konferences — arī turpmāk sekmēs pilsonisko dialogu par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem, iesaistot arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas un tīklus, kas darbojas Eiropas mērogā,

kā arī valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un ilgtspējīgas attīstības jautājumu padomes.

1.2.2 EESK aktīvi iesaistīsies globālo ilgtspējīgas attīstības mērķu izstrādē, tāpat kā pirms “Rio+20” konferences arī turpmāk sekmējot dialogu ar gan pilsonisko sabiedrību Eiropas Savienībā, gan ar pilsoniskās sabiedrības partneriem ārpus ES. Komiteja īpaši centīsies sekmēt attiecības, no vienas puses, starp dalībniekiem, kas darbojas ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā, un, no otras puses, dalībniekiem, kas darbojas tūkstošgades attīstības mērķu jomā. Turklāt EESK, ņemot vērā savu pieredzi un sastāvu, var praktiski palīdzēt veidot “zaļo ekonomiku”, tostarp sociālo dimensiju, kā arī globālā līmenī sekmēt pilsoniskās sabiedrības līdzdalības tiesības.

1.2.3 EESK atzinīgi vērtē Padomes 2012. gada 25. oktobra secinājumus par “Rio+20” konferenci — tajos ir minēti vērienīgi pasākumi, ko paredzēts īstenot pēc konferences saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, un atzinīgi vērtē nodomu pārskatīt ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. EESK uzskata, ka par ilgtspējīgu attīstību Eiropas Savienībā ir vajadzīgas plašas pilsoniskās sabiedrības debates, un sekmēs tās arī turpmākajā darbā.

2. EESK ieguldījums “Rio+20” konferencē

2.1 Lai ietekmētu starpiestāžu lēmumu procesu, EESK 2011. gada 22. septembra atzinumā par Komisijas paziņojumu ““Rio+20” konference: virzība uz “zaļu” ekonomiku un labāku pārvaldību” (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ izklāstīja savus priekšlikumus par jautājumiem, ko bija paredzēts apspriest ANO 2012. gada jūnija konferencē par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (“Rio+20” konferencē), kā arī pieņēma rīcības plānu laika

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 102–109 lpp.

posmam līdz “Rio+20” konferencei. Tā īpašs mērķis bija Eiropā un ārpus tās veicināt pilsoniskās sabiedrības dialogu par Riodežaneiro konferencē apspriežamajiem jautājumiem. Šā atzinuma mērķis ir, ņemot vērā Komitejas izteiktos aicinājumus, izveidot kopsavilkumu par “Rio+20” konferenci un norādīt uz perspektīvām turpmākajiem pasākumiem.

2.2 Lai iesaistītos “Rio+20” konferences procesos, EESK ir piemērojusi divējādu pieeju.

2.2.1 Eiropas līmenī EESK, pamatojoties uz 2011. gadā pieņemto atzinumu, ir centusies veidot dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem, kas darbojas Eiropas mērogā, un 2012. gada februārī organizēja plašu pilsoniskās sabiedrības konferenci. Šajā konferencē savlaicīgi, pirms 2012. gada martā ES Padome noteica sarunu pilnvaras, tika pieņemti vairāki svarīgi aicinājumi Riodežaneiro konferences sarunu vadītājiem — tos EESK pēc tam apstiprināja atzinumā “EESK nostāja par gatavojamos Apvienoto Nāciju Organizācijas konferencei par ilgtspējīgu attīstību (“Rio+20”)” (CESE 486/2012) ⁽²⁾. Līdz ar to EESK izpildīja savu uzdevumu būt par vidutāju starp Eiropas pilsonisko sabiedrību un ES iestādēm.

2.2.2 Vienlaikus Komiteja Riodežaneiro konferences jautājumus apsprieda arī divpusējās sarunās ar saviem institucionālajiem partneriem, īpaši Brazīlijā, Ķīnā un Krievijā. Daudzpusējā sanāksmē 2012. gada maijā tika panākta vienošanās par kopējām svarīgākajām nostādnēm, ko vēlāk Riodežaneiro konferencē izmantoja par pamatu pilsoniskās sabiedrības dialogam arī ar citu valstu pārstāvjiem.

2.3 EESK aktīvi piedalījās “Rio+20” konferencē, organizējot trīs kopumā labi apmeklētus pasākumus, proti, sadarbībā ar Brazīlijas Ekonomikas un sociālo lietu padomi tā organizēja divus dialogus par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (vienā piedalījās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no Brazīlijas un otrā — no visām BRICS valstīm), un ES paviljonā organizēja pasākumu, kurā piedalījās Eiropas Komisijas priekšsēdētājs un kura mērķis bija informēt par pilsoniskās sabiedrības līdzdalības modeļiem. EESK delegācijas locekļi “Rio+20” konferencē ietilpa ES delegācijas sastāvā, un viennozīmīgi, ka tāpēc ir izveidojusies vēlme sekmēt iestāžu ciešāku sadarbību arī pasākumos pēc konferences.

3. EESK novērtējums par “Rio+20” konferenci

3.1 EESK ar gandarījumu secina, ka nobeiguma dokumentā “Nākotne, kādu to vēlamies”, ko pieņēma šogad Riodežaneiro notikušajā ANO konferencē par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem (“Rio+20” konferencē), globālā mērogā ir atzīta

nepieciešamība vides, sociālajā un ekonomikas jomā sekmēt ilgtspējīgu attīstību. EESK tomēr pauž nožēlu, ka sarunu rezultāts kopumā ir mazāk saistošs, nekā to vēlas pilsoniskā sabiedrība un arī EESK savos atzinumos. Īpaši jānorāda, ka pietiekami nav ņemta vērā situācijas risināšanas steidzamība uz mūsu planētas. EESK pauž nožēlu, ka nobeiguma dokumentā nav minētas mūsu planētas noslogojuma robežas.

3.2 Vienlaikus “Rio+20” konference ir sekmējusi pilsoniskās sabiedrības mobilizēšanos, kas ir daudz plašāka par sarunām politiskā līmenī. Minētā mobilizēšanās jāizmanto tālāk arī pēc Riodežaneiro konferences, lai virzītu un veidotu konferencē uzsāktos procesus. Riodežaneiro konferencē tikās ne tikai politiskie vadītāji, bet arī daudzas darboties gribošas un radošas personas, kas nenogurstoši aicina mainīt paradigmas ekonomikas jomā vai nāk klajā ar neskaitāmām konkrētām iniciatīvām pārveidei un uzsāk šādas iniciatīvas.

3.3 Nobeiguma dokumentā tomēr ir vairāki elementi, ko var izmantot arī politikas veidošanā Eiropas Savienībā. Īpaši jāuzsver globālā vienošanās par “zaļu ekonomiku” kā svarīgu ilgtspējīgas attīstības instrumentu, tostarp sociālajai dimensijai veltītā uzmanība, kā arī vienošanās par procesu, lai globālos ilgtspējīgas attīstības mērķus cieši saskaņotu ar tūkstošgades attīstības mērķiem.

3.4 Ņemot vērā EESK galvenās bažas pirms “Rio+20” konferences, par nobeiguma dokumentu var izdarīt arī šādus secinājumus.

3.4.1 Svarīga EESK prioritāte “Rio+20” konferencē bija cīņa pret nabadzību. Komiteja iestājās par pietiekamas pārtikas, tīra ūdens un ilgtspējīgas enerģijas pieejamību. Nobeiguma dokumentā šai jomai ir veltīta liela uzmanība, lai arī daudzi uzskata, ka nav pietiekami precizēti ar finansēšanas iespējām saistītie jautājumi. Konferencē atkārtoti apstiprināja tūkstošgades attīstības mērķus un saistības šajā jomā. Komiteja tomēr pauž nožēlu par uzmanības trūkumu sieviešu tiesību jautājumam.

3.4.2 Vēl viena EESK prioritāte “Rio+20” konferencē bija pārveides sociālā dimensija. EESK aicināja veidot taisnīgu pāreju uz ilgtspējīgu ekonomiku un tāpēc atzinīgi vērtē to, ka tā pirmo reizi ir minēta ANO dokumentā. EESK atzinīgi vērtē arī šādus citus nobeiguma dokumenta elementus: sociālo partneru un it īpaši darba ņēmēju atzīšana par pārmaiņu aktīviem dalībniekiem; labu darba apstākļu un dzimumu līdztiesības nostiprināšana; izglītības un tālākizglītības nozīmes atzīšana; norāde uz obligāto sociālo standartu iespējamo pozitīvo lomu.

⁽²⁾ OV C 143, 22.5.2012 39–42. lpp.

3.4.3 EESK gan pirms konferences “Rio+20”, gan pašā konferencē atkārtoti norādīja, ka efektīvi ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. Konferences nobeiguma dokumentā šajā ziņā ir dažas pozitīvas attīstības tendences. EESK tomēr būtu vēlējusies, lai vispārīgie izteikumi būtu konkrētāki, piemēram, daudzu iesaistīto dalībnieku forumu, piemēram, ekonomikas un sociālo lietu padomju, līdzdalība ar valsts ilgtspējīgas ekonomikas politikas izstrādē. Konference ANO ģenerālsēdētāram ir lūgusi papildus analizēt vēl vienu prasību, kurai saistībā ar pārvaldības jautājumiem pievienojusies arī EESK, proti, izveidot ombudu nākamajām paaudzēm, lai ņemtu vērā ilgtspējīgām politikām nepieciešamo ilgtermiņa perspektīvu.

3.4.4 EESK, ņemot vērā savus citus svarīgākos priekšlikumus, atzinīgi vērtē vienošanos par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas 10 gadu pamatprogrammu, norādi uz resursu taupīšanas principu, paziņojumu, ka IKP jāpapildina ar citiem rādītājiem, uzņēmumu lomas atzīšanu.

4. ANO un ES līmeņa pasākumi pēc “Rio+20”

4.1 EESK ir pārliecināta, ka “Rio+20” konferences panākumi izpaudīsies tikai tad, kad tiks īstenoti konferencē pieņemtie lēmumi un uzsāktie procesi. EESK uzskata, ka šajos pasākumos jāiesaista pilsoniskā sabiedrība un tai jāsniedz efektīvs ieguldījums.

4.2 Līdz šā gada ANO Ģenerālās asamblejas (kas notika Ņujorkā) sākumam bija uzsākti procesi, lai izveidotu augsta līmeņa politisko forumu ilgtspējīgas attīstības triju dimensiju integrācijai, kā arī noteiktu globālos ilgtspējīgas attīstības mērķus. EESK norāda, ka, neskatoties uz pozitīvajiem formulējumiem “Rio+20” nobeiguma dokumentā, pilsoniskās sabiedrības iesaiste šajos procesos vēl nav apmierinoša.

4.3 Kas attiecas uz ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšanu, pašreiz uzmanība jāvelta galvenokārt ar procedūrām saistītiem jautājumiem — tas attiecas ne tikai uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalības iespējām, bet arī uz mijiedarbību starp jau uzsāktajām diskusijām par attīstības mērķu sistēmu laikposmam pēc 2015. gada un jauno procesu ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšanai. Lai arī “Rio+20” nobeiguma dokumentā ir norādīts, ka jāizveido saikne starp šiem abiem procesiem, attiecīgie dalībnieki vēl meklē savu nostāju.

4.4 EESK jau 2012. gada jūlijā organizēja plašu pilsoniskās sabiedrības pasākumu, lai ar Riodežaneiro konferences rezultātiem iepazīstinātu Briselē. Tajā kļuva nepārprotami skaidrs, ka ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšana tiek uzskatīta par vienu no prioritārajiem jautājumiem, kas pēc Riodežaneiro konferences jāapspriež sabiedrībā. Viennozīmīgs bija arī dalībnieku

aicinājums jau no sākuma apvienot ilgtspējīgas attīstības mērķu noteikšanu un tūkstošgades attīstības mērķu pārskatīšanu, ja pēc 2015. gada ir paredzēta visaptveroša attīstības stratēģija. Šajā pasākumā un arī citos pēc Riodežaneiro konferences notikušajos pilsoniskās sabiedrības pasākumos tika atkārtoti uzsvērts, ka mums Eiropas Savienībā jādara tas, ko konferencē esam pieprasījuši. Tāpēc EESK pauž pārliecību, ka ir jāpārskata ES svarīgākās stratēģijas, vai tās atbilst ES paustajām prasībām “Rio+20” — tas attiecas gan uz stratēģijas “Eiropa 2020” ilgtspējīgas attīstības dimensiju, gan uz ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju.

4.5 ES iestāžu sarunās, ko EESK organizēja pēc “Rio+20” konferences, skaidri izpaudās vēlme sadarboties un iesaistīt pilsonisko sabiedrību.

4.6 EESK atzinīgi vērtē Komisija organizēto apspriešanos ar sabiedrību tiešsaistē, gatavojot 2013. gada pavasarī paredzēto paziņojumu par pasākumiem pēc “Rio+20” konferences, un šajā sakarā organizēs kopīgus pasākumus. 2013. gada pavasarī ir gaidāms arī Komisijas paziņojums par attīstības mērķu sistēmu laikposmam pēc 2015. gada. Par šiem jautājumiem EESK šobrīd izstrādā atzinumu. Nozīmīgākos ar vidi saistītos Riodežaneiro konferences aspektus — saskaņā ar atbildīgā komisāra paziņojumu — jāīsteno Septītajā vides rīcības programmā, ko paredzēts publicēt līdz šā gada beigām.

4.7 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Savienības Padomes 2012. gada 25. oktobra secinājumus par “Rio+20” konferenci, it īpaši uzsvērtu uz to, ka ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība. EESK atzinīgi vērtē arī paziņojumu par vērienīgajiem pasākumiem, ko paredzēts īstenot pēc “Rio+20” konferences saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Turklāt Komiteja ir gandarījumu secina, ka, ņemot vērā Riodežaneiro konferences secinājumus, ilgtspējīgas attīstības stratēģiju ir paredzēts pārskatīt. EESK to pieprasīja jau 2011. gada 21. septembra atzinumā.

5. EESK loma pasākumos pēc Riodežaneiro konferences

5.1 Gan pilsoniskās sabiedrības dalībnieki, gan citas ES institūcijas vēlas, lai EESK aktīvi turpinātu iesaistīties pasākumos pēc “Rio+20” konferences.

5.2 EESK var sniegt ieguldījumu, arī turpmāk darbojoties kā struktūra, kur notiek pilsoniskās sabiedrības dialogs par ilgtspējas jautājumiem, un darbojoties kā vidutājs starp pilsonisko sabiedrību un ES iestādēm, iesaistot arī pilsoniskās sabiedrības Eiropas mēroga organizācijas un tīklus, kā arī valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un ilgtspējas jautājumu padomes.

5.3 Turklāt EESK, ņemot vērā savu pieredzi, var sniegt īpašu ieguldījumu jautājumā par pilsoniskās sabiedrības līdzdalības struktūru, piemēram, attiecībā uz konkrētām informācijas, uzklaušanās un apstrādes tiesībām.

5.4 EESK ir vienīgā ES iestāde, kas ir izveidojusi īpašu struktūru ilgtspējīgas attīstības jautājumos, lai ņemtu vērā šā jautājuma visaptverošo raksturu. Šodien pēc Riodežaneiro konferences tas ir mūsdienīgāk nekā jebkad. Jautājumā par “zaļu ekonomiku” EESK, ņemot vērā savu sastāvu, var izteikt konkrētus priekšlikumus, kādi pamatnoteikumi būtu vajadzīgi. EESK var sniegt īpašu ieguldījumu, lai konkretizētu ilgtspējīgas attīstības sociālo dimensiju, izstrādājot praktiskus priekšlikumus

par taisnīgu pāreju uz ilgtspējīgu attīstību. Joma, kurā pēc “Rio+20” konferences steidzami nepieciešams Komitejas ieguldījums, ir globālo ilgtspējas mērķu noteikšana. Komitejai šajā jomā — tāpat kā pirms “Rio+20” konferences — arī turpmāk var būt svarīga loma, sekmējot pilsoniskās sabiedrības dialogu ne tikai Eiropas Savienībā, bet arī ar pilsoniskās sabiedrības partneriem ārpus ES.

5.5 EESK uzskata, ka ir vajadzīgas plašas pilsoniskās sabiedrības debates par ilgtspējīgu attīstību Eiropas Savienībā, un arī turpmāk savā darbā sekmēs šīs debates, īpaši par stratēģijas “Eiropa 2020” aspektiem, kas saistīti ar Riodežaneiro konferenci, un par ES ilgtspējīgas stratēģijas pārskatīšanu.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

485. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 12. UN 13. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvas 77/91/EEK un 82/891/EK, Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK un 2011/35/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010”

COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD)

(2013/C 44/12)

Ziņotāja: **ROUSSENOVA kdze**

Eiropas Parlaments 2012. gada 5. jūlijā un Padome 2012. gada 10. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācības un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvas 77/91/EEK un 82/891/EK, Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK un 2011/35/EK un Regulu (ES) Nr. 1093/2010”

COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 153 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē tiesību akta priekšlikumu, ar ko izveido režīmu, lai jau iepriekš novērstu banku krīzes, saglabātu finansiālo stabilitāti un samazinātu slogu publiskajiem budžetiem, ieviešot jaunus preventīvus savlaicīgas iejaukšanās un noregulējuma instrumentus. Efektīvas noregulēšanas nodrošināšana bankrotējošām finanšu iestādēm Eiropas Savienībā ir būtisks elements iekšējā tirgus darbības pilnveidošanā. EESK atbalsta ierosināto instrumentu ieviešanu, taču vēlētos papildu precizējumus par tiem instrumentiem, kas ir jauni un nav pārbaudīti sistēmisku krīžu apstākļos. Komiteja sagaida, ka šās direktīvas saturs tiks saskaņots ar Banku savienības noteikumiem.

1.2. EESK atbalsta priekšlikumu, ka noregulējuma plānus vajadzētu izstrādāt un aktualizēt noregulējuma iestādēm, apspriežoties ar kompetentajām iestādēm. Komiteja pauž pārlie-

cību, ka individuālo un grupu noregulējumu plānošanu un aktualizēšanu varētu uzlabot, ja šajā procesā būtu iesaistītas arī bankas. Profesionālus padomus attiecīgajos jautājumos vajadzības gadījumā varētu sniegt arī citas ieinteresētās personas, piemēram, patērētāju organizācijas, arodbiedrību pārstāvji u.c., kuras varētu ietekmēt noregulējuma plāni.

1.2.1. Centrālajām bankām, t.sk. ECB, ir vislabākās iespējas veikt novērtējumus par šādiem sabiedrībai svarīgiem jautājumiem, un EESK iesaka tās iesaistīt sanācības un noregulējuma plānu novērtēšanā, vienlaikus pilnībā ievērojot to neatkarību.

1.3. Konfidencialitātes prasības attiecībā uz kredītiestādēm un to sanācības un noregulējuma plāniem būtu jāpastiprina. Īpašiem

noteikumiem direktīvā būtu jāgarantē, ka visas iestādes, institūcijas un ieinteresētās personas piedalās sanācības un noregulējuma plānu izstrādē, atjaunināšanā un novērtēšanā, stingri ievērojot attiecīgās informācijas konfidencialitāti.

1.4. EESK atzinīgi vērtē ierisinātos noteikumus, kas dod iespēju ieviest saskaņotus nosacījumus finansiālā atbalsta sniegšanai grupas iekšienē, un vienlaikus norāda, ka atbalsta saņēmēja un atbalsta sniedzēja interešu un tiesību aizsardzībai jābūt līdzsvarotai, ja starp tiem ir nesaskaņas attiecībā uz atbalstu. Komiteja pilnībā atbalsta 19. panta 1. punkta noteikumus un ierosina paplašināt 19. panta 1. punkta f) apakšpunktā noteiktās prasības un iekļaut tajās noteikumus par jebkādam **augstākām prasībām attiecībā uz pašu kapitālu un likviditāti**, ko nosaka regulējošās iestādes atbalsta sniedzēja dalībvalstī.

1.5. Svarīgākie priekšnosacījumi īpašā vadītāja iecelšanai ir jautājums, par kuru jāspriež kompetentajām iestādēm. EESK atzīst, ka kompetentajām iestādēm jādarbojas zināmā mērā diskrēti, bet, ņemot vērā īpašajiem vadītājiem piešķirto **nozīmīgo lomu un ievērojamās pilnvaras**, Komiteja rosina institūciju darbā panākt lielāku noteiktību, ieviešot **precīzus un skaidrākus priekšnosacījumus un noteikumus**.

1.6. Īpašā vadītāja iecelšana ir ļoti ierobežojošs agrīnās ieviešanas pasākums, kas ir piemērojams tikai tad, ja mazāk ierobežojošu pasākumu iespējas ir izsmeltas. Tomēr var būt situācija, kad iestādes finansiālā stāvokļa būtiska pasliktināšanās notiek pārāk strauji, un īpašais vadītājs ir jāieceļ, negaidot 23. panta 1. punktā ierosināto mazāk ierobežojošo agrīnās ieviešanas pasākumu īstenošanu. Šādos apstākļos vajadzētu būt iespējai iecelt īpašo vadītāju pat tad, ja nav izpildīts kāds no 24. pantā minētajiem nosacījumiem (t.i., "citi saskaņā ar 23. pantu **veiktie** pasākumi nav pietiekami šās situācijas uzlabošanai").

1.7. Attiecībā uz noregulējuma iestāžu pilnvarām un atbildību ir vajadzīgi papildu precizējumi un skaidrojumi. Kompetentās iestādes/uzraudzītāji atbild par agrīno ieviešanos, savukārt noregulējuma iestādes atbild par noregulējuma instrumentu izvēli un piemērošanu. Tomēr dažos gadījumos noteiktus pienākumus veic gan uzraudzītāji, gan noregulējuma iestādes. Atkarībā no dalībvalstu izvēles uzraudzītāji varētu veikt noregulējuma iestāžu pienākumus, taču abas funkcijas būtu jānošķir, lai samazinātu pārmērīgas iecietības risku. EESK aicina skaidri nodalīt uzraudzītāju un noregulējuma iestāžu pienākumus un noteikt to ieviešanas laiku.

1.8. Direktīvā ierosināts, ka kredītiestādes pārvaldības struktūras pienākums ir **ziņot kompetentajai iestādei**, ja tā uzskata, ka kredītiestādei draud vai tuvojas maksātnespēja. EESK uzskata, ka iniciatīvu pilnībā nevajadzētu atstāt bankas pārvaldības struktūru ziņā, jo tad **noregulējuma iestāde lēmumu varētu pieņemt** pārāk vēlu. Direktīvā neapšaubāmi jānosaka, ka uzraudzītājiem ir tiesības un iespēja informēt noregulējuma iestādi bez bankas pārvaldības struktūru paziņojuma, ja viņi uzskata, ka noregulējuma priekšnosacījumi pastāv, bet paziņojums kavējas. Direktīvā jāparedz, ka dalībvalstīm jānosaka stingras sodu sankcijas banku pārvaldniekiem par profesionālās darbības noteikumu pārkāpšanu.

1.9. Noregulējuma iestādēm piešķirtās plašās pilnvaras un trešo personu ierobežotās tiesības prasīt kompensāciju **rada bažas par ierosinātā regulējuma juridisko pamatotību**. Daudzās dalībvalstīs, īpaši tajās, kurās ir anglosakšu tiesību sistēma, tiesas visdrīzāk aizsargās savas tiesības uz klausīt prasības par administratīvas iestādes pieņemtā lēmuma pārskatīšanu tiesā, ja attiecīgais indivīds vai grupa var pierādīt, ka ir cietuši no šā lēmuma. Ja tiek konstatēts, ka noregulējuma iestāde vai administratori ir pieļāvuši **rupjus profesionālās darbības pārkāpumus**, tikai tiesnešiem ir imunitāte attiecībā uz tiesā pieņemtiem nolēmumiem, savukārt neviens likums vai regula nevar šo privilēģiju paplašināti attiecināt arī uz tādu administratīvu iestādi kā noregulējuma iestādi, kam šādos gadījumos būtu **jāatbild tiesā par radītiem zaudējumiem**.

1.10. Attiecībā uz parādu norakstīšanas instrumentu ir vajadzīgi papildu precizējumi un skaidrojumi. Lai mazinātu neskaidrības investoru vidū, būtu jāievieš skaidri noteikumi par atbildīgajām saistībām un vajadzīgo sliekšni parādu norakstīšanai.

1.11. EESK atzinīgi vērtē saskaņotu finansējuma noteikumu ieviešanu, kas balstīti uz priekšmaksām noguldījumu garantiju fondos (NGF) un noregulējuma fondos (NF). Kritēriji noregulējuma finansēšanas mehānismu veidošanai ir uzskatāmi par pareiziem un atbilstošiem pašreizējai situācijai; tomēr ekonomiskie un finansiālie apstākļi var neparedzēti mainīties, kā tas ir bijis iepriekšējos gados. EESK ierosina ieviest **noteikumu par to, ka priekšmaksu kritērijus periodiski var pārskatīt**.

1.12. Atzīstot potenciālos ieguvumus no NGF un NF iespējamās sinerģijas vienotas institūcijas ietvaros, Komiteja arī atzinīgi vērtē Komisijas pieeju, kas ļauj katrai dalībvalstij izlemt, vai tā vēlas vienu vai divas finansēšanas struktūras (fondus). Abos gadījumos ar direktīvu būtu jāievieš reāli noteikumi, kas garantētu, ka NGF spēj veikt savu galveno funkciju — vienmēr aizsargāt individuālos noguldītājus, ņemot vērā Banku savienības noteikto regulējumu.

1.13. EESK atzinīgi vērtē efektīva noregulējuma ieviešanu bankrotējošām finanšu iestādēm Eiropas Savienībā kā iekšējā tirgus darbības pilnveidošanas būtisku elementu. Eiropas finansēšanas mehānismu sistēmas izveidošana nodrošinātu, ka visām iestādēm piemēro vienlīdz efektīvus noregulējuma finansēšanas noteikumus, vienlaikus veicinot vienotā tirgus stabilitāti un nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Komiteja vēlētos, lai pēc iespējas drīzāk tiktu ieviests **realistisks plāns** turpmākās noregulējuma finansēšanas mehānismu sistēmas izveidei.

1.14. EESK tomēr pauž cerību, ka direktīva ir vērsta uz mērķi panākt tiesiskā regulējuma ciešāku integrāciju un konvergenci eurozonas valstīs.

2. Ievads

2.1. Komisija ierosina direktīvu⁽¹⁾, ar ko izveido politikas režīmu **ar banku maksātnespēju saistītu jautājumu risināšanai un lai izvairītos no kaitīgas ietekmes** uz citām iestādēm, attiecīgajām iestādēm nodrošinot **kopīgus un efektīvus instrumentus un pilnvaras, lai savlaicīgi risinātu ar banku krīzēm saistītās problēmas, saglabātu finanšu stabilitāti un iespējami samazinātu zaudējumus nodokļu maksātājiem**. Pašreizējā priekšlikumā precizēts vienā no iepriekšējiem Komisijas paziņojumiem izteiktais viedoklis par krīžu pārvarēšanas sistēmu finanšu sektorā⁽²⁾. Jaunais tiesiskais regulējums ir jo īpaši paredzēts kā alternatīva esošajām valstu procedūrām attiecībā uz maksātnespēju un sanāciju un atbilst Finanšu stabilitātes padomes (FSP) izstrādātajiem galvenajiem kritērijiem, kas nosaka efektīvus noregulējuma režīmus finanšu iestādēs⁽³⁾, un principiem, par kuriem ir panākta vienošanās G-20 sanāksmēs.

2.2. Kredītiestāžu glābšana rada milzīgu slogu publiskajām finansēm, izraisa konkurences izkropļojumus, palielina bezrūpīgas rīcības risku, un patlaban ir atzīts, ka tā nav apmierinoša izvēle situācijā, kad bankas slēgšana rada kaitīgas ietekmes izplatīšanās risku. **Gaidāms, ka līdz ar ierosinātā režīma ieviešanu**

— **samazināsies** banku glābšanas izmaksu radītais slogs **nodokļu maksātājiem**;

— publisko struktūru rīcībā būs **nepieciešamās pilnvaras, lai īstenotu preventīvus pasākumus, savlaicīgi iejauktos un panāktu noregulējumu** krīzes apdraudētās bankās;

— **tiks ieviesti noregulējuma instrumenti**, tostarp parādu norakstīšanas instruments, kas noregulējuma iestādēm dos

pilnvaras norakstīt maksātnespējīgas iestādes nenodrošināto kreditoru prasījumus un pārvērst parāda piedziņas prasījumus pašu kapitālā.

2.3. Komisija 2012. gada 12. septembrī ierosināja izveidot vienotu uzraudzības mehānismu bankām eurozonā. Galīgā atbilde par konkrētiem uzraudzības uzdevumiem saistībā ar visu eurozonas banku finansiālo stabilitāti ir paredzēta Eiropas Centrālajai bankai (ECB). Valstu uzraudzības iestādēm arī turpmāk būs svarīga nozīme ikdienas uzraudzības veikšanā un ECB lēmumu sagatavošanā un īstenošanā. ECB varēs veikt **agrīnas iejaukšanās pasākumus**, ja kāda banka pārkāps vai riskēs pārkāpt regulējošās kapitāla prasības. Kad būs panākta vienošanās par esošajām noguldījumu garantiju sistēmām (NGS) un pieņemts priekšlikums direktīvai par kredītiestāžu sanāciju un noregulējumu, Komisija paredz izstrādāt priekšlikumu par vienotu noregulējuma mehānismu, lai koordinētu noregulējuma instrumentu piemērošanu bankām banku savienības (BS) ietvaros.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Dažu pēdējo gadu notikumi liecina, ka banku krīzes, cik vien iespējams, vajadzētu savlaicīgi novērst; bēdīgā pieredze no pirmās — 2007. gada — krīzes ir tā, ka liels **individuāls** bankrots gandrīz vienmēr izraisa sistēmisku krīzi ar zināmām sociālām un ekonomiskām sekām. Novirzes no pārbaudītiem un **kopumā akceptētiem** bankrota tiesību aktu **principiem** tad pamato ar **sabiedrības interesēm**.

3.2. Patlaban ES līmenī **kredītiestāžu noregulēšanas procedūras nav saskaņotas**, un EESK atzinīgi vērtē tiesību akta priekšlikumu, ar ko izveido režīmu, lai jau iepriekš novērstu banku krīzes, saglabātu finansiālo stabilitāti un samazinātu slogu publiskajiem budžetiem, ieviešot jaunus instrumentus un procedūras. Komiteja apzinās, ka ar šiem jaunajiem preventīvajiem savlaicīgas iejaukšanās un noregulējuma instrumentiem un pasākumiem, visticamāk, nevarēs pārvarēt sistēmiskas krīzes, taču, ja tos piemēro pareizi un konsekventi, tie var palīdzēt šādas krīzes nepieļaut. EESK atbalsta sanācijas un noregulējuma instrumentu ieviešanu, taču brīdina, ka daži no šiem instrumentiem (piemēram, parādu norakstīšanas instruments) nav pārbaudīti sistēmisku krīžu apstākļos un nav pieredzes to izmantošanā, tāpēc ar tiem jārikojas īpaši uzmanīgi.

3.3. EESK atzinīgi vērtē mēģinājumu izveidot režīmu ar banku maksātnespēju saistītu jautājumu regulētai risināšanai, un piekrīt, ka, "ņemot vērā [...] sistēmisko risku un finanšu iestāžu nozīmīgo ekonomisko funkciju, parastā maksātnespējas procedūra dažos gadījumos var izrādīties nelietderīga [...]"⁽⁴⁾. Komiteja arī atzīst: ja sabiedrības interesēs bankrota apdraudētās bankas situācija pienācīgi jānoregulē **specializētai noregulējuma iestādei**, kas nav tiesu iestāde, tam ir nepieciešams

⁽¹⁾ COM(2012) 280 final.

⁽²⁾ COM(2010) 579 final.

⁽³⁾ Sk. FSP, "Galvenie kritēriji efektīviem noregulējuma režīmiem finanšu iestādēs", 2011. gada oktobris.

⁽⁴⁾ COM(2012) 280 final, paskaidrojuma raksts, 4. punkts.

valdības apstiprinājums. Noregulējuma iestāde faktiski ir **administratīva iestāde** ar pilnvarām, kādas parasti ir **tiesu iestādēm**, un tādējādi pilnvaru nodošana ir saistīta ar noteiktām tiesiska rakstura izmaiņām. Šī pilnvaru pāreja var būt saistīta ar šādiem aspektiem:

- ES būtu jānosaka noregulējuma iestādes pilnvaras pamata tiesību aktu veidā;
- noregulējuma iestādes pilnvaras vajadzētu noteikt valstu parlamentiem, pamatojoties uz ES noteikto regulējumu, kas arī dod atļauju un regulē tiesu iestāžu prerogatīvu nodošanu banku sistēmas iestādēm;
- trešo personu tiesības ir noteiktas bankrota jomas tiesību aktos, kas būtu jāgroza, lai iekļautu īpašu banku režīmu, vai arī valstu parlamentiem būtu jāpieņem atsevišķi tiesību akti;
- jebkurā gadījumā Komisija atzīst, ka grozītajiem tiesību aktiem būtu jāatbilst Pamattiesību hartai, jo īpaši tiesībām uz īpašumu, tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību un taisnīgu tiesu.

3.4. EESK atbalsta Komisijas secinājumu, ka režīma izmaksas radīsies, iespējams, palielinoties iestāžu **finansējuma izmaksām** saistībā ar to, ka tās vairs nevarēs paļauties uz valsts atbalsta saņemšanu, ka arī saistībā ar noregulējuma fondu izveides izmaksām. Komiteja pievienojas Komisijas bažām par to, ka šīs paaugstinātās izmaksas varētu tikt novirzītas uz klientiem vai akcionāriem, pazeminot noguldījumu procentu likmes, palielinot aizdevumu procentu likmes⁽⁵⁾ un pakalpojumu nodevas vai samazinot kapitāla atdevi. Komisijas veiktajā ietekmes novērtējumā norādīts: lai gan bankām vajadzēs “zināmā mērā” paaugstināt **darbības izmaksas, vispārējās darbības izmaksas un sanācības un noregulējuma plānu izstrādes izmaksas** būs “nenozīmīgas” vai “nebūtiskas”⁽⁶⁾.

3.5. Banku bažas, ka **izmaksas** būs daudz lielākas, ir apstrīdējusi gan Komisija, gan sociālie partneri. Komiteja atbalsta Komisijas viedokli par šā regulējuma iespējamajām priekšrocībām ilgtermiņā. Katrai dalībvalstij, izstrādājot savus noteikumus, kuros ņemtas vērā attiecīgās dalībvalsts vajadzības un apstākļi, būtu rūpīgi jānovērtē **izmaksu īstermiņa un vidēja termiņa ietekme** uz visām ieinteresētajām personām.

⁽⁵⁾ Komisija ir aplēsusi, ka augstākas finansējuma izmaksas var ietekmēt investīcijas un samazināt IKP izaugsmi par 0,1-0,4 % gadā (sk. Komisijas izstrādāto ietekmes novērtējumu, Komisijas dienestu darba dokuments SWD (2012) 166, 69. lpp., un SWD (2012) 167.

⁽⁶⁾ Turpat, 68. lpp.

3.6. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu izveidot banku savienību ar vienotu uzraudzības mehānismu un uzskata, ka pašreizējā sanācības un noregulējuma kārtība būtu jāgroza atbilstoši jaunā mehānisma darbībai. Tajā pašā laikā Komiteja apzinās, ka Eiropas uzraudzības un vietējā noregulējuma kombinācija diez vai spēs sekmīgi darboties, īpaši gadījumos, kad maksātnespēja iestājas sistēmiski svarīgās kredītiestādēs, kuras darbojas vairākās dalībvalstīs. Ideālā variantā Eiropas kompetence banku regulācijas un uzraudzības jomā būtu jāpapildina ar Eiropas kompetenci noregulējuma un noguldījumu apdrošināšanas jomā⁽⁷⁾. Komisija paredz ierosināt vienotu noregulējuma mehānismu⁽⁸⁾, taču pašlaik ir grūti spriest, kad tas varētu kļūt par realitāti.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Sanācības un noregulējuma plāni

4.1.1. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš **nepieciešamībai nodrošināt cilvēkresursus**. Sanācības un noregulējuma plānu izstrādē ir **augsti specializēts darbs**, un šādu ekspertu, kam ir vajadzīgās īpašās zināšanas un pieredze, banku un publisko iestāžu darbinieku vidū parasti nav daudz. **Uzraudzītāju un noregulējuma iestāžu** galvenā problēma būs iegūt pietiekamus cilvēkresursus, kam ir specializētas un augsti attīstītas profesionālās spējas. No šīs problēmas nevar izvairīties, jo plānu uzticamība un palāvība uz to, ka pasākumi ir piemēroti, ir atkarīga no visas sistēmas **augstas profesionālās kvalitātes**.

4.1.2. EESK atbalsta priekšlikumu, ka noregulējuma plānus vajadzētu izstrādāt un aktualizēt noregulējuma iestādēm, apspriežoties ar kompetentajām iestādēm. Tajos būtu jāparedz dažādas iespējas noregulējuma instrumentu piemērošanai. EESK pauž pārliecību, ka individuālo un grupu noregulējumu plānošanu un aktualizēšanu varētu uzlabot, ja šajā procesā būtu iesaistītas arī bankas — kā Komisija ierosina paziņojumā COM (2010) 579 final⁽⁹⁾ un direktīvas priekšlikumam pievienotajā ietekmes novērtējumā⁽¹⁰⁾, bet kas nav skaidri norādīts direktīvā. Profesionālus padomus attiecīgajos jautājumos vajadzības gadījumā varētu sniegt arī citas ieinteresētās personas, piemēram, patērētāju organizācijas, arodbiedrību pārstāvji u.c., kuras varētu ietekmēt noregulējuma plāni.

4.1.3. Uzraudzības un noregulējuma iestāžu un kredītiestāžu iesaistīšana būtu nepietiekama gadījumos, kad plāni ir jāizvērtē, ņemot vērā sabiedrības intereses. Centrālajām bankām ir vislabākās iespējas veikt šādus novērtējumus. Novērtējumiem par to, vai individuālus sanācības un noregulējuma plānus

⁽⁷⁾ Sk. ESRB, *Reports of the Advisory Scientific Committee, Forbearance, resolution and deposit insurance*, Nr. 1/2012. gada jūlijs, 23. lpp.

⁽⁸⁾ Sk. COM(2012) 510 final.

⁽⁹⁾ Sk. COM (2010) 579 final, ES sistēma krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē, 6. lpp.

⁽¹⁰⁾ Sk. Komisijas izstrādāto ietekmes novērtējumu, Komisijas dienestu darba dokuments SWD (2012) 166, 26. lpp., 64. lpp., un SWD (2012) 167.

sistēmiskās situācijās varētu vienlaikus īstenot attiecībā uz vairākām iestādēm, un par to, kādā mērā individuālie risinājumi varētu ietekmēt finanšu sistēmu kopumā valsts ietvaros vai pārrobežu kontekstā, ir vajadzīga makrouzraudzības pieeja. Centrālās bankas, ņemot vērā to īpašās zināšanas un pieredzi, ir visatbilstošākās šādas pieejas piemērošanai, un EESK iesaka tās iesaistīt sanācības un noregulējuma plānu novērtēšanā sabiedrības interešu kontekstā, vienlaikus pilnībā ievērojot to neatkarību. Iespējams, nākotnē ECB gan kā centrālajai bankai, gan kā vienotai uzraudzības iestādei būtu jāveic līdzīgi novērtējumi attiecībā uz banku plāniem.

4.1.4 Konfidencialitātes prasības attiecībā uz kredītiestādēm un to sanācības un noregulējuma plāniem būtu jāpastiprina. Ar īpašiem noteikumiem direktīvā būtu jāgarantē, ka visas iestādes, institūcijas un ieinteresētās personas, kas piedalās sanācības un noregulējuma plānu izstrādē, atjaunināšanā un novērtēšanā, stingri ievēro attiecīgās informācijas konfidencialitāti.

4.2. Finanšiālais atbalsts grupas iekšienē

4.2.1. EESK atzinīgi vērtē ierisinātos noteikumus, kas dod iespēju ieviest saskaņotus nosacījumus finansiālā atbalsta sniegšanai grupas iekšienē, taču vienlaikus brīdina, ka atbalsta saņēmēja un atbalsta sniedzēja interešu un tiesību aizsardzībai jābūt līdzsvarotai, ja starp tiem ir nesaskaņas attiecībā uz atbalstu. EESK pilnībā atbalsta 19. panta 1. punkta noteikumus un norāda, ka 19. panta 1. punkta f) apakšpunktā noteiktās prasības būtu jāpaplašina un tajās jāiekļauj noteikumi par jebkādam **augstākām prasībām attiecībā uz pašu kapitālu un likviditāti**, ko nosaka regulējošās iestādes atbalsta sniedzēja dalībvalstī.

4.3. Īpašā pārvaldība

4.3.1. Svarīgākie priekšnosacījumi īpašā vadītāja iecelšanai (24. panta 1. punkts) ir jautājums, par kuru jāspriež kompetentajām iestādēm⁽¹¹⁾. EESK atzīst, ka ir vajadzīgi saudzējošāki iejaukšanās nosacījumi un lielāks elastīgums, kas ļautu kompetentajām iestādēm darboties zināmā mērā diskrēti, bet, ņemot vērā īpašajiem vadītājiem piešķirto **nozīmīgo lomu un ievērojamās pilnvaras**, Komiteja rosina iestāžu darbā panākt lielāku noteiktību, **ieviešot precīzus un skaidrākus iejaukšanās priekšnoteikumus un nosacījumus**. Pieredze rāda, ka savlaicīgas brīdinājuma pazīmes bieži ir **kvalitatīva rakstura** un to uztvere ir atkarīga no **uzraudzītāju pieredzes un prasmēm** vai

efektīvas gudrības, nevis datorizētiem darbības modeļiem un koeficientiem. Ja šādos gadījumos nebūs skaidri definētu noteikumu, kas uzraudzītājus atbrīvo no atbildības par viņu pieņemtajiem lēmumiem, uzraudzītāji var atturēties no iniciatīvas uzņemšanās un tādējādi zaudēt labu iespēju agrīni un savlaicīgi iejaukties. Skaidriem iejaukšanās priekšnoteikumiem un nosacījumiem ir būtiska nozīme, jo gadījumos, kad ir pārkāpumi pārvaldībā vai aizdomas par šādiem pārkāpumiem, trešās personas var celt kompensācijas prasību ne tikai pret īpašo vadītāju par personiskās atbildības pārkāpumiem, bet arī pret **uzraudzības iestādēm par nepareizu lēmumu attiecībā uz agrīnas iejaukšanās procedūras uzsākšanu vai īpašā vadītāja izvēli**.

4.3.2. Direktīva ievieš noteiktu secību attiecībā uz dažādu agrīnās iejaukšanās pasākumu piemērošanu. Īpašā vadītāja iecelšana ir ļoti ierobežojošs agrīnās iejaukšanās pasākums, kas ir piemērojams tikai tad, ja mazāk ierobežojošu pasākumu iespējas ir izsmeltas. Tomēr var būt situācija, kad iestādes finansiālā stāvokļa būtiska pasliktināšanās notiek pārāk strauji, un īpašais vadītājs ir jāieceļ, negaidot 23. panta 1. punktā ierosināto mazāk ierobežojošo agrīnās iejaukšanās pasākumu īstenošanu. Šādos gadījumos vajadzētu būt iespējai iecelt īpašo vadītāju pat tad, ja nav izpildīts kāds no 24. pantā minētajiem nosacījumiem (t.i., "citi saskaņā ar 23. pantu **veiktie** pasākumi nav pietiekami šās situācijas uzlabošanai").

4.3.3. Komiteja aicina Komisiju apsvērt scenāriju, kurā īpašā vadītāja iecelšana var izraisīt noguldījumu aizplūšanu no bankām, un ierosināt atbilstošus pasākumus šādas noguldījumu aizplūšanas novēršanai. Noteiktos gadījumos un situācijās īpašā vadītāja iecelšana var būt signāls tirgum par to, ka banka atrodas nopietnās finansiālās grūtībās, un var izraisīt noguldījumu aizplūšanu. Stāvoklis var būt vēl problemātiskāks, ja vienlaikus notiek vairāku īpašo vadītāju iecelšana vairākām bankām valsts vai pārrobežu līmenī un nozare piedzīvo ievērojamu noguldījumu aizplūšanu un uzticības krīzi. Komiteja pauž pārliecību, ka direktīvā būtu jāievieš zināmi noteikumi, lai novērstu šādu situāciju rašanos agrīnās iejaukšanās posmā. Nākamajai vienotās uzraudzības iestādei būtu jāņem spēcīga pozīcija un jābūt pienācīgi nodrošinātai, lai savlaicīgi un efektīvi risinātu tamlīdzīgas situācijas.

4.4. Noregulējums

4.4.1. Attiecībā uz noregulējuma iestāžu pilnvarām un atbildību ir vajadzīgi papildu precizējumi. Kompetentās iestādes/uzraudzītāji atbild par agrīno iejaukšanos, savukārt noregulējuma iestādes atbild par noregulējuma instrumentu izvēli un piemērošanu. Tomēr dažos gadījumos noteiktus pienākumus veic gan

⁽¹¹⁾ Kompetentajām iestādēm jāvērtē, kad un vai "ir ievērojami pasliktinājusies iestādes finansiālā situācija", "tiek nopietni pārkāpti tiesību akti, noteikumi vai nolikumi", "tiek konstatēti nopietni administratīvie pārkāpumi, un citi saskaņā ar 23. pantu veiktie pasākumi nav pietiekami šās situācijas uzlabošanai".

uzraudzītāji, gan noregulējuma iestādes. Piemēram, 27. panta 1. punkta a) apakšpunkts paredz, ka “kompetentā iestāde vai noregulējuma iestāde konstatē, ka iestāde ir bankrota stadijā vai, domājams, bankrotēs”. Atkarībā no dalībvalstu izvēles uzraudzītāji varētu veikt noregulējuma iestāžu pienākumus, taču abas funkcijas būtu jānošķir, lai samazinātu pārmērīgas iecietības risku⁽¹²⁾. Komiteja aicina skaidri nodalīt uzraudzītāju un noregulējuma iestāžu pienākumus un noteikt to iejaukšanās laiku. Komiteja uzskata, ka novērtēšanas un paziņošanas procedūrām attiecībā uz noregulējuma nosacījumiem jābūt balstītām uz skaidru atšķirību starp dažādu iesaistīto iestāžu pienākumiem un ka tie būtu jāvienkāršo, lai paātrinātu lēmumu pieņemšanu un noregulējuma izpildi.

4.4.2. Prasība, ka kredītiestādes **pārvaldības struktūras pienākums ir informēt kompetento iestādi**, ja tā uzskata, ka kredītiestādei draud vai tuvojas maksātnespēja, būtu visnotaļ piemērots tad, ja nebūtu šaubu par laiku, kādā kredītiestādes pārvaldības struktūra ziņo kompetentajai iestādei. Pieredze liecina, ka paziņojums var kavēties dažādu iemeslu dēļ un ka viens no tiem ir šaubas par atbilstību kapitāla prasību noteikumiem. EESK uzskata, ka iniciatīvu pilnībā nevajadzētu atstāt bankas pārvaldības struktūru ziņā, jo tad **noregulējuma iestāde lēmumu varētu pieņemt pārāk vēlu**. Jānodrošina, lai 74. pantā būtu neapšaubāmi noteikts, ka uzraudzītājiem ir tiesības un iespēja informēt noregulējuma iestādi bez bankas pārvaldības struktūru paziņojuma, ja viņi uzskata, ka noregulējuma priekšnosacījumi pastāv, bet paziņojums aizkavējas. Direktīvas 101. panta 1. punkta d) apakšpunktā un 2. punktā jāparedz, ka dalībvalstīm jānosaka stingras sodu sankcijas banku pārvaldniekiem, kas pārkāpj 74. panta 1. punktu, nevis 73. panta 1. punktu (kā minēts direktīvā).

4.4.3. 27. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir minētas situācijas, kurās “noregulējuma darbība ir nepieciešama vispārības interesēs”. Sabiedrības interešu novērtējums ir joma, kurā vislabāko ieguldījumu var sniegt centrālās bankas, jo tām ir īpašas zināšanas un pieredze, lai novērtētu finanšu stabilitāti, būtisku pakalpojumu nepārtrauktību, publisko finanšu līdzekļu un noguldītāju aizsardzību. Būtu visnotaļ pareizi tās iekļaut starp iestādēm, kuru pienākums ir izvērtēt, vai ir izpildīti noregulējuma ieviešanas nosacījumi, taču tas būtu jāatļauj agrākā posmā, īpaši tad, ja novērtēšana tiek veikta attiecībā uz vairākām iestādēm valsts ietvaros vai pārrobežu kontekstā. Iespējams, nākamās banku savienības ietvaros Eiropas Centrālajai bankai, ciešā sadarbībā ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju, būtu labākas iespējas un nodrošinājums, lai, ņemot vērā sabiedrības intereses, veiktu līdzīgus novērtējumus gan kā centrālā banka,

gan kā vienota uzraudzības iestāde. Šajā sakarā īpaši noderīga būtu vienotā noregulējuma mehānisma izveide.

4.4.4. Tā kā bankas bankrots ietekmē sabiedrības intereses, tas attaisno to, ka **zaudējumu sadalījuma** principi atšķiras no tiem principiem, kas parasti ir noteikti maksātnespējas režīmos; tādējādi saskaņā ar priekšlikumu rodas īpaša prasījumu hierarhija, kurā akcionāri ir pirmie, pēc viņiem seko nenodrošinātie kreditori 43. pantā noteiktajā kārtībā. EESK neiebilst pret šo ierosināto prasījumu hierarhiju, taču vēlas vērst uzmanību uz to, ka “kreditori” gan tehniskā, gan juridiskā ziņā ir arī visi **noguldītāji/klienti**. Izņemot jēdzienu “ietekmētais kreditors”, 2. pantā nav nedz “kreditoru”, nedz “noguldītāju” un to dažādo veidu definīciju. EESK uzskata, ka būtu vajadzīgas skaidras šo jēdzienu definīcijas, jo īpaši tāpēc, ka noguldītāju pielīdzināšana kreditoriem dalībvalstīs patlaban nav saskaņota.

4.4.5. Valdības noguldījumi dažādās dalībvalstīs tiek traktēti atšķirīgi. Tie var būt iekļauti kā norakstīšanai pakļaujamās parādsaistības vai izslēgti no tām, atkarībā no tā, vai pieder pie segtajiem noguldījumiem līdz noteiktai summai, un atkarībā no tā, vai ir pārvērti vērtspapīros. Turklāt valdības noguldījumi, kas pieder pie atbilstīgajām saistībām un var būt pakļauti parādu norakstīšanai, faktiski ir nodokļu maksātāju nauda. Taču vai parādu norakstīšanas operāciju, kurā izmantoti valsts finanšu līdzekļi, patiešām var definēt kā parādu norakstīšanu?

4.4.6. Priekšlikumā noregulējuma iestādēm ir paredzētas plašas pilnvaras izveidot hierarhiju saistībām, kam piemērojams parādu norakstīšanas instruments. Noregulējuma iestāde ir pat pilnvarota norakstīt komerc kredītus, ja tie nav būtiski “iestādes ikdienas darba nodrošināšanai” (38. panta 2. punkta e) apakšpunkta ii) ievilkums), kas nozīmē, ka, piemēram, sabiedriskās ēdināšanas vai viesnīcu pakalpojumu sniedzēja prasību varētu norakstīt, ja noregulējuma iestāde uzskata, ka šādi pakalpojumi nav “būtiski”. Princips **par condicio creditorum** (vienāda attieksme pret kreditoriem) ir pamatelements visās maksātnespējas procedūrās, un tas ir **jāņem vērā** arī šajā gadījumā.

4.4.7. EESK izprot nepieciešamību nodrošināt, ka iestādes bilancē ir pietiekama saistību summa, kam varētu piemērot parādu norakstīšanas pilnvaras. Tādu parāda instrumentu emitēšana, kam var piemērot parāda norakstīšanas instrumentus, var būt sarežģīts uzdevums, jo zudis atšķirības starp subordinētu parādu un nenodrošinātu pirmās kārtas parādu. Mazāk attīstītos tirgos tas var būt vēl sarežģītāk, dārgāk vai pat neiespējami krīzes periodos un — jo īpaši — sistēmisku krīžu apstākļos.

⁽¹²⁾ Paziņojumā COM(2010) 579 final paredzēts, ka katrai dalībvalstij jānosaka, kura būs tās noregulējuma iestāde, kas īsteno noregulējuma pilnvaras. Tas ļaus dalībvalstīm saglabāt esošo kārtību, atbilstoši kurai par noregulējumu var būt atbildīga Finanšu ministrija, Centrālā banka vai noguldījumu garantiju sistēma. Komisija atzīmē, ka daudzās jurisdikcijās noregulējuma iestādes ir pienācīgi nodalītas no uzraudzības iestādēm, un uzskata, ka šāds nodalījums ir svarīgs, lai mazinātu risku, ka tiks izrādīta pārmērīga iecietība. Noregulējuma iestādēm vajadzētu būt administratīvām, nevis tiesu iestādēm.

Komiteja iesaka rūpīgi apsvērt un pārdomāt ES līmeņa priekšlikumu par minimālo prasību saskaņotu piemērošanu atbilstīgajām saistībām — to nodrošinātu ar Komisijas izstrādātiem deleģētiem aktiem —, turklāt būtu jāņem vērā katras dalībvalsts vietējā finanšu tirgus attīstības līmenis.

4.4.8. Attiecībā uz parādu norakstīšanas instrumentu ir vajadzīgi papildu precizējumi un skaidrojumi. Lai mazinātu neskaidrības investoru vidū, būtu jāievieš skaidri noteikumi par atbilstīgajām saistībām un vajadzīgo sliekšni parādu norakstīšanai.

4.5. Juridiska rakstura jautājumi: trešo personu tiesības

4.5.1. Vairumā dalībvalstu trešo personu tiesībām ir pakārtota nozīme salīdzinājumā ar tām, kas atzītas maksātnespējas tiesību aktos. **Sabiedrības intereses dominē pār privāttiesību aizsardzību**, un zaudējumu atlīdzināšana ir balstīta uz atšķirīgu pieeju. Priekšlikuma 78. pantā ir paredzēta iespēja noregulējuma iestādes lēmumu pārsūdzēt tiesā, bet šī iespēja attiecas tikai uz tādiem aspektiem kā noregulējuma lēmuma likumība, lēmuma īstenošanas veids un piešķirtās kompensācijas atbilstība. Noregulējuma iestādes lēmumus nevar apturēt, un tos nekādā veidā nevar arī automātiski atcelt. Pat tad, ja noregulējuma iestādes lēmumu atceļ, trešo personu tiesības ir ierobežotas, un tās var tikai saņemt kompensāciju par ciestajiem zaudējumiem (78. panta 2. punkta d) apakšpunkts).

4.5.2. Nav šaubu, ka ārkārtas gadījumā, piemēram, bankas bankrota draudu gadījumā, parastās maksātnespējas procedūras nav piemērotas; tomēr noregulējuma iestādēm piešķirtās plašās pilnvaras un trešām personām piešķirtās ierobežotās tiesības prasīt kompensāciju **rada bažas par ierosinātā regulējuma juridisko pamatotību**. Daudzās dalībvalstīs, īpaši tajās, kurās ir anglosakšu tiesību sistēma, tiesas visdrīzāk aizsargās savas tiesības uz klausīt prasības par administratīvās iestādes pieņemtā lēmuma pārskatīšanu tiesā, ja attiecīgais indivīds vai grupa var pierādīt, ka ir cietuši no šā lēmuma.

4.5.3. Iepriekšējā punktā aplūkotais jautājums ir apspriests dažādās aprindās gan no tiesību, gan sociālā viedokļa, un EESK uzskata, ka par to galīgā atbilde jāsniedz likumdevējām iestādēm. Tomēr Komiteja vērš uzmanību uz šādu svarīgu aspektu: ja tiek konstatēts, ka noregulējuma iestāde vai administratori ir pieļāvuši **rupjus profesionālās darbības pārkāpumus**, tikai tiesnešiem ir imunitāte attiecībā uz tiesā pieņemtiem nolēmumiem, savukārt neviens likums vai regulējums šo privilēģiju nevar paplašināt attiecināt arī uz tādu administratīvu iestādi kā

noregulējuma iestāde, kam var būt **jāatbild tiesā par radītiem zaudējumiem**. Šajā gadījumā visas kompensācijas tiktu maksātas no *publiskajiem finanšu līdzekļiem*.

4.6. Noregulējuma finansējums

4.6.1. Komisija jau ir pievērsusies noregulējuma finansēšanas jautājumiem divos paziņojumos — par banku noregulējuma fondiem un par ES sistēmu krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē⁽¹³⁾. Pašreiz izskatāmajā direktīvas priekšlikumā precizēti abos iepriekšējos paziņojumos ierosinātie priekšlikumi. Par minētajiem paziņojumiem EESK jau ir paudusi viedokli divos atzinumos⁽¹⁴⁾. Abos gadījumos Komiteja puda atbalstu Komisijas priekšlikumam izveidot *ex ante* valstu NF harmonizētu tīklu un ieteica šā tīkla izveidē ņemt vērā katras dalībvalsts īpatnības.

4.6.2. Direktīvā ierosināts, ka noregulējuma izmaksas, ko nesedz akcionāri un kreditori, būtu jāsedz no papildu finansējuma, ko nodrošina banku nozare; vajadzības gadījumā var izmantot arī noguldījumu garantiju fondus (NGF). EESK atzinīgi vērtē saskaņotu finansējuma noteikumu ieviešanu, kas balstīti uz priekšmaksām NGF un noregulējuma fondos (NF). Kritēriji *ex ante* noregulējuma finansēšanas mehānismu veidošanai ir uzskatāmi par piemērotiem un atbilstošiem pašreizējai situācijai; tomēr ekonomiskie un finansiālie apstākļi var neparedzēti mainīties, kā tas ir bijis iepriekšējos gados. Pāietu desmit gadi, kamēr no NF pilnībā segtu izmaksas, tāpēc EESK ierosina ieviest **noteikumu par to, ka *ex ante* finansējuma kritērijs var periodiski pārskatīt**.

4.6.3. EESK izprot nepieciešamību nodrošināt solidaritāti un atbalsta priekšlikumu par aizņēmumiem finansēšanas mehānismu starpā (97. pants) un valstu finansēšanas mehānismu savstarpīgošanu grupas noregulējuma gadījumā (98. pants). Tomēr būs problemātiski īstenot ierosināto finansēšanas mehānismu savstarpīgošanu, pirms finansēšanas mehānismi ir sasnieguši savu mērķa kapacitāti un zināmu harmonizācijas pakāpi. Vairums dalībvalstu uzskata, ka NF un NGF būtu jābalsta uz *ex-ante* finansējumu, savukārt citas dod priekšroku *ex-post* finansējumam. 97. panta 2. punkta un 98. panta prasības būs problemātiskas tām valstīm, kurās centrālās bankas nav tiesīgas izsniegt aizdevumus saskaņā ar 96. un 98. pantu. Komiteja aicina Komisiju nākt klajā ar īpašiem pasākumiem un ieteikumiem, lai pārvarētu problēmas un paātrinātu saskaņošanas procesu.

⁽¹³⁾ Sk. COM(2010) 254 final un COM (2010) 579 final.

⁽¹⁴⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Eiropas Centrālajai Bankai "Banku noregulējuma fondi", OV C 107, 6.4.2011., 16. lpp., un EESK atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Centrālajai bankai "ES sistēma krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē", OV C 248, 25.8.2011., 101. lpp.

4.6.4. Atzīstot potenciālos ieguvumus no NGF un NF iespējamās sinerģijas vienotas institūcijas ietvaros, šāda sistēma dažās dalībvalstīs pašlaik vērtējama kā problemātiska, jo daudziem NGF trūkst finansējuma. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pieeju, kas ļauj katrai dalībvalstij izlemt, vai tā vēlas vienu vai divas finansēšanas struktūras (fondus). Vienlaikus EESK iesaka ar direktīvu ieviest noteikumus, kas garantētu, ka NGF spēj veikt savu galveno funkciju — pastāvīgi aizsargāt individuālos noguldītājus.

4.6.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus izveidot Eiropas finansēšanas mehānismu sistēmu, kurai būtu jānodro-

šina, ka visām ES kredītiestādēm piemēro vienlīdz efektīvus noregulējuma finansēšanas noteikumus. Nodrošināt efektīvu noregulējuma finansēšanu ar vienādiem nosacījumiem visās dalībvalstīs ir ikvienas dalībvalsts interesēs, kā arī vienotā finanšu tirgus interesēs, jo tas sekmē stabilitāti un vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Komiteja aicina pēc iespējas drīzāk izveidot reālistisku plānu turpmākās noregulējuma finansēšanas mehānismu sistēmas ieviešanai.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, uz kuriem attiecas vienotais stratēģiskais satvars, un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006”

COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD)

(2013/C 44/13)

Ziņotājs: **MALLIA kgs**

Līdzziņotājs: **GRUBER kgs**

Padome 2012. gada 27. septembrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 177. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu, uz kuriem attiecas vienotais stratēģiskais satvars, un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006”

COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 21. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 154 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Kohēzijas politika ir viena no ES politikas pamatjomām un tās galvenais mērķis ir panākt saimniecisko, sociālo un teritoriālo konvergenci visā Eiropas Savienībā un visās tās dalībvalstīs. EESK piekrīt, ka Vienotā stratēģiskā satvara (VSS) fondu politikas mērķi būtu jāsaista ar stratēģiju “Eiropa 2020”. Tas tomēr nedrīkst vājināt ES kohēzijas politikas pamatmērķi, proti, konverģences nodrošināšanu.

1.2. Tā kā kohēzijas politika, jo īpaši valstīs, kuras krīze skārusi vismagāk, ir nozīmīgs izaugsmes avots un līdzeklis, kas nodrošina stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, tās finansējums būtu jāsaista ar vismaz pašreizējā līmenī un vienlīdzīgi jāsadala dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka mazāk attīstītajām dalībvalstīm piešķirtais finansējums nesamazinās.

1.3. EESK atbalsta vienota stratēģiskā satvara izveidi ar mērķi pastiprināt ES galveno finansēšanas instrumentu koordinēšanu un savstarpēju papildināmību. Efektīvs VSS likvidēs arī pamatfondu pašreizējo nevajadzīgo un neefektīvo nošķiršanu.

1.4. EESK izsaka bažas par to, ka kavēšanās ar politisko vienošanos par tiesību aktu kopumu kohēzijas politikas jomā, tai skaitā arī par VSS, negatīvi ietekmēs partnerības līgumu

sagatavošanu un apdraudēs 2014.-2020. gada plānošanas perioda efektīvu uzsākšanu.

1.5. Attiecībā uz katru tematisko mērķi noteiktajos provizoriskajos pasākumos ar augstu Eiropas pievienoto vērtību prioritāte jāpiešķir ieguldījumiem, kas veicinās sociālekonomisko un teritoriālo konvergenci visā ES. Svarīgi arī nodrošināt, lai provizoriskie pasākumi netiktu uzskatīti par izsmelšiem, tādējādi dodot iespēju valstīm reaģēt atbilstoši to vajadzībām.

1.6. VSS liels uzsvars ir likts uz tādu projektu īstenošanu, kas finansēti no vairākiem fondiem. Tas ir nozīmīgs uzlabojums salīdzinājumā ar 2007.-2013. gada plānošanas periodu. Tomēr nav norāžu par daudztematiski projektu īstenošanu, kam ir ievērojams potenciāls sniegt lielāku pievienoto vērtību. Šāda iespēja būtu skaidri jānodrošina ar VSS starpniecību

1.7. VSS paredzētajai intensīvākai koordinēšanai tomēr jāsamazina pārvaldības iestāžu un īstenotāju iestāžu, kā arī līdzekļu saņēmēju administratīvais slogs. Gan dalībvalstīs, gan Komisijā jāuzlabo koordinācija, lai izmantotu pasākumu un instrumentu sinerģiju un mazinātu pārklāšanos, sarežģītību un birokrātiju. Komisijai līdz jauno administratīvo procedūru faktiskajai ieviešanai jāveic to rūpīga analīze.

1.8. Partnerības līgumu izstrādē konstruktīvi jāiesaista organizētā pilsoniskā sabiedrība⁽¹⁾. Atzīstot, ka dalībvalstīm un reģioniem ir pašiem savi mehānismi un struktūras sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību, Komisijai vienlaikus tomēr jāuzrauga minētās norises. Ja atklājas, ka pilsoniskā sabiedrība nav bijusi pietiekami iesaistīta, Komisijai nevajadzētu akceptēt attiecīgo partnerības līgumu līdz pienācīgas sadarbības izveidošanai.

1.9. Partnerības koncepciju tomēr nevajadzētu attiecināt tikai uz plānošanas posmu. Partnerības princips piemērojams visā procesā: gan īstenošanas, gan pārraudzības, gan novērtēšanas posmos.

1.10. Partnerības līgumi attiecībā uz stratēģiju "Eiropa 2020" nebūtu jābalsta uz konkrētai valstij adresētiem ieteikumiem (CSR). Tie būtu jābalsta uz dažādiem elementiem, tostarp uz valstu reformu programmām (VRP), kuras ir izstrādātas, pamatojoties uz situāciju konkrētajā dalībvalstī, pretstatā CSR, kuri ne vienmēr ir pielāgoti stāvoklim konkrētajā dalībvalstī. Partnerības līgumi būtu jābalsta arī uz valstu stratēģijām nabadzības izskaušanas un dzimumu vienlīdzības jomā, kā arī invaliditātes jomā un ilgtspējīgas attīstības jomā.

1.11. Vajadzīgs lielāks elastīgums, lai dalībvalstis un reģioni varētu iespējami efektīvi reaģēt uz izvēršajiem kopējiem mērķiem, vienlaikus respektējot teritoriālās, saimnieciskās un sociālās īpatnības. Bez tam vienotajā stratēģiskajā satvarā īpaši jāņem vērā tās teritoriālās īpatnības, kas ietekmē VSS fondu īstenošanu.

2. Ievads

2.1. Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF), Kohēzijas fonds (KF), Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (EJZF) ir pieci ES fondi, ko pārvalda dalībvalstis un Komisija. Komisija ierosina efektīvāk īstenot katru fonda mērķus, pastiprinot fondu koordinēšanu, lai izvairītos no pārkļāšanās un lai maksimāli palielinātu sinerģiju.

2.2. Nolūkā veicināt partnerības līgumu un darbības programmu izstrādi Komisija ierosina izveidot vienotu stratēģisko satvaru (VSS), lai palielinātu piecu minēto fondu saskaņo-

tību attiecībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros noteiktajām saistībām un investīcijām vietējā līmenī. VSS balstās uz 11 tematiskajiem mērķiem, kas ir noteikti Kopīgo noteikumu regulā (KNR).

2.3. VSS mērķis ir uzlabot Eiropa fondu koordināciju un nodrošināt to mērķtiecīgāku izmantošanu. VSS likvidēs arī minēto fondu pašreizējo nevajadzīgo un neefektīvo nošķiršanu. Tā ir pozitīva virzība, kam vajadzētu paaugstināt kohēzijas politikas efektivitāti, kā rezultātā minētajai politikai būs lielāka ietekme. EESK tādēļ stingri atbalsta minētās norises.

3. VSS izvērsšana un pieņemšana

3.1. Vajadzīgas skaidras pamatnostādnes par to, kā VSS fondi var visefektīvāk atbalstīt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi partnerības līgumos.

3.2. Atbildot uz Parlamenta un Padomes izteiktajām bažām, Komisija ierosina sadalīt VSS elementus, izveidojot i) jaunu VSS pielikumu, kurā ietverti kopīgi noteikumi, un ii) deleģētu aktu, kurā galvenokārt iekļauti "provizorisks pasākumi, kam ir augsta Eiropas pievienotā vērtība".

3.3. EESK atbalsta Komisijas pieeju, ciktāl ar to ir nodrošināta

— VSS ātrāka pieņemšana,

— lielāka skaidrība par to, ko var un ko nevar finansēt,

— iespēja dalībvalstīm veikt pasākumus, kas attiecas uz konkrētiem teritoriāliem jautājumiem.

3.4. Komisija tomēr ierosina, ka jāparedz iespēja savukārt ar deleģētu aktu grozīt visus VSS elementus, kas iekļauti gan pielikumā, gan iepriekš minētajā deleģētajā aktā. EESK uzskata to par nepieņemamu, tā kā tādējādi tiek anulēts mērķis iekļaut galvenos VSS elementus KNR pielikumā.

3.5. Regulā būtu skaidri jānosaka Komisijas loma attiecībā uz tehniskiem un saturiskiem grozījumiem, lai izvairītos no iespējamām interpretācijas problēmām.

⁽¹⁾ Organizēta pilsoniskā sabiedrība ir pilsoniskās sabiedrības daļa, kas rod izpausmi un darbojas organizācijās, kuras pašas ir sabiedrību veidojoša sastāvdaļa. Citiem vārdiem sakot, organizēta pilsoniskā sabiedrība ietver visas privātas iniciatīvas nevalstiskas organizācijas un to dalībniekus, kas aktīvi iesaistās sabiedriskās lietās, pamatojoties uz tās interesējošām jomām un izmantojot pašu īpašās zināšanas, spējas un darbības jomu. Šī definīcija aptver virkni organizāciju: darba devēju apvienības, arodbiedrības, asociācijas, kas izveidotas, lai risinātu vispārējas nozīmes problēmas, kā arī noteiktas nevalstiskas organizācijas (NVO).

3.6. EESK ir spiesta izteikt bažas par kavēšanos panākt politisku vienošanos attiecībā uz tiesību aktu kopumu kohēzijas politikas jomā, tai skaitā VSS. Turpmāka kavēšanās negatīvi ietekmēs partnerības līgumu sagatavošanu un līdz ar to apdraudēs 2014.–2020. gada plānošanas perioda efektīvu uzsākšanu.

3.7. Skaidri jānosaka ierosināto partnerības līgumu raksturs un formāts. Lai gan KNR ir sniegta informācija par aspektiem, kas būtu iekļaujami partnerības līgumos, minēto dokumentu precīzais formāts vēl nav zināms.

4. Kohēzijas politikas sasaiste ar stratēģiju “Eiropa 2020”

4.1. Stratēģija “Eiropa 2020” tika pieņemta ar mērķi stimulēt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Pozitīvais ieguldījums, ko VSS fondi var sniegt, lai izpildītu stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktos pamatmērķus, ir acīmredzams un tāpēc ir loģiski, ka VSS fondu politikas mērķi ir saskaņoti ar stratēģiju “Eiropa 2020”.

4.2. Stratēģija “Eiropa 2020” ir pamats, lai varētu panākt līdzsvaru starp stingru fiskālo disciplīnu un Eiropas Savienības izaugsmi un attīstību. Stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšana mazāk attīstītajām Eiropas Savienības valstīm būs visgrūtākais uzdevums. Īpaši tām valstīm, kas rīkojas atbildīgi un ievēro fiskālo disciplīnu, būs vajadzīgs ES atbalsts un solidaritāte, kurai jāizpaužas, īstenojot kohēzijas politiku. Tās finansējums jāsaglabā vismaz pašreizējā līmenī, un tā maksimālo likmju noteikšana nav pieļaujama.

4.3. EESK atbalsta šādu pieeju un atkārtoti savā nostājā, ka ES visām politikas jomām jābūt vērstām uz tik ļoti nepieciešamo izaugsmi. Izsakot šādu nostāju, EESK ir arī stingri pārliecināta, ka ekonomikas, sociālajai un teritoriālajai integrācijai joprojām jābūt ES kohēzijas politikas visprioritārākajai jomai. Nekādā ziņā nedrīkst apdraudēt kohēzijas politikas sniegto pievienoto vērtību.

4.4. EESK ir stingri pārliecināta, ka provizoriskajos pasākumos ar augstu Eiropas pievienoto vērtību katra tematiskā mērķa ietvaros prioritāte jāpiešķir iniciatīvām, kas veicinās sociālekonomisko un teritoriālo attīstību visā ES.

5. Tematiskā pieeja

5.1. Eiropas Komisijas priekšlikumi par tematisko koncentrāciju kā līdzekli pasākumu sadrumstalošanas mazināšanai ir

vērtējami atzinīgi. Vajadzīga minēto pasākumu stingra saskaņošana VSS dažādo fondu ietvaros un arī ar citām ES programmām un iniciatīvām.

5.2. VSS ir jānosaka un jāprecizē, ka katrā tematiskajā jomā dalībvalstīm pašām jāizlemj, kuram no fondiem būs galvenā nozīme, lai sasniegtu svarīgākos mērķus.

5.3. Lai gan VSS izvirzītie galvenie mērķi ir svarīgi, liela nozīme jāpiešķir elastīgumam. Partnerības līgumos jāņem vērā vietējās un reģionālās intereses. Jānodrošina iespēja piešķirt finansējumu konkrētām reģionālajām prioritātēm. EESK ir stingri pārliecināta, ka ES kohēzijas politikas īstenošanā galvenā nozīme joprojām ir subsidiaritātes un proporcionālītātes principiem.

5.4. Atsevišķajos tematiskajos mērķos ir norādīti pasākumi, kas būtu veicami konkrēto fondu ietvaros, tomēr jāprecizē komplementaritātes aspekts, jo nav skaidrs, kuri atbilstoši dažādajiem fondiem un pasākumiem ierosinātie instrumenti faktiski viens otru papildina. EESK uzskata, ka katra tematiskā mērķa ietvaros ierosinātajos pasākumos prioritāte jāpiešķir ieguldījumiem, kas veicina sociālekonomisko kohēziju. Svarīga ir iespēja pievienot provizoriskos pasākumus, lai valstis varētu reaģēt atbilstoši to vajadzībām.

5.5. EESK uzskata, ka, lai gan KNR paredzētās 11 tematiskās jomas visas ir svarīgas, tomēr būtu jānosaka galvenās jomas. Tām būtu jāpievēršas katrai dalībvalstij. Papildus galvenajiem tematiem katrai dalībvalstij jābūt elastīguma iespējai pievērst savu partnerības līgumu citiem tematiem (no iepriekš noteikta saraksta), kas atbilst dalībvalsts individuālajai situācijai.

5.6. Papildus pašreizējiem 11 tematiem vajadzētu iekļaut vēl šādus konkrētus tematus:

1. Pieejamības palielināšana personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām;

2. Kohēzijas politikas jomas dalībnieku spēju veidošana (²);

3. Demogrāfijas problēmu risināšana.

Šīs jaunās tematiskās jomas būtu iekļaujamas KNR.

(²) Attiecībā uz 1. un 2. ieteikumu skat. EESK atzinumu “Kopīgi noteikumi par struktūrfondiem” OV C 191, 29.6.2012., 30. lpp.

5.7. Pasākumi saistībā ar ilgtspējīga transporta metodēm un transporta pārvaldības sistēmām šobrīd nav iekļauti 4. tematiskajā mērķī (atbalsts virzībai uz zemas oglekļa dioksīda emisijas ekonomiku). Ņemot vērā transporta nozīmi emisiju samazināšanā, šis trūkums būtu jānovērš.

5.8. Tematiskie mērķi ir izklāstīti KNR 9. pantā, bet katram fondam specifiskās ieguldījumu prioritātes ir izklāstītas attiecīgajos regulu projektos par katru VSS fondu. Minētie tematiskie mērķi un fondu specifiskās ieguldījumu prioritātes nesakrīt pilnībā. Tāpēc rodas neskaidrība un var nebūt skaidrs, kurš mērķis ir īstenojams. Jautājums ir īpaši steidzams, ņemot vērā to, ka dažās dalībvalstīs jau ir uzsākta partnerības līgumu izstrāde.

5.9. Lai gan VSS ir spēcīgi uzsvērti no vairākiem fondiem finansētu projektu īstenošana, nav norāžu par daudztematisku projektu īstenošanu, kuriem ir ievērojams potenciāls sniegt lielāku pievienoto vērtību. Šāda iespēja būtu skaidri jānodrošina ar VSS starpniecību.

6. Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds

6.1. EESK jau ir sīki izklāstījusi savu viedokli par abiem minētajiem fondiem atzinumos "Eiropas Reģionālās attīstības fonds" ⁽³⁾ un "Kohēzijas fonds" ⁽⁴⁾.

6.2. ERAF līdzekļi ir iezīmēti visu 11 tematisko mērķu finansējumam.

6.3. Nav skaidra šādas "koncentrācijas" precīzā ietekme. Vai priekšroka būtu dodama "koncentrācijas" vienai jomai vai to varēs izlemt katra dalībvalsts pēc saviem ieskatiem? EESK stingri atbalsta pēdējo minēto pieeju, jo tā dod iespēju noteikt katrai valstij/reģionam specifisku pieeju.

6.4. EESK stingri uzskata, ka ERAF pirmām kārtām jāturpina sniegt būtisku atbalstu MVU. Šādam atbalstam vajadzētu būt finanšu instrumentu nodrošināšanas, MVU tīklu veidošanas, kā arī pamatinfrastruktūras nodrošināšanas veidā ⁽⁵⁾.

6.5. EESK tomēr izsaka bažas par priekšlikumu pilnībā izslēgt lielos uzņēmumus no tiesībām pretendēt uz ERAF līdzekļu saņemšanu. Lielie uzņēmumi ir svarīgs izpētes un izstrādes avots un šādi izpētes un izstrādes darbībai vajadzētu

būt tiesīgai pretendēt uz ERAF finansējumu; pretējā gadījumā ir risks pasliktināt jau tā kritisko stāvokli, kad Eiropa atpaliek salīdzinājumā ar citām konkurējošām valstīm, piemēram, ASV un Japānu.

6.6. Tā kā finanšu resursu apjomu būtiski palielināt nav iespējams, EESK uzskata, ka papildu potenciālu var iegūt, nosakot skaidrākus mērķus un nodrošinot, ka ierosinātās ieguldījumu prioritātes ir precīzāk saistītas ar mērķiem ⁽⁶⁾.

6.7. Kohēzijas fonda līdzekļi ir iezīmēti ieguldījumam 4 tematiskajās jomās saistībā ar vidi, ilgtspējīgu attīstību un transportu (TEN-T).

6.8. Lai izvairītos no agrākajām kļūdām, izkliepjot Kohēzijas fonda līdzekļus pārāk daudziem projektiem, EESK vēlas vēlreiz uzsvērt savu aicinājumu vairāk koncentrēties uz lielākiem projektiem, kam paredzama lielāka ietekme dalībvalstu atšķirību mazināšanā un sociālās, teritoriālās un ekonomiskās kohēzijas veicināšanā.

6.9. Īstenojot šādus lielus projektus, dalībvalstīm jānodrošina atbilstība un komplementaritāte ar citiem ES fondiem un iniciatīvām (piem., Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, LIFE programmu un daudzajām makroreģionālajām stratēģijām), lai panāktu dažādo fondu un iniciatīvu pilna potenciāla izmantošanu. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā, piemēram, uz enerģētikas un transporta infrastruktūras attīstību. Būtiski ir nodrošināt nevis dažādo instrumentu konkurenci, bet gan to saderību.

7. Eiropas Sociālais fonds

7.1. ESF līdzekļi ir iezīmēti, lai finansētu šādus četrus tematiskos mērķus: nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte; izglītība, apmācība un mūžizglītība; sociālās iekļaušanas veicināšana un nabadzības apkarošana, kā arī administratīvo spēju veidošana. Paredzēts tomēr finansēt arī pārējos tematiskos mērķus.

7.2. Tas atbilst nostājai, ko EESK puda atzinumā "Eiropas Sociālais fonds" ⁽⁷⁾, kurā tika izteikts viedoklis, ka ESF vajadzētu būt vēlamajam instrumentam stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu īstenošanā, jo īpaši attiecībā uz nodarbinātību, izglītību, sociālo iekļaušanu un nabadzības apkarošanu. Šis viedoklis ir īpaši svarīgs pašreizējā situācijā, kad palielinās bezdarbs un notiek nepieredzēta darba vietu skaita samazināšanās.

⁽³⁾ OV C 191, 29.6.2012., 44. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 191, 29.6.2012., 38. lpp.

⁽⁵⁾ Piem., industriālo parku izveide.

⁽⁶⁾ Skat. EESK atzinumu "Eiropas Reģionālās attīstības fonds", OV C 191, 29.6.2012., 44. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 143, 22.5.2012., 82. lpp.

7.3. Komiteja stingri atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu vismaz 20 % no dalībvalstij piešķirtajiem Eiropas Sociālā fonda (ESF) līdzekļiem novirzīt sociālās iekļaušanas veicināšanai un nabadzības apkarošanai.

8. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA)

8.1. Saistībā ar KLP reformu līdz 2020. gadam, priekšlikumu par daudzgadu finanšu shēmu 2014.-2020. gadam un pašreizējo stāvokli ekonomikā Eiropas Komisija iesniedza priekšlikumu par jaunu ELFLA regulu⁽⁸⁾. Jaunais ELFLA atbalsta stratēģijas "Eiropa 2020" prioritātes, balstās uz priekšlikumu regulai par kopīgiem noteikumiem (KNR) un atbilst ES ekonomikas pārvaldības sistēmai.

8.2. Atzinumā par tiesību aktu kopumu KLP reformas jomā⁽⁹⁾ EESK atzinīgi novērtēja KLP ciešāku sasaisti ar stratēģiju "Eiropa 2020" un stratēģiju lauku apgabalu ilgtspējīgai attīstībai.

8.3. Tomēr vienlaikus ir svarīgi, ka dalībvalstis var elastīgi noteikt savas prioritātes, lai rastu līdzsvaru starp atbalstu KLP īpašajiem mērķiem, kā noteikts Līgumos, un stratēģiju "Eiropa 2020". Vienmēr ir jānodrošina abu minēto pīlāru saskaņotība.

8.4. Pašreiz nav skaidrs, kādā mērā ELFLA prioritātes saskanēs ar VVS prioritātēm. Tāpēc ELFLA ietvaros veiktajiem pasākumiem būtu jāstimulē lauksaimnieki, mežu īpašnieki un citi, kuru mērķis ir veicināt darba vietu radīšanu un/vai saglabāšanu un ekonomikas izaugsmi, vienlaikus īstenojot pasākumus ilgtspējīgas attīstības un klimata pārmaiņu jomā.

8.5. Tas būtu jāpapildina ar ciešu saikni ar Eiropas inovācijas partnerību "Lauksaimniecības ražība un ilgtspēja", lai pastiprinātu "zaļo" izaugsmi visos ES lauksaimniecības apgabalos.

8.6. ELFLA paredz vismaz 25 % līdzekļu pasākumiem saistībā ar vidi un klimata pārmaiņām, ko EESK vērtē atzinīgi. Līdzekļu atvēlēšana 20 % apmērā ar klimata pārmaiņām saistītiem pasākumiem tomēr šķiet pārmērīga un tādēļ šim aspektam VVS būtu vajadzīga papildu izvērtēšana.

9. Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds

9.1. Eiropas Komisija 2011. gada 2. decembrī pieņēma regulu, ar ko — atbilstoši DFS un stratēģijai "Eiropa 2020" — izveido jaunu fondu un finanšu shēmu ES kopējai zivsaimniec-

cības politikai (KZP) un integrētajai Eiropas Savienības jūrlietu politikai 2014.-2020. gadam⁽¹⁰⁾.

9.2. Ierosinātie galvenie pasākumi principā ir atbalstāmi. Būtiski ir pieņemt ar visām pārējām politikas jomām saskaņotu pieeju.

9.3. Tāpat kā attiecībā uz ELFLA, vienotajam stratēģiskajam satvaram būtu jāpalīdz elastīgi saskaņot mērķus, vienlaikus saglabājot KZP un "Eiropa 2020" specifisko mērķu konsekveni.

9.4. VSS būtu jāvieš lielāka pārredzamība ES politikas jomu iespējamajās pretrunās, kā, piemēram, ūdens pamatdirektīvas un dzīvnieku higiēnas normu gadījumā.

10. Horizontālie principi un mērķi politikas jomā

10.1. VSS ir noteikta vīriešu un sieviešu līdztiesības un nediskriminācijas, pieejamības personām ar invaliditāti un ilgtspējīgas attīstības veicināšana kā horizontāli principi, kas būtu piemērojami visiem fondiem un līdz ar to arī visās darbības programmās. EESK atbalsta minētos principus un mudina veikt visu projektu priekšlikumu reālu analīzi un visu programmu efektīvu uzraudzību, lai nodrošinātu minēto principu integrēšanu.

10.2. EESK uzskata, ka būtu piemērojams vēl viens horizontālais princips, proti, "informācijas sniegšana par Eiropu". Ņemot vērā ticības Eiropas projektam vispārēju mazināšanos un zudumu, katrā kohēzijas politikas ietvaros īstenojamā projektā ar tā sniegtās pievienotās vērtības starpniecību jāsniedz uzskatāma informācija par to, kā ES var izmainīt savu pilsoņu dzīvi.

11. Elastīguma, vienkāršošanas un virzītājspēka nepieciešamība

11.1. Procedūru vienkāršošanai ir jābūt gan Komisijas, gan dalībvalstu pārvaldes iestāžu darba kārtības prioritātei. Atzīstot, ka par katru iztērēto euro ir precīzi jāatskaitās, nav pieņemami tas, ka ES fondu pārvaldības procedūras un procedūras, kas saistītas ar pieteikšanos fondu palīdzības izmantošanai, joprojām ir ļoti apgrūtinātas un tāpēc tie saņēmēji, kam palīdzība visvairāk vajadzīga (piem., MVU, NVO), bieži vien cieš neveiksmi⁽¹¹⁾. Turklāt ir jādara viss iespējams, lai nodrošinātu, ka fondu palīdzība tiek piešķirta tikai tiem projektiem, kuriem ir reāla pievienotā vērtība.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 804 final – 2011/0380 (COD).

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar Eiropas amatniecības, mazo un vidējo uzņēmumu asociācijas datiem ES fondu palīdzību izmanto tikai 2-3 % MVU, un šī summa ir tikai 1-2 % no mazajiem un vidējiem uzņēmumiem pieejamo līdzekļu kopsummas.

⁽⁸⁾ COM(2011) 627 final, 19.10.2011.

⁽⁹⁾ OV C 191, 29.6.2012., 116. lpp.

11.2. Lai sniegtu pievienoto vērtību, VSS jānodrošina administratīvā sloga un izmaksu reāla samazināšana gan atbalsta saņēmējiem, gan īstenotājām iestādēm. VVS paredzētā intensīvākā koordinēšana tomēr varētu palielināt pārvaldības iestāžu un īstenotāju iestāžu administratīvo slogu, kas, savukārt, varētu palielināt slogu un sarežģījumus saņēmējiem. Komisijai līdz jauno administratīvo procedūru faktiskajai ieviešanai jāveic šobrīd spēkā esošo un jauno procedūru rūpīga un formāla analīze.

11.3. Gan Komisijā, gan dalībvalstīs jāuzlabo koordinācija, lai izmantotu pasākumu un instrumentu sinerģiju un mazinātu pārklāšanos, sarežģītību un birokrātiju. Tāpēc ir jānodrošina ciešāka koordinācija gan starp Komisijas dienestiem, kas atbildīgi par vienotā stratēģiskā satvara fondiem visos sarunu un līdzekļu izlietošanas posmos, gan katrā dienestā, lai nodrošinātu saskaņotāku un vienotāku pieeju. Tas jādara, nepalielinot administratīvo slogu.

11.4. Atzinīgi vērtējama ir ierosinātā e-pārvaldības izmantošana efektivitātes paaugstināšanas nolūkā. Šādai sistēmai tomēr nevajadzētu aprobežoties vienīgi ar VSS fondiem, bet gan iekļaut ES visas finansējuma plūsmas, turklāt tai jābūt pieejamai visiem..

11.5. Šobrīd paredzams, ka gadījumā, ja stratēģijā "Eiropa 2020" tiks veiktas lielas izmaiņas, Eiropas Parlaments un Padome var prasīt, lai Komisija iesniedz priekšlikumu par VSS pārskatīšanu. Komiteja uzskata to par pārāk ierobežojošu rīkojumu. EESK ir pārliecināta, ka vajadzētu būt iespējai pielāgot VSS mainīgajiem apstākļiem, jo īpaši tad, ja notiek sociālekonomiskās vides ievērojamas pārmaiņas, uz kurām jāreaģē ES mērogā.

11.6. Līdzīgs elastīgums būtu jānodrošina arī dalībvalstīm, lai tās varētu pielāgot valstu programmas plašākam apstākļu kopumam nekā vienīgi politiskās darbības tematiskajiem mērķiem.

11.7. EESK aicina Komisiju ieviest VSS obligātu periodisku pārskatīšanu, kas dotu iespēju veikt nozīmīgas izmaiņas.

12. Partnerības līgumu pieeja

12.1. Partnerības princips atbilstoši KNR 5. panta noteikumiem ir būtisks princips, kas palīdzēs uzlabot ES Kohēzijas politikas efektivitāti, tādējādi tam ir vajadzīgs Padomes un Parlamenta stingrs atbalsts.

12.2. Lai nodrošinātu tematisko mērķu pārvēršanu konkrētos pasākumos un mērķtiecīgā darbībā, kas veicina gudru, ilgtspē-

jīgu un iekļaujošu izaugsmi, izšķiroša nozīme būs apspriedēm ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, izstrādājot partnerības līgumus.

12.3. Partnerības līgumiem vienotajā stratēģiskajā satvarā noteiktos elementus būtu jāpārveido atbilstoši attiecīgās valsts apstākļiem un jāizvirza stingras saistības izpildīt prioritātes, kas noteiktas VSS fondu reglamentējošajos noteikumos. Lai partnerības principu varētu piemērot praksē, lēmumu pieņemšanā jāizmanto augšupēja pieeja, pienācīgi ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības viedokli līdz tam, kad partnerības līgumus paraksta Eiropas Komisija un dalībvalstis.

12.4. Komisija ir izvirzījusi priekšlikumu rīcības kodeksam partnerības līgumu izstrādē. Tas ir vērtīgs dokuments, kurā sniegti lietderīgi norādījumi dalībvalstīm par pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu. EESK nespēj saprast, kāpēc Padome ir noraidījusi minēto rīcības kodeksu, un aicina Padomi to pieņemt.

12.5. Tā kā dalībvalstis pēc saviem ieskatiem var pielāgot attiecīgos pasākumus pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai, Komisijas pienākums ir nodrošināt visu attiecīgo dalībnieku aktīvu un pilnvērtīgu iesaistīšanu. EESK tomēr uzskata, ka šobrīd Komisijai nav pārraudzības mehānismu un instrumentu, kas vajadzīgi iepriekš minētā izpildei. Ja dalībvalstij neizdodas pilnvērtīgi iesaistīt pilsonisko sabiedrību, partnerības līgumu nevajadzētu noslēgt. Bez tam partnerības koncepciju vajadzētu piemērot plašāk, neaprobežojoties vienīgi ar plānošanas posmu, bet attiecinot to arī uz īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas posmiem.

12.6. EESK uzsver, ka pilsoniskajai sabiedrībai jāsaņem visa informācija par "jauno pieeju", ko Komisija pieņēmusi attiecībā uz VSS fondiem un partnerības līgumiem. Iepriekš minētā procesa un veida, kādā pilsoniskā sabiedrība tiks iesaistīta partnerības līgumu izstrādes un īstenošanas visos posmos, izskaidrošanai jānotiek ar skaidras un efektīvas komunikācijas starpniecību, lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības konstruktīvu līdzdalību attiecīgās partnerības īstenošanā.

12.7. Partnerības līgumi attiecībā uz stratēģiju "Eiropa 2020" nebūtu jābalsta uz konkrētai valstij adresētiem ieteikumiem (CSR). Tie būtu jābalsta uz dažādiem elementiem, tostarp uz valstu reformu programmām, kuras ir izstrādātas, pamatojoties uz situāciju konkrētā dalībvalstī, pretstatā CSR, kuri ne vienmēr ir pielāgoti stāvoklim konkrētajā dalībvalstī. Partnerības līgumi būtu jābalsta arī uz valstu stratēģijām nabadzības izskaušanas jomā, dzimumu vienlīdzības un invaliditātes, kā arī ilgtspējīgas attīstības jomā.

13. VSS teritoriālais aspekts

13.1. Vienotajā stratēģiskajā satvarā īpaši jāņem vērā tās teritoriālās īpatnības — galvenokārt saistībā ar saimniecisko, sociālo un teritoriālo struktūru lielumu un profilu —, kas ietekmē VSS fondu īstenošanu. Tas ir VSS svarīgs aspekts, jo tieši no tā izriet, ka dalībvalstis varēs nodrošināt, ka partnerība tiks veidota, lai izpildītu to konkrētās prasības attīstības vajadzību un līdz ar to arī teritoriālajā jomā.

13.2. Lai garantētu stratēģijas “Eiropa 2020” ietvaros pieņemtās saistības, vajadzīgs lielāks elastīgums, lai dalībvalstis

un reģioni varētu iespējami efektīvi reaģēt uz izvirzītajiem kopējiem mērķiem, vienlaikus respektējot teritoriālās, ekonomikas un sociālās atšķirības un īpatnības.

13.3. VSS tāpēc būtu jāietver turpmāki norādījumi par to, kā partnerības līgumos risināmas teritoriālās problēmas un specifiskās vajadzības. Tas īpaši attiecas uz teritorijām, kas norādītas Līgumu 174. pantā.

13.4. EESK iesaka attiecībā uz VSS fondiem izmantotajā sadalījuma formulā vairāk ņemt vērā teritoriālās atšķirības.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ziņojums par konkurences politiku 2011. gadā” ”

COM(2012) 253 final

(2013/C 44/14)

Ziņotājs: **Thomas PALMGREN** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 30. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ziņojums par konkurences politiku 2011. gadā””

COM(2012) 253 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja katru gadu vērtē Komisijas ziņojumu par konkurences politiku un šajā saistībā vēlas izmantot iespēju izteikt vairākas piezīmes un ierosinājumus. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ziņojuma jauno, funkcionālo struktūru, kas atbilst Komitejas ieteikumiem iepriekšējos atzinumos.

1.2. Tomēr tā pauž nožēlu par to, ka ziņojumā nav pievērsta uzmanība tam jautājumu kopumam, ko EESK ir aicinājusi ņemt vērā jau agrāk — ziņojumā skatīti tikai tie temati, kurus Konkurences ģenerāldirektorāts risina parasti, — tas liecina par sašaurinātu un vienkāršotu konkurences politikas svarīgāko jautājumu skatījumu. Tās problēmas, kas būtu jārisina un kuras ir saistītas, piemēram, ar uzņēmumu apvienošanu un koncentrāciju, monopolstāvokli, valsts atbalstu un konkurences veicināšanas mehānismiem patērētāju interesēs, šā ikgadējā ziņojuma parastajās sadaļās aptvert nav iespējams.

1.3. Viena no svarīgākajām prasībām ir vērsties pret negodīgu importa preču konkurenci no dažu ārējo tirdzniecības partneru puses, kuri izmanto iespēju neievērot sociālās un vides pamattiesības un principus, lai iegūtu tirgus daļas ES telpā.

1.4. Politikas renacionalizācija krīzes dēļ un iespējamie dalībvalstu interešu konflikti, kā arī valdību protekcionistiskie pasākumi rada potenciālu apdraudējumu, jo tiem varētu būt nozīmīga negatīva ietekme uz vienoto tirgu un konkurences politiku. It sevišķi pašreizējā ekonomikas situācijā jānodrošina, ka

tirgus darbojas un uzņēmējdarbības vide rada nosacījumus atjaunotai ekonomikas izaugsmei. Konkurences politikai ir jābūt saskaņotai ar citām politikas jomām un jābūt tajās integrētai (līdzīgi ārējās tirdzniecības un iekšējā tirgus politikai), lai veidotos saskaņots kopums, kas sociālā ekonomikā efektīvi aizsargā Eiropas patērētāju un ražotāju intereses un vienlaikus ļauj sasniegt mērķus, kuri saistīti ar ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību. Konkurences, tirdzniecības, rūpniecības un vienotā tirgus politikā jālīdzsvaro patērētāju un uzņēmumu intereses, vienmēr nodrošinot godīgus uzņēmējdarbības apstākļus visiem dalībniekiem.

1.5. Konkurences politikai būtu jāatspoguļo ES integrētā rūpniecības politika, jo ilgtspējīgu izaugsmi un ES iedzīvotāju labklājību iespējams nodrošināt tikai tad, ja Eiropai ir spēcīgs, daudzveidīgs un konkurētspējīgs rūpniecības pamats, kas nodrošina daudz darba vietu.

1.6. Šā gada ziņojums ir 41. ziņojums par šo tematu, un tajā izklāstīti svarīgākie notikumi konkurences politikas attīstībā un to nozīme ES mērķu sasniegšanā.

1.7. EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka konkurences noteikumu aizsardzība un ievērošana dod ieguldījumu arī citu, plašāku ilgtermiņa mērķu īstenošanā tādās jomās kā, piemēram, patērētāju labklājība, ES izaugsmes, nodarbinātības un konkurētspējas sekmēšana atbilstoši stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītajiem gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes mērķiem.

1.8. Komisijas un valstu konkurences iestāžu sadarbībai ir ļoti svarīga nozīme gan saistībā ar valsts atbalsta uzraudzības pasākumiem, gan ierobežojumu ietekmi uz konkurenci un uzticēšanos konkurences politikas sistēmai kopumā. Iestāžu sadarbībai ir jābūt elastīgai un ir jānodrošina aktīva saziņa.

1.9. Lai aizsargātu atklātus un godīgus tirgus, ESKK mudina Komisiju aktīvi sadarboties ar trešo valstu konkurences pārraudzības iestādēm. Komiteja atbalsta patlaban veikto novērtējumu par valsts atbalsta sistēmas modernizāciju, jo Eiropas Savienībai būtu jācenšas nodrošināt, ka konkurences nosacījumi pasaules mērogā ir pēc iespējas vienvērtīgāki, lai ES uzņēmumi nenonāktu nelabvēlīgā situācijā salīdzinājumā ar to sāncenšiem trešās valstīs, kuriem nav pienākuma ievērot precīzu specifiku un atbilstību stingriem noteikumiem un ierobežojumiem (piemēram, pārtikas tirgus, energoietilpīga rūpniecība), bet kuriem joprojām ir brīva piekļuve ES un globālajam tirgum.

1.10. Komiteja ir vairākkārt norādījusi uz vajadzību uzlabot patērētāju tiesību aizsardzības sistēmas. Tāpēc EESK pauž nožēlu, ka tiesību akta priekšlikums par darbībām pretmonopolu kaitējuma gadījumos netika pieņemts jau 2011. gadā.

1.11. Svarīgi, lai Komisijas pretmonopolu pasākumi un reglamentējošie pasākumi savstarpēji papildinātu viens otru ar mērķi izveidot drošus, stabilus un efektīvus finanšu tirgus, jo īpaši vienotajā *euro* maksājumu telpā (EUEP), finanšu pakalpojumu datu un kredītreitingu aģentūru nozarē.

2. 2011. gada ziņojuma saturs

2.1. 2011. gads bija nemierpilns. Finanšu krīze vairākās *euro* zonas daļās izvērtās par valsts parāda krīzi, apdraudot banku nozari un daudzu Eiropas valstu valdību fiskālo stabilitāti. Turklāt tā ievērojami mazināja kredītu plūsmu uz reālo ekonomiku.

2.2. Komisijas ziņojumam ir trīs daļas: konkurences politika pašreizējās ekonomikas apstākļos, konkurences politika plašākā kontekstā un dialogs par konkurenci ar citām iestādēm. Tajā tuvāk aplūkotas finanšu pakalpojumu, pārtikas un aviācijas nozares. Jaunās struktūras mērķis ir labāk izklāstīt gan to, kā Komisija īsteno konkurences politiku, gan to, kā šī politika veicina Eiropas ekonomiku un ES iedzīvotāju labklājības palielināšanos.

2.3. Komisijas ziņojuma jaunā struktūra, kas atbilst Komitejas ieteikumiem iepriekšējos atzinumos, ir sevi attaisnojusi. Ziņojumā izklāstīts svarīgākais, un galvenā uzmanība pievērsta nozīmīgākajiem jautājumiem un attīstības tendencēm. Tajā sniegts ļoti labs pārskats par konkurences politikas pamatelementiem un ietverti daudzi aprakstoši piemēri. Tajā varētu iekļaut vairāk kvantitatīvu datu, lai būtu iespējams labāk novērtēt dažādu pasākumu un jautājumu relatīvo nozīmi. Lietderīgi ir tas, ka daudz ziņojumu papildinošas informācijas var iegūt no Komisijas Konkurences ĢD tīmekļa vietnes.

2.4. Paziņojumā sniegta informācija, kā Komisija 2011. gadā izmantojusi konkurences politiku finanšu un parāda krīzes risināšanai un kā konkurences politika kopumā un gada laikā tās īstenošanai veiktie pasākumi palīdzējuši virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” plašākiem politikas mērķiem.

3. Konkurences politika pašreizējās ekonomikas apstākļos

3.1. Vispārīgas piezīmes

3.1.1. Patlaban var izskanēt aicinājumi izveidot protekcionistiskas aizsardzības līnijas. Tas ir saprotams, ņemot vērā bieži pieļauto netaisnību, ko konstatējusi sabiedrība, un it sevišķi tāpēc, ka Eiropa joprojām šajā jomā nerīkojas tā, kā to dara daži tās starptautiskie partneri. Lai gan vēsture liecina, ka ekonomikas krīzes gadījumā nedrīkst samazināt konkurences noteikumu īstenošanu un aizstāvēšanu, tomēr vientiesīga un vienpusēja Eiropas attieksme —ievērot principus, kurus citi šajā svarīgajā jomā neievēro, — pavājinātu konkurences sistēmu un vēl vairāk grautu izaugsmes izredzes vidējā un ilgākā termiņā.

3.1.2. Konkurences politikai var būt nozīmīga loma sekmīgā stratēģijā izejai no krīzes un pēc krīzes veidojot vidi, kurā tiek novērsti iespējami konkurences kropļojumi.

3.1.3. Finanšu krīze ļoti negatīvi ietekmēja reālo ekonomiku, jo, samazinoties aizdevumiem mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, veidojās ķēdes reakcija, kas skāra ieguldījumus un nodarbinātību. Tā vietā, lai veiktu papildieguldījumus ekonomikas darbības atsākšanai, vairākām dalībvalstīm vajadzēja ieviest taupības pasākumus un samazināt valsts izdevumus. Šī krīze skāra un joprojām skar visus iedzīvotājus, patērētājus un darba ņēmējus, kā arī uzņēmumus un to darbības apstākļus. Laba, efektīva un līdzsvarota konkurences politika būtiski ietekmē visu grupu labklājību.

3.2. Īpašas piezīmes

3.2.1. No krīzes sākuma līdz 2011. gada 31. decembrim Eiropas banku glābšanai un pārstrukturēšanai izmantots valsts atbalsts 1,6 triljonu EUR apmērā. Komisija pieņēmusi 39 lēmumus par pārstrukturēšanu, un saistībā ar šiem lēmumiem tā uzrauga, vai pārstrukturēšanas plāni tiek efektīvi īstenoti. Neskatoties uz ļoti nozīmīgajiem atbalsta centieniem, krīze pakāpeniski padziļinājusies.

3.2.2. No visu ekonomikas un sociālās jomas pārstāvju viedokļa svarīgi ir nodrošināt, ka tirgi turpina darboties situācijā, kad valstis un to banku sistēmas (t. i., bankas) saņem milzīga apmēra atbalstu. Tas, lai bankām piešķirtais atbalsts tiktu pienācīgi pārraudzīts, ir arī sabiedrības interesēs.

3.2.3. Vienotās *euro* maksājumu telpas (SEPA) sekmīga darbība ir cieši saistīta ar banku sistēmas attīstības līmeni, un dažādās valstīs tas ir ļoti atšķirīgs. Daudzās valstīs vēl neatrisināts uzdevums ir izveidot maksājumu sistēmas tā, lai varētu izmantot SEPA sniegtos ieguvumus. Lai to varētu paveikt, banku nozarei jābūt orientētai uz klientu un jāgrib palīdzēt sagatavošanas darbā, it sevišķi mazākiem uzņēmumiem. Daudzās valstīs, piemēram, Somijā, SEPA ieviešana notika gandrīz bez aizķeršanās. Viena daudz apspriesta problēma bija tā, ka daudzkrāšņās banku darbības izmaksas, jo tika pārtraukta to karšu darbība, kas darbojās tikai kā bankas kartes.

3.2.4. Viens no Komisijas uzsvētajiem tematiem ir e-maksājumu standartizācija. No elektronisko maksājumu pakalpojumiem iespējams gūt lielus apjomradītus ietaupījumus, tas nozīmē, ka būtiska šīs nozares iezīme ir tirgus koncentrācija. No efektīvas norēķinu sistēmas ieguvumi, protams, ir visai ekonomikai, un tāpēc ir svarīgi, lai Komisija uzmanīgi sekotu līdzi elektronisko maksājumu pakalpojumiem kā ekonomikas nozarei. Pamatprincipam vajadzētu būt godīgu konkurences nosacījumu nodrošināšanai. Jāatzīmē, ka gan maksājumu veikšanas, gan kredītkaršu un maksājumu karšu tirgū dominē tikai daži operatori.

3.2.5. Finanšu tirgi nodrošina efektīvākus pakalpojumus, ja tie ir pārredzami, atvērti, tajos valda konkurence un to regulējums ļauj tiem pildīt savu funkciju, proti, finansēt reālo ekonomiku. Tieši šādu mērķi Komisija tiecas panākt, veicot pretmonopola izmeklēšanas procedūras ārpusbiržas atvasināto instrumentu tirgū un maksājumu pakalpojumu nozarē un izplatot tirgū tirdzniecības datus un finanšu informāciju. Ziņojumā varētu iekļaut dažu skaitļus, kas raksturo ārpusbiržas atvasināto instrumentu jautājuma apmēru. Ir pamats atvasināto instrumentu tirgu regulēt un pārraudzīt stingrāk.

3.2.6. Turklāt līdz ar stingrāku banku noteikumu ieviešanu (patlaban un tuvā nākotnē) nedrīkstētu samazināties banku aizdevumi, kas ierobežotu uzņēmumu ieguldījumus un apgrūtinātu piekļuvi darbības kapitālam.

3.2.7. EESK rosina Komisiju turpināt konkurences situācijas uzraudzību kredītreitingu aģentūru tirgū, ņemot vērā to “modus operandi” un iespējamās interešu konfliktus ar klientiem, kas varētu izraisīt konkurences traucējumus.

4. Konkurences politika plašākā kontekstā

4.1. Vispārīgas piezīmes

4.1.1. Lielākā daļa pasākumu, ko Komisija veikusi konkurences politikas jomā, bija vērsta uz finanšu tirgu krīzes radītajām sekām. Konkurences īstenošana un atbalstīšana palīdz sasniegt arī citus, plašākus mērķus, piemēram, veicina patērētāju labklājību un atbalsta izaugsmi, nodarbinātību un konkurētspēju Eiropas Savienībā, kā tas noteikts “Eiropa 2020” — Eiropas gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijā.

4.1.2. Piemērojot apvienošanās politiku un līdzsvarojot apvienošanās radītos ekonomikas labumus ar citiem parametriem, piemēram, cenu, izvēli, kvalitāti vai inovācijām, Komisija vēlas palielināt patērētāju labklājību un uzņēmēju iespēju vienlīdzību. Šī pieeja ir bijusi diezgan efektīva telekomunikāciju nozarē, un tā būtu jāizmanto pēc iespējas lielākā skaitā nozaru. Tomēr jāatmet ilūzijas un jāatzīst, ka pēdējās desmitgadēs ir radušies arvien lielāki konglomerāti, kas attiecīgajās nozarēs liedz vietu maziem un vidējiem uzņēmumiem, tādējādi būtiski ierobežojot jaunu dalībnieku iespējas sākt darbību, un tas, protams, mazina dinamiku, kavē inovāciju un jo īpaši ierobežo radošumu, kas dažādos līmeņos var sniegt labumu visai sabiedrībai.

4.1.3. Komiteja uzsver, ka konkurences politika ir cieši saistīta ar citām politikas jomām un jo sevišķi pasākumiem labāka regulējuma, rūpniecības politikas un MVU politikas jomā. Tiesību akti, kuros ņemtas vērā mazo uzņēmumu vajadzības un darbības nosacījumi, ir garantija netraucētai tirgu darbībai.

4.1.4. Pozitīvs solis ir Komisijas šogad publicētais dokuments “Operational guidance for assessing impacts on sectoral competitiveness within the Commission impact assessment system”. Šis instrumentu kopums ir atzinīgi vērtējams, jo īpaši no konkurences politikas viedokļa.

4.1.5. EESK atzīmē, ka ir ļoti svarīgi, lai Komisijai aktīvi sadarboties ar citu valstu konkurences pārraudzības iestādēm. Tas ir konkurences politikas efektīvas īstenošanas pamatnosacījums un arī nodrošina konkurences nosacījumu pēc iespējas lielāku vienveidīgumu pasaules mērogā.

4.1.6. EESK aicina Komisiju, lai tā turpinātu uzlabot noteikumus attiecībā uz kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu sociālo vajadzību apmierināšanai, kā tas pašlaik notiek tādās jomās kā veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe, bērnu aprūpe, piekļuve darba tirgum vai atkārtota iekļaušana tajā, sociālie mājokļi, nelabvēlīgā stāvoklī esošu grupu aprūpe un sociālā integrācija.

4.1.7. EESK aicina konkurences politikā paredzēt koordināciju ar citiem ģenerāldirektorātiem, kuru darbība būtiski ietekmē konkurences stāvokli visā Eiropas Savienībā. Tas palīdzēs reāli modernizēt PTO. Ir vajadzīgi mehānismi, kuri darbotos kā atsvars atšķirīgajām situācijām un nodrošinātu atbilstību sociālajiem, vides, produktu drošības u. c. standartiem un kuri ietvertu pasākumus efektīvai (ne tikai teorētiskai) lielo izplatīšanas ķēžu dominējošā stāvokļa apkarošanai, jo tās pakāpeniski iznīcina savus mazākos konkurentus un piegādātājus. Jāizveido uzraudzības procedūras sarunām, kas bieži ir vienpusēja noteikumu diktēšana, kā arī dominējošā stāvokļa novēršanas mehānismi (paredzot sodu par to) visās jomās, turklāt ir jāievieš arī mehānismi konkurences kropļojumu izlīdzināšanai starp tiem uzņēmumiem, kas atrodas vietās ar lielu patērētāju skaitu, un tiem, kas atrodas nomaļās vietās — attiecībā uz šiem uzņēmumiem ir jāņem vērā to papildu izmaksas.

4.2. Īpašas piezīmes

4.2.1. EESK cer, ka tiks ieviests vienotais Eiropas Savienības patenti, un ir pārliecināta, ka Komisijas iniciatīvas būtiski samazinās darījumu izmaksas, it sevišķi patentiem⁽¹⁾. ES patents aizvietotu pašreizējo sistēmu, saskaņā ar kuru patenti jāiesniedz katrā ES valstī atsevišķi. Pēc Komisijas aplēsēm izdevumi par patentu ātri vien var sasniegt EUR 32 000, savukārt ASV patents maksā tikai EUR 1 850.

4.2.2. EESK uzskata, ka Eiropā standartizācijas process būtu jāpaātrina, jāvienkāršo, jāmodernizē un jāpadara iekļaujošāks⁽²⁾. Būs nepieciešams regulārāk izvērtēt, vai Eiropas standartizācijas sistēma spēj pietiekami pielāgoties strauji mainīgajai videi un sniegt ieguldījumu Eiropas stratēģisko iekšējo un ārējo mērķu īstenošanā, it sevišķi rūpniecības politikas, inovācijas un tehnoloģijas attīstības jomā.

4.2.3. Pārtika ir viena no izdevumu kategorijām, kas ik dienas patērētājus skar ļoti tieši, un tāpēc ir ļoti svarīgi, lai pārtikas nozarē būtu īsta konkurence. Taču jāatceras, ka pārtikas cenas var ietekmēt daudzi faktori, no kuriem lielākā daļa neietilpst konkurences politikā; šajā ziņā vissvarīgākais faktors ir izejvielu cenu paaugstināšanās.

4.2.4. Jāatzīmē arī nevienlīdzīgās sarunu vešanas pozīcijas visā pārtikas piegādes ķēdē, turklāt primārie ražotāji un mazie uzņēmēji ir visvājākajā pozīcijā. Tāpēc EESK ar interesi gaida, kādi būs 2010. gadā izveidotā Augsta līmeņa foruma pārtikas apgādes ķēdes darbības uzlabošanai darba rezultāti.

4.2.4.1. Vienotajam tirgum nāktu par labu, ja attiecībā uz konkurences tiesību īstenošanu un konkrētā tirgus definēšanu ES līmenī ieviestu labāk saskaņotu pieeju.

4.2.5. Eiropas ražotājiem ir pienākums ievērot ļoti stingru specifikāciju, taču uz pārējiem konkurentiem, kas atrodas citos kontinentos, bet kuriem ir brīva piekļuve preču pārdošanai ES tirgū, attiecas mazāk stingrs tiesiskais regulējums. Rezultātā lielākoties rodas konkurences kropļojumi, jo ražošanas izmaksas trešās valstīs ir zemākas. Tas attiecas arī uz Eiropas energoietilpīgajām nozarēm, kurās ir jāievēro stingri vides noteikumi un energoefektivitātes mērķi, kuru īstenošanai vajadzīgi apjomīgi ieguldījumi, savukārt to konkurentiem, kas arī darbojas tajā pašā globālajā tirgū, nav jāuzņemas tāds pats izmaksu slogs. Tāpēc jāmodernizē valsts atbalsta noteikumi, lai globālā mērogā nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, un šī reforma jāsaista ar pasākumiem, ko Komisija īsteno ar tirdzniecības politikas instrumentu palīdzību⁽³⁾.

4.2.6. Konkurētspējīgos tirgos ir vislielākās izredzes, ka veidosies uzņēmumi, kam ir viss nepieciešamais veiksmīgai darbībai ilgtermiņā. Spēcīga konkurences politika ir būtisks elements konsekventā un integrētā politikā, kuras uzdevums ir veicināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju. Viens no globālās konkurences izaicinājumiem ir tas, ka jāsaņem ar valstīm, kurās tiesiskais regulējums ir ievērojami mazāk stingrs un atšķiras izmaksas, darba apstākļi un sociālā nodrošinājuma tiesiskās normas. Atzinumā CESE 1176/2011⁽⁴⁾ EESK atzīmēja, ka daži valsts atbalsta veidi kuģubūvei ir pamatoti un ka regulējumā būtu jāiestrādā, piemēram, videi labvēlīgas tehnoloģijas. EESK uzskata, ka pašreizējā valsts atbalsta iniciatīva ir svarīgs solis virzībā uz jaunu rūpniecības politikas dinamiku, kas būtu piemērota stratēģijai "Eiropa 2020". Saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu, kas ir viens no minētās stratēģijas pieciem galvenajiem mērķiem, EESK atbalsta Eiropas Komisijas

⁽¹⁾ OV C 68, 6.3.2012., 28. lpp.

⁽²⁾ OV C 68, 6.3.2012., 35. lpp.

⁽³⁾ "ES valsts atbalsta modernizācija", OV C 11, 15.1.2013, 49. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 318, 29.10.2011., 62. lpp.

pieņemtās pamatnostādnes par valsts atbalstu energoietilpīgām rūpniecības nozarēm, piemēram, tērauda, alumīnija, ķīmisku produktu un papīra ražotājiem⁽⁵⁾. Minētā valsts atbalsta mērķis ir novērst oglekļa emisiju pārvirzi, un tas paredzēts, pirmkārt, lai kompensētu elektroenerģijas cenu kāpumu, ko varētu izraisīt 2013. gadā plānotās izmaiņas Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas noteikumos, un, otrkārt, lai veicinātu ieguldījumus augstas efektivitātes spēkstacijās.

4.2.7. Grāmatu publicēšanas nozarē notiek modernizācijas process, it īpaši digitalizācijas dēļ. Šī nozare ir ļoti svarīga ne tikai Eiropas kultūras uzplaukumam, bet arī inovācijai. Patlaban tā pāriet uz digitāliem plašsaziņas līdzekļiem, un šim procesam ir būtiskas sekas. Pieņemamo elektronisko grāmatu klāsts palielinās, un tāpēc ir pareizi, ka Komisija vēršas pret mēģinājumiem ierobežot konkurenci un attīstību.

4.2.8. Pieaug pieprasījums energoapgādi nodrošināt no ilgtspējīgiem avotiem. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumus modernizēt un attīstīt Eiropas enerģētikas infrastruktūru, kas ir drošas, stabilas un ilgtspējīgas Eiropas Savienības energoapgādes priekšnoteikums.

4.2.9. Nākotnē enerģija biežāk nekā patlaban būs jātransportē lielos attālumos un lielākos apjomos. Tikai tad, ja būs izveidota Eiropas energoinfrastruktūra, visas ES dalībvalstis varēs izmantot valstīs esošo vietējo energoavotu nodrošinātos ieguvumus. Tas attiecas uz atjaunojamu energoresursu avotiem, piemēram, hidroelektroenerģiju, vēja un saules enerģiju. Minētā infrastruktūra arī optimizētu tādu fosilo enerģijas avotu izmantošanu kā nafta, gāze un ogles⁽⁶⁾.

4.2.10. EESK aicina visā aviācijas nozarē ieviest standartizētu ES tiesisko regulējumu, kas nodrošina, ka netiek nekontrolēti piešķirtas subsīdijas un ka visiem tirgus dalībniekiem ir vienlīdzīgi konkurences apstākļi, tostarp vietējā līmenī⁽⁷⁾. EESK iesaka paredzēt, ka valsts atbalstu lidostu infrastruktūrai un valsts

atbalstu darbības uzsākšanai aviosabiedrībām drīkst piešķirt vienīgi stingri noteiktos gadījumos un to ilgumam un apmēram jābūt ierobežotam. Komiteja arī mudina izstrādāt reģionālo lidostu attīstības ilgtermiņa politiku un uzskata, ka aviācijas pamatnostādnes iespējams sekmīgi īstenot vienīgi tad, ja ir panākta vienošanās par skaidrām politikas prioritātēm attiecībā uz reģionālajām lidostām. Reģionālo lidostu uzturēšana ir nozīmīgs uzņēmējdarbības politikas jautājums. Komiteja arī vērš uzmanību uz atzinumu par "labāku lidostu" tiesību aktu kopumu, kurā runa ir par lidostu laika nišu piešķiršanu un lidlauku pakalpojumiem ES lidostās.

4.2.11. EESK ir daudzkārt vēršusi uzmanību uz vajadzību ticamā veidā uzlabot patērētāju tiesības šajā jautājumā. Tāpēc Komiteja pauž sarūgtinājumu, ka priekšlikums tiesību aktam par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar EK konkurences noteikumu pārkāpšanu netika pieņemts 2011. gadā un ka visticamāk to nepieņems arī līdz 2012. gada beigām.

4.2.12. EESK atzinīgi vērtē institucionālās sistēmas nostiprināšanu konkurences tiesību īstenošanai, ar kuras starpniecību tāda administratīva struktūra kā Komisija pieņem lēmumus, kas ir pilnībā pakļauti tiesas iestāžu kontrolei, nodrošinot pamattiesību atbilstošu aizsardzību personām, kuras skar šie lēmumi.

5. Dialogs par konkurenci ar citām iestādēm

5.1. Komisija ir pilnībā atbildīga par ES konkurences tiesību aktu īstenošanu, un šo procesu kontrolē Eiropas tiesas, savukārt konkurences komisārs un viņa pakļautībā esošie dienesti piedalās pastāvīgā strukturētā dialogā par konkurences jautājumiem ar Eiropas Parlamentu. Komisija arī informē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par nozīmīgākajām politikas iniciatīvām un piedalās izpētes grupu un specializēto nodaļu sanāksmēs. EESK atzinīgi vērtē to, ka ziņojumā skaidri pieminēta sadarbība ar Komiteju.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums "Pamatnostādnes par atsevišķiem valsts atbalsta pasākumiem saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu pēc 2012. gada" (2012/C 158/04), OV C 158, 5.6.2012., 4. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 143, 22.5.2012., 125. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 299, 4.10.2012., 49. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija par svarīgām pamattehnoloģijām – tilts uz izaugsmi un nodarbinātību””

COM(2012) 341 final

(2013/C 44/15)

Ziņotājs: **Peter MORGAN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 26. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija par svarīgām pamattehnoloģijām – tilts uz izaugsmi un nodarbinātību””

COM(2012) 341 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 102 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šis ir Komisijas otrais paziņojums par svarīgām pamattehnoloģijām (KET). EESK 2010. gada septembrī ir izstrādājusi atzinumu ⁽¹⁾ par Komisijas iepriekšējo paziņojumu ⁽²⁾. Tajā EESK atzinīgi novērtēja KET pievērsto uzmanību, tomēr pauda nopietnas bažas par priekšlikumu efektivitāti ES augsto tehnoloģiju ražošanā apzināto trūkumu dēļ.

1.2. Minētā atzinuma 1.10. punktā ir ietverti EESK ieteikumi:

- atzīt iekšējā tirgus neveiksmes uzņēmējdarbības veicināšanā un izstrādāt rūpniecības stratēģiju, lai risinātu augsto tehnoloģiju uzņēmumu būtisko deficītu Eiropā;
- atjaunot ražošanu Eiropā un palielināt jaunizveidoto uzņēmumu skaitu;
- atvieglot uzņēmumiem finansējuma pieejamību inovatīvu tehnoloģiju ieviešanai;
- radīt finansiālus stimulus, lai ES kļūtu par izdevīgu vietu ar KET saistītai inovācijai un uzņēmējdarbībai;
- rosināt radikālu reformu skolās un augstskolās, lai nodrošinātu nepieciešamās prasmes;
- veicināt uz augstskolām un pētniecības centriem balstītu klasteru veidošanu, iesaistot novatoriskus augsto tehnoloģiju uzņēmumus;

— atzīt, ka pasaule ir mainījusies, un īstenot “agresīvāku” starptautiskās tirdzniecības politiku;

— nodrošināt, lai minētā iniciatīva būtu visaptveroša, iekļaujot visas ar to saistītās iniciatīvas, kuras īsteno visi ĢD.

EESK vēlreiz atkārtos minētos un ieteikumus.

1.3. Komisija savā jaunākajā paziņojumā ierosina ES centienus izpēti un izstrādi jomā pārveidot par stratēģiju, kas balstīta uz trim pilāriem, atbalstot ne tikai pētniecību un izstrādi, bet arī izmēģinājuma līnijas prototipu un uzlabotu ražošanas sistēmu izstrādi, lai tehnoloģijas pārvērstu produktos. Attiecībā uz minēto EESK ir divi ieteikumi. Pirmais ieteikums ir šāds: pastiprinātai uzmanībai attiecībā uz abiem jaunajiem stratēģijas pilāriem nevajadzētu novērst uzmanību no pētniecības un izstrādes vai mazināt to apjomu, tā kā pētniecība un jo īpaši fundamentālie pētījumi ir nepieciešamā augsne turpmākajām jaunajām KET. Otrais ieteikums: šāda sistēma, kas paļaujas uz jauno tehnoloģiju piedāvājumu tirgū, būtu jāpapildina ar atzītu ražotāju sekmētu tirgus pieprasījumu. Tādēļ EESK vēlētos lielāku uzsvaru uz ES ražošanas uzņēmumu jaudas palielināšanu.

1.4. EESK kopumā atbalsta turpmākajā 3. iedaļā izklāstīto rīcības plānu. Tomēr, ņemot vērā dalībvalstu atšķirības, Komiteja iesaka rīcības plānu veidot atbilstoši katra reģiona prasmēm un spējām.

1.5. Spēcīgāks impulss vajadzīgs rīcības plāna dažiem aspektiem, īpaši valsts atbalsta modernizācijai, riska kapitālam, vispārējām sarunām par intelektuālā īpašuma tiesībām, tirdzniecības sarunām augsto tehnoloģiju nozarēs un uzlabojumiem izglītībā un apmācībā visos līmeņos, īpašu uzmanību pievēršot inženieriem un zinātniekiem.

⁽¹⁾ OV C 48, 15.2.2011., 112. lpp.

⁽²⁾ COM(2009) 512 final.

1.6. Lai gan rīcības plānā ir izklāstīta KET projekta pārvaldība, attiecīgie noteikumi nav pietiekami skaidri un programmai var trūkt dinamikas.

2. Ievads

2.1. Komisija iesaistīja “augsta līmeņa grupu” (HLG), lai izpētītu atbildes uz savu pirmo paziņojumu un izstrādātu ziņojumu⁽³⁾, kas tika publicēts 2011. gada jūnijā. Komisijas otrajā paziņojumā ir izklāstīta “Eiropas stratēģija par KET”.

2.2. HLG savā ziņojumā ir apkopojusi galvenās problēmas, ar kurām Eiropa saskaras saistībā ar ideju komercializāciju precēs, šķērsojot starptautiski atzīto “nāves ieleju”. Lai šķērsotu minēto “ieleju”, tā ierosina stratēģiju, kas balstās uz trim pilāriem:

- tehnoloģiskās pētniecības pilārs, kas ir balstīts uz tehnoloģiskajām iekārtām ar pētniecības tehnoloģiju organizācijas atbalstu;
- produktu izstrādes pilārs ir balstīts uz izmēģinājuma iekārtām un demonstrējumu projektiem, ko atbalsta rūpniecības konsorcijs;
- konkurētspējīgas ražošanas pilārs ir balstīts uz pasaules mērogā konkurētspējīgām ražošanas iekārtām, ko atbalsta piesaistītie uzņēmumi.

2.3. Priekšlikums paredz attīstīt uzlabotu ražošanas tehnoloģiju rūpniecību, tādējādi radot eksporta ieņēmumu avotus, un atbalstīt tos pakārtotās ražošanas iekārtu ražotājus, kuri spēj ražot Eiropā modernākās ražošanas tehnoloģijas (iekārtas, programmatūras, pakalpojumus, u.c.), kā arī attīstīt un pilnveidot ražošanas sistēmas (tehnoloģijas un procesus), lai Eiropā izveidotu efektīvas, modernas un uz augstajām tehnoloģijām balstītas ražošanas iekārtas.

2.4. Sniegtie 11 ieteikumi ir šādi:

- padarīt KET par tehnoloģisku prioritāti Eiropai;
- ES būtu jāpiemēro TRL skala pētniecības un izstrādes definīcijai;
- pilnībā izmantot attiecīgo pētniecības un izstrādes definīciju darbības jomu;
- pārkārtot ES pētniecības un izstrādes programmas;
- īstenot stratēģisku pieeju KET programmām;

— ieviest atbilstošu noteikumu kopumu KET programmu īstenošanai;

— izmantot kombinētus finansēšanas mehānismus;

— valsts atbalsta noteikumi KET jomā;

— globāli konkurētspējīga IP politika Eiropā;

— veidot, stiprināt un saglabāt prasmes KET jomā;

— Eiropas KET novērošanas centrs un konsultatīva struktūra.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1. “Pamatojoties uz pašreizējiem pētījumiem, tirgus tendenci ekonomisko analīzi un to devumu sabiedrisko uzdevumu risināšanā, par ES KET tika noteiktas šādas tehnoloģijas: mikroelektronika un nanoelektronika, nanotehnoloģija, fotonika, uzlabotie materiāli, rūpnieciskā biotehnoloģija un uzlabotas ražošanas tehnoloģijas.”

3.2. Paziņojumā sniegtajā situācijas analīzē ir norādīts:

— ES ir pasaules līdere KET izstrādes jomā;

— ES neizmanto pilnībā savu zināšanu bāzi;

— ES būtiskākais trūkums ir nespēja zināšanu bāzi pārvērst precēs un pakalpojumos;

— Ar KET saistītās ražošanas izlaidis samazinājums kaitē ES divu iemeslu dēļ: īstermiņa iespējas izaugsmei un nodarbinātībai ir palaistas garām, savukārt ilgtermiņa tehnoloģiskās spējas ir samazinātas.

3.3. Paziņojumā ir norādīti šādi neveiksmju iemesli:

— nav kopīgas definīcijas un izpratnes par KET;

— nepietiekami politiskie risinājumi, kuru mērķis bija izmantot KET sinerģisko ietekmi un paātrināt to ieviešanu tirgū;

— trūkst produktu demonstrējumi un koncepta pierādīšanas projekti;

— nespēja efektīvi izmantot un koordinēt publiskos resursus;

— atbilstošu riska kapitāla avotu nepietiekama pieejamība;

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf

— ES iekšējā tirgus sadrumstalotība un regulējuma atšķirības dažādos reģionos un dalībvalstīs;

— pietiekami kvalificēta darbaspēka un uzņēmēju trūkums.

3.4. Šajā paziņojumā ietvertās stratēģijas mērķi:

— koncentrēt ES politiku nākamajā daudzgadu finanšu shēmā uz pētniecību un inovāciju un kohēzijas politiku un, piešķirot EIB kredītus, dot priekšroku KET izstrādei;

— nodrošināt ES un valstu pasākumu koordināciju, lai panāktu minēto pasākumu sinerģiju un papildināmību un vajadzības gadījumā apvienotu resursus;

— izveidot ārēju KET jautājumu grupu, kas sniegs ieteikumus Komisijai par KET politikas jautājumiem;

— mobilizēt esošos tirdzniecības instrumentus, lai nodrošinātu godīgu konkurenci un līdzvērtīgus starptautiskās konkurences apstākļus.

3.5. Komisijas rīcības plāna kopsavilkums ir šāds.

3.5.1. ES instrumentu pielāgošana

— “Apvārsnis 2020”

— 6,7 miljardu EUR piešķiršana

— koncentrēšanās uz izmēģinājuma iekārtām/demonstrējumu projektiem

— transversālie projekti

— atlases kritēriji

— Eiropas Reģionālās attīstības fonds

— lietpratīga specializācija

— uz kopām vērstās darbības

— Valsts atbalsta noteikumu modernizēšana

— Vienošanās ar Eiropas Investīciju banku

— Nepieciešamo daudzdisciplīnu prasmju veicināšana

3.5.2. Koordinācija

— Sinerģijas ar valstu rūpniecības inovācijas politikām

— Rūpniecības nozares ieinteresēto personu saprašanās memorands

3.5.3. Pārvaldība

— KET koordinācijas grupa programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros

— Ārējo KET jautājumu grupa

3.5.4. Prasmes — Komisija:

— saskaņā ar pamatprogrammu „Apvārsnis 2020” turpinās un pastiprinās pasākumus, lai ieinteresētu jauniešus par KET;

— mudinās ETI veidot ZIK, balstoties ražošanu ar pievienoto vērtību, kas varētu integrēt uzņēmējdarbību, pētniecību un augstāko izglītību šajā jomā;

— līdz 2012. gada beigām publicēs paziņojumu, kurā pievērsīsies mainīgajiem un strauji pieaugošajiem uzdevumiem, lai nodrošinātu prasmju piedāvājumu ES;

— attīstīs tādas partnerības starp izglītības un uzņēmējdarbības struktūrām kā, piemēram, zināšanu alianses augstākajā izglītībā; kā arī

— analizēs iespējas palielināt kvalificēta darbaspēka pieejamību KET jomās — arī ar talantīgiem speciālistiem no valstīm ārpus ES.

3.5.5. Tirdzniecība

— Komisija centīsies nodrošināt labvēlīgu tirdzniecības vidi un līdzvērtīgus konkurences apstākļus visā pasaulē. Tas ietver tirgus piekļuves atvieglošanu un ieguldījumu iespēju nodrošināšanu, izvairīšanos no tirgus kropļojumiem starptautiskā līmenī, intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības uzlabošanu, savstarpīguma principa izmantošanu jo īpaši publiskajā iepirkumā, subsīdiu izmantošanas mazināšanu, tarifu un beztarifu šķēršļu mazināšanu pasaules līmenī un atbilstības pārbaudīšanu piemērojamajiem ES un PTO noteikumiem.

4. Eiropas augsto tehnoloģiju ražošanas uzņēmumi

4.1. KET stratēģija ir izstrādāta, lai veicinātu tādu augsto tehnoloģiju produktu ražošanu ES, kam ir ļoti liela nozīme Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvē, kā arī Eiropas uzņēmumiem laika posmā līdz 2020. gadam un pēc tam. Lai gan uz Eiropas pētniecību un izstrādi ir attiecināms pasaules klases līmenis, augsto tehnoloģiju produktu ražošana Eiropā šobrīd nav pietiekami konkurētspējīga globālajos tirgos. Problēma nav Eiropas augsto tehnoloģiju ražošanas jaudas un spējas trūkums; problēma ir pētniecības un izstrādes rezultātu nenodošana ražošanai. Komisijas stratēģija būtībā ir paredzēta, lai veicinātu tehnoloģiju ieviešanu ražošanā. EESK uzskata, ka tehnoloģiju sekmīgai tālāknodošanai ir vajadzīgi ražotāji, kas spēj ieviest attiecīgās tehnoloģijas, taču Eiropā nav pietiekami daudz uzņēmumu, kuri spētu konkurēt pasaules augsto tehnoloģiju ražošanas nozarēs.

4.2. Turpmākās divas tabulas ir ņemtas no 2012. gada "Financial Times" izdevuma, kurā analizēti 500 vadošie pasaules uzņēmumi un 500 vadošie uzņēmumi katrā lielākajā reģionā. Analizētas ir tikai augsto tehnoloģiju ražošanas nozares.

4.3. Uzskaitītie uzņēmumi neatklāj situāciju pilnībā, tomēr EESK ir gandarīta, ka uzskaitītie uzņēmumi ir pasaules reģionu relatīvā ražošanas potenciāla precīzs rādītājs.

Pasaules 500 vadošo uzņēmumu tabulā ir norādīts uzņēmumu skaits katrā augsto tehnoloģiju ražošanas nozarē. Jaunietekmes tirgos cita starpā ir iekļautas arī četras BRIC valstis. Pasaules līmenī Eiropa ir vadošā tikai rūpnieciskajā mašīnbūvē, bet pilnīgāks ieskats gūstams no reģionālās tabulas.

FT Global 500						
Nozare	Uzņēmumu skaits					
	Pasaulē	ASV	Japānā	Jaunietekmes tirgos	Eiropā	
Farmācijas nozare un biotehnoloģija	22	11	2	0	6	Novartis (*), Roche (*), GSK, Sanofi- Aventis, AstraZeneca, Novo Nordisk Shire
Tehnoloģiju datortehnika	16	10	1	2	3	ASML, Ericsson, Nokia
Programmatūra un datorpakalpojumi	13	7	1	4	1	SAP
Autobūve un komplektējošo daļu ražošana	17	3	5	5	4	Daimler, VW, BMW, Continental
Ķīmiskā rūpniecība	18	7	1	4	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta (*), Linde
Veselības aprūpes iekārtas	13	10	0	0	3	Fresenius, Synthes (*), Essilor
Vispārējā rūpniecība	12	5	1	5	1	Siemens
Rūpnieciskā mašīnbūve	13	4	3	1	5	ABB (*), Volvo, Atlas Copco, MAN, Sandvik
Aeronautika un aizsardzības rūpniecība	7	5	0	0	2	Rolls Royce, EADS
Naftas rūpniecības iekārtas un pakalpojumi	11	7	0	0	2	Sarpem, Transocean (*)
Preces atpūtai un izklaidei	4	0	3	0	1	Philips Electrical
Elektronika un elektropreces	4	1	1	1	1	Schneider Electric

(*) Ar zvaigznīti (*) ir atzīmēti Šveices uzņēmumi.

4.4. Reģionālajā tabulā uzņēmumu skaits ir norādīts kopā ar to kopējo tirgus kapitalizāciju. Tas sniedz ieskatu par katra reģiona dziļāko potenciālu, bet tirgus kapitāla apjoms raksturo katras reģionālās nozares lielumu un relatīvos sasniegumus.

4.5. Eiropai ir pasaulē vadošā loma ķīmiskajā rūpniecībā un rūpnieciskajā mašīnbūvē. Tai ir spēcīgas pozīcijas farmācijas nozarē un biotehnoloģijā, kā arī autobūves nozarē. ASV dominē veselības aprūpes iekārtu ražošanā, kā arī tehnoloģiju datortehnikā un programmatūrā, turpretī Japāna un Jaunietekmes tirgi pārspēj Eiropu datortehnikā.

4.6. No šīs analīzes kļūst skaidrs, ka ar KET programmas stratēģiju vajadzētu pastiprināt nozares, kurās Eiropa atpaliek, un izmantot nozares, kurās Eiropa ir relatīvi spēcīga. Īpaša uzmanība būtu veltāma medicīnas tehnoloģijai un veselības aprūpes iekārtu ražošanai.

FT Regional 500 — tehnoloģiju nozares								
Nozare	Uzņēmumu skaits (#) un tirgus vērtība (miljardos \$)							
	ASV		Japāna		Jaunietekmes tirgi		Eiropa	
	#	\$	#	\$	#	\$	#	\$
Farmācija un biotehnoloģija	21	948	27	176	8	48	15	708
Tehnoloģiju datortehnika	33	1,391	18	146	9	146	7	111
Programmatūra un datorpakalpojumi	25	1,083	12	58	5	109	7	126
Autobūve un komplektējošo daļu ražošana	9	161	38	446	10	115	13	290
Ķīmiskā rūpniecība	16	286	32	133	16	262	22	384
Veselības aprūpes iekārtas	29	495	5	20	1	4	10	114
Vispārējā rūpniecība	7	409	8	36	9	87	5	125
Rūpnieciskā mašīnbūve	13	247	34	217	15	143	21	275
Aeronautika un aizsardzības rūpniecība	12	269	0	0	1	5	9	115
Naftas rūpniecības iekārtas un pakalpojumi	16	324	0	0	1	10	2	119
Preces atpūtai un izklaidei	2	25	14	118	0	0	1	20
Elektronika un elektropreces	10	125	27	153	7	77	6	61
Alternatīvā enerģija	0	0	0	0	1	4	0	0

5. EESK viedoklis

5.1. Kopš 1957. gada Eiropas Savienībā ir izveidojušies trīs pasaules mēroga augsto tehnoloģiju uzņēmumi — ASMI, Nokia un SAP. ES pastāvīgi atpaliek. Tas varētu šķist kā kapitālisma un uzņēmējdarbības neveiksme salīdzinājumā ar ASV uzņēmumu panākumiem šajā periodā un turpmākiem Āzijas valstu — Japānas, Taivānas, Korejas un tagad arī Ķīnas — sasniegumiem.

5.2. ASV praktizē brīvā tirgus kapitālismu daudzās jomās, savukārt to militāri rūpnieciskais komplekss sadarbībā ar pasaules vadošajām universitātēm ir izveidojis ļoti auglīgu augsni izgudrojumiem un ideju pārpilnībai, lai to izmantotu dominējošajā uzņēmējdarbības kultūrā un plašos tirgos.

5.3. Āzijas valstis sniedz aktīvu valsts atbalstu un aizsardzību jaunajām nozarēm, kamēr tās veidojas. Tās ir atvērtas un pievilcīgas augsto tehnoloģiju investīciju ieplūšanai. Minētās valstis ir absorbējušas ar ienākošajām investīcijām ieviestās tehnoloģijas un izmanto tās.

5.4. Stāvoklis Eiropā ir ļoti atšķirīgs, un viendabīguma trūkums ir viens no galvenajiem faktoriem. Gandrīz jebkurā aspektā — IKP uz vienu iedzīvotāju, bezdarba līmenis, uzņēmējdarbības infrastruktūra, augstskolu infrastruktūra, izglītības sniegums, kapitāla tirgi, darba tirgus elastība, interneta izplatība u.c. — ir vērojamas visai būtiskas atšķirības starp Pasaules bankas apzinātajiem ES sešiem apakšreģioniem. Tie ir ES-15 Ziemeļu apakšreģions (Britu salas, Ziemeļvalstis), ES-15 Centrālais apakšreģions (sākotnējie seši, atskaitot Itāliju un Austriju), ES-15 Dienvidu apakšreģions (4 Vidusjūras valstis), ES-12 Ziemeļu (Baltijas) apakšreģions, ES-12 Centrālais apakšreģions (PL, CZ, HU, SI, SK), ES-12 Dienvidu apakšreģions (RO un BG).

5.5. Lai izveidotu pasaules līmeņa KET spēju, būtu loģiski pielāgot politikas un programmas katrai no sešām minētajām grupām, ņemot vērā stāvokli attiecībā uz universitātēm un pētniecības iestādēm, darbaspēka zinātniskajām un tehnoloģiskajām prasmēm, ražošanas uzņēmumu spējām, esošajiem tirgiem u.c. Ja tas tiktu veikts, prioritāros pasākumus varētu noteikt atbilstoši reģioniem, avangardā izvirzot vispiemērotākos reģionus. Paziņojumā ierosinātā kohēzijas politika būtu izvērtējama šajā kontekstā.

5.6. Komisija veic ES pārvaldību, izmantojot tiesību aktus un finansiālus maksājumus, ar novērošanas centru un aģentūru atbalstu. Tā var būt efektīva tajās jomās, kurās pilnu atbildību par konkrēto iniciatīvu var uzņemties viens komisārs. Savukārt KET projektā ir iesaistīti vismaz seši komisāri un EESK nesaskata

iespējas panākumiem bez pilnvaru koncentrācijas un tiešākas pārvaldības ieviešanas.

5.7. Tradicionālās pieejas ir lielā mērā jāpārskata. Reģionālā pieeja ir viens šāds piemērs. Gan HLG ziņojumā, gan Komisijas paziņojumā ir atzīts, ka valsts atbalsta mehānismi attiecībā uz KET projektiem ir jāpārskata. Paziņojumā priekšlikumi intelektuālā īpašuma tiesību jomā nav iztirzāti tik lielā mērā kā HLG ziņojumā⁽⁴⁾. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā teikto attiecībā uz tirdzniecību, taču neuzskata, ka esošā tirdzniecības politika pietiekami aizsargā ES intereses. Šī ir vēl viena joma, kas gūtu labumu no jaunas pārvaldības un konsekventas ES interešu aizstāvības.

5.8. EESK atbalsta HLG ierosinājumu pārorientēties no pētniecības un izstrādes atbalsta uz līdzsvarotu triju pīlāru pieeju. Šajā ziņā Septītā pamatprogramma tagad šķiet visai nepilnīga. Tomēr EESK pauž bažas, ka Eiropas Savienībā varētu nebūt pietiekami daudz uzņēmumu ar tādu veikspēju, produkciju un globālo perspektīvu, lai realizētu un komercializētu pētniecības un izstrādes pīlāra veikumu. Viss priekšlikums ir balstīts uz pieņēmumu, ka otrais un trešais pīlāri spēj ieviest KET tirgū. Faktiski KET ievieš galvenokārt tādi augsto tehnoloģiju uzņēmumi kā Apple, BMW, Bayer, Rolls Royce vai Airbus. ES kopīgi ar dalībvalstīm būtu jāizstrādā stratēģija, lai atbalstītu un attīstītu vairāk uzņēmumu ar pasaules līmeņa gala produkciju. Esošie uzņēmumi būtu jāstimulē, lai tie paplašinātu savu produktu klāstu ar jauniem produktiem ar augstu KET intensitāti, kuru mērķis ir pasaules tirgi. Paziņojumā ir vairākkārt norādīts, ka KET var radīt izaugsmi un darba vietas. EESK ir cits viedoklis; Izaugsmi un darba vietas var radīt uzņēmumi, kas izmanto KET. ES ir vajadzīgs lielāks skaits uzņēmumu ar produkciju un tirgiem, kas var izmantot KET.

5.9. Ja KET netiek ieviestas tirgū ar reģistrētu gala produktu uzņēmumu palīdzību, tās ievieš uzņēmēji. Savukārt lielāko daļu uzņēmēju piesaista vai nu riska kapitālisti vai vispārārzīti uzņēmumi. IBM atbalstīja Microsoft un izglāba Intel; Apple atbalstīja ARM holdingus, kas tagad konkurē ar Intel; gan Google, gan Facebook saņēma investīcijas no bagātiem tehnoloģiju nozares investoriem; riska kapitāls toreiz atbalstīja Google, un Microsoft atbalstīja Facebook. Eiropā Ziemeļvalstu uzņēmēji, kas veidoja Skype un Angry Birds, saņēma riska kapitāla atbalstu no Londonas un Kalifornijas.

⁽⁴⁾ HLG iesaka ES pielāgot valsts atbalsta noteikumus, lai veicinātu RDI darbības un liela mēroga investīcijas KET jomā, jo īpaši, ieviešot saskaņošanas klauzulas ar ES valsts atbalsta sistēmu visās jomās, pārskatot pielāgošanas mehānismus lielākām investīcijām, palielinot robežvērtības attiecībā uz paziņošanu, paātrinot procedūras un veicinot projektu izmantošanu visas Eiropas interesēs.

5.10. KET projekts ir mikrokosms lielākam uzdevumam — ES labklājības radīšanai. ASV darbojas uz tirgu balstīta formula, savukārt Āzijā — valsts virzītas politikas. Tādās ES dalībvalstīs kā Vācija un Ziemeļvalstīs tiek īstenotas veiksmīgas politikas, bet daudzās citās tas nenotiek. Paziņojumā ir paredzēts ierobežotos resursus ES līmenī veltīt KET programmai, taču EESK pauž bažas, ka šis bagātības radīšanas modelis nebūs pietiekami efektīvs globālās konkurences apstākļos.

6. Īpašas piezīmes

6.1. EESK pauž bažas, ka “līdzsvarošana” virzībā uz otro un trešo pīlāru varētu radīt ES pētniecības un izstrādes apjoma samazināšanu. Komiteja to neatbalsta. Inovācijas nākamajai paaudzei ir vajadzīgi spēcīgi fundamentālie pētījumi. Mūsdienu tehnoloģija galvenokārt balstās uz fundamentālo pētījumu negaidītajiem rezultātiem.

6.2. Tā kā ES nav militāri rūpnieciskā kompleksa tādos apmēros kā ASV (vai Ķīnai), tās zinātne jāstimulē un jāveicina citādi. Tieši tā ir tādu projektu kā *Galileo* un *ITER* vērtība.

6.3. EESK atzinīgi vērtē pastiprinātu pievēršanos izglītībai un prasmēm. Komiteja tomēr atzīmē, ka paziņojumā norādīta dabaszinātņu un inženiertehnisko fakultāšu absolventu skaita samazināšanās ES. ES deficīts zinātnes un tehnoloģiju jomā visos izglītības līmeņos ir gan ES konkurētspējas kopumā, gan konkrēti KET projekta Ahileja papēdis. Paziņojumā izklāstītie plāni ir pilnīgi nepiemēroti, ņemot vērā problēmas vērienu un steidzamību.

6.4. EESK, atbildot uz paziņojumu par valsts atbalsta modernizāciju⁽⁵⁾, nesen ir izstrādājusi atzinumu. Uz KET ir attiecināmas 1.5.1. punktā (tirgus nepilnību definīcija), 1.6.3. un 1.6.4. punktā (vienlīdzīgi konkurences apstākļi) paustās bažas. Ar centieniem saglabāt konkurenci iekšējā tirgū ir apdraudēta ES ārējā konkurētspēja.

6.5. Paziņojumā norādīts, ka riska kapitāls pēdējā desmitgadē ES ir samazinājies, un būtībā ierosināts riska kapitāla līdzekļus aizstāt ar ES fondiem. Lai gan tas būtu vēlams, ar to vien nepietiek. EESK iesaka ES sadarboties ar dalībvalstīm, lai radītu priekšnoteikumus riska kapitālam Eiropā.

6.6. Komisija ir informējusi EESK par savu nodomu attiecībā uz HLG pēcteci — grupu KET jautājumos. “Papildus tehnoloģijas pārstāvjiem katrai no sešām KET (nanotehnoloģija, mikroelektronika, biotehnoloģija, fotonika, uzlabotie materiāli, uzlabotas ražošanas tehnoloģijas) ierosināts pieaicināt pārstāvjus vairākus KET aptverošiem projektiem (visnovatoriskākie produkti ir dažādu KET apvienojums) un vairāk pakārtoto nozaru (piem., aeronavigācijas, autobūves, aviācijas, būvniecības, enerģētikas, pārtikas, medicīnisko iekārtu, aprīkojuma, dizaina...) pārstāvju nekā pirmajā HLG (tā kā KET stratēģijas mērķis ir veicināt uz KET balstītu produktu rūpniecisko ražošanu)”.

6.7. Daudz kas būs atkarīgs no pārstāvētajiem uzņēmumiem, to ietekmes uz skaitliski lielāko (ievērojami lielāko) grupu KET jautājumos, grupas panākumiem, palīdzot vairāk nekā 118 reģionālajiem uzņēmumiem augsto tehnoloģiju ražošanas nozarē izvirzīties globālā līmenī, un, galvenais, no panākumiem nākamo 118 uzņēmumu izveidē reģionālajā līmenī.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Valsts atbalsta modernizācija (OV C 11, 15.1.2013)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par apdrošināšanas starpniecību” (pārstrādāta redakcija)

COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD)

(2013/C 44/16)

Ziņotāja: **Ellen NYGREN**

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par apdrošināšanas starpniecību” (pārstrādāta redakcija)

COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 13. decembra sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu pārstrādāt direktīvu par apdrošināšanas starpniecību un kopumā par priekšlikumu pauž pozitīvu vērtējumu. Priekšlikuma pamatā esošie mērķi ir labi pamatoti, un priekšlikuma lielākā daļa ir atbilstoša.

1.2. Daži aspekti priekšlikumā tomēr nav pietiekami izsmelši aplūkoti, un pirms to īstenošanas vēl ir jāveic papildu izvērtējums. Lai noteikumu piemērošana būtu efektīva, dažos gadījumos ir nepieciešama precīzāka jēdzienu definīcija.

1.3. EESK uzskata, ka priekšlikumā noteiktā prasība sniegt klientiem informāciju uzskatāma par atbilstošu un sniedz labumu patērētājiem.

1.4. Priekšlikumā paredzēts, ka apdrošināšanas starpnieki un apdrošināšanas sabiedrības veic visus nepieciešamos pasākumus, lai apzinātu interešu konfliktus, kas var rasties, veicot apdrošināšanas pakalpojumu starpniecību, un informē par tiem klientu. EESK uzskata, ka tas ir svarīgi, un atbalsta priekšlikuma mērķi, taču vienlaikus ir pārliecināta, ka dažus priekšlikumā minētos aspektus varētu uzlabot atbilstoši turpmāk izklāstītajam.

1.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka saistībā ar apdrošināšanas ieguldījumu produktu pirkšanu klientu aizsardzībai ir izvirzītas konkrētas papildu prasības. Bieži vien šeit runa ir par pensiju uzkrājumiem, kas patērētājiem ir finansiāli ļoti nozīmīgi un attiecas uz ilgu laika posmu. Šādi produkti bieži ir kompleksi, un patērētājiem var būt grūtības iepriekš apzināt un novērtēt to atšķirīgo saturu un nosacījumus. Tāpēc šo apdrošināšanas

produktu kategorijā patērētāju interešu aizsardzībai ir daudz lielāka nozīme nekā attiecībā uz vienkāršiem apdrošināšanas produktiem, kuru ekonomiskā ietekme ir mazāka.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1. Direktīva par apdrošināšanas starpniecību ir vienīgais ES tiesību akts, kas regulē apdrošināšanas pakalpojumu pārdošanu nolūkā aizsargāt patērētāju tiesības. To pieņēma 2002. gadā, un ne vēlāk kā līdz 2005. gada janvārim dalībvalstīm tā bija jātransponē savos tiesību aktos. Direktīvas mērķis ir nodrošināt minimālu saskaņošanas līmeni, izmantojot konkrētus vispārējos principus, taču dalībvalstis to ir īstenojušas ļoti atšķirīgā veidā. Nepieciešamība pārskatīt direktīvu tika konstatēta jau Komisijas 2005.–2008. gadā veiktajā direktīvas īstenošanas pārbaudē.

2.2. Satricinājumi finanšu tirgos turklāt ir uzskatām parādījuši, cik svarīga ir patērētāju efektīva aizsardzība visās finanšu nozarēs. G20 grupa 2010. gadā lūdza ESAO un citas attiecīgās starptautiskās organizācijas noteikt kopīgus principus labākai patērētāju aizsardzībai finanšu pakalpojumu pirkšanas jomā. Izskatāmais priekšlikums direktīvas par apdrošināšanas starpniecību pārstrādātajai redakcijai jāaplūko, ņemot vērā arī minēto kontekstu.

2.3. Pārstrādātās direktīvas priekšlikuma (IMD2) mērķis ir uzlabot apdrošināšanas tirgus regulējumu, nodrošinot vienādus noteikumus visiem apdrošināšanas pakalpojumu pārdošanas tirgus dalībniekiem un pastiprinot apdrošināšanas ņēmēju aizsardzību.

2.3.1. Galvenie mērķi ir neizkropļota konkurence, patērētāju aizsardzība un tirgus integrācija. Interesu konfliktus ir jākonstatē, jāpārvalda, un to skaits jāsamazina. Pārdevēju profesionālajai kvalifikācijai jāatbilst pārdodamo produktu sarežģītībai. Jāvienkāršo pārrobežu darbības procedūras.

2.3.2. Priekšlikums direktīvai paplašina direktīvas piemērošanas jomu, proti, no vienkāršas pārdošanas, ko veic apdrošināšanas starpnieki, līdz praktiski visu apdrošināšanas pakalpojumu izplatīšanai.

2.3.3. Komisija priekšlikumu vispārīgi uzskata priekšlikumu par minimālas harmonizācijas direktīvu, kas dalībvalstīm nodrošina pietiekamu rīcības brīvību noteikt stingrākas patērētāju aizsardzības prasības.

3. EESK piezīmes par priekšlikumu direktīvai

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu pārstrādāt direktīvu par apdrošināšanas starpniecību un kopumā par priekšlikumu pauž pozitīvu vērtējumu. Priekšlikuma pamatā esošie mērķi ir labi pamatoti, un priekšlikuma lielākā daļa ir atbilstoša. Komiteja arī atbalsta priekšlikumā paredzēto noteikumu pārskatīt direktīvu piecus gadus pēc tās stāšanās spēkā. Daži aspekti priekšlikumā tomēr nav aplūkoti pietiekami izsmelši, un pirms to īstenošanas vēl ir jāveic papildu izvērtējums.

3.2. Piemērošanas joma un jēdzienu definīcijas

3.2.1. Ar priekšlikuma 1. pantu paredzēts ievērojami paplašināt direktīvas darbības jomu salīdzinājumā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu. Priekšlikumā paplašināts jēdziens "apdrošināšanas starpniecība", un tas tagad attiecas ne tikai uz pastāvīgiem starpniekiem, bet arī uz apdrošināšanas sabiedrību darbiniekiem. Tas vērtējams visnotaļ pozitīvi, jo tādējādi uz visu apdrošināšanas tirgu tiek attiecināti vienādi noteikumi. Direktīva attiecas arī uz bankām, ciktāl to produktu klāsts ietver arī apdrošināšanas produktus.

3.2.2. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai tiktu izstrādāti tirdzniecības nosacījumi neatkarīgi no tā, kuras finanšu sektora profesionālās kategorijas pārstāvji veic pārdošanu. Tāpēc šķiet savādi, ka priekšlikumā konkrēti minēta profesionāla prasību pārvaldība un zaudējumu novērtēšanas pakalpojumi.

3.3. Profesionālās un organizatoriskās prasības

3.3.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē faktu, ka dalībvalstis aicinātas rūpēties par to, lai apdrošināšanas starpnieki un apdrošināšanas sabiedrību darbinieki, kas nodarbojas ar apdrošināšanas starpniecību, pastāvīgi atjauninātu savas zināšanas un kompetenci šajā jomā. Šajā sakarā būtiski ir uzsvērt arī darba devēju atbildību par to, lai attiecīgajiem darbiniekiem būtu pieejama tālāka

apmācība, kas nepieciešama viņu darba uzdevumu efektīvai un pienācīgai veikšanai.

3.3.2. Šajā saistībā Komiteja uzsver, ka būtu vēlams ar likumu noteikt, ka visiem apdrošināšanas starpniekiem (gan apdrošināšanas sabiedrības darbiniekiem, gan pašnodarbinātām personām) jāiesniedz apliecinājoši dokumenti par attiecīgo, ar profesiju saistīto izglītību.

3.3.3. Priekšlikuma 8. panta 2. punktā ierosināts noteikt, ka darbinieki, kas tieši veic apdrošināšanas starpniecības darbības, nedrīkst būt minēti sodāmības reģistrā saistībā ar smagiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar noziegumiem pret īpašumu, vai citiem noziegumiem, kas saistīti ar finanšu darbībām. Komiteja uzskata, ka attiecīgā kontrole būtu jāveic oficiālām valsts iestādēm, lai nodrošinātu privātās dzīves neaizskaramību un izvairītos no sarežģītām un dārgām procedūrām. Viena no problēmām šajā saistībā varētu būt tā, ka valstu kritēriji reģistrācijai sodāmības reģistrā ir atšķirīgi, tāpēc regulējumam dažādās valstīs var būt atšķirīgas sekas.

3.4. Pienākums sniegt informāciju

3.4.1. Priekšlikumā noteikts, ka visai informācijai, tostarp, saistībā ar tirdzniecību ir jābūt patiesai un skaidrai, un tā nedrīkst būt maldinoša. No iesniegtajiem dokumentiem jātop skaidram, vai tie attiecas uz tirdzniecību vai citu informāciju. Apdrošināšanas starpniekam arī jāinformē klients par to, cik lielā mērā informācija ir saistīta ar konsultāciju sniegšanu par piedāvātajiem apdrošināšanas pakalpojumiem. Jābūt skaidrībai, vai starpnieks darbojas apdrošināšanas sabiedrības uzdevumā vai ir pašnodarbināta persona, kā arī jāzina, no kā viņš saņem atlīdzību. EESK uzskata, ka priekšlikums kopumā ir atbilstošs un sniedz labumu patērētājiem.

3.4.2. Ir iespējams risks, ka apdrošināšanas starpnieks varētu censties izvairīties no pienākuma sniegt konsultāciju, paziņojot klientam, ka konsultācija netiek sniegta. Ierosinātais noteikums tādējādi var radīt interpretācijas problēmas. Ja minētais noteikums jāsauglabā, tas būtu jāpapildina ar nosacījumu, proti, ja galu galā izrādās, ka starpnieks patiešām ir sniedzis konsultāciju par pakalpojumiem, kuriem viņš veic starpniecību, tas nekādā veidā nedrīkst ietekmēt klienta tiesības saņemt kompensāciju par paviršu konsultāciju.

3.4.3. Daudzus vienkāršus apdrošināšanas produktus tirgo bez konsultācijas, piemēram, internetā. 18. pants attiecas uz pārdošanu, ja konsultācijas netiek sniegtas. 18. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikts, ka starpnieks izklāsta klientam iemeslus, kas ir par pamatu konsultācijām par katru apdrošināšanas produktu, lai gan šis pants attiecas uz situācijām, kurās netiek sniegtas konsultācijas. Formulējums ir pretrunīgs, tāpēc šī priekšlikuma daļa jāprecizē.

3.4.4. Attiecībā uz klientiem sniedzamo informāciju 20. pantā noteikts, ka visa informācija jāiesniedz uz papīra. Izņēmumu skaits liecina, ka to vairs nevar uzskatīt par pamata noteikumu. Tā vietā būtu labāk noteikt, ka papīra formātā jāsniedz pamatinformācija par produktu, vienlaikus dodot norādes par to, kur iegūstama papildu informācija.

3.5. Interesu konflikti un pārredzamība

3.5.1. Priekšlikumā paredzēts, ka apdrošināšanas starpnieki un apdrošināšanas sabiedrības veic visus nepieciešamos pasākumus, lai apzinātu interešu konfliktus, kas var rasties, veicot apdrošināšanas pakalpojumu starpniecību, un informē par tiem klientu. EESK uzskata, ka tas ir svarīgi, un pauž atbalstu priekšlikuma mērķiem, taču uzskata, ka priekšlikumā varētu veikt turpmāk tekstā uzskaitītos uzlabojumus.

3.5.2. Priekšlikuma 17. panta 1.d) – g) punktā paredzēti noteikumi attiecībā uz informāciju, kas klientiem sniedzama par atalgojumu, ko saistībā ar apdrošināšanas līgumu saņem starpnieks. EESK atbalsta informācijas sniegšanu par to, kā tiek noteikts atalgojums, taču pauž bažas par to, ka pārāk detalizēta informācija par atalgojuma summu, kā paredzēts f) punktā, klientam lēmuma pieņemšanā varētu būt maldinoša. Ir svarīgi, lai klients precīzi zinātu produkta kopējo cenu, summu, ko saņem starpnieks, kā arī iespējamo starpnieka atalgojumu no apdrošināšanas sabiedrības;

3.5.3. Priekšlikuma 17. panta 4. punktā paredzēta prasība sniegt informāciju par starpnieka atalgojumu gadījumos, kad saskaņā ar apdrošināšanas līgumu klients pēc tā noslēgšanas veic apdrošināšanas maksājumus. Tā kā mūsdienās ilgtermiņa apdrošināšanas līgumu slēgšanai tiek izmantoti automatiski maksājumu veidi, piemēram, tiešā debeta maksājumi, priekšlikums rada pārmērīgu regulējumu. Ir pietiekami, ja klientu par starpnieka atalgojumu informē vienu reizi gadā.

3.5.4. EESK atzinīgi vērtē priekšlikuma 21. pantu par kombinēto pārdošanu. Tajā noteikts, ka apdrošināšanas starpniekam klients ir jāinformē par to, vai piedāvātās paketes dažādās daļās iespējams iegādāties atsevišķi vienu no otras.

3.5.5. Lai sabalansētu informāciju un pārredzamību un neradītu kropļojošas konkurences risku, ir ļoti svarīgi ieviest vispārēju principu par vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem, kas nodrošināti visiem izplatītājiem.

3.6. Papildu prasības klientu aizsardzībai saistībā ar apdrošināšanas ieguldījumu produktiem

3.6.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka saistībā ar apdrošināšanas ieguldījumu produktu pirkšanu klientu aizsardzībai ir izvirzītas īpašas papildu prasības. Starp vienkāršiem apdrošināšanas pakalpojumiem un apdrošināšanas ieguldījumu produktiem pastāv ievērojamas atšķirības. Bieži vien šeit runa ir par pensiju uzkrājumiem, kas patērētājiem ir finansiāli ļoti nozīmīgi un attiecas

uz ilgu laika posmu. Gan uzkrājumu veidošanas, gan uzkrājumu izmaksāšanas posms var aptvert vairākus gadu desmitus. Šādi produkti bieži ir kompleksi, un patērētājiem var būt grūtības iepriekš apzināt un novērtēt to atšķirīgo saturu un nosacījumus. Tāpēc šo apdrošināšanas produktu kategorijā patērētāju interešu aizsardzībai ir daudz lielāka nozīme nekā attiecībā uz vienkāršiem apdrošināšanas produktiem, kuru ekonomiskā ietekme ir mazāka.

3.6.2. Komiteja uzskata, ka būtu precīzāk jānosaka, uz kuriem produktiem minētais attiecas. Priekšlikuma 2. panta 4. punktā sniegtajā definīcijā dota norāde uz regulu par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem. Komiteja uzskata, ka minētā definīcija ir pārāk nenoteikta, jo priekšlikumā attiecībā uz šiem starpniecības gadījumiem noteiktas konkrētākas klientu aizsardzības prasības, un tāpēc ir svarīgi skaidri un precīzi noteikt šo nosacījumu piemērošanas jomu, lai būtu iespējams klientu aizsardzībai izvirzītās prasības īstenot praksē ⁽¹⁾.

3.6.3. Ja apdrošināšanas starpnieks klientam paziņo, ka konsultācija par apdrošināšanas produktiem tiek sniegta neatkarīgi, tad saskaņā ar 24. panta 5. punkta b) apakšpunktu apdrošināšanas starpnieks nedrīkst no trešām personām saņemt maksas, komisijas naudas vai jebkādus citus monetārus labumus. Ņemot vērā īpašo nepieciešamību šādā situācijā aizsargāt patērētāju, EESK šo priekšlikumu vērtē atzinīgi.

3.7. Strīdu izšķiršana ārpus tiesas kārtībā

3.7.1. Saskaņā ar 13. pantu dalībvalstis nodrošina atbilstošu, efektīvu, objektīvu un neatkarīgu procedūru izveidi strīdu izšķiršanai. Šajā sakarā EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai šādām institūcijām tiktu piešķirtas reālas pilnvaras un dota iespēja pārbaudīt pierādāmos faktus mutiskā lietas izskatīšanā, lai izpildītu direktīvā noteiktās prasības. Komiteja arī uzsver, ka vienlaikus jānodrošina iespējas strīdus izšķirt tiesā, lai klienti nebūtu spiesti izmantot vienīgi alternatīvos strīdu izšķiršanas mehānismus.

3.8. Sankcijas

3.8.1. Saskaņā ar priekšlikuma 26. pantu dalībvalstis nodrošina, lai to administratīvās sankcijas un pasākumi būtu efektīvi, samērīgi un preventīvi. EESK atbalsta šos mērķus.

3.8.2. Taču 28. panta 2. punkta f) apakšpunktā noteikts, ka fiziskas personas var tikt sodītas ar administratīvām finansiālām sankcijām līdz pat EUR 5 000 000. EESK uzskata, ka minētā summa ir pārmērīgi augsta, lai arī ir runa par administratīvu

⁽¹⁾ EESK 2012. gada 14. novembra atzinums "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem" (vēl nav publicēts ES Oficiālajā Vēstnesī).

finansiālo sankciju maksimālo summu. Šo noteikumu var apšaubīt, it īpaši tāpēc, ka runa ir par administratīvām sankcijām, nevis ar tiesas nolēmumu noteiktu zaudējumu atlīdzināšanu cietušajam.

3.9. Ziņošana par pārkāpumiem

3.9.1. Priekšlikuma 30. pantā noteikts, ka jāizveido efektīvi mehānismi, lai ziņotu par pārkāpumiem. Šajā sakarā Komiteja uzsver, ka darbiniekiem jābūt iespējai ziņot kompetentajai uzraudzības iestādei par iespējamiem noteikumu pārkāpumiem, un tas viņiem nedrīkst radīt nekādas ar darba tiesiskajām attiecībām saistītas vai citāda veida negatīvas sekas. Tas ir svarīgi juridiskās noteiktības, godīgas konkurences un, protams, klientu aizsardzības nodrošināšanai. Iespējai ziņot jāattiecas arī uz gadījumiem, kad ir aizdomas par spēkā esošo tiesību pārkāpumu. Nepietiek vienīgi ar to, ka apdrošināšanas un starpniecības sabiedrību darbiniekiem tiek norādīts uz uzņēmuma iekšējo procedūru ziņošanai par darbības pārkāpumiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Ir ļoti būtiski definēt, kas ir apdrošināšanas ieguldījumu produkti, jo uz tiem attiecas stingrāki noteikumi nekā uz pārējiem apdrošināšanas produktiem. Tāpēc attiecīgajā pantā sniegtā definīcija, proti, "apdrošināšanas ieguldījumu produkts ir apdrošināšanas līgums, ko var klasificēt arī kā ieguldījumu produktu", nav veiksmīgi formulēta. Šāda definīcija pieļauj dažādas interpretācijas, kas var būt apdrošināšanas ieguldījumu produkts.

4.2. Komiteja uzskata, ka jēdziena "konsultēšana" definīcija ir neskaidra. Priekšlikumā vairākās vietās sniegtas atšķirīgas konsultēšanas definīcijas. Priekšlikuma 2. panta 9. punktā tā definēta kā ieteikumu sniegšana klientam. Šāda konsultēšanas definīcija ir ļoti plaša, un nav skaidrs, vai apdrošināšanas pakalpojumu starpniecība bez konsultāciju sniegšanas vispār ir iespējama.

4.2.1. Vienlaikus citā vietā priekšlikumā sniegta vēl viena jēdziena "konsultēšana" definīcija. VI nodaļas 17. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteikts, ka klients jāinformē par to, ka konsultēšana notiek, "pamatojoties uz taisnīgu analīzi". Priekšlikuma 18. panta 3. punktā paskaidrots, kāda ir konsultēšana, pamatojoties uz taisnīgu analīzi. Apdrošināšanas starpnieki šādas konsultācijas sniedz, "pamatojoties uz pietiekami liela tirgū pieejamu apdrošināšanas līgumu skaita analīzi, kas atbilstoši profesionālajiem kritērijiem tiem ļauj sniegt ieteikumu par

to, kurš apdrošināšanas līgums būtu piemērotākais, lai apmierinātu klienta vajadzības".

4.2.2. Savukārt priekšlikuma 24. panta 3. un 5. punktā lietots cits formulējums. Tur minēts, ka "konsultācijas sniedz neatkarīgā veidā". Saskaņā ar priekšlikumu šīs neatkarīgā veidā sniegtās konsultācijas var pamatoties "uz plašu vai ierobežotāku tirgus analīzi".

4.2.3. Apkopojot var secināt, ka priekšlikumā minētas vairākas atšķirīgas starpniecības īstenošanas situācijas, proti:

- starpniecība bez konsultēšanas, piemēram, produkta pārdošana internetā;
- starpniecība ar konsultēšanu, kas sniegta personīga ieteikuma veidā;
- starpniecība ar konsultēšanu, kas pamatojas uz taisnīgu analīzi, kurai izvirzītas noteiktas konkrētas prasības;
- starpniecība ar konsultēšanu, ko sniedz neatkarīgā veidā un
 - kas savukārt pamatojas uz plašu tirgus analīzi vai
 - ierobežotāku tirgus analīzi.

4.2.4. Neatkarīgā veidā sniegtai konsultācijai, kā iepriekš minēts, jāatbilst arī konkrētām prasībām attiecībā uz tās formu un saturu. Taču nav skaidrs, vai šīs formai izvirzītās prasības jāpilda arī plašas vai ierobežotākas tirgus analīzes gadījumā.

4.3. 17. pants

4.3.1. Komiteja piekrīt, ka patērētājiem ir svarīgi, lai interešu konflikti tiktu atklāti un lai attiecībā uz atalgojuma veidu valdītu zināma pārredzamība. Galveno uzmanību tomēr vajadzētu pievērst ne tikai atalgojumu jautājumu pārredzamībai, bet arī darba izpildes vadības sistēmām, kas ir gan mainīgā atalgojuma, gan arī nemainīgās algas daļas attīstības pamatā. Interešu konflikti var rasties arī situācijās, kas nav saistītas ar jebkādu mainīgā atalgojuma veidu, proti, gadījumos, kad starpniekam ir jārikojas atbilstoši darbības mērķiem. Tie bieži var būt konkrēta produkta pārdošanas mērķi, taču šie mērķi var būt arī netieša rakstura. Šādi mērķi var slēpt interešu konflikta risku starp apdrošināšanas sabiedrības noteiktajiem mērķiem un klienta vajadzību pēc piemērota apdrošināšanas produkta.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par cilvēkiem paredzētu zāļu klīniskiem izmēģinājumiem un par Direktīvas 2001/20/EK atcelšanu”

COM(2012) 369 final – 2012/0192 (COD)

(2013/C 44/17)

Ziņotāja: **KÖSSLER kdze**

Padome 2012. gada 7. septembrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par cilvēkiem paredzētu zāļu klīniskiem izmēģinājumiem un par Direktīvas 2001/20/EK atcelšanu”

COM(2012) 369 final – 2012/0192 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 105 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzīmē, ka klīniskie pētījumi ir nozīmīga zinātniskā darba joma, kurā vērojama nepārtraukta attīstība, un šī darba mērķis ir izprast slimības un izstrādāt pacientiem vajadzīgos medikamentus.

1.2. Tā kā klīniskajā izpētē ir gūts zinātnisks progress un ir radušies inovatīvi terapijas veidi, jānodrošina pilnīga pētāmo personu aizsardzība pret pārmērīgiem riskiem un apgrūtinājumiem, un personu labklājībai jābūt prioritārai salīdzinājumā ar visām citām interesēm.

1.3. Kamēr regula būs spēkā, tā noteiks kārtību, kā novērtējami izstrādes procesā esošie un jaunie klīniskie izmēģinājumi. Ņemot vērā, kādas attīstības tendences ir vērojamas zinātnē un tehnoloģiju jomā un šo jomu ietekmi uz to, kā turpmāk tiks veikti izmēģinājumi un kā zāles tiks pārbaudītas klīniskos izmēģinājumos, ir lietderīgi paredzēt stingrus noteikumus, ka regula ir periodiski jānovērtē un, ja vajadzīgs, jāgroza.

1.4. EESK rosina izveidot vienotu ES klīnisko izmēģinājumu pārvaldības telpu, kurā pacienti var piedalīties dažādos klīniskos izmēģinājumos dažādās dalībvalstīs neatkarīgi no tā, kas ir viņu izcelsmes/dzīvesvietas valsts, un kurā tiek respektēti vispārējie ētiskie, zinātniskie un tehniskie principi, kas ir klīnisko izmēģinājumu novērtēšanas pamatā.

1.5. EESK atzinīgi vērtē un stingri atbalsta ieceri izveidot un izmanto vienotu portālu, kas informētu gan par vairākās valstīs, gan par vienā valstī veiktiem klīniskajiem izmēģinājumiem un

nodrošinātu, ka dati vairs nav jāievada valstu sistēmās. Tā izdosies mazināt administratīvo slogu, ko radīja pašlaik spēkā esošā direktīva, un nodrošināt, ka tiek saskaņotas valstu iestāžu prasības, kuras attiecas uz atļaujas pieprasījuma iesniegšanu. Vienots portāls arī ļaus racionalizēt kārtību, kā jānorit visam klīnisko izmēģinājumu ciklam, jo tas atvieglos iespēju klīniskajos izmēģinājumos iesaistīt citas dalībvalstis.

1.6. EESK atbalsta to, ka regulas priekšlikumā koordinētas novērtēšanas procedūra sadalīta divās daļās. Tā tiks izveidota skaidra un saprotama sistēma, kas novērsīs attiecīgo struktūru veiktās novērtēšanas dublēšanos un pavērs pacientiem iespēju pēc iespējas ātrāk un aptuveni vienā laikā visās attiecīgajās dalībvalstīs iesaistīties klīniskajos izmēģinājumos.

1.7. EESK rosina regulā skaidri norādīt uz neatkarīgas ētikas komitejas novērtējumiem (atbilstīgi prasībām, kas minētas Helsinku deklarācijas 15. pantā, regulas priekšlikuma II nodaļā un Direktīvā 2001/20/EK). Ētiskā novērtēšana ir klīniskā izmēģinājuma atļaušanas procedūras nozīmīga sastāvdaļa, kas nodrošina pacienta tiesību ievērošanu. Klīniskā izmēģinājuma apstiprinājumu drīkstētu piešķirt tikai pēc neatkarīgas ētikas komitejas labvēlīga atzinuma saņemšanas.

1.8. EESK rosina Eiropas Savienību atbalstīt un atvieglot dalībvalstu sadarbību un zinātniskās informācijas apmaiņu, kas noritētu to iecelto ētikas komiteju tīklā. EESK zina, ka pastāv *EurecNet*, tomēr aicina aizstāt *EurecNet* ar oficiālu struktūrvienību, kas būtu orientēta uz pacientiem. Noteikumi, kas attiecas uz ētikas komiteju tīklu, būtu jāiekļauj regulā.

1.9. EESK stingri atbalsta regulas jaunievedumu, ka kā atsevišķs paveids nodalīti maziejaucšanās klīniskie izmēģinājumi.

1.10. EESK atzinīgi vērtē ieceri pieņemt stingrākus noteikumus attiecībā uz personas datu apstrādi, ja tiek saglabāts atbilstošs līdzsvars starp personas tiesībām un pacientu datu drošu izmantošanu medicīniskiem pētījumiem.

1.11. EESK atbalsta Klīnisko izmēģinājumu koordinācijas un konsultāciju grupas (KIKKG) izveidi, kas paredzēta 81. pantā.

1.12. Lai gan klīniskie izmēģinājumi visbiežāk saistīti ar zālēm, tomēr būtu lietderīgi atzīmēt, ka dažkārt klīniskos izmēģinājumus vai klīniskās veikspējas pētījumus veic medicīnas ierīču jomā un *in vitro* diagnostikā un ka Komisijas nesen publicētajā priekšlikumā Medicīnas ierīču regulai⁽¹⁾ un priekšlikumā Regulai par medicīnas ierīcēm, ko izmanto *in vitro* diagnostikā⁽²⁾, iekļautas prasības attiecībā uz klīniskās veikspējas pētījumiem. Jo īpaši personalizētās medicīnas jomā, domājams, palielināsies apvienoto, proti, ar farmāciju un diagnostiku saistīto izmēģinājumu skaits. Tāpēc būtu jānodrošina, ka prasības un atļaujas pieprasīšanas procedūras, kas attiecas uz zālēm un medicīnas ierīcēm, ir saderīgas un cik iespējams mazina dublēšanos.

1.12.1. EESK piekrīt, ka tirdzniecības atļaujas saņemšanai iesniegtajā pieteikuma dokumentācijā minēto klīniskā izmēģinājuma datu pamatā ir jābūt klīniskiem izmēģinājumiem, kas pirms to uzsākšanas reģistrēti publiskā reģistrā, kurš ir viens no Pasaules Veselības organizācijas Starptautisko klīnisko izmēģinājumu reģistrācijas platformas pirmreģistriem, vai Starptautiskās Medicīnas žurnālu redaktoru komitejas apstiprinātā reģistrā.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Pēdējos gados Eiropas Savienībā būtiski samazinājies klīnisko izmēģinājumu veikšanai pieprasīto atļauju skaits (par 25 % no 2007. līdz 2011. gadam), klīnisko izmēģinājumu izmaksas ir pieaugušas un klīnisko izmēģinājumu sākšanas kavējumu vidējais ilgums ir palielinājies. Eiropas Komisija uzskata, ka Direktīva 2001/20/EK dažādi ietekmējusi klīnisko izmēģinājumu izmaksas un to īstenojamību, un tādēļ ir samazinājies Eiropas Savienībā veikto klīnisko izmēģinājumu skaits.

2.2. Aplūkojamā priekšlikuma mērķis ir panākt, ka, nosakot saskaņotus klīnisko izmēģinājumu atļaušanas un veikšanas noteikumus, klīniskos izmēģinājumus var veikt ātrāk, vienkāršāk un lētāk; tādējādi ES kļūtu pievilcīgāka kā klīnisko izmēģinājumu vieta, samazinātos klīniskās testēšanas izmaksas, kā arī tas veicinātu sabiedrības veselību.

⁽¹⁾ COM(2012) 542 final.

⁽²⁾ COM(2012) 541 final.

2.3. Ierosinātais tiesību akts ir regula, ar ko aizstāj Direktīvu 2001/20/EK. Šāda juridiskā forma nodrošina to, ka dalībvalstis savu klīniskā izmēģinājuma atļaujas pieteikuma novērtējumu sagatavo, balstoties uz identisku tekstu, nevis uz atšķirīgiem valstu transponēšanas pasākumiem. Tādā veidā arī nodrošina ieinteresētajām personām iespēju plānot un veikt klīniskos izmēģinājumus, tostarp klīniskos izmēģinājumus vairākās valstīs, pamatojoties uz vienu tiesisko regulējumu.

2.4. Priekšlikums aptver šādus svarīgus jautājumus: klīnisko izmēģinājumu atļaujas pieprasīšanas procedūra, drošuma ziņojumi, informēta piekrišana, izmēģināto zāļu izgatavošanas un marķēšanas prasības, klīniskā izmēģinājuma veikšana, kaitējumu kompensācija, (pētnieka, sponsora, līdzsponsora) pienākumi, ES kontaktpersona un inspekcijas.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē ES tiesību aktu, kas attiecas uz klīniskajiem izmēģinājumiem, pārskatīšanu, jo tā paver Eiropas Savienībai iespēju parādīt, ka tā ir reģions, kurš spēj vienoti un saskaņoti regulēt un pārvaldīt klīnisko izmēģinājumu veikšanu un kurā radīti labvēlīgi apstākļi, lai sponsori varētu veikt savus klīniskos izmēģinājumus, un pacientiem nodrošināta iespēja piedalīties klīniskos izmēģinājumos.

3.2. EESK norāda, ka klīnisko izmēģinājumu skaits Eiropas Savienībā samazinās (īpaši samazinājies Eiropas Savienībā veikto akadēmisko pētījumu skaits); šis samazināšanās cēlonis ir ne tikai ES tiesību akti, bet arī vairāku negatīvu faktoru sakritība. Arī ASV ir samazinājies klīnisko pētījumu skaits, un pēdējos gados šo tendenci veicinājusī arī ekonomikas krīze. Jāatzīmē tomēr, ka ES tiesību akti var sekmēt stāvokļa uzlabošanos.

3.3. EESK norāda, ka ierosinātā regula varētu palēnināt iepriekš minētās samazināšanās ātrumu, bet priekšlikums patreizējā redakcijā neļaus nedz to pilnībā apturēt, nedz arī panākt minētā skaita palielināšanos. Taču priekšlikums paver iespēju radīt labākus apstākļus klīnisko izmēģinājumu veikšanai Eiropas Savienībā, tādējādi uzlabojot konkurētspēju klīnisko pētījumu jomā pasaulē.

3.4. EESK uzsver, ka zinātniskās pētniecības progress norit vienlaikus ar mūsu zinātnisko un tehnisko zināšanu palielināšanos. Lai nodrošinātu, ka regula arī turpmāk veicina klīnisko pētniecību Eiropā, jāveic regulas periodiska pārskatīšana un jāparedz iespēja vajadzības gadījumā to grozīt. Šāda rīcība būtu saskaņā ar Komisijas paziņojumu "Integrēta rūpniecības politika globalizācijas laikmetam – prioritāte konkurētspējai un ilgtspējai"⁽³⁾, kurā norādīts: "Tiesību aktu sistemātiskam novērtējumam jāklūst par lietpratīga regulējuma neatņemamu sastāvdaļu."

⁽³⁾ COM(2010) 614 final.

3.4.1. EESK uzsver: būtu jāpieņem noteikumi, kuri paredz, ka pēc pieredzes uzkrāšanas minētās regulas īstenošana ir jānovērtē un par to ir jāsaplānot ziņojums, īpašu uzmanību veltot dažādiem atļauto klīnisko izmēģinājumu veidiem un zinātnes un tehnikas progresam.

3.4.2. EESK ierosina veikt grozījumu, ieviešot šādu klauzulu par pārskatīšanu: "Pēc gadiem pēc šīs regulas stāšanās spēkā un pēc tam reizi piecos gados Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par šīs regulas darbību, ziņojumā iekļaujot visaptverošu informāciju par dažādiem ar šo regulu atļauto klīnisko izmēģinājumu veidiem un konkrētus priekšlikumus par atbilstošiem grozījumiem."

3.4.3. EESK uzsver, ka minētajā ziņojumā Komisijai būtu jānovērtē zinātnes un tehnikas progresa ietekme uz minētās regulas īstenošanu.

3.5. EESK norāda, ka pašlaik spēkā esošās administratīvās prasības attiecībā uz maziejaucšanās klīniskiem izmēģinājumiem ir nesamērīgas un tādēļ Eiropā ir samazinājies zinātniskajās aprindās veikto klīnisko izmēģinājumu skaits. Maziejaucšanās klīniskos izmēģinājumus galvenokārt veic zinātniskajās aprindās, un tie būtiski ietekmē progresu ārstniecības jomā.

3.5.1. EESK atzinīgi vērtē maziejaucšanās klīnisko izmēģinājumu iekļaušanu 5. panta 2. punkta d) apakšpunktā, jo tādējādi sponsoriem tiks mazināts smagais administratīvais slogs un atjaunotas pacientu iespējas piedalīties šajos maziejaucšanās klīniskajos izmēģinājumos.

3.6. EESK rosina pieņemt regulējumu, kas nodrošinās iespēju izveidot vienotu ES klīnisko izmēģinājumu pārvaldības telpu, kurā pacienti var piekļūt informācijai par klīniskajiem izmēģinājumiem un piedalīties dažādos klīniskos izmēģinājumos pēc kārtas dažādās dalībvalstīs neatkarīgi no tā, kas ir viņu izcelsmes/dzīvesvietas valsts, un kurā tiek respektēti vispārējie ētiskie, zinātniskie un tehniskie principi, kas ir klīnisko izmēģinājumu novērtēšanas pamatā. Šos principus apstiprināja Starptautiskajā konferencē par saskaņotiem norādījumiem par labu klīnisko praksi (*International Conference on Harmonisation Guideline for Good Clinical Practice*), un tie atbilst principiem, kas minēti Pasaules Ārstu asociācijas pieņemtajā Helsinku Deklarācijā par ētiskajiem principiem, kas jāievēro ar cilvēkiem saistītajos medicīniskajos pētījumos (*Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*). EESK uzskata, ka uz Helsinku Deklarāciju būtu jānorāda ne tikai regulas apsvērumos, bet arī 9. pantā.

3.7. EESK ierosina mainīt pieeju un Eiropas Savienībā izveidot vienotu, "bezrobežu" telpu klīnisko izmēģinājumu veikšanai, jo šāda telpa ļaus būtiski palielināt interesi par klīnisko izmēģinājumu veikšanu tieši Eiropā un nodrošinās visnovatoriskākās ārstēšanas pieejamību Eiropas pacientiem.

3.8. EESK uzsver: lai palīdzētu ievērot termiņus, kas saistīti ar "klusējot izteiktu piekrišanu", regulas tekstā būtu jāprecizē, ka izmēģinājums var sākties paziņošanas datumā, ja vien dalībvalsts nav norādījusi izmēģinājuma neatļaušanas iemeslus. Tomēr ierosinātajā regulā minētie termiņi, kas paredzēti "klusējot izteiktai piekrišanai", ir neapšaubāmi uzskatāmi par pārāk īsiem, un tāpēc tie būtu jāpagarina.

3.9. EESK uzskata, ka būtu jāizveido mehānisms, kas palīdzētu ētikas komitejām apmainīties ar pieredzi un zināšanām un mācīties vienai no otras. Šāda sadarbības platforma būtu jākoordinē un jāfinansē ES līmenī. EESK iesaka noteikt, ka pacienti jāiesaista obligāti, jo atbilstoša pacientu pārstāvība nodrošinās, ka lēmumi atspoguļo viņu intereses un dzīves apstākļus, atspoguļojot pacientu iesaistīšanos arī novērtēšanas procesā, kā tas paredzēts 9. pantā.

3.10. EESK iesaka paplašināt ētikas komiteju sadarbību, lai atbalstītu dalībvalstu centienus paaugstināt efektivitāti, nodrošināt apjomradītus ietaupījumus un novērst novērtēšanā ieguldīto pūliņu dublēšanos. Minētajai regulai būtu jāpalīdz veidot stabilas struktūras, kurās iesaistītas visas attiecīgās dalībvalstu iestādes un kuru darbībā ņemtu vērā jau iesāktajos izmēģinājuma projektos gūto pieredzi un rīkotu konsultēšanos ar visdažādākajām ieinteresētajām personām. Tāpēc ar regulu būtu jārada pamats, lai Savienība varētu nepārtraukti atbalstīt šādu sadarbību. Tādējādi varētu paaugstināt 6. panta 1. punktā un 7. panta 1. punktā minēto aspektu novērtēšanas efektivitāti.

3.10.1. EESK apzinās, ka klīnisko izmēģinājumu apdrošināšana rada ļoti lielas izmaksas sponsoriem un pēc dažiem gadiem var izraisīt zāļu cenu vēl lielāku paaugstināšanos. Tomēr Eiropas Komisijas centieni samazināt atbildības apdrošināšanas izmaksas sponsoriem nedrīkst negatīvi ietekmēt dalībnieku drošību prasības izvirzīšanas gadījumā; tas varētu notikt, ja atceltu obligāto apdrošināšanu. EESK iebilst pret vispārēju obligātās apdrošināšanas atcelšanu, tomēr tā piekrīt, ka skaidri definētos gadījumos būtu pieļaujams apdrošināšanu atcelt.

3.10.2. Kompensācijas mehānisma izveide ir jāprecizē sīkāk, it sevišķi attiecībā uz to, kā un kas finansētu šo mehānismu. Valstu kompensācijas mehānismu ieviešana rada risku, ka tā finansējums varētu būt atšķirīgs dažādās dalībvalstīs. Arī atšķirīgas medicīniskās un produkta drošumatbildības apdrošināšanas sistēmas, kā arī atšķirīgi noteikumi par atbildību dalībvalstīs varētu izraisīt iespējamu situācijas pasliktināšanos gadījumā, ja personām tiek nodarīts kaitējums.

3.11. **Drošuma ziņojumu** sagatavošanas vienkāršošana un it īpaši tās **centralizācija** Eiropas Zāļu aģentūrā būs liels sasniegums un mazinās nevajadzīgu administratīvo slogu, kas saistīts ar zāļu lietošanas izraisīto blakusparādību uzraudzību, vienlaikus, cik iespējams, palielinot ES spēju savlaicīgi konstatēt svarīgus blakusparādību gadījumus.

3.11.1. EESK iesaka regulā neminēt konkrētas slimību kategorijas vai zāļu veidus. Regulas mērķim jābūt panākt dalībnieku drošību un iegūto datu ticamību. Ja regulā būs iekļauta slimību klasifikācija, ļoti iespējams, ka tā rezultātā ieviesīs ļoti daudz jaunu klasifikāciju, kuras radīs neskaidrības sponsooriem un valstu kompetentajām iestādēm. Pastāv liels risks, ka, ieviešot plašu klasifikācijas sistēmu, faktiski tiks panākts rezultāts, kas būs pretējs regulas mērķiem, proti, nodrošināt vienkāršošanu un saskaņošanu.

3.12. EESK atbalsta Klīnisko izmēģinājumu koordinācijas un konsultāciju grupas (KIKKG) izveidi, kas ir nozīmīgs pasākums, lai Eiropā patiešām nodrošinātu klīnisko pētījumu saskaņošanu. Lai šīs grupas darbība būtu pēc iespējas efektīvāka, jānosaka, ka tās sanāksmēs piedalās tikai 81. pantā minētās personas. Būtu tomēr jānodrošina, ka ieinteresētās personas, uz kurām attiecas izskatāmā regula, var ierosināt jautājumus vai tēmas, kuras šai konsultāciju grupai būtu jāapspriež. Tas nodrošinātu lielāku pārredzamību un līdzsvaru starp visām ieinteresētajām personām (arī pacientiem), kas iesaistītas klīniskajos izmēģinājumos.

3.12.1. Tāpēc EESK ierosina regulas 81. panta 5. punktā iekļaut šādu tekstu: "Pēc attiecīgās ieinteresēto personu grupas pieprasījuma Komisija iesniedz vienu vai vairākus ar 81. panta 2. punktu saistītus jautājumus pēc iespējas drīzākai apriešanai Klīnisko izmēģinājumu koordinācijas un konsultāciju grupas (KIKKG) sanāksmē, un, ja vajadzīgs, šajā sakarā sasauk KIKKG sanāksmi. Ja Komisija atsakās iesniegt jautājumu Klīnisko izmēģinājumu koordinācijas un konsultāciju grupai vai sasaukt tās sanāksmi, kā to pieprasa ieinteresēto personu grupa, Komisija rakstiski informē pieprasītāju par tās atteikumu un konkrēti norāda atteikuma iemeslus. Ja KIKKG apspriež šajā punktā minēto jautājumu, Komisija nodrošina, ka attiecīgais pieprasītājs tiek informēts par apspriešanas rezultātiem."

3.13. Atbalstot Komisijas ieceri palielināt personas datu apstrādes drošību, EESK uzsver, ka jāpanāk pareizais līdzsvars starp personas tiesībām un pacientu datu drošu izmantošanu medicīniskiem pētījumiem. It īpaši tad, kad pacienti, kas piedalās klīniskos izmēģinājumos, pēc informācijas saņemšanas sniedz apzinātu piekrišanu, ka paraugus un datus drīkst izmantot turpmākos pētījumos, ir svarīgi nodrošināt, ka minēto datu izmantošana notiek atbilstīgi labai klīniskajai praksei un ētikas principiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK stingri atbalsta ieceri izveidot tādu vienotu **ES klīnisko izmēģinājumu pārvaldības struktūru**, kas būtiski atvieglotu klīnisko pētījumu veikšanu Eiropas Savienībā un kalpotu kā atskaites punkts un minētās regulas grozīšanas vai pārskatīšanas mērķis.

4.2. EESK ierosina regulā iekļaut noteikumus attiecībā uz **ētikas komiteju sadarbības tīklu**.

4.2.1. Šāda tīkla dalībniekus būtu jāizraugās dalībvalstīs, kas attiecīgo struktūrvienību nosaukumus un kontaktinformāciju nosūtītu Komisijai. Dalībniekiem jāiesaistās tīkla darbā un tas jāsekmē. Tīkla darbības pamatā jābūt labas pārvaldības principam, tostarp pārredzamībai, objektivitātei, zināšanu neatkarībai, taisnīgām procedūrām un pienācīgas apspriešanās rīkošanai ar iesaistītajām personām, kā arī visos darbības posmos jānodrošina pacientu patiesa līdzdalība.

4.2.2. Ētikas komiteju sadarbības tīklam jānosaka šādi mērķi:

- a) atbalstīt valstu un vietējo ētikas komiteju vai struktūru sadarbību, lai pilnveidotu un saskaņotu kārtību, kā tās sniedz pozitīvu atzinumu;
- b) palīdzēt analizēt to, ar kāda satura un veida informāciju varētu apmainīties;
- c) novērst novērtēšanas dubultošanu;
- d) nodrošināt, ka pacienti, ka Eiropas Savienībā piedalās klīniskos izmēģinājumos, ir aizsargāti, ievērojot vienotus un vispārējus ētiskos principus;
- e) atbalstīt to prasību saskaņošanu, kas attiecas uz ētikas komiteju locekļu kvalifikāciju un viņu apmācību.

4.2.3. EESK atbalsta ES pētniecības programmas finansējuma piešķiršanu minētajam tīklam. ES atbalstu būtu tiesīgas saņemt tikai tās tīklā iesaistītās iestādes un struktūrvienības, kuras par atbalsta saņēmējiem ir izraudzījušās iesaistītās dalībvalstis.

4.3. EESK norāda, ka jaunas dalībvalsts pievienošanas **termiņi** nav konkurētspējīgi un neatbilst termiņiem, kas minēti 7. pantā par II daļā izklāstīto aspektu novērtēšanu attiecīgajās dalībvalstīs. Attiecīgā papildus iesaistītā dalībvalsts ziņotājas dalībvalsts secinājumam par I daļu var iebilst vienīgi šādos gadījumos:

- a) ja starp attiecīgās dalībvalsts un ziņotājas dalībvalsts parasto klīnisko praksi pastāv būtiskas atšķirības, no kurām izriet, ka pētāmā persona saņemtu sliktāku ārstēšanu nekā parastās klīniskās prakses gadījumā;
- b) ja noticis 86. pantā minēto dalībvalsts tiesību aktu pārkāpums; būtu jānosaka, ka šo novērtēšanu var veikt īsākā laikā nekā 10/20 dienās, kā tas ierosināts, piemēram, desmit dienās; iespējai pagarināt laiku šo papildu paskaidrojumu saņemšanai jābūt saskaņotai ar termiņiem, kas paredzēti II daļā izklāstīto aspektu novērtēšanai attiecīgajās dalībvalstīs un noteikti 7. pantā un 14. panta 8. punktā.

4.4. Attiecībā uz novērtēšanas procesu EESK iesaka katrai dalībvalstij papildus 7. panta 1. punktā minētajiem nosacījumiem izvērtēt pieteikumā arī to, vai tiek ievērotas prasības attiecībā uz pētāmo personu aizsardzību. Lai saīsinātu pārāk garo klīniskā izmēģinājuma atļaujas procesu, kas kavē pacientu piekļuvi klīniskajiem izmēģinājumiem, EESK ierosina šādu grozījumu 7. **panta 2. punkta** pirmajā teikumā: “Katra attiecīgā dalībvalsts savu novērtējumu, **tostarp valsts ētikas komitejas atzinumu**, pabeidz desmit dienu laikā no validēšanas datuma **saskaņā ar 6. panta 4. punktu.**”

4.5. Ierosinātās regulas **8. panta 6. punkta** beigās būtu jāpievieno šāds teikums: “Sponsors var uzsākt klīnisku izmēģinājumu tūlīt pēc paziņošanas datuma, ja attiecīgā dalībvalsts nav paudusi iebildumus saskaņā ar 2. pantu.”

4.6. Lai nodrošinātu pacientu drošību, Komiteja aicina nekad nevēloties pagarināt ierosinātajā regulā noteiktos termiņus. Konkrēti, būtu jāpagarina šādi periodi: 5. panta 2. punktā

minētās sešas dienas jāpagarina līdz 14 dienām; 5. panta 4. punkta trešajā daļā minētās trīs dienas līdz septiņām dienām; 6. panta 4. punktā minētās 10 dienas līdz 25 dienām, 25 dienas līdz 35 dienām un 30 dienas līdz 40 dienām; 17. panta 2. punktā minētās četras dienas līdz desmit dienām.

4.7. Ierosinātās regulas 31. un 32. pantā minēto aizsardzības normu pamatā vajadzētu būt Direktīvas 2001/20/EK noteikumiem vai ir vismaz jāparedz iespēja dalībvalstīm atteikties no to piemērošanas, kad runa ir par mazāk aizsargātu grupu aizsardzību.

4.8. Runājot par dokumentiem, kas attiecas uz **labas ražošanas praksi (LRP) ievērošanu** pētāmajām zālēm (I pielikuma 6. punkts), EESK uzsver, ka pieteikumā vajadzētu būt deklarācijai, kurā apstiprināts, ka visi dokumenti, kas attiecas uz LRP ievērošanu pētāmajām zālēm, ir attiecīgajā dosjē un pieejami, lai pārbaudītu, vai tiek garantēta pacientu drošība.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiešsaistes tiesību daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū”

COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD)

(2013/C 44/18)

Ziņotājs: **LEMERCIER kgs**

Padome 2012. gada 10. septembrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiešsaistes tiesību daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū”

COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 116 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē un atbalsta Komisijas priekšlikumu direktīvai par digitālo tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju pārvaldību, kā arī muzikālo darbu daudzteritoriālo licencēšanu vienotajā tirgū.

1.2. Komiteja uzskata, ka direktīvas piemērošanas joma izvēlēta pareizi, jo tiešsaistē pieejamajā kultūras satura tirgū muzikāliem darbiem ir liela nozīme, turklāt tā ļaus iegūt zināšanas par tiesību pārrobežu pārvaldību, un turpmāk to varēs izmantot kā paraugu vai ideju avotu multivides satura un grāmatu pārdošanai tiešsaistē.

1.3. EESK ņēmusi vērā gan ietekmes novērtējumu⁽¹⁾, gan arī profesionāļu un patērētāju viedokli un piekrīt uzskatam, ka visām pārvaldījuma organizācijām jāpiemēro vienots tiesiskais regulējums un jāizstrādā sava veida Eiropas licencēšanas pase mūzikas darbiem tiešsaistē.

1.4. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām pārejas periodā nepieciešams atbalsts, lai tās spētu pielāgoties šādai satura pārrobežu izplatīšanai, kas rada gan tehniskas, gan materiālas problēmas, kuras Komiteja apzinās.

1.5. Komiteja atbalsta ierosināto juridisko pamatu (LESD 50.–54. pants), kas attiecas uz brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību iekšējā tirgū. Saistībā ar Pakalpojumu direktīvas piemērošanu būtu jāatceras, ka tiesību

kolektīvā pārvaldījuma organizācijas ir bezpeļņas organizācijas ar īpašām iezīmēm, kas tās atšķir no citu veidu uzņēmumiem.

1.6. Mākslinieku stāvoklis bieži vien ir ļoti nestabils, jo panākumi nav garantēti, un līdz ar to ienākumi ir neregulāri. Tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas var palīdzēt māksliniekiem pilnveidot sniegumu, atbalstot mazāk pārliecinošu repertuāru un tos, kuri uzsāk karjeru mākslā. Tā kā tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas darbojas pēc solidaritātes principa, tās atbalsta mākslas darbu autorus, kuri saskaras ar grūtībām, kā arī sekmē jaunu talantu atklāšanu. Tādējādi tās sniedz būtisku ieguldījumu Eiropas kultūras attīstībā un ar kultūru saistītas ekonomikas izaugsmē.

2. Komisijas priekšlikums

2.1. Komisija uzskata, ka autortiesību jomā spēkā esošais Kopienas *acquis* ietver tikai autortiesību un blakustiesību definīciju, kā arī ierobežojumus un izņēmumus un ar tiem saistītos noteikumus.

2.2. Uz tiesību kolektīvo pārvaldījumu attiecas pavisam nedaudzi autortiesību direktīvas un saistīto aktu noteikumi⁽²⁾, un nevienā no tiem nav noteikta kolektīvā pārvaldījuma organizāciju darbības sistēma. Tas, ka ir izstrādāti un tiek pilnveidoti saistošie noteikumi par minēto organizāciju pārvaldību un pārredzamību, ir Eiropas Savienības Tiesas judikatūras un Komisijas lēmumu rezultāts.

⁽¹⁾ SWD(2012) 204 final (tikai angļu valodā) un SWD(2012) 205 final.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīva 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā; dažādi saistītie akti — direktīvas un ieteikumi, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 10. marta Direktīva 2010/13/ES par to, lai koordinētu dažus dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos paredzētus noteikumus par audiovizuālo mediju pakalpojumu sniegšanu (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva).

2.3. Taču praksē dažādās dalībvalstīs tiesības atšķiras; atšķirīgi ir arī kolektīvā pārvaldījuma organizācijām paredzētie noteikumi, bet jo īpaši atšķiras noteikumi un prakse, kas saistīta ar iekasēto līdzekļu kontroli un to sadalījumu tiesību subjektiem, turklāt nereti šīs darbības nav pietiekami pārredzamas. Dažās valstīs pat novērots, ka tajās īstenotā prakse robežojas ar sabiedriskā īpašuma ļaunprātīgu izmantošanu.

2.4. Priekšlikuma mērķis ir “izveidot atbilstīgu tiesisko regulējumu tādu tiesību kolektīvajam pārvaldījumam, kuras tiesību subjektu vārdā pārvalda mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas, paredzot

— noteikumus, kas nodrošina visu kolektīvā pārvaldījuma organizāciju labāku pārvaldību un pārredzamību, kā arī

— veicinot un atvieglojot muzikālo darbu autortiesību daudzteritoriālu licencēšanu, ko veic autorus pārstāvošās mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas.”

2.5. Izvirzītos mērķus, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus, varēs sasniegt tikai ar atbilstīgu Eiropas līmeņa tiesību aktu (šajā gadījumā direktīvu).

2.6. EESK atbalsta priekšlikumā izvirzītos mērķus un arī citas tiesību normas, kas paredzētas to sasniegšanai. Komiteja atbalsta arī direktīvai izvēlēto tiesisko pamatu, proti, LESD 50. pantu un 51.–54. pantu, un to, ka priekšlikums nekādā veidā neietekmē budžetu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK jau paudusi savu nostāju⁽³⁾ jautājumā par pamatstandartiem, kuriem tiesību kolektīvā pārvaldījuma jomā un tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju darbības jomā būtu jābūt saistošiem, lai tādējādi nodrošinātu gan iekasēto summu taisnīgu sadalījumu autoriem un citiem tiesību subjektiem, gan pārvaldījuma darbības pārredzamību, turklāt to kontrolējot pārvaldījuma organizāciju biedriem un arī neatkarīgai administratīvai vai tiesu revīzijas iestādei, kurai būtu regulāri jāpublicē ziņojums par katras pārvaldījuma organizācijas darbību, kā tas jau tiek darīts vairākās dalībvalstīs.

3.2. Priekšlikums direktīvai būtu idejiski jāsaskaņo ar “autortiesību direktīvu”, kurā noteikts, ka autortiesību un blakustiesību saskaņošanas pamatā jābūt augsta līmeņa aizsardzībai. Minēto tiesību aizsardzība veicina radošuma saglabāšanu un attīstību autoru, izpildītāju vai atskaņotāju, producentu, uzņēmumu un visas sabiedrības interesēs.

3.3. Tas, ka ierosināts tiesību akta priekšlikums par mūzikas tirgu, skaidrojams ar mūzikas relatīvi lielo nozīmi Eiropas tirgū salīdzinājumā ar pārējo kultūras materiāla piedāvājumu, kā arī ar tehniskiem faktoriem, jo muzikāliem darbiem nav nepieciešams lingvistisks pielāgojums.

3.4. Iespējams, ka būtu bijis labāk iesniegt divus priekšlikumus direktīvām — vienu vispārīgai direktīvai par kolektīvā pārvaldījuma organizācijām un otru par daudzteritoriālo licencēšanu muzikālo darbu izplatīšanai tiešsaistē.

3.5. Taču EESK var piekrist arī vienai direktīvai, ņemot vērā tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju būtisko nozīmi mūzikas izplatīšanā; tieši šīs organizācijas ir vispiemērotākās, lai pārvaldītu licences, iekasētu atlīdzību tiesību subjektu vārdā un nodrošinātu šo ieņēmumu sadali. Taču labprātīgi izvēloties savu tiesību pārvaldīšanu nodot kādai kolektīvā pārvaldījuma organizācijai, autortiesību subjektam jādod iespēja kontrolēt to izmantošanu un pārliecināties par finanšu pārvaldības pārredzamību un taisnīgumu.

3.6. EESK uzskata, ka brīvprātīgi standarti, kādus tos vēlas pārvaldījuma organizācijas, nav pietiekami, lai autoriem un tiesību subjektiem nodrošinātu atvērtus, skaidrus un vienotus pārvaldības noteikumus, kādus viņi vēlētos. Ieteikuma tiesību (*soft law*) pasākumi faktiski veicinātu pārlieku lielas daudzveidības un dominējošu teritoriālo noteikumu nozīmes saglabāšanos šajā jomā, kas savukārt sadrumstalo Eiropas tiešsaistē pieejamā kultūras satura tirgu.

3.7. EESK uzskata, ka direktīva ir atbilstīgs tiesību akts, jo tā saskaņo tiesību aktus, taču tajā pašā laikā ļauj dalībvalstīm pielāgot tās piemērošanu atbilstoši valsts apstākļiem un īpatnībām.

3.8. Saistībā ar pārvaldījuma organizācijām EESK pilnībā atbalsta nostāju, ka “attiecībā uz visu nozaru kolektīvo tiesību pārvaldījumu ir nepieciešams veikt pielāgojumus attiecībā uz biedriem un lietotājiem sniegto pakalpojumu efektivitāti, precizitāti, pārredzamību un atbildību”. Šīs prasības pilnībā atbilst Eiropas digitalizācijas programmai, stratēģijai “Eiropa 2020 — ES stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei”, kā arī Komisijas paziņojumiem “Intelektuālā īpašuma tiesību vienotajam digitālajam e-tirdzniecības un tiešsaistes pakalpojumu tirgum” un turpmākiem pasākumiem saistībā ar “Zaļo grāmatu par audiovizuālo darbu izplatīšanu tiešsaistē Eiropas Savienībā”.

(3) OV C 68, 6.3.2012., 28. lpp. un OV C 318, 29.10.2011., 32. lpp.

3.9. "Komisijas Ieteikumā 2005/737/EK par likumīgu mūzikas tiešsaistes pakalpojumu autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārrobežu pārvaldījumu dalībvalstīs tika aicinātas veicināt tādas normatīvās vides izveidi, kas būtu piemērota autortiesību un blakustiesību pārvaldījumam, lai nodrošinātu likumīgus mūzikas tiešsaistes pakalpojumus un uzlabotu mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju pārvaldības un pārredzamības standartus".

3.10. Taču ieteikumi nav saistoši noteikumi; priekšlikums direktīvai šo trūkumu novērš.

3.11. Turklāt "šis priekšlikums papildina 2006. gada 12. decembra Direktīvu 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū, kuras mērķis ir izveidot tiesisko regulējumu, lai nodrošinātu brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu brīvu apriti starp dalībvalstīm. Direktīva 2006/123/EK attiecas uz mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām kā uz kolektīvā pārvaldījuma pakalpojumu sniedzējiem." EESK pauž šaubas, vai attiecībā uz tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām pakalpojumu direktīva pēc analogijas būtu jāpiemēro pilnībā. Vajadzētu rūpīgāk izskatīt šo struktūru, kas ir bezpeļņas organizācijas, īpatnības.

3.12. Tātad priekšlikums direktīvai ir izstrādāts gan saskaņā ar pašreizējām tiesībām un perspektīvām, kas izklāstītas iekšējā tirgus attīstības programmās, gan arī ar starptautiskajiem nolīgumiem, kuriem dalībvalstis pievienojušās, un EESK atbalsta ierosinātos noteikumus.

3.13. Tāpat kā Komisija, arī EESK saskaņā ar iepriekš izstrādātajiem atzinumiem, priekšroku dod pārvaldības un pārredzamības regulējumam, kurā tiktu kodificēti spēkā esošie principi un radīta sīkāk izstrādāta pārvaldības un pārredzamības noteikumu sistēma, palielinot iespējas kontrolēt kolektīvā pārvaldījuma organizācijas. Efektīvu pārvaldību varēs panākt tikai tad, ja pārvaldību katru gadu izvērtēs tiesību subjekti un neatkarīga iestāde vai organizācija.

3.14. Vienlaikus EESK izvirza jautājumu par Eiropas Savienības teritorijā pašreiz darbojošos daudzo pārvaldījuma organizāciju tehnisko veikspēju, lai bez grūtībām nodrošinātu daudzteritoriālo licenču pārvaldību.

3.15. Otra būtiska problēma saistīta ar repertuāra apvienošanu; Komisija ierosina ieviest "Eiropas pasi", kas ievērojami atvieglotu repertuāra apvienošanu un tātad arī licencēšanu. Tad "uz visiem (...) attiektos vienoti noteikumi, un tiktu radīts konkurences spiediens uz kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, mudinot tās izstrādāt efektīvāku licencēšanas praksi". EESK atbalsta šādu pieeju.

3.16. Komiteja atbalsta arī tiesiskā pamata izvēli, proti, LESD 50. pantu (bijušais EKL 44. pants), kas attiecas uz brīvību veikt uzņēmējdarbību, kā arī LESD 53. pantu (bijušais 47. pants) un

62. pantu (bijušais 55. pants), kurā ir atsauce uz LESD 51.–54. pantu par pakalpojumu sniegšanas brīvību.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Ar autortiesībām un blakustiesībām ir jāveicina mākslinieciskā jaunrade, paredzot taisnīgu vai proporcionālu atlīdzību šo tiesību subjektiem un viņu mantiniekiem 50 – 95 gadu garumā saskaņā ar aizsargātām tiesībām un Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) dalībvalstu tiesību aktiem. Ar šo atlīdzību jānodrošina pietiekams ienākumu līmenis, kas ļautu turpināt radošo darbību. Patiesībā gan mūzikas, gan citās jomās tikai neliels skaits autoru var izdzīvot ar atlīdzību, ko viņi saņem par autortiesībām; tam par iemeslu ir tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju, viņuprāt, nepārredzama darbība un starptautisko oligopolu kontrole pār darbu producēšanu un izplatīšanu.

4.2. Praksē lielāko daļu no licenču lietotāju samaksātajām summām iekasē valstu vai starptautiskās kolektīvā pārvaldījuma organizācijas, kas tās sadala attiecīgajiem autoriem

— vai nu atbilstīgi sadales pamatstandartiem, ko konkrētā tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija piemēro vienotas likmes atlīdzībai, kas to darbību padara nepārredzamu,

— vai arī atbilstīgi individuālajiem kontiem, ja tiesību subjekti un licencētie darbi ir reģistrēti atsevišķi (to piemēro darbu izplatīšanai tiešsaistē, kur vieglāk pieejama vajadzīgā pilnīgā informācija).

4.3. Summa, ko tiesību subjekti saņem, piemēram, Francijā, parasti veido 9 %–10 % no mūzikas industrijas ienākumiem neatkarīgi no tā vai pārdoti CD, vai mūzika izplatīta tiešsaistē, kaut arī izmaksas par mūzikas izplatīšanu tiešsaistē ir zemākas. Producentu organizācijas, īpaši lielās organizācijas, saņem ap 50 % no ienākumiem par mūzikas izplatīšanu tradicionālajos kanālos un vairāk nekā 60 % par tiešsaistē izplatīto mūziku. Tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju iekasētās darbības izmaksas bieži vien ir ļoti augstas, un autoriem, kas noslēguši līgumu ar attiecīgo organizāciju, izvirzīta obligāta prasība nodot šai organizācijai ekskluzīvas tiesības uz visiem viņu darbiem. Turklāt producenti nereti iekasē no autoriem reklāmas vai citus izdevumus, kas vēl vairāk samazina viņu saņemtās atlīdzības daļu.

4.4. EESK norāda, ka priekšlikums direktīvai, ņemot vērā tā juridisko pamatu, atbilst saskaņošanas prasībai iekšējā tirgū un vienlaikus arī tiesību subjektu prasībai par pārredzamu, vienlīdzīgu pārvaldījumu un tā kontroli, kā arī par taisnīgu atlīdzību autoriem, kas noslēguši līgumus ar tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām; pārāk daudz autoru uzskata, ka neka nav saņēmuši nekādu atlīdzību, savukārt daži autori saņem lielāko daļu no iekasētās summas⁽⁴⁾; Komiteja norāda, ka lielo mūzikas producentu un izplatītāju organizāciju noslēgtie diskriminējošie

⁽⁴⁾ http://senat.fr/lc/lc30_mono.html – salīdzinošs pētījums par tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām Eiropā.

līgumi joprojām ir spēkā, un tie arī turpmāk liegs lielākajai daļai autoru un tiesību pārņēmēju saņemt taisnīgu atlīdzību par viņu darbu. Tāpēc Komiteja uzskata, ka priekšlikums tiesību aktam nav pilnīgs, lai nodrošinātu kultūras, literāro un mākslas darbu efektīvu izplatīšanu, paredzot autoriem un māksliniekiem pienācīgu atlīdzību.

4.5. Priekšlikumā paredzēts noteikumu minimums, kas dalībvalstīm dod lielu rīcības brīvību transponēšanas jomā, lai dalībvalstis varētu efektīvāk apmierināt autoru un mākslinieku prasības un veicināt kultūru un tās satura izplatīšanu. Tāpēc EESK nepiekrīt dažu likumdošanas asambleju viedoklim, ka priekšlikumā direktīvai nav ievērots subsidiaritātes princips, jo priekšlikums ir pārāk preskriptīvs un detalizēts. Komiteja aicina Komisiju pārdomāt, kā autori varētu praktiski gūt labumu no izplatīšanas izmaksu samazināšanas saistībā ar mūzikas izplatīšanu tiešsaistē, jo papildu ienākumus gūst viens vienīgs tirgus dalībnieks, kas šādā veidā cer kompensēt ienākumu samazināšanos no izplatīšanas tradicionālajos kanālos. Lielās kompānijas, izmantojot diskriminējošus līgumus un aktīvu lobiju par labu ļoti represīviem tiesību aktiem tirdzniecībai tiešsaistē, cenšas saglabāt ierobežotu tirgu interneta vidē, kas ļauj izplatīt neierobežotu satura apjomu par ļoti zemām izmaksām.

4.6. Māksliniekiem būtu jādod iespēja efektīvāk kontrolēt viņu darbu izplatīšanu tiešsaistē un no tā gūtos ienākumus. Vajadzētu paredzēt, ka mākslinieki viņu darbu popularizēšanas nolūkā atsevišķus darbus var izplatīt nepastarpināti bez maksas vai ar nelielām izmaksām; pateicoties internetam, pieejami jauni radošā darba finansēšanas avoti, piemēram, klausītāju finansiāls ieguldījums turpmākajā darbā. Direktīvā būtu jāparedz autoriem lielākas kontroles tiesības un plašākas iespējas.

4.7. EESK atzinīgi vērtē 38. pantu, kurā dalībvalstis aicinātas piemērot sankcijas, ja netiek ievēroti valsts tiesībās transponētie noteikumi.

4.8. Otrajā sadaļā aplūkots direktīvas pirmā daļa, kas skar visu veidu tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju organizatorisko struktūru un darbību. Pārredzamības un ziņošanas prasības, kas Komitejas skatījumā ir īpaši svarīgas, ir pienācīgi izklāstītas II sadaļas 5. nodaļā (17.-20. pants).

4.9. Pārredzamības prasības nostiprinātas ar papildu noteikumiem. Savukārt 8. pantā apskatītas uzraudzības funkcijas, kas biedriem nodrošina labu pārvaldību. EESK atbalsta šim nolūkam paredzētos pasākumus. IV sadaļa par strīdu izšķiršanas jautājumiem (34.-40. pants), to skaitā sūdzību iesniegšanas procedūru (37. pants), efektīvi papildina noteikumus par kolektīvā pārvaldījuma organizāciju darbību, dodot biedriem iespēju apstrīdēt tiesību pārvaldību, ja viņi to uzskata par nepareizu.

4.10. Attiecībā uz atsevišķiem kritērijiem, kas ierosināti, lai nelielām kolektīvā pārvaldījuma organizācijām netiktu izvirzīta prasība nodarboties ar daudzteritoriālu licencēšanu, EESK secina, ka pastāv tirgus koncentrācijas risks, kas savukārt var radīt konkurences traucējumus, kaitējot mazākiem dalībniekiem, piemēram, valstīs ar nelielu iedzīvotāju skaitu, vai arī tiem, kas pārstāv mazākumtautības, jo viņu ieguldījumam Eiropas kultūrā un viņu dalībai Eiropas licenču tirgū var būt nepieciešami īpaši atbalsta pasākumi. EESK uzskata, ka no kultūras daudzveidības apsvērumu viedokļa saskaņā ar LESD 107. pantu šo valstu nelielajām kolektīvā pārvaldījuma organizācijām vajadzētu būt iespējai saņemt publiskā sektora atbalstu, lai šo organizāciju katalogus varētu tieši izplatīt Eiropas līmenī un tās pašas varētu veikt daudzteritoriālu licencēšanu.

4.11. Atbilstīgi ir arī tie noteikumi, kas paredzēti, lai izvairītos no interešu konfliktiem, nodrošinātu pārvaldības pārredzamību un efektivitāti, kā arī kolektīvā pārvaldījuma organizāciju biedru informēšanu; it īpaši tas sakāms par 9. pantu, kurā noteikti pienākumi personām, kuras faktiski vada tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju.

4.12. III sadaļa (21.-33. pants) attiecas uz Eiropas licencēm mūzikas izplatīšanai tiešsaistē. Šīs sadaļas 21. pantā (Daudzteritoriāla licencēšana iekšējā tirgū) noteikts princips, ka kompetentās iestādes (to definīcija atrodama 39. pantā) var kontrolēt, vai tiek ievēroti III sadaļas noteikumi.

4.13. 22. pants (par iespējām apstrādāt daudzteritoriālas licences) skar 2. daļas galvenos noteikumus. Kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, kuras tiesīgas izsniegt daudzteritoriālas licences, vajadzētu būt pietiekamām iespējām efektīvā un pārredzamā veidā elektroniski apstrādāt datus, kas nepieciešami šādu licenču pārvaldībai, rēķinu izrakstīšanai lietotājiem, autoritāšu ieņēmumu iekasēšanai un attiecīgo ieņēmumu sadalīšanai tiesību subjektiem. EESK atbalsta sīki izstrādātās prasības (2. punkts) un to, ka tās ir minimālās prasības, taču vienlaikus uzsver praktiskās grūtības, kas radīsies, lai izvērtētu, vai tās ir atceļošas vai nē.

4.14. Nepieciešamas ir prasības tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijām. 23. pantā (Informācijas par daudzteritoriālu repertuāru pārredzamība) noteikts, ka informācija ietver ziņas par "pārstāvētajiem muzikālajiem darbiem, pārstāvētajām tiesībām (pilnībā vai daļēji) un par pārstāvētajām dalībvalstīm"; savukārt 24. pantā (Daudzteritoriāla repertuāra informācijas precizitāte) noteikts, ka kolektīvā pārvaldījuma organizācijām jāpiemēro procedūra, "kas ļauj tiesību subjektiem un citām kolektīvā pārvaldījuma organizācijām iebilst pret 22. panta 2. punktā minēto datu saturu vai pret informāciju, kas sniegta saskaņā ar 23. pantu". EESK uzskata, ka kolektīvā pārvaldījuma organizācijām ir jāpieņem visu veidu juridiski pierādījumi, un pēc tam ar pienācīgu rūpību jāveic nepieciešamās korekcijas.

4.15. Kolektīvā pārvaldījuma organizācijas uzrauga to, kā mūzikas tiešsaistes pakalpojumu sniedzēji, kuriem tā piešķirusi daudzteritoriālu licenci par muzikālo darbu tiešsaistes tiesībām (pilnībā vai daļēji), izmanto šīs tiesības; tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija piedāvā mūzikas tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem iespēju par muzikālo darbu tiešsaistes tiesību faktisko izmantošanu ziņot, izmantojot elektroniskos līdzekļus, un piedāvā izmantot vismaz vienu ziņošanas metodi, kurā ņemti vērā šādu datu elektroniskai apmaiņai brīvprātīgi piemērojami standarti vai prakse. EESK atzinīgi vērtē iespēju atteikties pieņemt lietotāja ziņojumus īpašniekprogrammatūras formātā, ja tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija piedāvā ziņošanai izmantot elektroniskai datu apmaiņai piemērojamu nozares standartu.

4.16. EESK uzsver, ka atvērtu un brīvu standartu izmantošana, tostarp rēķinu izrakstīšanai tiešsaistē (25. pants), būtu atbilstošs un pieņemams risinājums visos gadījumos, tāpēc tas šeit būtu jāprecizē.

4.17. EESK atzinīgi vērtē 25. panta izklāstītās prasības attiecībā uz rēķinu izrakstīšanu, proti, rēķinu izraksta precīzi un nekavējoties pēc tam, kad ir ziņots par attiecīgā muzikālā darba tiešsaistes tiesību faktisko izmantojumu, kā arī procedūrām, lai mūzikas tiešsaistes pakalpojumu sniedzējs varētu apstrīdēt rēķinu. Maksājumi tiesību subjektiem jāveic precīzi un savlaicīgi (26. pants). EESK atbalsta sīki izstrādātās prasības par tiesību subjektam sniedzamo informāciju, kas pievienota maksājumam, gan arī apliecinājumu par saņemto honorāru.

4.18. EESK atbalsta arī 27., 28. un 29. panta (Pienākums pārstāvēt citu kolektīvā pārvaldījuma organizāciju saistībā ar daudzteritoriālu licencēšanu) noteikumus: kolektīvā pārvaldījuma organizācija, kas nepiešķir vai nepiedāvā piešķirt daudzteritoriālas licences par sava mūzikas repertuāra muzikālo darbu tiešsaistes tiesībām, var pieprasīt citai šīs sadaļas prasībām atbilstošai kolektīvā pārvaldījuma organizācijai, lai tā noslēgtu pārstāvniecības līgumu un saskaņā ar to pārstāvētu šīs tiesības.

4.19. EESK lūdz precizēt formulējumu, proti, vai ir noteikts pienākums uzņemties pārstāvniecību 29. panta 1. punktā noteiktajos apstākļos, vai arī šāds pienākums tomēr nav noteikts.

4.20. EESK atbalsta arī noteikumus par daudzteritoriālo licencēšanu, kas iekļauti 30. pantā (Piekļuve daudzteritoriālai licencēšanai), 31. pantā (Daudzteritoriāla licencēšana, ko veic mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju meitasuzņēmumi) un 32. pantā (Licencēšanas noteikumi attiecībā uz tiešsaistes pakalpojumiem).

4.21. Komiteja atbalsta 33. pantā noteikto atkāpi, proti, ka III sadaļas prasības neattiecas uz kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, kas, pamatojoties uz vajadzīgo tiesību brīvprātīgu apvienošanu, piešķir daudzteritoriālu licenci par muzikālo darbu tiešsaistes tiesībām, kas raidorganizācijai nepieciešamas radio vai televīzijas programmu vajadzībām.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 443/2009, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam”

COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 510/2011, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo kravas automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam”

COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD)

(2013/C 44/19)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Parlaments un Padome 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 443/2009, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam”

COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 510/2011, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo kravas automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam”

COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 116 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) savos atzinumos vienmēr ir atbalstījusi visus Komisijas pasākumus saistībā ar CO₂ emisiju samazināšanu, lai līdz 2050. gadam sasniegtu mērķi par Eiropu bez oglekļa dioksīda emisijām, kurā transporta nozares radītās emisijas būtu samazinātas par 60 %.

1.2. EESK atgādina, ka Eiropadome 2011. gada februārī ir apstiprinājusi ES mērķi līdz 2050. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par 80–95 % salīdzinājumā ar 1990. gadu⁽¹⁾. Saskaņā ar Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes nostāju attīstītājam valstīm, ņemot vērā attīstības valstu nepieciešamos pūliņus, emisiju samazināšanas mērķi ir jāisteno kopīgi. Tādējādi līdz 2050. gadam kopējās emisijas pasaulē varētu samazināties par 50 %, īstenojot pēc Kioto protokola termiņa beigām noteikto emisijas samazināšanas mērķi vispārējā tiesiskajā regulējumā, kas jāpieņem līdz 2015. gadam un jāisteno no 2020. gada.

⁽¹⁾ COM(2011) 885 final.

1.3. EESK piekrīt, ka cīņā pret klimata pārmaiņām ir jāizvirza arvien stingrāki mērķi, galvenokārt autotransporta nozarē, kas rada 24 % no ES kopējās oglekļa dioksīda (CO₂) jeb galvenās SEG emisijas, kas no 1990. līdz 2010. gadam ir palielinājusies gandrīz par 23 %. Ņemot vērā Eiropas Savienības klimata politiku, šī tendence nav ilgtspējīga.

1.4. EESK atbalsta ar abiem priekšlikumiem ieviešamos grozījumus, tomēr norāda, ka būtu jārikojas efektīvi un saskaņoti, lai nodrošinātu resursu drošu un konkurētspējīgu izmantošanu, tādējādi novēršot visus šķēršļus transporta iekšējā tirgū, veicinot “tīrās” tehnoloģijas un modernizējot transporta tīklus. Komiteja mudina nekavējoties pieņemt izskatāmās regulas un ņemt vērā tās ierosinātos priekšlikumus.

1.5. EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir noteikt ilgtermiņa mērķus arī pēc 2020. gada, lai nezaudētu vienotā tirgus konkurētspēju. EESK atbalsta priekšlikumu līdz 2014. gadam noteikt jaunus mērķus laikposmam pēc 2020. gada ar nosacījumu, ka

tiks veikts rūpīgs un padziļināts ietekmes novērtējums. EESK iesaka līdz 2017. gadam mērķus pārskatīt, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību, prognozes par tirgus tendencēm un prasības ierobežot siltumnīcefekta gāzu emisijas. Uzņēmumi pamatoti pieprasa stabilu un savlaicīgu tiesisko regulējumu apvienojumā ar reālu iespēju īstenot ļoti vērienīgus mērķus.

1.6. Tāpat kā kā iepriekšējos atzinumos EESK ierosina izstrādāt modeli, kurā CO₂ aprēķinā būtu iekļautas visas ar automobiļu ražošanu saistītās emisijas. CO₂ pēda ir jāņem vērā, jo tā skar visu automobiļa dzīves ciklu.

1.7. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu līdz 2014. gadam izvērtēt, kurš kritērijs kalpos par lietderības parametru, kas jāpieņem. Komiteja jau labu laiku rosina iespēju ņemt vērā balstvirsmu nevis masu, lai atbalstītu tādu transportlīdzekļu attīstību, kuriem ir mazāka ietekme uz vidi, kuri ir vieglāki un mazāk patērē.

1.8. EESK lūdz Komisijai vēlreiz izvērtēt priekšlikumu par lineāro funkciju (līknes slīpumu %), atgādinot, ka 60 % slīpums transportlīdzekļiem pieļauj 4,6 g virsnormas CO₂ emisiju. Jo vairāk procentuālā daļa pietuvojas 100, jo lielākas priekšrocības ir smagajiem transportlīdzekļiem.

1.9. Attiecībā uz vieglajiem kravas automobiļiem (VKA) Komisija ir pieņēmusi priekšlikumu par slīpumu 100 %, kā rezultātā lielas masas vieglo kravas automobiļu ražotāju izdevumi būs mazāki.

1.10. EESK atbalsta ierosināto politiku attiecībā uz soda maksu pēc 2020. gada, saskaņojot to EUR 95 apmērā par CO₂ gramu vieglajiem automobiļiem un VKA, un uzskata, ka iekasētā maksā jāizmanto veicināšanas pasākumiem automobiļu ražošanas nozarē.

1.11. EESK uzskata, ka ir svarīgi saglabāt ilgtspējīgas mobilitātes līderpozīciju pasaulē; tādēļ novēlota un neizlēmīga jauno tehnoloģiju ieviešana varētu nozīmēt Eiropas Savienības transporta nozares neatgriezenisku lejupslīdi starptautiskajā tirgū, kas strauji attīstās.

1.12. EESK iesaka ieviest dažādu modeļu emisiju tehnisko parametru marķējumu, kurā būtu salīdzināmi, skaidri un visaptveroši dati par visām kaitīgajām emisijām. Jāmaina pašreizējā sistēma, kas ļauj dalībvalstīm izvēlēties marķējumu pēc saviem ieskatiem. Eiropā ir vajadzīga vienota marķējuma sistēma, kas vajadzības gadījumā būtu saskaņota ar citiem starptautiskajiem partneriem. Pašlaik viens tas pats automobilis var tikt apzīmēts ar dažādiem emisiju marķējumiem atkarībā no tā, vai dalībvalsts pieņēmusi, piemēram, "relatīvā marķējuma" vai arī "absolūtā marķējuma" sistēmu, kuru izvēlētos saprātīgi domājoši cilvēki, jo tās pamatā ir saražoto emisiju absolūtā vērtība, nevis salīdzinājums ar konkurentiem attiecīgajā tirgus segmentā.

1.13. VKA jomā EESK iesaka nākotnes mērķus ieviest pakāpeniski (*phase in*) laikposmā, kas atbilst sagatavošanās laikam (*lead time*) nozarē (7–10 gadi, nevis 5–7 gadi vieglajiem automobiļiem). VKA ražošanas īpatnību dēļ nav iespējama dizaina ātra pielāgošana, sevišķi tirgus krīzes apstākļos, kas ir ļoti akūta vairākās valstīs.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1. Eiropas Komisija 2012. gada 11. jūlijā pieņēma divus priekšlikumus par to, kādus grozījumus attiecīgi izdarīt Regulā (EK) Nr. 443/2009 un Regulā (ES) Nr. 510/2011, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz vieglo automobiļu un vieglo kravas automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam.

2.2. Komisijas uzdevums ir sasniegt šādus mērķus līdz 2020. gadam:

- jauniem vieglajiem kravas automobiļiem vidēji 147 g CO₂/km,

- jauniem vieglajiem automobiļiem vidēji 95 g CO₂/km.

2.3. Lai īstenotu mērķi līdz 2020. gadam, Komisija ir noteikusi šādus noteikumus attiecībā uz jauniem vieglajiem automobiļiem:

- priekšlikumā arī turpmāk lietderības parametrs ir darba kārtībā esoša transportlīdzekļa masa;

- robežvērtību līkne arī turpmāk ir lineāra līkne ar slīpumu 60 % salīdzinājumā ar bāzes autoparku, kas arī turpmāk ir 2006. gada autoparks un atbilst 2015. gada robežvērtību līknei;

- attiecībā uz vieglajiem automobiļiem, kuru emisijas nepārsniedz 35 g CO₂/km, 2020.–2023. gada laikposmam ir paredzēti superkredīti ar reizinātāju 1,3, kurus šīs shēmas darbības laikā piemēro ne vairāk kā 20 000 katra ražotāja transportlīdzekļu;

- ir atjaunināts 2020. gada mērķis, kas atbilstīgi atkāpei piemērojams specifisku modeļu ražotājiem;

- ražotāji, kas ir atbildīgi par mazāk nekā 500 reģistrētiem jauniem vieglajiem automobiļiem gadā, ir atbrīvoti no pienākuma noteikt CO₂ emisiju mērķi;

- ir atļauta lielāka elastība attiecībā uz termiņiem, kādā pieņemami lēmumi par atkāpju piešķiršanu mazapjoma ražotājiem;

— ekoinovācijas tiek saglabātas arī tad, kad ieviesta pārskatīta testa procedūra;

— ir saglabāta pašreizējā maksa par pārsniegtajām emisijām EUR 95 uz g/km un vienu transportlīdzekli.

2.4. Lai īstenotu mērķi līdz 2020. gadam, Komisija ir noteikusi šādus noteikumus attiecībā uz jauniem vieglajiem kravas automobiļiem:

— lietderības parametrs arī turpmāk ir darba kārtībā esoša transportlīdzekļa masa;

— robežvērtību līkne arī turpmāk ir lineāra līkne ar slīpumu 100 % salīdzinājumā ar bāzes autoparku;

— ražotāji, kas ir atbildīgi par mazāk nekā 500 reģistrētiem jauniem vieglajiem kravas automobiļiem gadā, ir atbrīvoti no pienākuma sasniegt īpatnējo emisiju mērķi;

— ir atļauta lielāka elastība attiecībā uz termiņiem, kādā pieņemami lēmumi par atkāpju piešķiršanu mazapjoma ražotājiem;

— ekoinovācijas tiek saglabātas arī tad, kad ieviesta pārskatīta testa procedūra;

— ir saglabāta pašreizējā maksa par pārsniegtajām emisijām EUR 95 uz g/km un vienu transportlīdzekli.

2.5. Noteiktie mērķi ļaus jaunu vieglo automobiļu radīto vidējo emisiju samazināt no 135,7 g CO₂/km 2011. gadā līdz 95 g 2020. gadā, 130 g 2015. gadā nosakot kā obligātu mērķi. Vieglo kravas automobiļu radītās emisijas samazināsies no 181,4 g CO₂/km 2010. gadā (pēdējais gads, par kuru pieejami dati) līdz 147 g 2020. gadā, 175 g 2017. gadā nosakot kā obligātu mērķi.

3. Ievads

3.1. Tāpat kā iepriekšējos atzinumos par tiesību aktu priekšlikumiem saistībā ar antropogēnām darbībām, kas izraisa CO₂ emisiju palielināšanos, EESK atzīst, ka ir svarīgi īstenot arvien stingrākus mērķus attiecībā uz SEG samazināšanu, un uzskata, ka ir svarīgi pielāgot ražotāju un patērētāju rīcību, lai mazinātu klimata pārmaiņas. Šajā saistībā nevar atstāt novārtā jebkurus saprātīgus pasākumus, kuri konkrēti samazinātu vieglo automobiļu un vieglo kravas automobiļu radītās emisijas, kas ES kopumā rada aptuveni 15 % CO₂ emisiju, ieskaitot degvielas piegādes radītās emisijas.

3.1.1. EESK uzskata, ka ir svarīgi nostiprināt Eiropas tiesību aktus pēc 2020. gada, lai saglabātu tās līderpozīcijas tehnoloģiju jomā pasaulē galvenokārt saistībā ar lielajiem ieguldījumiem inovācijās un prasīgu iekšzemes tirgu.

3.1.2. EESK ar pārliecību atbalsta tādus grozījumus tiesību aktos par jaunu vieglo automobiļu un VKA radītā oglekļa dioksīda samazināšanu pēc 2020. gada, kas, pateicoties efektīvai likumdošanai, izvirzītu skaidrus mērķus un tādējādi nodrošinātu precīzas un stabilas vadlīnijas ieguldījumiem, kuri papildus veicinātu automobiļu ražotāju un detaļu piegādātāju inovācijas un vēl vairāk nostiprinātu Eiropas automobiļu nozares konkurētspēju.

3.1.3. EESK uzskata, ka jaunu un vienotu noteikumu pieņemšana uzlabos tirgus uzraudzību, lai radītu veselīgas konkurences vidi starp Eiropas efektīvāko tehnoloģiju ražotājiem degvielas patēriņa un emisiju daudzuma ziņā.

3.1.4. EESK norāda, ka paredzētie pasākumi nodrošinās patērētājiem neto ietaupījumus; Komisijas veiktā analīze liecina, ka 2020. gada mērķi ir sasniedzami un ekonomiski izdevīgi. Mērķi izmaksu ziņā ir novērtēti kā rentabli, tehnoloģijas jau ir viegli pieejamas tirgū, un to ieviešana varētu palielināt nodarbinātību, tādējādi tas nāktu par labu patērētājiem un nozarei.

4. Piezīmes

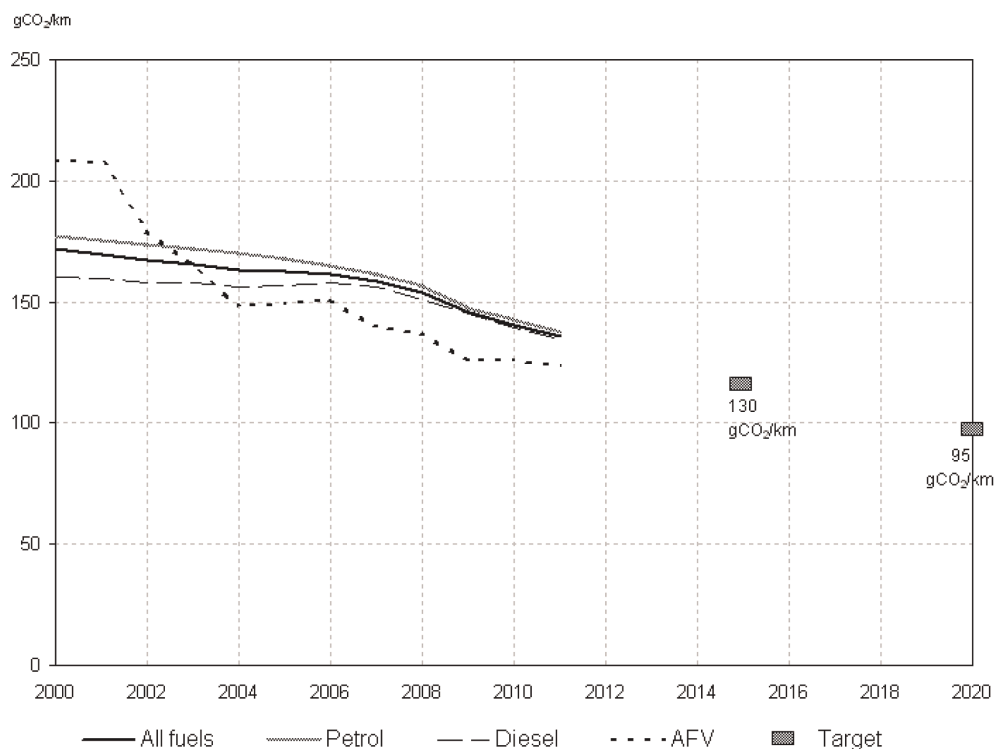
4.1. Vieglie automobiļi — COM(2012) 393 final

4.1.1. EESK atgādina, ka vieglo automobiļu radītā emisija ir aptuveni 12,5 % no visām Eiropas Savienības CO₂ emisijām. Saražotā CO₂ daudzums ir tieši proporcionāls patērētās degvielas daudzumam, tātad automobiļi ar zemu oglekļa dioksīda emisijas intensitāti efektīvāk patērē degvielu, un to uzturēšana ekspluatācijas laikā ir lētāka.

4.1.2. Pēdējos piecos gados automobiļu tirgu smagi ietekmējusi ekonomiskā krīze. Jaunu automobiļu reģistrācija 2012. gada pirmajos deviņos mēnešos samazinājusies par 7,6 % un septembrī par 10,8 %, salīdzinot ar to pašu laikposmu 2011. gadā.

4.1.3. EESK ar gandarījumu konstatē īstenotās politikas progresu un izmaiņas patērētāju izpratnes līmenī, kā to apliecina nesenie Eiropas vides aģentūras pētījumi. Jaunie reģistrētie automobiļi ir arvien efektīvāki emisijas radītāju ziņā, un 2012. gadā ir gandrīz sasniegts starpposma mērķis 2015.

gadam. CO₂ emisiju tendences jaunajiem automobiļiem, ņemot vērā degvielas veidu (ES27) ⁽²⁾

4.1.4 EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt izmaksu un ieguvumu analīzi, lai noteiktu neto ietaupījumus patērētājiem. Katrs jauns vieglais automobīlis degvielas izmaksu ziņā savam īpašniekam pirmajā gadā ļaus vidēji ietaupīt apmēram EUR 340, un visā automobiļa ekspluatācijas laikā (trīspadsmit gados) ietaupījums būs aptuveni EUR 2 904–3 836, salīdzinot ar starpposma mērķi 2015. gadam.

4.2. EESK atkārtoti uzsver priekšlikumu pieņemt balstvirsmas kā lietderības parametru masas vietā. Šim risinājumam būtu šādas priekšrocības:

- emisiju papildu samazināšana;
- transportlīdzekļu masas samazināšana;
- ievērojams degvielas ietaupījums;
- materiālu izstrāde un pētniecība;
- atturīgāka patēriņa veicināšana, kurā priekšroka tiktu dota funkcionalitātei un efektivitātei.

4.3. EESK uzskata, ka lēmums saglabāt lineāro funkciju 60 % ir pretējs paziņotajam, proti, vēlmei turpināt uzlabot ražoto automobiļu emisiju profilu. Panāktais politiskais kompromiss tikai nedaudz aizsargā ES uzņēmumus, bet kaitē visiem iedzīvotājiem.

4.4. Viegļie kravas automobiļi — COM(2012) 394 galīgā redakcija

4.4.1. EESK atgādina, ka vieglo kravas automobiļu (VKA) radītā emisija ir aptuveni 1,5 % no visām Eiropas Savienības CO₂ emisijām. Saražotā CO₂ daudzums ir tieši proporcionāls patērētās degvielas daudzumam, tātad automobiļi ar zemu oglekļa dioksīda emisijas intensitāti efektīvāk patērē degvielu, un to uzturēšana ekspluatācijas laikā ir lētāka.

⁽²⁾ <http://www.eea.europa.eu/publications/monitoring-co2-emissions-from-new>

4.4.1.1. Aptuveni trešdaļa no vieglā kravas automobiļa īpašumtiesību izmaksām ir degvielas patēriņš, kas ir aptuveni EUR 2 400 gadā (dīzeļdegvielas gadījumā).

4.4.1.2. No 1990. līdz 2010. gadam vieglo kravas automobiļu radīto emisiju apjoms ir palielinājies par 26 %.

4.4.2. Ekonomikas krīze pēdējos gados ir smagi ietekmējusi vieglo kravas automobiļu tirgu; 2009. gadā tas piedzīvoja lielāko samazinājumu (– 29,5 %), bet atšķirībā no vieglo automobiļu jomas tendence 2010. un 2011. gadā ir pozitīva, attiecīgi + 8,7 % un + 7,5 %. Taču 2012. gada pirmajos desmit mēnešos pārdošana atkal nokrotās par 10,6 %.

4.4.3. EESK uzskata, ka izskatāmajā priekšlikumā, kura pamatā ir regula, kas pieņemta attiecībā uz vieglajiem automobiļiem, pietiekami nav ņemtas vērā vieglo automobiļu un VKA atšķirības, no kurām vissvarīgākās ir šādas:

- vieglo kravas automobiļu projektēšanas un ražošanas posms ir ilgāks nekā vieglajiem transportlīdzekļiem;
- vieglo kravas automobiļu funkcijas, jo tos izmanto uzņēmējdarbības vajadzībām un tāpēc dzinēja efektivitāte un izturība, kā arī degvielas patēriņš bieži ir vissvarīgākie ar uzņēmējdarbības izdevumiem saistītie faktori. Nav nejaušība, ka 97 % vieglo kravas automobiļu izmantota dīzeļdzinēja tehnoloģija;
- pircēju raksturojums: ar izmaksām saistītās izmaiņas lielā mērā ietekmē vairāk nekā 90 % mazo uzņēmumu un amatnieku.

4.4.4. EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt izmaksu un ieguvumu analīzi, kurā būtu ņemta vērā, pirmkārt, izmaksu palielināšanās sakarā ar jauno automobiļu un jauno VKA pielāgošanu tiesību aktiem un, otrkārt, neto ietaupījumi patērētājiem. Katram jaunam vieglajam kravas automobiļim vidējais ietaupījums degvielas izmaksu ziņā ir apmēram EUR 400 pirmajā gadā un EUR 3 363–4 564 trīspadsmit gadu ilgā ekspluatācijas laikā, salīdzinot ar starpposma mērķi 2017. gadam.

4.4.5. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK, apstiprinot vajadzību samazināt CO₂ emisijas, atbalsta nākotnes mērķu jaunu, pakāpenisku ieviešanu (*phase in*) laikposmā, kas atbilst pielāgošanās laikam (*lead time*) nozarē (7–10 gadi nevis 5–7 gadi vieglajiem automobiļiem).

4.5. Informācija un standartizācija

4.5.1. EESK tāpat kā Komisija uzskata, ka tiešajiem lietotājiem par pārdošanā esošo automobiļi ir jābūt pieejamai ticamai, skaidrai un salīdzināmai informācijai par ekonomiskajām un ekoloģiskajām priekšrocībām.

4.5.2. Marķēšana ir instruments, kas izrādījās ļoti efektīvs. EESK iesaka Komisijai izskatīt iespēju paplašināt emisiju marķēšanas pienākumu, kas aprēķinātas saskaņā ar automobiļu ekspluatācijas perioda principu (*LCA*). Skaidra, visaptveroša, pieejama un jo īpaši uzreiz saprotama informācija nodrošinātu apzinātu un pārdomātu izvēli, sākot paraugprakses noslēgtu ciklu.

4.5.3. Pašreizējā Direktīvā 1999/94 nav noteiktas precīzas prasības, paredzot vien informācijas “minimumu” šajā jomā; tas piešķir dalībvalstīm plašu interpretācijas brīvību. Dažas dalībvalstis izmantoja “relatīvo marķējumu”, kas sniedz neviennozīmīgu informāciju ar parametriem par segmentu, pie kura pieder automobilis, bet nav precīzas norādes par šā transportlīdzekļa emisijām. Šī sistēma maldina patērētāju, kas, redzot etiķeti ar pirmās kategorijas marķējumu, domā, ka automobilis kopumā ražo maz emisiju, lai gan dati attiecas tikai uz automobiļa kategoriju. Tā, piemēram, F segmenta luksusa automobiļim varētu būt 5 reizes vairāk emisiju nekā mazlitrāžas automobilis un tas iegūtu A klasi, lai gan mazlitrāžas automobilis atbilstoši savam segmentam, atrastos D klasē. Ņemot vērā to, kas īstenots, piemēram, sadzīves tehnikas jomā, Komisijai vajadzētu piedāvāt saprātīgas norādes: “absolūto marķējumu”, kurā, piemēram, A klase tiek piešķirta tiem, kuru emisijas ir mazākas par 100 g/km, B klasi tiem, kuru emisijas ir no 101 līdz 120, precīzi norādot katra automobiļa emisijas ar vienādām krāsām visā ES.

4.5.4. EESK atbalsta pieņemtos pasākumus patērētājiem paredzētas informācijas izplatīšanai.

4.5.5. EESK arī atbalsta visas iniciatīvas patērētāju izglītošanas jomā, kas ar laiku liktu apzināti izvēlēties automobiļus bez CO₂ emisijām un panāktu pozitīvus ekonomiskos rezultātus, pateicoties laika gaitā radītajiem ietaupījumiem.

4.5.6. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka uzņēmēji ir aicināti turpināt centienus pētniecības un izstrādes jomā, lai nodrošinātu investīcijas jaunajās tehnoloģijās, kas paredzētas videi nekaitīgu automobiļu radīšanai, un ka ir svarīgi saglabāt Eiropas Komisijas priekšlikumu ieguldīt EUR 80 miljardus, kas paredzēti “Apvāršnis 2020” budžetā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam.

4.5.7. Enerģija

4.5.7.1. EESK uzsver nodomu izstrādāt stratēģiju, kas veicinātu ekoloģiskus transportlīdzekļus (vieglos automobiļus un VKA), lai cīnītos pret CO₂ emisijām.

4.5.7.2. EESK iesaka paredzēt pakāpenisku Eiropas autoparka pāreju uz nulles emisiju, kas izmainītu enerģijas nesēju, lai varētu sasniegt ilgtermiņā noteiktos mērķus.

4.5.8. Ilgtspējīgi produkti

EESK vairākkārt ir uzsvērusi ilgtspējīgas attīstības lielo nozīmi Eiropas nākotnē. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas pamatnostādnes par to, kā padarīt produktus ilgtspējīgākus un veicināt ekodizainu visiem produktiem, jo īpaši tiem, kas izmanto fosilos resursus.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadā””

COM(2012) 286 final

(2013/C 44/20)

Ziņotāja: **Béatrice OUIIN** kdze

Eiropas Komisija 2012. gada 19. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadā””

COM(2012) 286 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 13. decembra sēdē), ar 104 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē stratēģiju cilvēku tirdzniecības izskaušanai un vēlas piedalīties tās īstenošanā. Bet vienlaikus uzsver, ka paredzētais izskaušanas termiņš šķiet nerealizējams, ņemot vērā cilvēku tirdzniecības pašreizējo apjomu, relatīvo toleranci pret to un nepietiekamos tās apkarošanai paredzētos resursus.

1.2 Komiteja uzsver, ka minēto stratēģiju nevar īstenot, ja to aktīvi neatbalsta pilsoniskā sabiedrība, kurai ir tieša saskare ar cietušajiem. Lai sekmīgi īstenotu savu uzdevumu, cietušo atbalsta apvienībām ir vajadzīgi finanšu līdzekļi.

1.3 Komiteja ierosina nošķirt cilvēku tirdzniecību viņu seksuālai izmantošanai no citiem tās nolūkiem (darba ekspluatācija, fiktīvas laulības, ubagošana, orgānu tirdzniecība), lai visiem būtu skaidrs, kas ir jāapkaro. Komiteja ierosina ieviest zīmi pilsētām, kas vērsas pret sieviešu un bērnu seksuālo izmantošanu.

1.4 Tāpat Komiteja vēlas, lai attiecībā uz bērniem tiktu piemērota diferencēta pieeja (ANO Konvencijas par bērna tiesībām).

1.5 ES valstīm vajadzētu nekavējoties ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) Konvenciju par pienācīgu darbu mājražotniecībā nodarbinātajām personām, kā arī visas starptautiskās konvencijas par šo jautājumu.

1.6 Komiteja uzstāj, ka upuru aizsardzībai jābūt pietiekamai, lai viņi varētu no jauna integrēties legālajā sabiedrībā, no kuras viņi tikuši izslēgti (aizsardzība, viņiem iesniedzot sūdzību,

piekļuve mājoklim, veselības aprūpei utt.). Lai integrācijai būtu noturīgi rezultāti, būtu jādod iespēja upuriem atrast darbu iekļaujošā darba tirgū, kas tiek atbalstīts no publiskajiem līdzekļiem.

1.7 Cīņai ar cilvēku tirdzniecību jābūt transversālai politikai un papildus šādas tirdzniecības apkarošanai jāparedz arī reāla sociālā politika. Jārada sinerģija ar citām stratēģijām, piemēram, romu integrācijas, nabadzības, toksikomānijas, seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanas u. c. stratēģijām.

2. Ievads

2.1 Verdzība nav tikai vēstures grāmatu lappusēs, tā joprojām pastāv, arī visattīstītākajās valstīs. Cilvēku tirdzniecības noturība un pat attīstība ES teritorijā ir nelaime, kas grauj Eiropas Savienības demokrātiskos pamatus. Ja tiesiskās valstīs vieni pārdod citus, lai seksuāli izmantotu, piespiestu strādāt vai ubagot, vai, kā pēdējā laikā, lai tirgotu orgānus, veidotu fiktīvas laulības, ja noziedznieki ar šo tirdzniecību gūst ievērojamus ienākumus, tad cilvēktiesību ievērošanas principu, kurus ES apņēmīgi cenšas izplatīt pasaulē, ticamība ir iedragāta.

2.2 Cilvēku tirdzniecība ir aizliegta Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 5. pantā. Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību (kurā izmantota visaptveroša pieeja un galvenā uzmanība veltīta cilvēktiesībām un cietušajiem, kā arī ir ņemts vērā dzimumu aspekts) transponēšanai dalībvalstīs (līdz 2013. gada 6. aprīlim) vajadzētu ļaut labāk risināt šo jautājumu. Citi juridiski instrumenti gan cietušo tiesību un dzimumu līdztiesības jomā, gan cīņai ar bērnu seksuālo izmantošanu vai darba devējiem, kas apzināti nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, var ļaut vērsties pret cilvēku tirgotājiem.

2.3 Tik daudz sadrumstalotu juridisko instrumentu var pārklāties vai dublēties un kopumā neveido politiku, tāpēc jāpieņem stratēģija, lai noteiktu prioritātes, novērstu trūkumus un saskaņotu dažādos dokumentus. Tas ir izskatāmās stratēģijas mērķis.

2.4 Viena no pašreizējās situācijas iezīmēm ir apstiprināto principu milzīgā atrautība no realitātes. Saskaņā ar principiem Eiropas Savienība, dalībvalstis un iedzīvotāji stingri nostājas pret cilvēku tirdzniecību, kas tiek uzskatīta par mūsdienu verdzību. Patiesībā katrs iedzīvotājs, sociālais darbinieks, ārsts, policists, deputāts utt. var sastapt cietušos (ļoti jaunas ārzemnieces, kas sevi pārdod ES pilsētu ielās, bērnus, kas ubago) vai netieši piedalīties cilvēku ekspluatācijā, pērkot tik lētas preces, kas liek domāt, ka vismaz vienā ražošanas ķēdes posmā ticis izmantots piespiedu darbs. Faktiski attieksmē pret cilvēku tirdzniecību ir liela kolektīvā tolerance, dziļš klusums. Lielākā daļa cilvēku piever acis, nevēlas redzēt, nejut, ka tas viņus skar, lai gan katram ir sava loma.

2.5 Lai rīkotos efektīvāk, izskatāmajā dokumentā Komisija ierosina rīcības stratēģiju, un Komiteja, kas uz to mudinājusi jau saistībā ar direktīvas priekšlikumu⁽¹⁾, šādu soli var tikai atbalstīt.

2.6 Stratēģija var būt sekmīga tikai tad, ja tās galvenais partneris būs pilsoniskā sabiedrība. Šajā jomā jautājumu vislabāk izprot tieši pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas var palīdzēt identificēt upurus un veikt preventīvus pasākumus. Policijas, tiesas, darba inspekcijas utt. darbībai ir būtiska nozīme, bet, ja cilvēku tirdzniecību izskaust būtu varējuši valsts dienesti vieni paši, tā būtu jau izzudusi. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana stratēģija īstenošanā ir vienīgais veids, kā panākt tās efektivitāti. Organizācijām, kas sniedz palīdzību cietušajiem, ir vajadzīgs finansiāls atbalsts.

2.7 Dokumentā ierosinātas piecas prioritātes: upuru identifikācija, aizsardzība un palīdzība tiem; cilvēku tirdzniecības novēršanas izvēršana; cilvēku tirdzniecības veicēju kriminālvajāšana; koordinācijas, sadarbības un saskaņotības uzlabošana; jaunu problēmu jautājumu risināšana, jo sevišķi saistībā ar interneta izmantošanu noziedzīgos tīklos.

3. Komitejas piezīmes

3.1 Komiteja vairākos atzinumos jau ir paudusi viedokli par jautājumiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecību, tostarp atzinumā par bērnu seksuālo izmantošanu⁽²⁾, atzinumā par cietušo tiesībām⁽³⁾ un atzinumā par vispārējo pieeju migrācijai un mobilitātei⁽⁴⁾.

Upuru identifikācija

3.2 Komiteja 2010. gada oktobra atzinumā stingri aicināja aizsargāt cietušos tiklīdz viņi par tādiem tiek atzīti. Problēmu

rada tieši atzīšana un pierādīšanas pienākums, kas gulstas uz neaizsargātām personām, kuras nerunā attiecīgajā valodā un kuras uzrauga viņu ekspluatētāji, kuras baidās, nezina savas tiesības un nezina, kur vērsties. Lai šādas personas varētu labāk uzklaut, būtu jāpanāk virzība cietušo identifikācijas jomā. Arodbiedrību organizācijas veic izmēģinājuma pasākumus darbinieku, kas varētu būt saskarē ar piespiedu darba upuriem, apmācībai, lai viņus atpazītu, zinātu, kā ar viņiem uzsākt sarunu, viņus atbalstīt un aizsargāt. Tādu pašu darbu ar cilvēkiem, kas varētu būt saskarē ar seksuālas izmantošanas nolūkiem veiktas cilvēku tirdzniecības upuriem (gandrīz 80 % cietušo), vajadzētu veikt publiskajām iestādēm un apvienībām. Lai zinātu, kā un kur vērsties, ja ir aizdomas par cilvēku tirdzniecību, esošie rīki, apmācības, pamatnostādnes un norādījumi par procedūrām ir jāizplata daudz vairāk.

3.3 Pašreizējā tendence ir jāmaina pretējā virzienā: patlaban, ja cietušais vērsas pie kādas palīdzības organizācijas, ļoti bieži viņu nosūta pie citas organizācijas, kura tiek uzskatīta par kompetentāku. Tādējādi dažiem cietušajiem savs stāsts jāizstāsta desmitiem cilvēku, līdz beidzot viņi saņem atbilstošu atbalstu. Vajadzētu, lai, gluži pretēji, visi justos sagatavoti uzklaut cietušos un viņiem palīdzēt. Tādēļ attiecīgo organizāciju un sociālo dienestu darbiniekiem jābūt informētiem, apmācītiem, nodrošinātiem ar rīkiem, lai zinātu, ko teikt un darīt, turklāt attiecīgajām apvienībām un sociālajiem dienestiem jādarbojas tīklos.

3.4 Dažādiem cietušajiem, īpaši bērniem, nepieciešama arī attiecīgi pielāgota pieeja. Galvenajam principam jābūt bērna interešu prioritātei. ES stratēģijā romu integrācijai jāiekļauj cīņa ar piespiedu ubagošanu, kurā tiek iesaistīti romu bērni.

Cilvēku tirdzniecības novēršanas izvēršana

3.5 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka uzsvars ir likts uz dzimumu dimensiju. Tiešām, gandrīz 80 % no cilvēku tirdzniecības upuriem ir sievietes, un lielākā daļa no viņām ir nolemtas piespiedu prostitūcijai. Seksuālā izmantošana veido 76 % no cilvēku tirdzniecības. Nelegālās tirdzniecības seksuālai izmantošanai noturība pastiprināti liecina par dzimumu nevienlīdzību. Tas, ka (bieži vien gados jaunas) sievietes tiek aizvestas uz visbagātākajām Eiropas Savienības pilsētām prostitūcijai, liek uzdot jautājumu par to, kāds ir šo un vispār sieviešu tēls viņu klientu acīs, kā arī negatīvi ietekmē uz dzimumu līdztiesību virzīto pasākumu īstenošanu.

3.6 Tāpēc Komiteja iesaka skaidri nošķirt cilvēku tirdzniecību seksuālai izmantošanai no tirdzniecības darba ekspluatācijai, piespiedu ubagošanai vai tirdzniecībai ar orgāniem, un atsevišķi jāskata arī bērnu seksuālā izmantošana. Cilvēku tirdzniecības lielākā daļa (80 %) saistīta ar seksuālo izmantošanu. Tādēļ ir svarīgi to nosaukt vārdā. Parādība, kas tiek apkarota, jābūt skaidri zināmai. Cilvēku tirgotāji šķiet neaptverama, tāla un nerasniedzama grupa, bet klienti un upuri ir cilvēki, kuriem paejam garām Eiropas pilsētu ielās.

⁽¹⁾ OV C 51, 17.2.2011., 50.–54. lpp.

⁽²⁾ OV C 48, 15.2.2011., 138.–144. lpp.

⁽³⁾ OV C 43, 15.2.2012., 39.–46. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 191, 29.6.2012., 134.–141. lpp.

3.7 Pastiprināt novēršanu pirmām kārtām nozīmē vērsties pret pieprasījumu. Kamēr ir klienti, būs arī tirgotāji. Pieprasījums jāsamazina, par vīriešu un sieviešu līdztiesību izglītojot jau agrā bērnībā un visās sabiedrības grupās. Tāpat jāpanāk lielāks dzimumu līdzsvars darba vietā. Kad darbā vienlīdz iesaistīti abi dzimumi un vīrieši un sievietes strādā tajās pašās profesijās, iegūstot vienāda līmeņa atbildību, kļūst grūtāk sievietes iztēloties kā seksuālās izmantošanas objektus, kurus var nopirkt. Būtiska nozīme ir dzimumaudzināšanai, kurā ņemta vērā jūtu un cilvēka cieņas dimensija. Ja vecāki nerunā par seksuālajiem jautājumiem, jaunieši informāciju meklē internetā un var nonākt saskarē ar negatīviem attēlojumiem, kas var ietekmēt turpmāko izpratni par vīriešu un sieviešu attiecībām.

3.8 Lai gan dzimumu dimensija ir svarīga, vajadzīga arī atšķirīga pieeja bērniem un pieaugušajiem. Jāatgādina, ka seksuālas attiecības ar bērniem ir noziegums. Tīmeklī palielinoties tādu pornogrāfijas vietņu skaitam, kurās ievietoti bērnu attēli, daži pieaugušie aizmirst vai neievēro likumus, tāpēc ir vēl jo svarīgāk šā jautājuma risināšanai paredzēt lielākus līdzekļus. Arī bērni ir jāizglīto par dzimumjautājumiem un jāmaca par cieņu, kas viņiem pienākas⁽⁵⁾.

3.9 Lai novērstu cilvēku tirdzniecību, jāapkaro arī nabadzība, kas liek cilvēkiem pamest dzimtās vietas, un cilvēku kontrabandisti, kuri to izmanto. Padevušies sapņa par piekļuvi Rietumu pārpilnībai vilinājumam, nelegālie imigranti, kas ir neaizsargāti, bez dokumentiem un naudas, bez iespējas sazināties un baidīdamies, ka viņus var notvert policija, ir atkarīgi no tirgotājiem, kuri viņus pakļauj verdzībai, lai gan šādi imigranti ieradušies labprātīgi, nevis aizvesti no mājām ar varu.

3.10 Nopietnas bažas rada piespiedu darba izplatības palielināšanās. Tāpat jāpievērš uzmanība pārkāpumiem saistībā ar viesaukļu (*au pair*) statusu, kas jāprecizē, un saistībā ar svētku nīkiem, kuri strādā dažām reliģiskām iestādēm, jo robežšķirtnē starp brīvprātīgu darbu un piespiedu darbu šajā jomā dažkārt ir izplūdusi.

Cilvēku tirdzniecības veicēju kriminālvajāšana

3.11 Iepriekšējā atzinumā Komiteja uzsvēra izmeklēšanas finansiālo aspektu, un tas joprojām ir aktuāls. Šāda veida noziedzība ir viena no visienesīgākajām. Aplēsts, ka pasaules mērogā kopējā ikgadējā peļņa no cilvēku tirdzniecības ietvaros veikta piespiedu darba ir 31,6 miljardi ASV dolāru. No šīs summas 15,5 miljardi ASV dolāru jeb 49 % tiek radīti industrializēto valstu ekonomikās⁽⁶⁾. Finanšu izmeklēšana ES mērogā ir būtiska cilvēku tirgotāju vajāšanas daļa. Komiteja iesaka konfiscēt

īpašumu, kas iegūts no cilvēku tirdzniecības, un šādi iegūtos līdzekļus izmantot, lai cietušajiem izmaksātu kompensācijas.

3.12 Upuru aizsardzība, ņemot vērā dzimumu dimensiju, ir grūts uzdevums, kurš jārisina. Sekmīgā krimināltiesvedībā pret cilvēku tirgotājiem būtiska loma ir cietušajiem, bet tāpēc viņiem jābūt drošībā. Viņu aizsardzībai jāietver piekļuve mājoklim, veselības aprūpei un personiskā drošība. Lai integrācijai būtu noturīgi rezultāti, būtu jādod upuriem iespēja atrast darbu iekļaujošā darba tirgū, kas tiek atbalstīts no publiskajiem līdzekļiem. Tādējādi cietušie varētu iegūt darba pieredzi un apgūt prasmes, kas ir priekšnoteikums rehabilitācijai un sekmīgai integrācijai atvērtā darba tirgū. Pēc piespiedu dzīves atstumtībā cietušajiem jāsniedz palīdzība, lai viņi integrētos legālā sabiedrībā.

3.13 Jāparaksta konvencijas ar nelegālo imigrantu izcelsmes valstīm, lai tām palīdzētu efektīvāk cīnīties ar pārveidējiem pār robežām, pret kuriem netiek ierosinātas krimināllietas par cilvēku tirdzniecību, lai gan viņi noziedzības tīklus apgādā ar iespējamajiem upuriem.

Koordinācijas, sadarbības un saskaņotības uzlabošana

3.14 Komiteja pauž gandarījumu par projektu izveidot Eiropas Uzņēmēju koalīciju pret cilvēku tirdzniecību. Lai cīnītos ar piespiedu darbu gan trešās valstīs, gan Eiropas Savienībā, uzņēmumu iesaistīšanās ir būtiska. Koalīcijā vajadzētu iekļaut mazos uzņēmumus, kuriem ir apakšlīgumi ar lielajām grupām nozarēs, par kurām zināms, ka tajās ievērojamā mērā tiek izmantots nelegāls darbs: ēdināšana, būvniecība, lauksaimniecība. Cilvēku tirdzniecības apkarošana ir būtiska uzņēmumu sociālās atbildības dimensija. Tā attiecas arī uz nelegālo darbu vai piespiedu darbu trešās valstīs, visos apakšuzņēmumos ražošanas ķēdes visos posmos. Tā kā procesi mūsdienās ir globalizēti, daudznacionālajiem uzņēmumiem ir svarīgs uzdevums pārbaudīt, kādā veidā ražoti visi to izmantotie produkti.

3.15 Tāpat tirdzniecības līgumos jābūt īpašām klauzulām, ar kurām aizliegta tādu preču un pakalpojumu aprīte, kuru ražošanā izmantots piespiedu darbs.

3.16 Zināms, ka pakalpojumu, sevišķi mājkalpotāju pakalpojumu jomā verdzība nav izzudusi. SDO 2011. gada jūnijā pieņēma instrumentu cīņai ar ļaunprātīgu izmantošanu, proti Konvenciju Nr. 189 par pienācīgu darbu mājaisaimniecībās nodarbinātajām personām⁽⁷⁾. EESK iesaka 27 dalībvalstīm

⁽⁵⁾ OV C 24, 28.1.2012., 154.–158. lpp.

⁽⁶⁾ Patrick Belser, "Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits" ("Piespiedu darbs un cilvēku tirdzniecība: aplēšot peļņu", darba dokuments, Ženēva, Starptautiskais Darba birojs, 2005. gads).

⁽⁷⁾ SDO konvencija, kuru neviena Eiropas valsts pagaidām to nav ratificējusi (to ratificējušas divas valstis — Urugvaja un Filipīnas).

steidzami ratificēt minēto konvenciju, kā arī visus starptautiskos instrumentus, kas attiecas uz cilvēku tirdzniecību ⁽⁸⁾.

3.17 EESK atbalsta pilsoniskās sabiedrības platformas izveidošanu, kas ļautu katrā iespējami ieinteresētā apvienībā, kurai ir nepieciešamās īpašās zināšanas, nodrošināt informāciju un apmācību par cilvēku tirdzniecības dimensiju.

3.18 Būtiska nozīme ir valstu ziņotājiem un labākai datu apkopošanai. Datu vākšanai jābūt vienotai, lai visas dalībvalstis izmantotu vienādas procedūras. Tā kā galvenie atbildīgie par cīņu ar cilvēku tirdzniecību būs valstu ziņotāji, viņi varēs saskaņot dažādu dienestu un apvienību, kas ir iesaistīti, bet ne vienmēr darbojas kopā, rīcību: imigrācija, bērnu un jauniešu aizsardzība, darba inspekcija, apvienības vardarbības pret sievietēm apkarošanai utt. Svarīga loma ir Eiropolam, jo cilvēku tirgotāji nepazīst robežu.

3.19 ES ārējās darbības koordinācija un skaidra valoda attiecībā uz cilvēku tirdzniecību brīvās tirdzniecības nolīgumos ļauj pievērst uzmanību šai parādībai, kas pārāk bieži tiek maskēta vai nepietiekami novērtēta.

3.20 Tā kā vietējās valsts iestādes, sevišķi lielo pilsētu pašvaldības, labāk pazīst vietējos apstākļus, tām ir īpaši labas iespējas apkarot cilvēku tirdzniecības upuru nelegālo seksuālo izmantošanu. Komiteja iesaka, lai kāda neatkarīga iestāde izveidotu zīmi, ko piešķir cilvēku tirdzniecībai visnelabvēlīgākajām un pret piespiedu prostitūciju un ubagošanu visvairāk mobilizētajām pilsētām. Ja pastāv zīmes, ko piešķir par gaisa vai ūdens kvalitāti, vai cilvēkiem labvēlīga vide nav tikpat svarīga?

3.21 Nepieciešams pārskatīt ES piešķirtā finansējuma efektivitāti, izstrādāt, izplatīt, pārtulkot paraugprakses rokasgrāmatas un efektīvas procedūras, kas pielāgotas dažādiem dalībniekiem, tostarp policijai, tiesai, pašvaldībām, apvienībām.

Jaunu problēmjautājumu risināšana

3.22 Jauns apdraudējums ir upuru un klientu vervēšana internetā. Jāanalizē un jānodrošina pretuzbrukumā, izmantojot internetu un sociālos tīklus, lai izplatītu uzskatus par atbildību un cilvēka cieņas ievērošanu. Būtu kļūda saistībā ar internetu uzsvērt tikai reāli pastāvošo apdraudējumu, jo šis jaunais rīks var arī palīdzēt izplatīt pozitīvus vēstījumus un būt līdzeklis, ko izmanto novēršanai.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁸⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret pārnacionālo organizēto noziedzību Papildu protokols par cilvēku, it īpaši sieviešu un bērnu, tirdzniecības novēršanu, apkarošanu un sodīšanu, Līgumu sērija, 2237. sējums, 319. lpp.; Eiropas Padomes Konvencija par cīņu ar cilvēku tirdzniecību (EPLS Nr. 197), Varšava, 2005. gada 16. maijs; ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu, Ņujorka, 1979. gada 18. decembris, Līgumu sērija, 1249. sējums, 13. lpp.; ANO Konvencija par bērna tiesībām, 1989. gada 20. novembris, Apvienoto Nāciju Organizācija, Līgumu sērija, 1577. sējums, 3. lpp.; SDO Konvencija par piespiedu darbu, 1930 (Nr. 29); SDO Konvencija par piespiedu darba izskaušanu, 1957 (Nr. 105); SDO Konvencija par bērnu darba jaunākajām formām, 1999 (Nr. 182)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas inovācijas partnerību "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja""

COM(2012) 79 final

(2013/C 44/21)

Ziņotājs: **CHIRIACO kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 29. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas inovācijas partnerību "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja""

COM(2012) 79 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 22. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 125 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai jāturpina nodrošināt attiecīgu publiskās rīcības līmeni inovācijas veicināšanai lauksaimniecībā. Pēc EESK domām, tādēļ starp pētniecības politiku šaurā nozīmē un lauksaimniecības politikas pasākumiem, it īpaši KLP finansētiem, jānodrošina labāka koordinācija, lai sekmētu inovāciju. EESK ir arī pārliecināta, ka diskusija par EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" var būt iespēja sniegt ieguldījumu pēc 2013. gada īstenojamās kopējās lauksaimniecības politikas reformā.

1.2. EESK aicina ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" sekmētajā stratēģijā pienācīgu uzmanību veltīt Eiropas rūpnieciskās pārstrādes nozares stiprināšanai un konsolidēšanai. Tikai atbilstīgi integrējot lauksaimniecības pārtikas ķēdes dažādos posmus, būs iespējams vienlaicīgi nodrošināt gan Eiropas lauksaimniecības piedāvājuma pieaugumu, gan Eiropas primāro ražojumu vērtības pienācīgu atzīšanu un to drošu piekļuvi tirgum.

1.3. EESK uzskata, ka jārosina pārdomas par Komisijas ierosināto rādītāju, ar kuru vērtē EIP pasākumu rezultātus ilgtspējas aspektā. Lai arī EESK atzīst, ka izšķirīgu ieguldījumu ilgtspējā var sniegt apmierinoša augsnes funkcionalitāte, tā uzskata, ka jāizņemto arī citi darbības rādītāji, kas ļautu vērtēt iespējamo ieguldījumu, kuru, it īpaši dabas resursu saglabāšanā, var dot atsevišķi lauksaimniecības paņēmieni.

1.4. EESK ir pārliecināta, ka ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" ir jāatbalsta tādu organizatorisku jauninājumu ieviešana, ar kuru palīdzību iespējams uzlabot valsts un

Eiropas līmeņa lauksaimniecības pārtikas ķēžu dalībnieku attiecības. Arī tādēļ, lai daudzos Eiropas lauku apgabalos novērstu lauksaimnieciskās darbības izzušanu, izšķiroši svarīgi mērķi ir pienācīga lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāte, lauksaimniecības pārtikas apgādes ķēžu darbības uzlabošana, lauksaimnieku ietekmes tirgū atgūšana un taisnīgāka vērtības sadale starp lauksaimniecības pārtikas ķēdes dalībniekiem.

1.5. EESK aicina Komisiju nodrošināt lauksaimniecības ekonomisko, sociālo un institucionālo partneru pārstāvju pienācīgu līdzdalību un iesaistīšanu EIP pārvaldībā, lai sekmētu veicamo pasākumu maksimālu efektivitāti un rezultativitāti.

1.6. EESK uzskata, ka EIP pieejai būs labvēlīga ietekme tikai tad, ja darbības grupas varēs efektīvi pārveidoties par subjektiem, kas spēj uzsākt attīstības procesus ar izmērāmiem mērķiem, nevis radīt jaunas partnerības ar mērķi vienkārši pieprasīt publisko finansējumu. EESK piekrīt Eiropas Komisijas izvirzītajam priekšlikumam nodrošināt EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" dažādo darbības grupu pienācīgu koordināciju, Eiropas Lauku attīstības tīkla ietvaros izveidojot EIP tīklu.

1.7. Pēc EESK domām, EIP iniciatīva "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības inovācijā, savienojot dalībniekus tīklā un izveidojot savienojumus starp inovācijas radīšanas un pielietošanas vietām. EESK uzskata, ka šajā pieejā būs jāpieļauj tādu starpnieku esamība, kuri savieno dažādus inovācijas procesos iesaistītus dalībniekus.

Pēc EESK domām, tādējādi EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" ietekme būs atkarīga no tādu inovāciju īstenošanas starpnieku (*innovation brokers*) aktīvas iesaistīšanas, kuri starp daudzajiem un dažādajiem dalībniekiem spēj radīt un nostiprināt sadarbības saiknes inovācijas jomā.

1.8. EESK uzskata, ka prioritārs uzdevums ir EIP darbības grupu iniciatīvas papildināt ar pasākumiem šādās jomās: paaudžu nomaiņa, tehniskā palīdzība, apmācība, it īpaši jauno lauksaimnieku apmācība, atbalsts strukturāliem ieguldījumiem, lauksaimniecības ražojumu veicināšana un to vērtības atzīšana, jaunu noieta tirgu radīšana (piemēram, īsas piegādes ķēdes) un uzņēmuma ienākumu dažādošana, izmantojot prioritāru piekļuvi lauku attīstības programmu resursiem.

1.9. EESK aicina aktīvi īstenot konkrētus pasākumus, kas garantētu EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" koordināciju un sinerģiju ar pārējām EIP izejvielu un ūdens resursu jomā.

2. Eiropas inovācijas partnerības (EIP)

2.1. Eiropas Komisija paziņojumā "Stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīva "Inovācijas savienība"" ierosina ieviest Eiropas inovācijas partnerības (EIP) ⁽¹⁾. Komisija uzskata, ka EIP uzdevums būtu palīdzēt atrisināt dažādas sabiedrībai ļoti svarīgas problēmas, tostarp veselīgu vai augstas kvalitātes pārtikas produktu pieejamība, pateicoties ilgtspējīgām ražošanas metodēm.

2.2. Eiropas Komisija līdz šim ir atbalstījusi pirmo eksperimentālo partnerību, kas izveidota aktīvu un veselīgu vecumdienu jomā ⁽²⁾. Vienlaikus ir iesniegti šādi trīs priekšlikumi par partnerību:

— izejvielas ⁽³⁾;

— lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja ⁽⁴⁾;

— ūdens resursi ⁽⁵⁾.

2.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) jau ir izrādījusi interesi par Eiropas partnerību. Vienlaikus tā ir arī atgādinājusi par šajā saistībā jau veiktajiem daudzajiem pasākumiem un vispārīgajām procedūrām. EESK ir norādījusi, ka ir

jāņem vērā šī uzsāktajās iniciatīvās gūtā pieredze. EESK uzskata, ka jaunu iniciatīvu izstrādē jāņem vērā, jākonsolidē un jāizmanto viss Komisijas un citu ieinteresēto aprindu līdz šim veiktais darbs. Šajā saistībā EESK ieteica veikt jauno pasākumu un ierosināto instrumentu nepieciešamo saskaņošanu ar jau uzsāktajiem procesiem, lai izvairītos no papildu sarežģījumiem un dubultošanās un nodrošinātu vajadzīgo nepārtrauktību, juridisko noteiktību un stabilitāti ⁽⁶⁾. Komiteja arī aicināja Eiropas inovācijas partnerības nodrošināt brīvprātības principa ievērošanu, "mainīgo geometriju", pārredzamību un saprotamu, vienkārši izmantojamu pārvaldības veidu ⁽⁷⁾.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1. Eiropas Komisija iniciatīvas "Inovācijas savienība" ietvaros nākusi klajā ar paziņojumu par jaunas Eiropas inovācijas partnerības veicināšanu lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas jomā.

3.2. Ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" Eiropas Komisija iecerējusi īstenot divus mērķus:

— **veicināt ražīgumu un efektivitāti** lauksaimniecības nozarē, resp., līdz 2020. gadam novērst neseno tendenci, kam raksturīga produktivitātes pieauguma samazināšanās;

— **nodrošināt lauksaimniecības ilgtspēju**, līdz 2020. gadam Eiropā panākot apmierinošu augsnes funkcionalitātes līmeni.

Šajā ziņā EIP paredzēta, lai palīdzētu sekmīgi veidot saikni starp vismūsdienīgāko pētniecību un tehnoloģijām un ieinteresētajām aprindām, tostarp lauksaimniekiem, ekonomikas un rūpniecības pārstāvjiem, konsultāciju dienestiem un NVO.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas ierosināto iniciatīvu Eiropas inovācijas partnerību (EIP) ieviešanai. EESK īpaši piekrīt Komisijas lēmumam EIP ietvaros paredzēt konkrētu iniciatīvu lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas jautājumam. EESK uzskata, ka šī iniciatīva var kalpot kā piemērota iespēja arī rosināt pārdomas lauksaimniecības pārtikas ražošanas ieinteresētajās aprindās, lai noteiktu Eiropas lauksaimniecības attīstības prioritāros stratēģiskos mērķus līdz 2050. gadam. Šajā saistībā EESK aicina Komisiju ņemt vērā vairākus iepriekšējos atzinumos izteiktos priekšlikumus ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ COM(2010) 546 final "Stratēģijas Eiropa 2020" pamatiniciatīva "Inovācijas savienība".

⁽²⁾ COM(2012) 83 final "Kā tālāk virzīt Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienu Stratēģisko īstenošanas plānu".

⁽³⁾ COM(2012) 82 final "Izejvielu nodrošināšana Eiropas turpmākas labklājības nolūkos. Priekšlikums Eiropas inovācijas partnerībai izejvielu jomā".

⁽⁴⁾ COM(2012) 79 final "Eiropas inovācijas partnerība "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja".

⁽⁵⁾ COM(2012) 216 final "Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā".

⁽⁶⁾ EESK atzinums "Inovācijas savienība" (OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp., 3.5. punkts).

⁽⁷⁾ EESK atzinums "Inovācijas savienība" (OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp., 4.4. punkts).

⁽⁸⁾ EESK atzinums "Eiropas jauno lauksaimnieku nākotne" (OV C 376, 22.12.2011. 19.-24. lpp., 3.5. punkts), EESK atzinums "Sieviešu kā attīstības un inovāciju modeļa veicinātāju loma lauksaimniecībā un lauku rajonos" (OV C 299, 4.10.2012., 29.-33. lpp.).

4.2. EESK uzskata, ka viens no lauksaimniecības galvenajiem uzdevumiem nākotnē ir atrast tādu ražošanas modeli, kas lauksaimniecisko ražošanu ļautu savietot ar vides aizsardzību un ilgtspēju. Minētā mērķa sasniegšanu sarežģī vairāki faktori, kas visi kopā ir veicinājuši nesenās situācijas izveidi lauksaimniecības pārtikas jomā pasaulē. Lauksaimniecības pārtikas produktu cenu svārstības, lauksaimniecības nozares finansializēšana, augošā lauksaimniecības pārtikas produktu izmantošana enerģijas ieguvei un globālās ekonomikas krīzes ietekme ir nopietni šķēršļi jaunas, ražīgākas un ilgtspējīgākas lauksaimniecības prakses radīšanai. Apzinoties pētniecības un inovācijas nozīmi, EESK ir pārliecināta, ka EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" var dot nozīmīgu ieguldījumu šīs problēmas risināšanā, kas ir izšķiroša Eiropas lauksaimniecības nākotnei.

4.3. EESK norāda, ka visas Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozares konkurētspēju izšķiroši ietekmē pārtikas pārstrādes un mazumtirdzniecības nozaru ieguldījums. Šajā saistībā EESK aicina Komisiju nenovērtēt par zemu ieguldījumu, ko Eiropas lauksaimniecības pārtikas aprites jomā sasniegtajos ekonomikas rezultātos sniedz lauksaimniecības izejvielu imports. Tāpēc ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" sekmētājā stratēģijā pienācīga uzmanība būs jāvelta Eiropas rūpnieciskās pārstrādes nozares stiprināšanai un konsolidēšanai. Tikai atbilstīgi integrējot lauksaimniecības pārtikas ķēdes dažādos posmus, būs iespējams vienlaicīgi nodrošināt gan Eiropas lauksaimniecības piedāvājuma pieaugumu, gan Eiropas primāro ražojumu vērtības pienācīgu atzīšanu un to drošu piekļuvi tirgum.

4.4. EESK norāda, ka Komisija paziņojumā nepiedāvā lauksaimniecības ražīguma jēdziena definīciju. Pārdomas par lauksaimniecības ražīguma jēdzienu noteikti jābalsta uz kopīgu lauksaimniecības ražošanas definīciju. EESK dažādos atzinumos⁽⁹⁾ jau ir uzsvērusi, cik svarīgi ir saglabāt Eiropas lauksaimniecības modeli, un atgādinājuši, ka Savienības iedzīvotāji ir nobažījušies par dažādām lauksaimnieciskajām ražošanas funkcijām (pārtikas produktu un šķiedrvielu ražošana, vides aizsardzība, lauku attīstība, lauku rajonu dzīvotspējas veicināšana, līdzsvarota teritoriālā attīstība, pārtikas produktu kvalitāte un dzīvnieku aizsardzība). EESK uzskata, ka visi centieni veicināt un uzlabot lauksaimniecības ražīgumu jāvērs uz mērķi izmantot lauksaimniecības daudzfunkcionālo raksturu, sekmēt nozares līdzsvarotu attīstību un neatstāt novārtā nevienu Eiropas lauksaimniecības modeļa darbības jomu.

4.5. EESK uzskata, ka lauksaimniecības ražīguma jēdzienā jāņem vērā dažādu faktoru ieguldījums ražošanā. Daudzos lauksaimniecības ražīguma pētījumos ir tendence ņemt vērā tikai tehnisku faktoru ieguldījumu (augšne, ūdens, mēslojums, augu

aizsardzības līdzekļi, sēkla), aizmirstot norādīt uz būtisko cilvēka faktora ieguldījumu, it īpaši kvalitatīvas ražošanas jomā. EESK uzskata, ka stratēģiju lauksaimniecības ražīguma veicināšanai un izmantošanai nebūs iespējams izstrādāt, ja netiks paredzēti piemēroti pasākumi (apmācība, drošība) lauksaimniecības darba kvalitātes uzlabošanai.

4.6. Saistībā ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" īstenošanu EESK uzskata, ka ir lietderīgi rosināt pārdomas par ilgtspējas jēdzienu, arī tādēļ, lai varētu ņemt vērā Eiropas lauksaimniecības modeļa īpašās iezīmes, kā arī globālā scenārija attīstību un izaicinājumus. Kas attiecas uz lauksaimniecības un ilgtspējas savstarpējo saikni, EESK pirmām kārtām vēlas atgādināt par daudzfunkcionalitātes ieguldījumu minētā mērķa sasniegšanā. Šajā sakarā EESK norāda, ka daudzfunkcionalitāte ir lauksaimniecībai raksturīga īpatnība un tāpēc tā ir jāsauglabā un jāizmanto arī, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

4.7. EESK atgādina par ievērojamo progresu, ko Eiropas lauksaimniecības nozare panākusi trijās ilgtspējīgas attīstības jomās (ekonomika, sociālā joma un vide). EESK tomēr norāda, ka ilgtspējīgu attīstību nav iespējams nodrošināt, pienācīgu uzmanību neveltot ilgtspējas institucionālajai dimensijai. Tāpēc EESK uzsver: lai nodrošinātu Eiropas lauksaimniecības modeļa iespējami lielāku ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanā, arī ar EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" pasākumiem jāveicina visu lauksaimniecības nozares dalībnieku pienācīga līdzdalība un iesaistīšana.

4.8. EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu noteikt lauksaimniecības ilgtspēju par vienu no EIP galvenajiem mērķiem. Tomēr EESK uzskata, ka šajā saistībā jāizvērs pārdomas par Komisijas ierosināto rādītāju, kas paredzēts EIP pasākumu rezultātu vērtēšanai ilgtspējas aspektā. Lai arī EESK atzīst, ka izšķirīgu ieguldījumu ilgtspējā var sniegt apmierinoša augsnes funkcionalitāte, tā uzskata, ka jāizmanto arī citi darbības rādītāji, kas ļautu vērtēt iespējamo ieguldījumu, ko, it īpaši dabas resursu saglabāšanā, var dot atsevišķi lauksaimniecības paņēmieni.

4.9. EESK uzskata arī, ka būtu lietderīgi padziļināt lauksaimniecības inovācijas jēdzienu, lai varētu uzsvērt un ņemt vērā Eiropas lauksaimniecības modeļa īpašās iezīmes. Pagājušā gadsimta 60.–80. gados, arī pateicoties "zaļās revolūcijas" ieviestajiem jauninājumiem, bija vērojams nozīmīgs lauksaimnieciskās ražošanas pieaugums. Taču šī ražīguma uzlabošanās notika uz lauksaimniecības vides ilgtspējas rēķina, aizvien plašāk izmantojot ķīmiskus produktus (minerālmēslus, herbicīdus un pesticīdus) un degvielu mehanizētā darba vajadzībām. Kaut arī EESK ir pārliecināta, ka nodrošinātība ar pārtiku ir vienas no cilvēka

⁽⁹⁾ EESK atzinums "Kopējās lauksaimniecības politikas reforma 2013. gadā", (OV C 354, 28.12.2010., 35.–42. lpp.),
EESK atzinums "KLP 2020. gada perspektīvā" (OV C 191, 29.6.2012., 116.–129. lpp.),
EESK atzinums "KLP nākotne" (OV C 132, 3.5.2011., 63.–70. lpp.).

pamattiesībām, tā uzskata, ka “zaļā revolūcija” nav piemērots modelis, ar kura palīdzību nākotnē risināt šo nozīmīgo vispasaules problēmu. Tādēļ inovatīvi procesi lauksaimniecībā būtu jāvirza uz organisku nozares attīstības stratēģiju, kas, būdama vērsta uz visu ražošanas faktoru (augšnes, ūdens, darba, enerģijas) efektīvu izmantošanu un kvalitatīvas ražošanas veicināšanu, atbalsta lauksaimniecības daudzfunkcionālo raksturu.

4.10. EESK ir stingri pārliecināta, ka ir svarīgi atzīt, ka Eiropas lauksaimniecības modelis ir vērtīgs, un to aizstāvēt. Ir jāatzīst lauksaimniecības daudzfunkcionālais raksturs un jāizmanto ieguldījums, ko tā spēj dot ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanā. Tā kā lauksaimniecības funkcijas un uzdevumi ir paplašinājušies, jāpārskata nozares inovācijas stratēģijas. EESK uzskata, ka pasākumu robežas un jomas jāpārdefinē, ņemot vērā aizvien lielāko lauksaimniecības un citu ražošanas nozaru mijiedarbību. Tāpēc novatorisku pasākumu stratēģijām jābūt aizvien mazāk saistītām ar šauru nozari un aizvien vairāk jāpievēršas visu to pasākumu kopumam, kurus dēvē par bioekonomiku.

4.11. EESK aicina Komisiju neatstāt novārtā nevienu inovācijas veidu, kuru būtu iespējams izmantot lauksaimniecības nozarē. Šajā saistībā, nenovērtējot par zemu nepieciešamību nodrošināt pienācīgu atbalstu procesa inovācijas radīšanai un izplatīšanai lauksaimniecībā, EESK aicina pievērst lielāku uzmanību inovācijām, ko būtu iespējams ieviest tirdzniecības posmos, inovācijām, kas saistītas ar uzņēmumu organizācijas jaunu veidu izmēģināšanu, un inovācijām, kuru mērķis ir optimizēt attiecības starp valsts un Eiropas lauksaimniecības pārtikas ķēžu dalībniekiem.

4.12. Saistībā ar produktu inovācijām EESK norāda uz privātpersonu augošo interesi par tā saukto “funkcionālo pārtikas produktu” (*functional foods*) izstrādi, izplatīšanu un tirdzniecību. EESK apzinās minēto jauno produktu veidu nozīmi ekonomikā un veselības jomā, taču norāda uz nepieciešamību atbalstīt produkta inovācijas procesus, kuros var iekļaut arī privātas iniciatīvas, tomēr kuros pirmām kārtām ņemta vērā vajadzība radīt būtiskus labumus visai sabiedrībai.

4.13. EESK uzskata, ka Komisija Eiropas inovāciju partnerībai “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” ir izvirzījusi ļoti vērienīgus mērķus. EESK uzskata: lai iniciatīvas iznākums būtu pēc iespējas labāks, starp EIP “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” un dažādām Kopienas politikām (uzņēmējdarbība,

klimate aizsardzība, starpnozaru politikas pasākumi, ekonomika, finanses un nodokļi, nodarbinātība un sociālās tiesības, enerģētika un dabas resursi, vide, patērētāji un veselība, ārējās attiecības un ārlietas, reģionālā un vietējā attīstība, zinātne un tehnoloģija) ir jānodrošina maksimāla sinerģija. Šajā saistībā īpaša uzmanība būs jāvelta saskaņotībai starp EIP iniciatīvu un kopējās lauksaimniecības politikas saturu un instrumentiem.

4.14. EESK uzskata, ka ir svarīgi uzsvērt ES tirdzniecības politikas jomā pieņemto lēmumu iespējamo ietekmi uz lauksaimniecības nozaru ražīgumu. Piemēram, proteīnaugu gadījumā ES lēmums samazināt atbalsta veidus izraisīja Eiropas uzņēmēju konkurētspējas pazemināšanos šajā nozarē. Pēc EESK domām, minētais gadījums liecina, ka dažu lauksaimniecības nozaru ražīguma uzlabošana nav atkarīga tikai no nozarei piešķirto līdzekļu palielināšanas, bet to var panākt arī ar efektīviem tirdzniecības pasākumiem. Šajā saistībā jāatzīmē: lai garantētu rentabilitāti lauksaimniekiem, ikvienai politikai, kuras mērķis ir palielināt lauksaimniecības ražīgumu, jāpielāgo atbilstoši pasākumi, ar kuriem palielinātajam lauksaimniecības produktu daudzumam tiek nodrošināta nepieciešamā piekļuve tirgum.

4.15. EESK atgādina, ka pasaule kopumā un atsevišķas valstis no lauksaimniecības ražīguma pieauguma guva ievērojamu labumu. Par nozīmīgu minētā labuma daļu jāpateicas tehnoloģiju progresam, kas bija saistīts ar publiskajiem ieguldījumiem lauksaimniecības nozares pētniecībā un izstrādē. Empīriskie pierādījumi tomēr liecina, ka ieguvumi ir bijuši daudz lielāki par izmaksām. EESK ir pārliecināta, ka Eiropas Savienībai jāturpina nodrošināt attiecīgu publiskās rīcības intensitāti inovācijas veicināšanai lauksaimniecībā. Pēc EESK domām, tādēļ starp pētniecības politiku šaurā nozīmē un lauksaimniecības politikas pasākumiem, it īpaši KLP finansētiem, jānodrošina labāka koordinācija, lai sekmētu inovāciju. Ir lietderīgi pilnveidot ieguldījumu, ko tehnoloģiju progresa izplatīšanā var sniegt gan pirmā pilāra atsaistītie tiešie maksājumi, gan strukturāli lauku attīstības pasākumi.

4.16. EESK norāda, ka diskusija par EIP “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” norisinās līdztekus diskusijai par jauno Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēmu. Šobrīd vēl nav precīzi noteikts resursu apjoms, ko ES gatavojas piešķirt dažādu Kopienas politiku īstenošanai. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai Eiropas Savienība atbilstīgi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem pienācīgi atbalstītu ES līmenī īstenotas pētniecības un inovācijas programmas. Kas attiecas uz lauksaimniecības nozari, EESK aicina pētniecībai un inovācijai lauksaimniecībā rezervēt un garantēt vismaz 5,1 miljardu EUR no ierosinātās daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus ieviest jaunu pārvaldības veidu inovācijas procesu īstenošanai, bet aicina sniegt skaidrojumu par kritērijiem, kas tiks izmantoti, lai izvēlētos locekļus valdei, kura pārraudzīs EIP stratēģiskā daudzgadu darba plāna izstrādi.

5.2. Pēc EESK domām, ir svarīgi nodrošināt lielāko iespējamo sinerģiju starp EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" un pārējām Komisijas līdz šim atbalstītajām iniciatīvām inovācijas veicināšanai nozarē (Lauksaimniecības zinātniskās pētniecības pastāvīgā komiteja, ERA-NET un Eiropas tehnoloģiju platformas). EESK jau iepriekš norādījusi uz lauksaimniecības pētniecības nozarē īstenotas kopīgas plānošanas pievienoto vērtību un ieguvumiem Eiropas konkurētspējas jomā⁽¹⁰⁾. EESK arī lūdz sniegt skaidrojumu par pasākumiem, kas tiks veikti, lai nodrošinātu EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" sinerģiju ar pārējām EIP izejvielu un ūdens resursu jomā.

5.3. EESK uzskata, ka Komisijas noteiktais Eiropas inovācijas partnerības "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" satvars ir ļoti vērienīgs. Pēc EESK domām, darbības grupu funkcionēšanai ierosinātā augšupējā pieeja uzskatāma par pozitīvu jauninājumu. Vienlaikus EESK iesaka pārdomāt pārvaldības iespējamās problēmas un grūtības, kas varētu rasties jaunās EIP stratēģijas īstenošanas gaitā. EESK uzskata, ka EIP pieejai būs labvēlīga ietekme tikai tad, ja darbības grupas varēs efektīvi pārveidoties par subjektiem, kas spēj uzsākt attīstības procesus ar izmērāmiem mērķiem, nevis radīt jaunas partnerības ar mērķi vienkārši pieprasīt publisko finansējumu.

5.4. Pēc EESK ieskatiem, jānodrošina, ka EIP pieejas īstenošana nerada papildu grūtības un sarežģījumus struktūrām, kas varētu būt iesaistītas darbības grupās. EESK īpaši uzsver, ka EIP iniciatīvas īstenošana varētu radīt administratīvas izmaksas vadības iestādēm un ar EIP saistītajā atlasē, izmaksāšanā, uzraudzībā un kontrolē iesaistītajām maksājumu aģentūrām. EESK uzskata, ka šī situācija var mazināt EIP iniciatīvas pievienoto vērtību arī saistībā ar izmaksu un ieguvumu attiecību.

5.5. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" īstenošanā ir pieņēmusi Pasaules

Bankas ierosināto sistēmisko pieeju, proti, lauksaimniecības inovācijas sistēmu, kuras mērķis ir izveidot organizāciju, uzņēmumu un indivīdu tīklu, lai ieviestu tirgū jaunus produktus, jaunus procesus un jaunas organizatoriskas formas, un kuru saskaņo ar institūcijām un politikām, kas ietekmē veidu, kā dažādi dalībnieki mijiedarbojas, dalās zināšanās, piekļūst tām, apmainās un tās izmanto. Šajā pieejā uzsvērts, ka ir svarīgi, lai būtu starpnieki, kas savieno dažādus inovācijas procesos iesaistītos dalībniekus. Pēc EESK domām, tādējādi EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" ietekme būs atkarīga no tādu inovāciju īstenošanas starpnieku (*innovation brokers*) aktīvas iesaistīšanas, kuri starp daudzajiem un dažādajiem dalībniekiem spēj radīt un nostiprināt sadarbības saiknes inovācijas jomā.

5.6. EESK piekrīt Eiropas Komisijas priekšlikumam nodrošināt EIP "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" dažādo darbības grupu pienācīgu koordināciju, Eiropas Lauku attīstības tīkla ietvaros izveidojot EIP tīklu. Šajā sakarā EESK aicina sīkāk paskaidrot, kādi būs darbības noteikumi, kurus Eiropas Komisija pieņems, lai Eiropas Lauku attīstības tīklu pielāgotu šim jaunajam uzdevumam, it īpaši saistībā ar pasākumiem, kuru mērķis ir mācīt personālam attiecīgās prasmes un zināšanas.

5.7. Jauno globālo izaicinājumu dēļ (tirgu liberalizācija, iedzīvotāju skaita pieaugums un dabas resursu izsīkšana) inovācijai lauksaimniecībā jāpievērš lielāka uzmanība. Esošie pierādījumi liecina, ka pastāv trūkumi saistībā ar inovācijas ātrumu, kas ir lēnāks, nekā gaidīts, un saistībā ar tradicionālo inovācijas veidu, piemēram, mehānisko un šķirņu inovāciju pārsvaru pār jauninājumiem saistībā ar jauniem tirgiem, tiešu pārstrādi, jaunu audzēšanas un sertifikācijas tehniku. Pēc EESK domām, EIP iniciatīva "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" dod nozīmīgu ieguldījumu lauksaimniecības inovācijā, savienojot dalībniekus tīklā un izveidojot savienojumus starp inovācijas radīšanas un pielietošanas vietām.

5.8. EESK atgādina, ka noslieci uz inovāciju lauksaimniecībā ietekmē arī lauksaimnieka vai viņa ģimenes individuālās īpašības, uzņēmuma strukturālās īpatnības un tirgus apstākļi, kā arī vide kopumā (kultūras un institucionālā), kurā uzņēmums darbojas. Tāpēc EESK uzskata, ka prioritārs uzdevums ir EIP darbības grupu iniciatīvas papildināt ar pasākumiem šādās jomās: paaudžu nomaīņa, tehniskā palīdzība, apmācība, it īpaši jauno lauksaimnieku apmācība, atbalsts strukturāliem ieguldījumiem, lauksaimniecības ražojumu veicināšana un vērtības atzīšana, jaunu noieta tirgu radīšana (piemēram, īsas piegādes ķēdes) un uzņēmuma ienākumu dažādošana, izmantojot prioritāru piekļuvi lauku attīstības programmu resursiem.

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums "Lauksaimniecības pētniecības programma" (OV C 128, 18.5.2010., 107. lpp., 1.3. punkts).

5.9. EESK atgādina, ka, izstrādājot lauku attīstības programmu 2007.–2013. gadam, tika ieviests jauns pasākums ar mērķi veicināt iniciatīvas saistībā ar “sadarbību jaunu lauksaimniecības un pārtikas nozares, kā arī mežsaimniecības nozares produktu, procesu un tehnoloģiju izstrādē”⁽¹¹⁾. Pēc EESK domām, ir jānodrošina koordinācija un sinerģija starp EIP “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” pasākumiem un

līdzšinējo pieredzi lauku attīstības jomā. Šajā saistībā būtu lietderīgi, izmantojot Lauku attīstības programmas termiņa vidusposma novērtējumu rezultātus, analizēt līdzšinējo sadarbības projektu īstenošanā atklājušās stiprās un vājās vietas, lai tās varētu ņemt vērā EIP “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” pasākumu operatīvajā plānošanā.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Regulas (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) 29. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai”

COM(2012) 498 final

(2013/C 44/22)

Vienīgais ziņotājs: **Brendan BURNS kgs**

Padome 2012. gada 1. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai”

COM(2012) 498 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 22. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 131 balsi par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājums

1.1 EESK atzinīgi vērtē šo priekšlikumu. Neatrisināti palikuši tikai nedaudzi aspekti, kas tomēr ir svarīgi. Pirmā prioritāte ir panākt, ka jauno regulu pieņem bez kavēšanās.

2. Ievads

2.1 Pārskatīt ilgtermiņa plānu mencu krājumiem ⁽¹⁾ ir ārkārtīgi svarīgi ne tikai no attiecīgo zivju krājumu labklājības viedokļa, bet arī tāpēc, ka tas ir pamats, pēc kura vairākām flotēm veic zvejas piepūles (jūrā pavadīto dienu skaita) kontroli. Tajā ietverti gadskārtējie automātiskie samazinājumi, ko zināmos bioloģiskos apstākļos piemēro gan zvejas piepūlei, gan kopējai pieļaujamajai nozvejai (KPN). Tos nosaka neatkarīgi no tā, vai krājumu stāvoklis uzlabojas vai neuzlabojas, un piemēro, ja uzlabojumi kaut vai pavisam nedaudz neatbilst plānā paredzētajam. Zvejas piepūles samazinājumi ir bijuši ārkārtīgi bargi: Skotijas sīgu piemērs rāda, ka 2014. gadā salīdzinājumā ar 2011. gada līmeni jūrā pavadāmo dienu skaits uz vienu kuģi būs samazinājies par 50 %. Zvejas piepūles samazinājumu mērķis ir panākt, ka proporcionāli samazinās mencu mirstība, taču divreiz mazāks jūrā pavadāmais laiks nozīmē arī uz pusi samazinātu zvejas darbību.

3. Vispārīga informācija

3.1 Sākotnējais mencu krājumu atjaunošanas plāns stājās spēkā 2004. gada sākumā ⁽²⁾, un 2009. gadā tam sekoja pašrei-

zējais ilgtermiņa plāns mencu krājumiem. Lai sasniegtu mērķi — mazinātu zivju mirstību, ko izraisa zveja —, plānos tika paredzēti tādi pārvaldības instrumenti kā KPN samazinājumi (tos mēra pēc izkrautā loma) un pašreizējā plāna svarīgākais instruments — automātiski zvejas piepūles samazinājumi ik gadu. Vēlreiz atgriežoties pie iepriekš minētā piemēra, jānorāda, ka Skotijas floti mencu atjaunošanas pasākumi kopumā ietekmējuši ļoti smagi. Īpašu kaitējumu tautsaimniecībai nodarījuši plānā paredzētie automātiskie zvejas piepūles samazinājumi, kas vienlaikus nav devuši gaidīto labumu zivju krājumiem.

3.2 Spēkā esošā plāna 34. pantā noteikts, ka plāns ir jāpārskata “vēlākais trešajā gadā pēc [tā] piemērošanas”. Tādējādi uzsāktā pārskatīšana jau ir aizkavējusies. Pēc atsevišķiem mulsinošiem komisāres paziņojumiem, kas izskanēja 2012. gada beigās, Komisija tagad ir nolēmusi mencu krājumu plānu aizstāt ar daudzgadu plānu, kas attiektos uz daudzām sugām. Nav šaubu, ka tam vajadzēs laiku, — jo vairāk tāpēc, ka vēl nav pieejami nepieciešamie zinātniskie dati. Tomēr dalībvalstīs, kur nodarbojas ar zivsaimniecību, tagad valda samērā stingra vienprātība par to, ka automātiskie zvejas piepūles samazinājumi ir nepieņemami.

3.3 Tā kā tuvākajā laikā nav domāts plānu pārskatīt visā pilnībā, Komisija ir ierosinājusi īstermiņa izmaiņas. Procesu sarežģī tas, ka pašreizējais plāns pēc iespējas ātrāk ir jāpielāgo Līgumam par Eiropas Savienības darbību, jo Padomei vairs nav tiesisku pilnvaru pašai lemt par plānā paredzētajām darbībām. Tādējādi 2012. gada beigās ar juridiskām grūtībām saskarsies jebkādi tūlītēji Padomes centieni mazināt pārmērīgo zvejas piepūles samazinājumu ietekmi.

⁽¹⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 1342/2008, OV L 348, 24.12.2008., 20.–33. lpp.

⁽²⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 423/2004, OV L 70, 9.3.2004., 8–11. lpp.

4. Zinātniskie faktori

4.1 Mencu krājumu plānu 2011. gadā oficiāli izskatīja ICES (Starptautiskā Jūras pētniecības padome) un ZZTEK (Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komiteja). Savu ieguldījumu deva arī Ziemeļjūras RKP un Ziemeļrietumu ūdeņu RKP (reģionālās konsultatīvās padomes), un zinātniskās organizācijas ar abām RKP vienojās par šādiem secinājumiem:

- mencu krājumu plāns nepilda savu galveno uzdevumu — mazināt mencu mirstību, ko izraisa zveja;
- ZZTEK piekrīt nozares pārstāvju viedoklim, ka zvejas izraisītajā zivju mirstībā nav sagaidāmas tādas lineāras izmaiņas, kas precīzi atbilstu izmaiņām zvejas piepūlē;
- pilns analītiskais novērtējums ir pieejams tikai par Ziemeļjūru. Par apgabalu uz rietumiem no Skotijas vērtējums ir veikts, taču tajā atspoguļotas tikai galvenās tendences. Ziemeļjūrā zvejas izraisītā zivju mirstība tiešām ir mazinājusies un krājumu nārsta biomasā ir pieaugusi, taču ne tik daudz, cik prasīts plānā. Jānorāda, ka 2004. gadā pieņemtajā mencu krājumu atjaunošanas plānā izvirzītais mērķis attiecībā uz zvejas izraisīto mirstību tagad ir sasniegts un ka plānā bija paredzēts 10 gadus ilgs atveseļošanās laikposms;
- rietumos no Skotijas, par spīti ļoti ievērojamam zvejas piepūles samazinājumam, zivju mirstība kopumā joprojām ir augsta. Secināts, ka stāvokli ietekmē arī citi apstākļi, piemēram, nav pienācīgi ņemts vērā dabisko ienaidnieku faktors;
- oficiālie krājumu novērtējumi to procedūras specifika dēļ ir pieejami ar novērošanas, taču pēc iesaistīto zvejnieku vērtējuma parasti var precīzi prognozēt novērtējumu rezultātus, tāpēc var teikt, ka mencu krājumi patiesībā atlabst daudz vairāk, nekā varētu spriest pēc ieteikuma.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Priekšlikums kopumā ir atzinīgi vērtējams. Pašreizējā plāna grozījumi, ja tos pienācīgi īsteno, varētu palīdzēt sasniegt izvirzītos mērķus un turpmāk nepieļaut kaitējumu tautsaimniecībai, kurš bioloģiskā ziņā nedod nekādu labumu.

6. Īpašas piezīmes

6.1 Sākuma līmeņi un izmantojums

6.1.1 Izmaiņas 4. pantā veiktas ar mērķi novērst neplānoto iespēju dalībvalstīm īstenot lielāku zvejas piepūli, nekā iecerēts atļaut plānā, zvejas piepūles sākuma līmeņa noteikšanai izmantojot vienu aprēķina metodi un zvejas piepūles izmantojuma aprēķināšanai — citu.

6.1.2 Neatkāpjoties no viedokļa, ka zvejas piepūles kontrole kā instruments ir izrādījies primitīva un ne visai efektīva, EESK uzskata, ka pamatoti un loģiski būtu noteikt dalībvalstīm pienākumu zvejas piepūles izmantojuma aprēķinos lietot to pašu metodi, ko izmanto zvejas piepūles sākuma līmeņa noteikšanai.

6.2 Krājumi, par kuriem dati ir nepilnīgi

6.2.1 Priekšlikuma 9. pantā (procedūra KPN noteikšanai, ja 7. vai 8. panta piemērošanai trūkst vajadzīgās informācijas) automātisku 25 % samazinājumu vietā ierosināts katru gadījumu vērtēt atsevišķi (un tātad elastīgāk), vienlaikus joprojām stingri pamatojoties uz pieejamajiem zinātniskajiem ieteikumiem.

6.2.2 Pārdomāts un proporcionāls ir ierosinājums dot Padomei iespēju gadījumos, kad nav pieejami analītiskie novērtējumi, krājumiem piemērot zvejas piepūles un KPN samazinājumus, kas mazāki par pašreizējā plānā paredzētajiem 25 %; tādējādi Padome varēs risināt katru situāciju atsevišķi, ņemot vērā visplašāko pieejamo zinātnisko ieteikumu.

6.3 Izņēmumi kuģiem, kas mencas nozvejo nenozīmīgā daudzumā

6.3.1 Kādreizējais 11. pants ir sadalīts 11. pantā, 11.a pantā un 11.b pantā. Tā vietā, lai no režīma piemērošanas atbrīvotu kuģu grupas, ko norādījusi katra dalībvalsts, atbrīvojumi tagad pamatojas uz kritērijiem, kuri ir vispārēji piemērojami ikvienam kuģim, kas tiem atbilst, neatkarīgi no tā piederības dalībvalsts. Grozītais pants arī novērš vajadzību Padomei nemitīgi pielāgot sākuma līmeni.

6.3.2 Lai iegūtu izņēmumus kuģiem, kas mencas nozvejo nenozīmīgā daudzumā, līdz šim bija jāpārvar pārlietu lieli administratīvie šķēršļi, kuri iedragāja šī noteikuma jēgu. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka izņēmumu noteikšanas kārtība tiek vienkāršota.

6.3.3 Ir vajadzīgi daži precizējumi par to, kā jaunie izņēmumi darbosies attiecībā uz tādu aspektu iespējamo summēšanos kā zvejas rīku selektivitāte, nozvejas teritoriālais sadalījums un dziļums. Piemēram, ar noteiktiem rīkiem zvejojot vietās, kur ir daudz mencu, to nozveja var būt ļoti maza, un otrādi — ar citiem rīkiem apgabalos, kur mencu ir salīdzinoši maz, tās tomēr var nozvejojot ievērojamā daudzumā.

6.3.4 Izraugoties kritērijus, pēc kuriem definēt apgabalus ar lielu mencu blīvumu, un apsverot, kā jauno pieeju īstenot praksē, būtu jāiesaista reģionālās konsultatīvās padomes.

6.3.5 Ir paredzēti pārejas pasākumi, kas nodrošinās to, ka uz kuģu grupām, kuras jau ir izslēgtas no režīma, tiek attiecināti izslēgšanas laikā spēkā esošie kritēriji.

6.3.6 Attiecībā uz tām kuģu grupām, kas jau atbilst spēkā esošajiem atbrīvojuma kritērijiem, būtu vēlams nodrošināt nepārtrauktību.

6.4 Zvejas piepūles režīma atbrīvojumi pilnībā dokumentētai zvejniecībai (PDZ)

6.4.1 Ir ieviests jauns 11.c pants. No zvejas piepūles režīma ir izslēgti kuģi, kas iesaistījušies pilnībā dokumentētas zvejniecības izmēģinājumos, kuros visas nozvejas tiek uzskaitītas attiecībā pret kvotu.

6.4.2 Tos kuģus, kuri var uzrādīt pilnībā dokumentētu nozveju, ir visnotaļ loģiski izslēgt no zvejas piepūles režīma, jo to ietekme uz mencu mirstību tiek precīzi dokumentēta un nepārsniedz noteikto kvotu. Tāpēc to turpmākai iekļaušanai nav pamata. Tomēr EESK neizprot, kāpēc ir aizliegts pārcelt kvotas no viena šāda kuģa uz citu. Svarīgākais arguments: var pierādīt, ka kopš PDZ ieviešanas izmēģinājumu izmetumi Ziemeļjūrā ir būtiski mazinājušies. Pēc EESK domām, jaunākajā gadījumā šis nepietiekami pārdomātais pasākums var kavēt kuģu iesaistīšanos nozvejas kvotu izmēģinājumos un tārad radīt pilnīgi pretēju efektu, nekā cerēts. EESK uzskata, ka nostājas precizēšanai vajadzīga diskusija un papildu informācija no dalībvalstīm, taču kopumā kvotu pārvaldība ir valsts kompetences joma, un tādai tai būtu arī jāpaliek.

6.5 Elastīgums KPN un zvejas piepūles apjoma noteikšanā

6.5.1 Grozījumi 12. panta 4. punktā ir izdarīti to pašu iemeslu dēļ kā 9. pantā.

6.5.2 Spēkā esošās regulas 12. pantā ir iekļauts jauns 6. punkts. Tajā paredzēta iespēja Padomei lemt par turpmāku zvejas piepūles samazinājumu nepiemērošanu gadījumos, kad maksimāli pieļaujamā zvejas piepūle ir samazināta četrus gadus pēc kārtas.

6.5.3 Lai netiktu nodarīts smags un neatgriezenisks sociālekonomisks kaitējums zivsaimniecības uzņēmumiem un zvejnieku kopienām, ārkārtīgi nozīmīga ir liberālā iespēja atļaut

Padomei "iesaldēt" plānā paredzētos zvejas piepūles samazinājumus. Gan dalībvalstis, gan RKP, gan ZZTEK ir norādījuši, ka minētā pieeja ir rudimentāra un neproporcionāla un ka tās sekas bieži ir pretējas gaidītajām. Svarīgākais šāda "jauna" elastīguma rezultāts, domājams, būs izmetumu mazināšanās.

6.6 Nozvejas sastāva pārvaldības periods

6.6.1 Lai novērstu atšķirības starp valodu versijām, 13. pants ir pārformulēts. Tagad ir skaidri noteikts, ka nosacījums, ka mencu nozveja veido mazāk par 5 % no kopējās nozvejas, attiecas uz nozvejas sastāvu pārvaldības periodā, nevis zvejas reisā.

6.6.2 Ņemot vērā patlaban notiekošo KZP reformu un iespējamību, ka tiks noteikta prasība izkraut visas nozvejas, ierosinātās izmaiņas, kuru rezultātā var mazināties pieaugušu mencu izmetumi, ir atbalstāmas. Šajā saistībā pozitīva nozīme var būt arī elastīgajam nosacījumam, ka 5 % nozvejas sastāva prasība attiecas uz visu pārvaldības periodu.

6.7 Izmetumu mazināšana

6.7.1 Priekšlikumā paredzēts papildināt 14. pantu, pastiprinot dalībvalstu pienākumu risināt izmetumu problēmu, jo tas netiek darīts saskaņā ar pašreizējo regulējumu, un kontroles un uzraudzības intensitāte ir noteikta atbilstīgi uz riska izvērtējumu balstītai pārvaldībai.

6.7.2 EESK ir cieši pārliecināta, ka mencu krājumu atjaunošanas pamats nākotnē būs gan dažādi pasākumi, ar kuriem zvejas kuģiem izvairīties no mencu nozvejošanas, gan nozares ekonomikas stimulu pielāgošana pārvaldības mērķiem. Iniciatīvas, kas domātas mencu nozvejas novēršanai, lielā mērā summējas ar izmetumu mazināšanu. Ņemot vērā neatbilstību starp Ziemeļjūras mencu KPN un faktisko zvejas vietu pārpilnību, galvenie faktori, kas ļāvuši mazināt zvejas spiedienu uz mencu krājumiem, ir zvejas liegumi reāllaikā, nozvejas kvotas, selektīvi zvejas rīki un sezonāla vai īslaicīga izvairīšanās no mencu nozvejas. Nav šaubu, ka uzraudzības un uz riska analīzi balstītas pieejas pamatā būs šis pats modelis.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Transportlīdzekļu tehniskā stāvokļa noteikumu kopums”, ko veido trīs šādi dokumenti: “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu”

COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem”

COM(2012) 381 final – 2012/0185 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Savienībā izmantotu komerciālo transportlīdzekļu tehniskajām pārbaudēm uz ceļiem un par Direktīvas 2000/30/EK atcelšanu”

COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD)

(2013/C 44/23)

Ziņotājs: **RANOCCHIARI kgs**

Padome 2012. gada 7. un 10. septembrī, kā arī 8. oktobrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Transportlīdzekļu tehniskā stāvokļa noteikumu kopums”, ko veido trīs šādi dokumenti: “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu”

COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem”

(2012) 381 final – 2012/0185 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Savienībā izmantotu komerciālo transportlīdzekļu tehniskajām pārbaudēm uz ceļiem un par Direktīvas 2000/30/EK atcelšanu”

COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (12. decembra sēdē), ar 130 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Komisijas priekšlikumus vismaz triju iemeslu dēļ:

— negadījumu un to seku (bieži vien traģisku) samazināšanai jāklūst arvien ievērojamāki, tostarp ņemot vērā turpmākajos gados paredzamo ceļu satiksmes tālāku palielināšanos;

— lai īstenotu negadījumu skaita samazināšanas mērķi, ir vajadzīgs strukturēts un kopīgs darbs, kas pārsniedz valstu kompetences;

— lai izvairītos no tā, ka būtisks sabiedrības dzīves aspekts, proti, ceļu satiksmes drošība, tiek risināts, izmantojot nesaskaņotas metodes un dažkārt pat ļoti atšķirīgus laika grafikus, ir vajadzīga noteikumu un pārbažu lielāka saskaņotība.

1.2. EESK norāda, ka, neraugoties uz sākotnējo nodomu panākt iepriekš paredzēto saskaņošanu, metode, ko Komisija izvēlējās kopuma izstrādē un kuras pamatā ir reglamentējošo nosacījumu un ieteikuma tiesību kombinēta izmantošana, ļauj ievērojamu rīcības brīvību dalībvalstīm, apgrūtinot un palēninot pilnīgu pārbažu saskaņošanu tā, lai pārbaudes un tehniskās apskates pasēs, ko izdod viena dalībvalsts, būtu automātiski atzītas visās pārējās.

1.3. Turklāt EESK uzskata, ka tādējādi uzsāktajam saskaņošanas procesam vajadzētu rast savu dabisko noslēgumu līdz ar Eiropas atbilstības sertifikāta radīšanu, kas aizstās pašreizējās valstu sertifikātus, ļaujot veikt periodiskās tehniskās apskates jebkurā dalībvalstī, bez pienākuma repatriēt transportlīdzekli dalībvalstī, kurā tas ir reģistrēts.

1.4. EESK pozitīvi vērtē gan pārbaudāmo tehnisko un tehnoloģisko ierīču spektra paplašināšanu, gan veicamo pārbaudžu sarakstu. Atbalstāma ir to ierīču kontrole, kas līdz šim bija vienīgi ražotāju kompetencē, piemēram, bremžu pretbloķēšanas sistēma (*antilock brake systems* — ABS) un elektroniskās stabilitātes kontroles sistēma (*Electronic Stability Control* — ESC). Turklāt pamatots ir lēmums nošķirt transportlīdzekļus arī atkarībā no to vecuma un nobraukuma; šiem aspektiem ir īpaša nozīme attiecībā uz transportlīdzekļu tehnisko apkopi un to drošības līmeni.

1.5. EESK pozitīvi vērtē arī priekšlikumu veikt tehniskās pārbaudes uz ceļiem vieglajiem kravas transportlīdzekļiem (ar maksimālo pieļaujamo masu 3,5 t). Tomēr Komiteja norāda, ka šāda veida transportlīdzekļi veido apjomīgu automašīnu parku. Priekšlikums katru gadu kontrolēt vismaz 5 % šķiet ļoti vērienīgs.

1.6. Šajā sakarā EESK prasa veikt informatīvu aptauju katrā dalībvalstī par mobilo pārbaudes vienību parka apjomu, lai dalībvalstis laicīgi varētu īstenot nepieciešamos pasākumus.

1.7. Vēl attiecībā uz pārbaudāmo transportlīdzekļu spektra paplašināšanu EESK pilnībā piekrīt nepieciešamībai iekļaut arī motociklus. Tomēr Komiteja uzskata par nesamērīgiem pārbaudes termiņus (4-2-1) šiem transportlīdzekļiem, kas katru gadu nobrauc ļoti ierobežotu kilometru skaitu. Tādēļ, ņemot to vērā, EESK ierosina veikt (vismaz sākotnējā posmā) retākas pārbaudes (4-2-2).

2. Ievads

2.1. Mehānisko transportlīdzekļu tehniskajām apskatēm ir būtiska nozīme ceļu satiksmes drošības veicināšanā. Katru dienu Eiropā vairāk nekā pieci cilvēki mirst negadījumos saistībā ar transportlīdzekļa tehniskajiem defektiem. Tiek lēsts, ka 6 % automobiļu negadījumu un 8 % motociklu negadījumu notiek šo defektu dēļ (proti, tie ir vismaz viens no iemesliem).

2.2. ES tiesību akti šajā jautājumā tika pieņemti 1977. gadā; pēdējā desmitgadē tos tikai minimāli atjaunināja, lai gan ceļu satiksme ir trīskāršojusies un transportlīdzekļus ir skārušas dziļas tehnoloģiskas pārmaiņas.

2.3. Eiropas Komisijas veiktajā salīdzinošajā analizē par dalībvalstīs esošajām sistēmām transportlīdzekļu periodiskajām

tehniskajām apskatēm tika norādīts uz virkni trūkumu, kas saskaņā ar jaunākajiem angļu un vācu pētījumiem ļauj ekspluatēt aptuveni 10 % automobiļu ar tehniskiem defektiem, kuri neizietu atbilstošākas un modernākas pārbaudes.

2.4. Šie un citi pētījumi parādīja, ka

— pašlaik ne visas transportlīdzekļa svarīgākās ierīces, piemēram, bremžu pretbloķēšanas sistēma (ABS) un elektroniskās stabilitātes kontroles sistēma (ESC), tiek pārbaudītas;

— Eiropas Savienībā defektu noteikšana un novērtēšana nav atjaunināta un saskaņota;

— pārbaudēm izmantotais aprīkojums ne vienmēr ir atbilstošs, jo trūkst precīzu, visā ES saistošu noteikumu šajā jomā. Tāpat inspektoru, kas veic tehniskās apskates, zināšanu un kompetenču līmenim vajadzētu iet rokrokā ar tehnoloģiskajām pārmaiņām, lai nodrošinātu vienādu darba kvalitāti visā ES;

— dažām transportlīdzekļu kategorijām nav jāiziet periodiskā tehniskā apskate (PTA). Runa ir, piemēram, par motocikliem vienpadsmit dalībvalstīs;

— pārbaudes nenotiek pietiekami bieži, sevišķi komerciālajiem transportlīdzekļiem, bet arī vispārīgi transportlīdzekļiem ar lielu nobraukumu un vecākiem transportlīdzekļiem;

— kompetentās iestādes neveic atbilstošu pārraudzību pār tehniskās apskates centriem;

— dati un informācija, kas vajadzīgi transportlīdzekļa elektronisko iekārtu pārbaudei, ne vienmēr ir pieejama inspektoriem, tāpat kā pārbaudžu rezultāti nav pieejami tiesībaizsardzības iestādēm.

2.5. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK piekrīt un atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvu, kas, paplašinot un atjauninot tehniskās pārbaudes piemērošanas jomu, palīdzēs sasniegt mērķi, ka ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits līdz 2020. gadam samazināsies par 50 %, kā arī, veicot stingrākas un biežākas emisiju pārbaudes, samazinās ceļu satiksmes ietekmi uz vidi (sevišķi saistībā ar CO₂).

3. Komisijas priekšlikumu kopums

Tie ir trīs priekšlikumi tiesību aktam:

— regula (COM(2012) 380 final) par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu;

— otra regula (COM(2012) 382 final) par komerciālo transportlīdzekļu tehniskajām pārbaudēm uz ceļiem un par Direktīvas 2000/30/EK atcelšanu;

— direktīva (COM(2012) 381 final), ar ko groza Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem.

3.1. Jaunami regulas priekšlikumā par periodiskajām tehniskajām apskatēm (PTA) (COM(2012) 380 final)

3.1.1. Darbības joma. Tā būs paplašināta, attiecinot to uz divriteņu vai vairākrīteņu motocikliem visā ES. Turklāt vairs nebūs atbrīvoti lauksaimniecības traktori, kuru ātrums pārsniedz 40 km/h (T5 kategorija), un vieglās piekabes, kuru masa nepārsniedz 3,5 tonnas (O1 un O2 kategorija).

3.1.2. Termiņi un apskašu biežums. Pasažieru automobiļiem (M1 kategorija) (M kategorijas transportlīdzekļi ir tie, kuriem ir vismaz četri riteņi un kurus izmanto pasažieru pārvadājumiem; tos iedala 3 klasēs atkarībā no vietu skaita un maksimālā svara: M1 < 9 vietas, M2 > 9 vietas un < 5 t, M3 > 9 vietas un > 5 t. N kategorijas transportlīdzekļiem ir vismaz četri riteņi un tos izmanto kravu pārvadāšanai. Arī šī kategorija ir iedalīta 3 klasēs atkarībā no svara: N1 < 3,5 t, N2 < 12 t, N3 > 12 t. O kategorija attiecas uz automobiļiem ar piekabi, bet T kategorija — uz rīteņtraktoriem). Pirmo PTA jāiziet četrus gadus pēc reģistrācijas, otro — pēc nākamajiem diviem gadiem un turpmāk — katru gadu. Vieglie automobiļi un komerciālie transportlīdzekļi, kas līdz pirmajai pārbaudei būs nobraukuši vairāk nekā 160 000 km, būs jāpārbauda katru gadu (4-1-1 nevis 4-2-1); tas pats attieksies uz motocikliem. Dalībvalstis, kas to jau ir paredzējušas, pārbaudēm varēs piemērot īsākus termiņus. Visbeidzot, dalībvalstu ziņā paliek pārbaūžu termiņi vēsturiskajiem spēkratiem, tostarp motocikliem, uz kuriem jaunā regula neattiecas.

Savukārt M2, M3, N2, N3, O3, O4 un T5 kategorijas transportlīdzekļiem pirmā pārbaude jāiziet gadu pēc reģistrācijas datuma. Tas pats attiecas uz M1 kategorijas transportlīdzekļiem, kuri reģistrēti kā taksometri vai neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļi.

3.1.3. Pārbaūžu saturs, trūkumu novērtēšana un attiecīgās sankcijas. Veicamo pārbaūžu sarakstam jāpievieno drošības (ABS un ESC) un vides (emisiju kontroles sistēma) komponenti.

Defekti, kas konstatēti pārbaudē, tiks klasificēti, pamatojoties uz tādiem kopējiem, priekšlikuma III pielikumā norādītiem parametriem kā sīki trūkumi (neapdraud drošību), būtiski trūkumi (var apdraudēt transportlīdzekļa un pārējo satiksmes dalībnieku

drošību) un bīstami trūkumi (nopietns un tūlītējs risks, kad transportlīdzeklis tiek aizliegts). Sīkos trūkumus vajadzēs novērst bez prasības vēlreiz iziet pārbaudi. Attiecībā uz būtiskiem trūkumiem kompetentā iestāde lemj par transportlīdzekļa izmantošanas nosacījumiem līdz defekta novēršanai un paredz atkārtotu pārbaudi sešu nedēļu laikā pēc sākotnējās apskates. Ja konstatēti bīstami trūkumi, transportlīdzekļa reģistrāciju atsavina līdz trūkumi ir novērsti un ir izdots jauns tehniskās apskates sertifikāts.

3.1.4. Diagnosticas iekārtas un aprīkojums. Tehniskās apskates stacijām būs iespēja pielāgot iekārtas un aprīkojumus regulā noteiktajām minimālajām prasībām piecu gadu laikā no regulas piemērošanas datuma.

3.1.5. Dalībvalstu sadarbība. Trīs gadus pēc regulas stāšanās spēkā tehniskās apskates stacijām tikai elektroniskā veidā jāpaziņo darbību rezultāti vai tehniskās apskates pases savas valsts kompetentajām iestādēm, kas izraudzīsies valsts kontaktpunktu, kurš atbild par informācijas apmaiņu ar citām dalībvalstīm un Komisiju saistībā ar regulas piemērošanu. Dokuments, kas apliecina, ka transportlīdzeklis ir izgājis pārbaudi vienā dalībvalstī, būs atzīts arī citās dalībvalstīs.

3.2. Jaunami regulas priekšlikumā par komerciālo transportlīdzekļu periodiskajām tehniskajām pārbaudēm uz ceļiem (COM(2012) 382 final)

3.2.1. Šā priekšlikuma mērķis ir paplašināt spēkā esošās direktīvas piemērošanas jomu, tomēr lielāku uzsvāru liekot uz augsta riska uzņēmumiem, lai samazinātu slogu, ar kuru jāsaskaras tiem ekspluatantiem, kas uztur savus transportlīdzekļus pienācīgā tehniskā stāvoklī. Riska profilu klasifikācija (priekšlikuma I pielikums) tiks veikta, pamatojoties uz rezultātiem, kas gūti iepriekšējās tehniskajās pārbaudēs attiecīgajos centros vai uz ceļiem, un ņemot vērā konstatētos defektus.

3.2.2. Pašlaik pārbaudes uz ceļiem tiek veiktas komerciālajiem transportlīdzekļiem, kas pārsniedz 3,5 t. Priekšlikumā šādas pārbaudes ir paplašinātas uz vieglajiem komerciālajiem transportlīdzekļiem (N1 kategorija) un to piekabēm (O1 un O2 kategorija).

3.2.3. Katrai dalībvalstij ik gadu vajadzēs veikt pārbaudes uz ceļiem vismaz 5 % no tajā reģistrētajiem transportlīdzekļiem.

3.2.4. Kā iepriekš tika minēts valsts līmenī būs noteikts riska profils (zems, vidējs un augsts), ņemot vērā katra ekspluatanta precedentus. Šis profils tiks paziņots ieinteresētajam ekspluatantam, lai informētu, ka augsta riska uzņēmumiem būs prioritāte pārbaudēs uz ceļiem.

3.2.5. Pārbaudes tiks veiktas pakāpeniski. Paredzēts sākotnēji veikt transportlīdzekļa tehniskā stāvokļa un dokumentācijas vizuālu pārbaudi; ja vajadzīgs, pēc sākotnējās pārbaudes tiks veikta rūpīgāka pārbaude, izmantojot mobilās pārbaudes vienības vai tuvāko tehniskās apskates staciju.

3.2.6. Vēl viens jaunums ir kravas nostiprināšanas pārbaude (IV pielikums), kas pēc Komisijas aplēsēm, rada ceturto daļu negadījumu, kuros ir iesaistīti komerciālie transportlīdzekļi.

3.2.7. Kompetentās iestādes iesniegs pārbaudžu uz ceļiem rezultātus dalībvalstij, kurā transportlīdzeklis ir reģistrēts.

3.3. Jaunumi direktīvas priekšlikumā (COM(2012) 381 final), ar ko groza Padomes Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem

3.3.1. Dati par reģistrētiem transportlīdzekļiem glabāsies valstu elektroniskajos reģistros, kuri tiks papildināti ar periodisko tehnisko apskaužu rezultātiem.

3.3.2. Tehniskie dati, kas ļāvuši apstiprināt transportlīdzekli, bet nav iekļauti reģistrācijas dokumentos, jāiesniedz inspektoram tehniskās apskates vajadzībām.

3.3.3. Lai veicinātu ceļu satiksmes drošību, precīzāk ir definēta reģistrācijas anulēšana un atcelšana, kā arī transportlīdzekļu pārreģistrēšana un iznīcināšana.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Bieži vien gadās, ka sakarā ar pārbaudēm uz ceļiem ārzemēs preču pārvadājumu uzņēmumiem tiek uzlikta sankcijas par trūkumiem, par kuriem transportlīdzekļa reģistrācijas valstī sods netiek piespriests. Tādēļ ir pamatota Komisijas pieeja ar šo priekšlikumu kopumu likt pamatus pārbaudžu saskaņošanai ES līmenī. Nākamajā posmā aizsākto procesu vajadzētu pabeigt, visām dalībvalstīm savstarpēji atzīstot attiecīgās tehniskās apskates sertifikātus un ieviešot Eiropas sertifikātus, kas aizstās valstu sertifikātus.

4.2. Pienākums nogādāt transportlīdzekli dalībvalstī, kurā tas ir reģistrēts, lai saņemtu tehniskās apskates pasi, joprojām ir nozīmīgs slogs attiecībā gan uz automobiļiem, gan komerciālajiem transportlīdzekļiem. Līdz ar savstarpējo atzīšanu būtu iespējams veikt tehniskās apskates jebkurā dalībvalstī.

4.3. Kopumā EESK norāda, ka Komisijas pieeja šā kopuma izstrādē, kuras pamatā ir reglamentējošo nosacījumu un ieteikuma tiesību kombinēta izmantošana, atstāj dalībvalstīm ievērojamu rīcības brīvību, apgrūtinot un palēninot pilnīgu kontroles saskaņošanu tā, lai pārbaudes un tehniskās apskates pases, ko izdod viena dalībvalsts, būtu automātiski atzītas visās pārējās.

4.4. Piemērs tam, ka atšķirības, pat nozīmīgas, turpina pastāvēt, ir noteikums, ka dalībvalstis pārbaudēm var piemērot īsākus termiņus (3.1.2. pants). Sprotams, ka Komisija nevēlas uzlikt pienākumu pārskatīt termiņus tām dalībvalstīm, kas jau labu laiku atpakaļ ir noteikušas biežākas pārbaudes. Tomēr fakts ir arī tas, ka dažādu situāciju pieņemšana nesekmē noteikumu viendabīgumu, kam vajadzētu būt šo priekšlikumu galamērķim — visā ES vienādas PTA.

4.5. Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK cer, ka dalībvalstis, saglabājot brīvību noteikt biežākus pārbaudžu termiņus, apņemsies atzīt par derīgām pārbaudes, kas veiktas citā dalībvalstī, kura pieņēmusi regulā paredzētos termiņus un obligātās pārbaudes.

4.6. Vēl attiecībā uz pārbaudžu biežumu EESK vēlas noskaidrot, vai ir lietderīgi L kategorijas transportlīdzekļiem (mopēdiem, motocikliem, tricikliem un kvadricikliem) paredzēt tādas pašas termiņus kā automobiļiem.

4.6.1. Tas ir pamatoti, ka L kategorijas transportlīdzekļiem ir jāveic periodiskas pārbaudes; tādējādi tiek atcelta anomālija, kas pastāv dažās dalībvalstīs, proti, ka L kategorijas transportlīdzekļiem pārbaudes vispār nav paredzētas.

4.6.2. Tomēr šo transportlīdzekļu, kas bieži vien ir lēti un tiek izmantoti galvenokārt pilsētā, pārbaudēm vajadzētu būt vienkāršām, lai ierobežotu ieguldījumus īpašās pārbaudes iekārtās, un to biežumam vajadzētu būt 4-2-2, nevis 4-2-1, ņemot vērā vidējo gada nobraukumu, kas ir zemāks. L kategorijas transportlīdzekļi nobrauc no 2 800 līdz 5 300 km gadā, salīdzinājumā ar 15 000 km, ko nobrauc automobiļi.

4.6.3. Nākotnē varētu pārvērtēt pārbaudžu biežumu, ņemot vērā datus, kas beidzot aptvertu visu ES un kuri būtu savākti periodiskajās pārbaudēs, tomēr arī šajā gadījumā saglabājot dalībvalstu brīvību turpināt veikt papildu pārbaudes ar biežākiem termiņiem.

4.7. Visbeidzot, EESK vēlas, lai līdztekus standartizācijai un rūpīgākām pārbaudēm varētu sākt īstenot programmu, kurā, pamatojoties uz jaunajiem noteikumiem, būtu paredzēta iedzīvotāju, sevišķi jauniešu, izpratnes veicināšana par uzmanīgāku un atbildīgāku mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu, īpaši uzsverot, ka jāizvairās no tehniskām darbībām, kas var negatīvi ietekmēt drošības prasības, sevišķi motociklu gadījumā.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu paredzēt PTA sistēmu arī traktoriem, kuru ātrums nepārsniedz 40 km/h (T5 kategorija), bet vēlas noskaidrot, kāpēc tiem nav paredzētas iespējamās pārbaudes uz ceļiem.

5.2. Priekšlikuma par pārbaudēm tehniskajos pielikumos ir paredzēts prasību minimums, kas jāievēro tehniskās apskates

stacijām, bet nav skaidrs, cik lielā mēra šie nosacījumi attiecas arī uz mobilajām pārbaudes vienībām.

5.3. Priekšlikums veikt pārbaudes uz ceļiem 5 % transportlīdzekļu no visiem reģistrētajiem (3.2.3. punkts) šķiet vērēnīgs, ņemot vērā izmantoto vieglo komerciālo transportlīdzekļu (VKT) lielo skaitu, kas nāks klāt vidēja lieluma un smagajiem transportlīdzekļiem, kuri jau tiek kontrolēti. Piemēram, tikai 2010.–2011. gadā ir reģistrēti vairāk nekā 3 miljoni VKT salīdzinājumā ar aptuveni 450 000 vidēja lieluma un smagajiem transportlīdzekļiem; pie tam VKT veido vairāk nekā 80 % no komerciālo transportlīdzekļu parka.

Šajā sakarā EESK uzskatītu par lietderīgu novērtēt ES mobilo pārbaudes vienību parka apjomu, lai dalībvalstis laikus varētu īstenot nepieciešamos pasākumus.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Energija no atjaunojamiem energoresursiem – būtiska Eiropas enerģijas tirgus sastāvdaļa"

COM(2012) 271 final

(2013/C 44/24)

Ziņotāja: **Ulla SIRKEINEN**

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 6. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Energija no atjaunojamiem energoresursiem – būtiska Eiropas enerģijas tirgus sastāvdaļa"

COM(2012) 271 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 163 balsīm par, 30 balsīm pret un 26 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu, ar ko uzsāk debates, kuras vajadzīgas par atjaunojamās enerģijas jomā īstenotās politikas turpmāko virzību un papildu pasākumiem.

1.2. Komiteja pauž īpašas bažas par cenu pieaugumu, kas skar enerģijas lietotājus, tai skaitā bažas par daudzās dalībvalstīs izveidoto atbalsta shēmu augstajām izmaksām. Neapmierinātība ar šādu attīstības virzību palielinās. Komiteja aicina Komisiju izstrādāt pētījumu par pašreizējām un paredzamajām cenu tendencēm enerģētikas nozarē kopumā. Komiteja atbalsta mērķi samazināt izmaksas vai saglabāt tās pēc iespējas zemākā līmenī un nodrošināt, ka atjaunojamās enerģijas ieguves tehnoloģijas kļūst konkurētspējīgas un beidzot tiek izstrādātas tikai tādas tehnoloģijas, kas ir pieprasītas tirgū.

1.3. Komiteja uzskata, ka efektivitātes un iekšējā tirgus prasībām vislabāk atbilstu kopēju ES atbalsta shēmu sistēma, kas pielāgota katra tehnoloģiju veida vajadzībām. Minēto shēmu darbības laikam vajadzētu būt ierobežotam, un tām jādarbojas līdz brīdim, kad attiecīgā tehnoloģija kļūst konkurētspējīga, shēmās nevajadzētu paredzēt pārmērīgu kompensāciju un būtu jānodrošina vietējā līmeņa neliela mēroga risinājumiem pielāgots atbalsts. Kamēr iekšējais enerģētikas tirgus nefunkcionē pienācīgi, atbalsta shēmas tomēr būtu jāpielāgo katrai elektrības cenas zonai vai dalībvalstij.

1.4. Vislielākās pūles nebūtu jāvelta centralizētam modelim, bet gan tam, kā veicināt decentralizētu, vietējo risinājumu

izstrādi. Tie varētu būt vērsti un tiem vajadzētu būt vērstiem uz vietējo priekšrocību izmantošanu. Noteikumiem, atbalsta pasākumiem un tīkla pieejamības regulējumam jābūt skaidram, vienkāršam un stabilam, lai atvieglotu nelielo (paš)ražotāju līdzdalību.

1.5. Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas, tāpat kā citas siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanas tehnoloģijas, paver lielas iespējas; tas attiecas uz tīrām akmeņogļu tehnoloģijām, elektroenerģijas uzglabāšanas tehnoloģijām, reaģēšanu uz pieprasījuma izmaiņām, oglekļa izmantošanas, kodolsintēzes tehnoloģijām un citu siltumnīcefekta gāzu, piemēram, metāna, samazināšanas tehnoloģijām. Daudzu tehnoloģiju izstrādē gūti ievērojami panākumi, un tās ir atbilstoši jāveicina. Īpaši jāatbalsta demonstrācijas pasākumi un jaunu tehnoloģiju ātra ieviešana.

1.6. EESK iesaka Komisijai turpmāko darbu laikposmam pēc 2020. gada vērst uz dekarbonizācijas politiku. Īstenojot šo politiku, varētu atteikties no atjaunojamo energoresursu jomā izvirzītā mērķa un tā vietā skaidri izvirzīt tikai SEG samazināšanas mērķi atbilstoši SEG samazināšanas ilgtermiņa vajadzībām, un noteikt oglekļa cenu, kurai vajadzētu būt pietiekami augstai, lai rosinātu attiecīgos dalībniekus īstenot efektivitātes paaugstināšanas pasākumus un veicināt izpēti un izstrādi un ieguldījumus, taču ne pārāk augstai, lai neciestu patērētāji un nepieļautu uzņēmumu konkurētspējas mazināšanos. Jāparedz arī mērķtiecīgi pasākumi, kas veicinātu tādu atjaunojamo energoresursu avotu (RES) tehnoloģiju izstrādi un ieguldījumus tajās, kas visbeidzot nodrošinās reālas pārmaiņas. Ideālā variantā tiem vajadzētu būt kopējiem pasākumiem, ko īsteno visā Eiropas Savienībā un kas ir piemēroti katram tehnoloģiju veidam.

1.7. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paredzētos pasākumus, ko tuvākajā laikā īstenos, lai pilnveidotu pašreizējo sistēmu atjaunojamās enerģijas jomā. Bez liekas kavēšanās būtu jārikojas, lai atjaunojamo enerģiju integrētu enerģijas tirgū, un vienlaikus jārisina jautājumi saistībā ar pieslēgumu tīklam, slodzes līdzsvarošanu un maksājumiem par pieslēgumu tīklam.

2. Ievads

2.1. ES pašlaik īstenotajā enerģētikas politikā īpaša uzmanība veltīta centieniem paplašināt atjaunojamu energoresursu avotu (RES) izmantošanu, jo paredzams, ka tā sekmēs siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu un energoapgādes drošību, kā arī jaunu darba vietu izveidi. Tāpēc stratēģijas "Eiropa 2020" pamatmērķis ir panākt, ka 2020. gadā 20 % visas patērētās enerģijas iegūst no RES.

2.2. EESK vairāk nekā desmit gadus daudzos atzinumos ir atbalstījis mērķi paplašināt RES izmantošanu un, pamatojoties uz pilsoniskās sabiedrības uzkrāto pieredzi, izteikusi piezīmes un ieteikumus par ierosinātajiem pasākumiem ⁽¹⁾.

2.3. Komisijas sniegtā informācija liecina, ka RES izmantošanas jomā vērojamas pozitīvas attīstības tendences, un pašlaik šķiet, ka 20 % mērķi izdosies sasniegt ātrāk. Saskaņā ar "Enerģētikas ceļvedi 2050" jānodrošina, ka pozitīvā attīstība turpinās. RES izmantošanas būtiska palielināšana ir lietderīgs jeb tā dēvētais "no regrets" risinājums, kas paredzēts minētajā ceļvedī. EESK atzinumu par ceļvedi pieņēma 2012. gada jūlijā, tajā atbalstot šo vispārējo secinājumu par RES ⁽²⁾.

2.4. RES izmantošanai strauji palielinoties, jārisina jautājumi, kas saistīti ar izmaksām, ietekmi uz enerģijas tirgu un vajadzīgās infrastruktūras izveidi. Tāpēc jau tagad jādomā par turpmākajiem politiskajiem risinājumiem. Investori jau tagad plāno ieguldījumus pēc 2020. gada, un, lai viņi varētu veikt ļoti lielos ieguldījumus, kas šajā jomā vajadzīgi, viņiem ir vajadzīgas skaidras norādes, kāda būs turpmākā politika.

3. Komisijas priekšlikums

3.1. Komisija paredzējusi arī turpmāk veicināt RES izmantošanu un atbalstīt novatoriskus risinājumus. Enerģētikas komisārs norādījis: rentabilitāte nozīmē, ka vēja un saules enerģija jāražo tur, kur tas no ekonomikas viedokļa ir lietderīgi, un pēc tam jāpārdod Eiropā.

3.2. Eiropas Komisija uzskata, ka Eiropas koncepcijai attiecībā uz atbalsta shēmām ir jābūt koordinētai un jāpalielina atjaunojamās enerģijas tirdzniecība starp dalībvalstīm.

3.3. Komisijas paziņojumā analizētas pašreizējās problēmas un iespējamie politiskie risinājumi saistībā ar

- RES integrāciju iekšējā tirgū,
- elektroenerģijas tirgus atvēršanu un RES,
- infrastruktūras pārveidi,
- patērētāju ietekmes palielināšanu,
- tehnoloģisko inovāciju sekmēšanu un
- RES ilgtspējas nodrošināšanu.

3.4. Komisija nāks klajā ar priekšlikumiem par to, kāda būs politika atjaunojamās enerģijas jomā pēc 2020. gada. Lai sāktu dažādu risinājumu apsvēršanu, Komisija pievienotajā ietekmes novērtējumā izklāsta trīs iespējas, kāda varētu būt politika pēc 2020. gada:

- 1) dekarbonizācija, neizvirzot mērķus attiecībā uz atjaunojamās enerģijas izmantošanu, bet cenšoties samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un ļaujoties uz CO2 emisiju kvotu tirgu;
- 2) pašreizējās sistēmas saglabāšana, izvirzot dalībvalstīs obligāti sasniedzamus mērķus attiecībā uz RES izmantošanu, siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu un energoefektivitātes paaugstināšanu;
- 3) enerģētikas nozares labāka un saskaņotāka pārvaldība, izvirzot ES mērķus attiecībā uz atjaunojamās enerģijas izmantošanu.

Pēc šo trīs iespēju vispārīgas salīdzināšanas, jāsecina, ka pirmā un otrā iespēja Komisijas kritērijiem atbilst nedaudz vairāk nekā trešā iespēja. Visas trīs iespējas radīs problēmas saistībā ar noteiktajiem kritērijiem.

3.5. Komisijas paziņojumā minētas arī četras nozīmīgas jomas, kurās līdz 2020. gadam būtu jāpastiprina pasākumi, proti, enerģijas tirgus, atbalsta shēmas, sadarbības mehānismi un sadarbība saistībā ar enerģētikas politikas īstenošanu Vidusjūras reģionā.

⁽¹⁾ OV C 65, 17.3.2006., 105.–113. lpp.

⁽²⁾ OV C 229, 31.7.2012., 126.–132. lpp.

4. EESK piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu, ar ko uzsāk debates, kuras vajadzīgas par atjaunojamās enerģijas jomā īstenotās politikas turpmāko virzību un papildu pasākumiem. Komiteja arī kopumā piekrīt pašreizējā stāvokļa, problēmu un iespējamo risinājumu vērtējumam, ko veikusi Komisija. Bez tam Komiteja vēlētos izteikt šādas piezīmes.

Atjaunojamās enerģijas integrācija iekšējā tirgū

4.2. Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka Komisija norādījusi gan uz RES maksas un izmaksu straujo pieaugumu, kas vērojams, neraugoties uz saražotās enerģijas vienības izmaksu samazināšanos, gan arī uz izmaksām saistībā ar ieguldījumiem ražošanā, infrastruktūrā/tīklos un slodzes līdzsvarošanā. Komiteja pauž īpašas bažas par cenu pieaugumu, kas skar enerģijas lietotājus un kas var nesamērīgi spēcīgi ietekmēt lietotājus, kuriem ir mazi ienākumi, kā arī par daudzās dalībvalstīs izveidoto atbalsta shēmu augstajām izmaksām. Neapmierinātība ar šādu attīstības virzību palielinās. Pat izmaksas uz vienu saražotās enerģijas vienību pēc visrentablāko risinājumu izmantošanas turpmāk nesamazināsies līdzšinējā ātrumā. Komiteja aicina Komisiju izstrādāt pētījumu par pašreizējām un paredzamajām cenu tendencēm enerģētikas nozarē kopumā. Komiteja atbalsta mērķi samazināt izmaksas vai saglabāt tās pēc iespējas zemākā līmenī un nodrošināt, ka RES tehnoloģijas kļūst konkurētspējīgas un beidzot tiek izstrādātas tikai tādas tehnoloģijas, kas ir pieprasītas tirgū.

4.3. Attiecībā uz atbalsta shēmām Komiteja piekrīt viedoklim, ka dažu dalībvalstu veiktas atbalsta shēmu izmaiņas minēto shēmu darbības laikā ir radījuši nopietnas problēmas. Arī īstermiņa politika, kurā nav paredzēts segt reālās papildu izmaksas investoriem, nav apmierinoša. Jānodrošina atbalsta shēmu prognozējamība un rentabilitāte, un jāveicina tehnoloģiju konkurētspējas paaugstināšana. Tādēļ pareizs risinājums ir uzmanības pievēršana tirgus cenu radītājiem draudiem. Eiropas Komisijai būtu jārosina atbalsta shēmu reforma, lai novērstu arī iekšējā tirgus sadrumstalotību, un vēlāk subsidijas varētu atcelt.

4.4. Vienota Eiropas sistēma, kas aptvertu visas RES tehnoloģijas, nebūtu pietiekami efektīva. Vairāk vajadzīgas elastīgas sistēmas, kas pielāgotas attiecīgās tehnoloģijas komerciālās dzīvotspējas pakāpei un atšķirīgajiem apstākļiem. Komiteja uzskata, ka efektīvātes un iekšējā tirgus prasībām vislabāk atbilstu kopēju ES atbalsta shēmu sistēma, kas pielāgota katra tehnoloģiju veida vajadzībām. Šo shēmu darbības laikam jābūt ierobežotam, un tām jādarbojas līdz brīdim, kad attiecīgā tehnoloģija kļūst konkurētspējīga, un shēmās nevajadzētu paredzēt pārmērīgu kompensāciju. Piemērotas shēmas vajadzīgas vietējā līmeņa neliela mēroga risinājumiem (skat. 4.11. punktu).

4.5. Kamēr iekšējais tirgus pienācīgi nedarbosies un cenu līmeņi atšķirsies (tas izskaidrojams ar trūkumiem spēkā esošo ES tiesību aktu ieviešanā un pārvades infrastruktūrā), atbalsta shēmas būtu jāpielāgo cenu zonām/dalībvalstīm, lai panāktu visaugstāko efektivitāti un nepieļautu pārmērīgu kompensāciju.

4.6. Attiecībā uz sadarbības un tirdzniecības uzlabošanu Komiteja norāda, ka tā stingri atbalsta dalībvalstu sadarbības paplašināšanu enerģētikas jomā, proti, kopēju ES enerģētikas politiku un Eiropas Enerģētikas kopienu. Komiteja arī atbalsta priekšlikumus, kas minēti šajā paziņojuma sadaļā.

Elektroenerģijas tirgus atvēršana un atjaunojamie energoresursi

4.7. Komiteja piekrīt Komisijas piezīmēm, kas attiecas uz RES integrāciju iekšējā elektroenerģijas tirgū un ar šo integrāciju saistītajām problēmām. Tirgus cenu signāliem, tostarp ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā noteiktās oglekļa dioksīda cenas signāliem, ir jābūt visaptverošiem, lai ieguldījumus varētu virzīt pareizajā virzienā. Komiteja atbalsta principu, ka visiem enerģijas ražotājiem, tostarp atjaunojamās enerģijas ražotājiem jāuzņemas vienādi pienākumi, arī attiecībā uz slodzes līdzsvarošanu.

4.8. Jaudas maksājumu sistēmas, kurās valdības nosaka vajadzīgās ražošanas jaudas rezerves, ir problemātisks risinājums, jo tās ir pamatotas, ciktāl tirgus signāli nenodrošina šo uzņēmumu rentabilitāti. Ja izrādītos, ka jāveido jaudas tirgus, tam jābūt Eiropas tirgum, un pirmajā posmā, iespējams, Eiropas Savienībā varētu izveidot reģionālus tirgus, vai vismaz tos koordinēt kaimiņvalstu līmenī.

4.9. Jāturpina veikt aprēķinus un analizēt problēmu, kas saistīta ar elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenām, kuras nākas pārāk samazināt, jo pieaug no vēja un saules iegūtās elektroenerģijas (tai nav gandrīz nekādu robežizmaksu) apmērs. Uzmanība jāpievērš arī emisiju tirdzniecības radītajam pretējam efektam. Ja vairāk elektroenerģijas iegūs no atjaunojamo energoresursu avotiem, iespējams, ka varētu sākties būtiskas elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu svārstības, kas izraisītu vēl citas problēmas. Taču tas, ka elektroenerģijas robežizmaksas ir zemas, vēl nenozīmē, ka patērētājiem elektroenerģijas izmaksas būs zemas, jo patērētājiem tā vai citādi būs jāmaksā par ieguldījumiem un ražošanu, tostarp pārvadi, slodzes līdzsvarošanu un atbalstu.

Infrastruktūras pārveide

4.10. EESK atzinīgi novērtējusi Eiropas energoinfrastruktūras vadlīnijas, par kurām pieņēmusi atzinumu (COM(2011) 658) ⁽³⁾, un uzsver, ka tagad tās ir jāpieņem un jāīsteno. Ja tomēr izvirzīs "vēja un saules enerģija ražot tur, kur tas no ekonomikas viedokļa ir lietderīgi, un pēc tam tā jāpārdod Eiropā", varētu izrādīties, ka izveidojamās infrastruktūras izmaksas būs nepieņemami augstas. Problēmas, kas saistītas ar sabiedrības atbalstu, arī var palielināt izmaksas un politiskus riskus.

4.11. Vairāk pūļu būtu jāvelta tam, kā veicināt decentralizētu vietējā mēroga risinājumu izstrādi. Tie varētu būt vērsti un tiem jābūt vēršiem uz vietējo priekšrocību izmantošanu, un tie atkarībā no vietējiem apstākļiem var aptvert dažādas tehnoloģijas, piemēram, biomasas (tai skaitā atlieku) izmantošanu un ģeotermālās enerģijas ieguvu, kas papildina vēja un saules enerģijas ieguvu. Noteikumiem, atbalsta pasākumiem un tīkla pieejamības regulējumam jābūt skaidram, vienkāršam un stabilam, lai atvieglotu nelielo (paš)ražotāju līdzdalību. Vietēju hibridās enerģijas ražošanas sistēmu, kas savienotas ar viedtīkliem, izveide un pārvaldība ļautu vietējā līmenī panākt pašpietiekamību energoapgādes jomā. Šāda pieeja tomēr ir ierobežota, jo galvenokārt ir vajadzīga uz fosilo kurināmo bāzēta balansēšanas jauda, kamēr nav pieejams reāls un izmaksu ziņā pieņemams risinājums elektroenerģijas uzglabāšanai (skat. *Friedrich Wagner, Max-Planck-Institut für Plasmaphysik: Features of an electricity supply system based on variable input*).

Lielāka patērētāju ietekme

4.12. Pats par sevi saprotams, ka EESK viedokli enerģētikas jautājumos nosaka patērētāju intereses, kas paustas daudzos līdz šim pieņemtos atzinumos ⁽⁴⁾. Viens no šādiem jautājumiem ir kompromiss starp enerģijas cenu paaugstināšanu, lai veicinātu tās taupīšanu, un enerģētiskās nabadzības draudiem. Komiteja atbalsta Komisijas ieceri palielināt patērētāju ietekmi, jo bez patērētāju aktīvas līdzdalības labus rezultātus nevar sasniegt. Patērētāju izvēles brīvības nodrošināšana ir aspekts, kam jāvelta vairāk uzmanības.

4.12.1. Komiteja jau daudzkārt ir norādījusi, ka informētības palielināšana un izglītošana ir galvenie aspekti patērētāju ietekmes palielināšanā. Tādēļ patērētājiem būtu jāsaņem skaidra un viegli pieejama informācija par viņu dalību RES atbalstā, ko parasti izsaka kā valsts kopējos izdevumus RES atbalstam uz vienu cilvēku. Ideālā variantā šādu informāciju varētu iekļaut rēķinos par patērēto elektroenerģiju.

⁽³⁾ OV C 143, 22.5.2012, 125.–129. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 44, 11.2.2011., 53.–56. lpp.; OV C 48, 15.2.2011., 81.–86. lpp.; OV C 68, 6.3.2012., 15.–20. lpp.

Tehnoloģisko inovāciju sekmēšana

4.13. RES tehnoloģijas, tāpat kā citas siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas tehnoloģijas, paver lielas iespējas; tas attiecas uz tīrām akmeņogļu tehnoloģijām, elektroenerģijas uzglabāšanas tehnoloģijām, reaģēšanu uz pieprasījuma izmaiņām, oglekļa izmantošanas, kodolsintēzes tehnoloģijām un citu siltumnīcefekta gāzu, piemēram, metāna, samazināšanas tehnoloģijām. Daudzu tehnoloģiju izstrādē gūti ievērojami panākumi, un tās ir atbilstoši jāveicina. Kā EESK jau vairākkārt uzsvērusi, finanšu instrumenti ir jāveido un jāvirza pareizi, ievērojot laiku, kas vēl vajadzīgs, lai attiecīgās tehnoloģijas nonāktu tirgū. Īpaši jāatbalsta demonstrācijas pasākumi un jaunu tehnoloģiju ātra ieviešana. Šim nolūkam jānodrošina Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskajā plānā paredzētie līdzekļi. Jārīkojas steidzami, jo ASV uzņēmumi nesen palielinājuši kopējos ieguldījumus ar enerģētiku saistītajā pētniecībā un izstrādē un tas varētu ietekmēt Eiropas konkurētspēju.

4.14. Eiropas Komisija uzskata, ka pietiekams ES finansējums un obligāti sasniedzami mērķi ir atbilstīgi inovācijas un nodarbinātības virzītājspēki. Taču tie vien negarantē efektīvus rezultātus. Jānodrošina arī tirgus atvērība un patiesa konkurence, jo tā liek uzņēmumiem iesaistīties inovācijā un atjaunošanā.

Atjaunojamo energoresursu ilgtspējas nodrošināšana

4.15. Mērķis, kas būtu jāsasniedz, ir panākt visas enerģētikas sistēmas ilgtspēju. Tas attiecas ne tikai uz bioenerģiju, bet arī uz visiem enerģijas veidiem. Dažādu atjaunojamo energoavotu izmantošanas ietekme uz vidi un teritoriju ir atšķirīga. Ir vajadzīgi atjaunojamo energoavotu ilgtspējas kritēriji, kā arī no ES fondiem sniegtajam atbalstam vajadzētu būt atkarīgam no tā, vai enerģija tiek iegūta no šādiem avotiem, kas atbilst minētajiem kritērijiem. Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas paustos viedokļus par bioenerģijas ilgtspēju, taču norāda, ka jauni priekšlikumi nedrīkst palielināt administratīvo slogu ražotājiem un patērētājiem. Prasības būtu jāizvirza, cik iespējams, pamatojoties uz jau izveidotajām un saistītajām uzraudzības un pārskatu sniegšanas sistēmām, piemēram, tādām kā daudzās dalībvalstīs ieviestā ilgtspējīgas mežsaimniecības sistēma.

Atjaunojamo energoresursu politika pēc 2020. gada

4.16. Kā norādīts 2.4. punktā, EESK uzskata, ka jau tagad jāskaidrāk domāts par to, kāda būs atjaunojamās enerģijas politika pēc 2020. gada.

4.17. Sagatavotajā ietekmes novērtējumā (tas nav bez nepilnībām, tajā nav iekļautas tabulas utt.) Eiropas Komisija vispirms min ierasto ("business as usual") scenāriju, ko Komiteja neatbalsta. Attiecībā uz pārējām trim iespējām, kāds varētu būt turpmākās politikas satvars, Komiteja pašlaik vēlētos paust viedokli par šādiem aspektiem.

4.17.1. Cenšoties samazināt CO₂ emisijas, bet atjaunojamās enerģijas jomā neizvirzot pēc 2020. gada sasniedzamus mērķus, nevarēs nodrošināt RES plašāku izmantošanu. Šī iespēja tomēr ir vispiemērotākā, lai izveidotos atvērts enerģijas tirgus, un nodrošinātu visrentablākos rezultātus. Tā varētu būt arī piemērota, lai pilnveidotu ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu. Tā kā RES izmantošana līdz šim strauji paplašinājusies, pašlaik tiek veikti un turpmāk tiks veikti arvien lielāki ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, izvirzīti obligāti sasniedzami mērķi klimata aizsardzības jomā un Komisija arī turpmāk paredzējusi īstenot attiecīgus pasākumus, šī iespēja nodrošinās pozitīvu attīstību RES jomā.

4.17.2. Pašreizējās sistēmas (valstis izvirza obligāti sasniedzamus mērķus) saglabāšanai vismaz būtu efektīva un labvēlīga ietekme uz daļu no atjaunojamās enerģijas ražošanas nozares. Taču šī iespēja nenodrošina dekarbonizācijas rentabilitāti. Saskaņā ar šo kārtību noteiktās cenas arī ļoti negatīvi ietekmētu ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu. Dalībvalstīm atkal būtu jāizstrādā savi pasākumi, lai nodrošinātu atbilstību izvirzītajām prasībām, un tas ietekmētu iekšējā tirgus darbību, neraugoties uz visiem pūliņiem veicināt sadarbību un tirdzniecību. Obligāti sasniedzamie mērķi ir bijis efektīvs līdzeklis, kas palīdzēja aizsākt atjaunojamās enerģijas ieguves tehnoloģiju izstrādi Eiropas Savienībā, bet, iespējams, ka turpmāk tas vairs nebūs tik iedarbīgs pārliecināšanas līdzeklis.

4.17.3. EESK uzskata, ka vērienīgai nozares pārvaldībai un mērķu izvirzīšanai ES līmenī varētu būt daudz nozīmīgu priekšrocību, kas saskan ar plānu izveidot Eiropas Enerģētikas kopienas⁽⁵⁾. Kamēr nav noteikti SEG samazināšanas mērķi atbilstoši SEG samazināšanas ilgtermiņa vajadzībām, priekšroka būtu dodama šim variantam. Taču būtisks riska faktors, ko minējusi Eiropas Komisija, ir augstākas izmaksas un grūtības nodrošināt sabiedrības atbalstu. Iespējams, ka nāktos veidot arī lielu, jaunu administratīvo struktūru.

4.18. EESK iesaka Komisijai turpmākajā darbā, izstrādājot pēc 2020. gada īstenojamo politiku, galvenokārt balstīties uz pirmo minēto variantu. Šīs dekarbonizācijas politikas pamatā nevajadzētu būt RES jomā izvirzītiem mērķiem, bet gan SEG samazināšanas mērķim un oglekļa cenai, kurai vajadzētu būt pietiekami augstai, lai rosinātu attiecīgos dalībniekus īstenot efektivitātes paaugstināšanas pasākumus un veicināt izpēti un izstrādi un ieguldījumus, taču ne pārāk augstai, lai neciestu patērētāji un nepieļautu uzņēmumu konkurētspējas mazināšanos. Jāparedz arī mērķtiecīgi pasākumi, kas veicinātu tādu RES tehnoloģiju izstrādi un ieguldījumus tajās, kas visbeidzot nodrošinās reālas pārmaiņas. Ideālā variantā tiem vajadzētu būt kopējiem pasākumiem, ko īsteno visā Eiropas Savienībā un kas ir piemēroti katram tehnoloģiju veidam.

Turpmākie pasākumi

4.19. Jau tuvākajā laikā ir jāveic pasākumi, lai panāktu, ka pašreizējās sistēmas, kas saistītas ar RES izmantošanu, darbojas labāk. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ieceres. Bez liekas kavēšanās būtu jārikojas, lai atjaunojamo enerģiju integrētu enerģijas tirgū, un vienlaikus jārisina jautājumi saistībā ar pieslēgumu tīklam, slodzes līdzsvarošanu un maksājumiem par pieslēgumu tīklam.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Skatīt 4.5. punktu un www.eesc.europa.eu/eec

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Grozījumi, kas ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu, bet debatēs tika noraidīti.

1.5. punkts

Grozīt šādi:

~~“Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas, tāpat kā citas siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšanas tehnoloģijas, paver lielas iespējas samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju; tas attiecas uz tīrām akmeņogļu tehnoloģijām, elektroenerģijas uzlabošanas tehnoloģijām, reaģēšanu uz pieprasījuma izmaiņām, oglekļa izmantošanas, kodolsintēzes tehnoloģijām un citu siltumnīcefekta gāzu, piemēram, metāna, samazināšanas tehnoloģijām. Daudzu tehnoloģiju izstrādē gūti ievērojami panākumi, un tās ir atbilstoši jāveicina. Īpaši jāatbalsta demonstrācijas pasākumi un jaunu tehnoloģiju ātra ieviešana.”~~

Balsošanas rezultāti (par 1.5 un 4.13. punktu notika balsošana, un tos abus noraidīja)

Par: 68

Pret: 113

Atturas: 21

Jauns 4.3. punkts

Aiz 4.2. punkta izveidot šādu jaunu punktu:

“Saistībā ar augošajām atjaunojamās enerģijas cenām EESK konstatē:

- Kamēr naftas cenas pēdējo gadu laikā ir nemitīgi augušas, atjaunojamās enerģijas ražošanas izmaksas nemitīgi un strauji krūtas. Tas nozīmē, ka drīz tā spēs konkurēt ar daļēji subsidētajiem fosilajiem energoresursiem.
- EESK norāda uz lielu iespējamību, ka fosilo energoresursu cenas sakarā ar paredzamo aizvien mazāko to pieejamību un augstākām ieguves izmaksām turpinās paaugstināties.
- Šā gada jūnijā notikušajā konferencē “Rio+20” ES apņēmas (sk. noslēguma dokumenta 225. punktu) “... pakāpeniski izskaust kaitīgas un neefektīvas subsīdijas fosilajam kurināmajam, kas veicina izšķērdīgu patēriņu un apdraud ilgtspējīgu attīstību”. Pasaules Banka aprēķinājusi, ka attiecīgās subsīdijas ir 775 miljardi ASV dolāru gadā. Ja ES pildīs minēto solījumu, tagadējā cenu starpība starp fosilajiem un atjaunojamajiem energoresursiem samazinātos pat tad, ja netiktu pildīta otra apņemšanās, proti, “internalizēt ārējās izmaksas”. EESK aicina Komisiju veikt un publicēt attiecīgus aprēķinus.
- Vācija, būdama dalībvalsts, kurā pēdējo gadu laikā norisinājusies, iespējams, visintensīvākā atjaunojamās enerģijas attīstība, ir pieņēmusi regulējumu, ar kuru lielos enerģijas patērētājus atbrīvo no dažām izmaksām, kas saistītas ar atjaunojamās enerģijas strāvas ievadīšanu tīklā. Tādā veidā netiek apdraudēta to starptautiskā konkurētspēja. No tā sauktā “uzlikuma” atbrīvoto uzņēmumu saraksts kļūst aizvien garāks, tādējādi izmaksas sedz aizvien mazāks patērētāju skaits. Tagad pat golfa laukumi, fit kartupeļu ražotāji un kautuves ir ieguvušas tiesības uz atbrīvojumu no uzlikuma. Tā kā minēto nevar skaidrot ar starptautisko konkurētspēju, Vācijas valdība šobrīd plāno sarakstu radikāli saīsināt, lai samazinātu izmaksas.
- Tā kā Vācijā šobrīd jauda atjaunojamās enerģijas ražošanas jomā ir augsta (30 000 MW vēja enerģijas jauda, aptuveni 29 000 MW saules enerģija, un pārējos 10 000 MW saražo atomelektrostacijas) cenas elektrības biržās, it īpaši dienas vidū, ir tik zemas kā nekad iepriekš. Taču, lai arī enerģijas piegādātāji tad var lēti iepirkt elektrību, tie galapatērētājiem nepiedāvā šo zemāko cenu!
- Tomēr, neraugoties uz augstākām elektrības cenām, Vācijas sabiedrība ļoti atbalsta tā saukto “enerģijas pāreju”. Tas cita starpā saistīts arī ar faktu, ka šobrīd daudzi indivīdi, jaundibināti enerģijas kooperatīvi un pašvaldības komunālo pakalpojumu sniedzēji paši ražo elektrību, pelna ar to un vietējā līmenī rada darba vietas.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69

Pret: 105

Atturas: 21

4.13. punkts

Grozīt šādi:

~~“RES tehnoloģijas, tāpat kā citas siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas tehnoloģijas, paver lielas iespējas samazināt siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisiju; tas attiecas uz tīrām akmeņogļu tehnoloģijām, elektroenerģijas uzglabāšanas tehnoloģijām, reaģēšanu uz pieprasījuma izmaiņām, oglekļa izmantošanas, kodolsintēzes tehnoloģijām un citu siltumnīcefekta gāzu, piemēram, metāna, samazināšanas tehnoloģijām. Daudzu tehnoloģiju izstrādē gūti ievērojami panākumi, un tās ir atbilstoši jāveicina. Kā EESK jau vairākkārt uzsvērusi, finanšu instrumenti ir jāveido un jāvirza pareizi, ievērojot laiku, kas vēl vajadzīgs, lai attiecīgās tehnoloģijas nonāktu tirgū. Īpaši jāatbalsta demonstrācijas pasākumi un jaunu tehnoloģiju ātra ieviešana. Šim nolūkam jānodrošina Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskajā plānā paredzētie līdzekļi. Jārīkojas steidzami, jo ASV uzņēmumi nesen palielinājuši kopējos ieguldījumus ar enerģētiku saistītajā pētniecībā un izstrādē un tas varētu ietekmēt Eiropas konkurētspēju.”~~

Balsošanas rezultāti (par 1.5 un 4.13. punktu notika balsošana, un tos abus noraidīja)

Par: 68

Pret: 113

Atturas: 20

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas Savienības kodolspēkstaciju visaptverošajiem riska un drošības novērtējumiem ("noturības testi") un saistītām darbībām"

COM(2012) 571 final

(2013/C 44/25)

Galvenais ziņotājs: **MORDANT kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 12. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas Savienības kodolspēkstaciju visaptverošajiem riska un drošības novērtējumiem ("noturības testi") un saistītām darbībām"

COM(2012) 571 final.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2012. gada 17. septembrī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 13. decembra sēdē), iecēla MORDANT kgu par galveno ziņotāju un pieņēma šo atzinumu ar 98 balsīm par un 6 atturoties.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Lai arī risku pārvaldība galvenokārt ir atkarīga no katras kodolspēkstācijas izturīguma, EESK uzskata, ka ir jāņem vērā visi ar šādām spēkstacijām saistītie riski, tostarp ārējie apdraudējumi iedzīvotājiem, videi un tautsaimniecībai.

1.2. EESK uzskata, ka katrā kodolspēkstācijas atrašanās vietā ir svarīgi nodrošināt avāriju pārvaldību, apmācot darbiniekus, informējot un uzklusot iedzīvotājus, sniedzot viņiem iespēju piedalīties norādījumu izstrādē un izmantojot viņu zināšanas par vietējiem apstākļiem, kā arī paredzot pārvaldību pēc negadījuma (rīcība ilgtermiņā).

1.3. EESK atbalsta Komisijas nodomu vispusīgi pārskatīt direktīvu par kodoldrošību un aicina apsvērt ne tikai tehniskos aspektus, bet arī visus cilvēciskos aspektus, kas skar darbiniekus un iedzīvotājus (veselība, stress, psiholoģiski aspekti, pārbaudījumi u. c.).

1.4. EESK secina, ka ne visās dalībvalstīs ir neatkarīga kodoldrošības iestāde ar reglamentējošām pilnvarām un ka dalībvalstīm nav vienotas pieejas attiecībā uz kodoldrošības regulējumu, tāpēc EESK iesaka ar direktīvas starpniecību veikt saskaņošanu.

1.5. EESK uzskata, ka sabiedrības informēšanas un iedzīvotāju līdzdalības pamatā var būt kodoldrošības jomā piemērota Orhūsas konvencija, ar kuru paredz informēšanu, līdzdalību/apspriešanos un tiesu pieejamību un kuru ir parakstījusi ES un dalībvalstis.

1.6. EESK norāda, ka Eiropas Savienībai, pamatojoties uz noturības testiem un Komisijas paustajiem ieteikumiem, jāievieš uzraudzības un kontroles mehānismi, turklāt jāparedz, ka dalībvalstis sniedz periodiskus ziņojumus ES līmenī.

1.7. EESK uzskata, ka cieša sadarbība un informācijas apmaiņa, kas veicina saziņu starp operatoriem, piegādātājiem, regulatoriem un Eiropas iestādēm, ir svarīga un tajā būtu jāiesaista iedzīvotāji, kā arī darbinieki un viņu pārstāvji, it sevišķi pierobežas reģionos, kur procedūras ir jāsaskaņo.

1.8. EESK iesaka negadījumu scenārijos obligāti izanalizēt situāciju, kad dzesēšanas un elektroapgādes vienlaicīga pārtraukuma dēļ pārstāj darboties visi spēkstācijas reaktori. Tā iesaka arī pārskatīt visas procedūras, kurās paredzēts, ka negadījumā bojātais reaktors elektroenerģiju saņem no cita spēkstācijas reaktora, un pārskatīt drošības aprīkojumu (ārējo apgaismojumu, kas darbiniekiem ļauj pārvietoties, un avārijas dīzeļģeneratorus) un uzlabot izmantoto agregātu krātuvju apgādi ar ūdeni.

1.9. EESK uzsver, ka kodolenerģijai arī turpmāk jābūt neatņemamai ES energoavotu sadalījuma daļai, neapdraudot elektroapgādi tehnisku problēmu vai avāriju dēļ, jo paredzamā nākotnē nebūs pieejama pamatslodes elektroenerģijas ražošana pietiekamā daudzumā un ar zemu oglekļa emisijas līmeni. Tāpēc EESK aicina Komisiju atbalstīt pētījumu par organizatoriskiem un cilvēciskiem faktoriem, jo tie ir kodoldrošības un kodoldrošuma stūrakmeņi.

1.10. EESK atbalsta Komisijas nodomu ierosināt tiesību aktu kodolapdrošināšanas un kodolatlīdzības jomā, jo pašlaik attiecīgie riski faktiski nav segti. EESK uzskata, ka tajā jāietver it sevišķi sociālie, vides un ekonomikas aspekti, paredzot fondus, ko izveido kodolelektroenerģijas ražotāji Eiropā. Turklāt pastāv apdraudējums, ka iespējamie cietušie varētu nebūt pietiekami aizsargāti vai nesāņemt kompensāciju.

1.11. EESK pauž bažas, ka apakšuzņēmumu (kuri dažreiz nodarbina līdz pat 80 % darbinieku) pakalpojumi tiek izmantoti, neizvērtējot šādas prakses ietekmi uz drošību. Tādējādi izraisītais prasmju zudums vājina darba komandas. Komiteja uzskata, ka vairāk jā rūpējas par dažādās spēkstacijās strādājošo personu apmācību.

1.12. Spēkstaciju ekspluatācijas ilguma jautājums netiek skarts, bet tas rada bažas saistībā ar drošību. EESK uzskata, ka minētais jautājums ir izšķirošs, novērtējot iekārtu drošību, to iespējamo aizstāšanu ar jaunas paaudzes spēkstacijām, kā arī šādu aizstāšanu plānojot bez kavēšanās. Valstu regulatoriem kodolspēkstaciju ekspluatācijas ilguma pagarināšanai būtu jāpiekrīt tikai tad, ja tās pamatā ir starptautiski atzīta paraugprakse.

1.13. EESK iesaka Komisijai smagu avāriju gadījumā visā ES teritorijā ieviest saskaņotu vairogdziedera bojājumu profilaksi, organismā ievadot jodu, un pēc Fukušimā gūtajām atziņām paplašināt evakuācijas zonas ap Eiropas kodolstacijām blīvi apdzīvotās teritorijās (20 – 30 km).

2. Ievads

2.1. Pēc Fukušimas negadījuma (2011. gada 11. martā) Eiropā un citās pasaules daļās tiek vēlreiz pārbaudīta kodoliekārtu drošība. Eiropas Savienībā ir 145 reaktori, no kuriem ir slēgti vai tiek demontēti 13 reaktori, un attiecīgi darbojas 132 reaktori, kas atrodas 58 vietās — dažreiz pierobežas rajonos. Pat ja ES teritorijā nav noticis neviens līdzīgs negadījums, bija jāpārskata visu to noteikumu kopums, kas nodrošina pēc iespējas augstāku drošības, drošuma un pretradiācijas aizsardzības līmeni. No kaimiņvalstīm noturības testos piedalījās Šveice un Ukraina.

2.2. Eiropas Savienībā Eiropadome 2011. gada martā secināja, ka "būtu jāpārskata visu ES kodolelektrostaciju drošība,

pamatojoties uz vispusīgu un pārredzamu apdraudējuma un drošības izvērtējumu ("noturības testi)". Tāpēc visās ES valstīs tika uzsākts pārskatīšanas process, kas norisinājās trīs posmos:

— pašnovērtējums, ko veica kodoloperatori;

— pašnovērtējumu pārbaude, ko veica valstu regulatori;

— valstu ziņojumu salīdzinošs pārskats, ko veica valstu un Eiropas Komisijas eksperti laikposmā no 2012. gada janvāra līdz 2012. gada aprīlim.

Visas iesaistītās dalībvalstis noteiktajos termiņos iesniedza Komisijai progresa ziņojumus un galīgos ziņojumus (COM(2011) 784 final).

2.3. Turklāt Eiropadome lūdza Komisiju aicināt ES kaimiņvalstis piedalīties noturības testu veikšanas procesā un Eiropas Savienību "pārskatīt spēkā esošo tiesisko un normatīvo regulējumu attiecībā uz kodoliekārtu drošību" un "līdz 2011. gada beigām ierosināt uzlabojumus, kas varētu būt vajadzīgi". Jāatgādina, ka šī drošības pārbaude bija iespējama tikai tāpēc, ka Eiropadome piešķir attiecīgas pilnvaras Komisijai.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1. Galīgajā ziņojumā konstatēts, ka kodolspēkstaciju drošības standarti Eiropā kopumā ir augsti, tomēr gandrīz visās Eiropas kodolspēkstacijās vairākus drošības elementus ieteicams uzlabot.

3.2. Valstu regulatori tomēr secināja, ka neviena spēkstacija nav jāslēdz.

3.3. Testi apliecināja, ka ne visās dalībvalstīs tiek pilnībā piemēroti Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) ieteiktie drošības standarti un starptautiskā paraugprakse.

3.4. Komisija cieši uzraudzīs ieteikumu īstenošanu un vienlaikus ierosinās likumdošanas pasākumus, kuru mērķis ir vēl vairāk uzlabot kodoldrošību Eiropā.

3.5. Noturības testi ne tikai ļāvuši formulēt daudzus ieteikumus attiecībā uz vairākiem specifiskiem tehniskiem uzlabojumiem spēkstacijās, bet arī atklājuši, ka starptautiskie standarti un prakse ne vienmēr tiek ievēroti. Pēc Fukušimas gadījuma jāizdara arī secinājumi īpaši par šādiem aspektiem: ar zemestrīcēm un plūdiem saistīti apdraudējumi, seismisko ierīču esamība un izmantošana kodolspēkstacijās, drošības apvalka ventilācijas sistēmu ar filtrēšanu uzstādīšana, īpaša aprīkojuma pieejamība avārijas gadījumiem un avārijas vadības telpas paredzēšana ārpus kodolstacijas.

3.6. Valstu regulatori līdz 2012. gada beigām izstrādās un darīs zināmus valstu rīcības plānus un to īstenošanas grafikus. Komisija ir paredzējusi ciešā sadarbībā ar valstu regulatoriem 2014. gada jūnijā sagatavot ziņojumu par to, kā tiek īstenoti ieteikumi, kas formulēti, pamatojoties uz noturības testiem.

3.7. Komisija ir izanalizējusi spēkā esošo Eiropas tiesisko regulējumu kodoldrošības jomā un 2013. gada sākumā nāks klajā ar pārskatītu direktīvu par kodoldrošību. Ierosinātie grozījumi attieksies galvenokārt uz drošības prasībām, valstu regulatoru lomu, neatkarību un pilnvarām, pārredzamību un uzraudzību.

3.8. Tiks izvirzīti arī turpmāki priekšlikumi par apdrošināšanu un atbildību kodolnozārē un par maksimāli pieļaujamo radioaktīvā piesārņojuma līmeni pārtikā un dzīvnieku barībā. Noturības testi arī liecina, ka kodoldrošuma jomā (proti, ļaunprātīgi izraisītu avāriju novēršanā), kurā galvenā atbildība gulstas uz dalībvalstīm, vajadzīgi papildu pasākumi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Jāuzsver, ka minētajos testos un to sekmīgā īstenošanā ir ieguldīts liels darbs un ievērojami finanšu līdzekļi. Noturības testu procesā, brīvprātīgi piedaloties novērtējumos, iesaistījās ES 14 dalībvalstis, kurās darbojas reaktori, un tas ir nopietns solis ceļā uz kopēju drošības un drošuma noteikumu ieviešanu. Tomēr novērtējumi ir balstīti uz operatoru pašnovērtējumiem un valstu regulatoru veiktu to pārbaudi, kā arī ekspertu veiktajiem salīdzinošajiem pārskatiem. Pamatojoties uz noturības testiem un Komisijas sagatavotajiem ieteikumiem, Eiropas Savienībai jāizveido uzraudzības un kontroles mehānismi.

4.2. Secinājumi par juridisko pamatu

4.2.1. Lai arī spēkā ir direktīva par kodoldrošību, dalībvalstīm nav pilnībā saskaņotas pieejas regulējumam attiecībā uz kodoldrošību un kodoldrošumu. Pārskatot ES direktīvu, kodoldrošības jautājums būs jākodificē detalizētāk; direktīvas īstenošana un pienākuma neizpildes procedūra ir stingri jāievēro.

4.2.2. **Kodoldrošības direktīvas pārskatīšana.** Divas valstis, Polija un Portugāle, direktīvu par kodoldrošību vēl nav transponējušas (termiņš bija 2011. gada 22. jūlijs) (Padomes Direktīva 2009/71/Euratom (2009. gada 25. jūnijs), ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru). "Ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai no Fukušimas negadījuma gūtā mācība un noturības testu secinājumi tiktu pareizi un konsekventi īstenoti ES un atspoguļoti tiesiskajā regulējumā" (COM(2012) 571 final). EESK atbalsta pašreizējo pārskatīšanas procesu un īpaši aicina palielināt uzraudzību no ES puses. Tomēr uzmanība būtu jāpievērš ne tikai noturības testos pārbaudītajiem tehnis-

kajiem elementiem. Drošība ir atkarīga arī no cilvēkiem — iedzīvotājiem, darba ņēmējiem un viņu pārstāvjiem. Būtu lietderīgi, ja vismaz attiecībā uz iedzīvotāju līdzdalību direktīvas par kodoldrošību pārredzamības klauzulas un sabiedrības līdzdalības klauzulas pamatā būtu Orhūsas konvencija, kuru parakstījusi ES un gandrīz visas dalībvalstis.

4.2.3. Ir svarīgi uzsvērt nepieciešamību ES dalībvalstīm saskaņot noteikumus par pretradiācijas aizsardzību un ES sagatavotību ārkārtas situācijām ārpus spēkstacijas. "Eiropas Savienībā 30 km rādiusā ap 47 kodolspēkstacijām, kurās darbojas 111 reaktori, dzīvo vairāk nekā 100 000 iedzīvotāji. Tas nozīmē, ka preventīvie pasākumi ārpus kodolspēkstacijām ir ļoti svarīgi. Atbildība par šādu pasākumu veikšanu gulstas uz vairākām valstu, reģionālajām un vietējām iestādēm" (COM(2012) 571 final). Tāpēc Komiteja pārliecinoši atbalsta ES tiesību aktu pārskatīšanu minētajā jomā, kā arī nepieciešamību iesaistīt vietējos iedzīvotājus.

4.2.4. **Kodolapdrošināšana un kodolatlīdzība.** Šis jautājums nav reglamentēts ES līmenī, tomēr "Euratom līguma 98. pantā ir paredzētas Padomes direktīvas, ar ko šajā jomā nosaka saistošus pasākumus. Tāpēc, pamatojoties uz ietekmes novērtējumu, Komisija ES kompetences ietvaros analizēs, kādā apmērā būtu jāuzlabo potenciālo cietušo situācija, ja Eiropā notiktu kodolnegadījums" (COM(2012) 571 final). Komisija ir paredzējusi ierosināt tiesību aktu par šo jautājumu, un EESK atbalsta šādu iniciatīvu, jo patlaban apdrošināšana riskus sedz nepietiekami. Minētajā tiesību aktā būtu jāaptver, piemēram, sociālie, vides un ekonomikas aspekti un "pēdējās instances" kompensācija vissmagākajos gadījumos — jautājumi, par kuriem pašlaik atbild dalībvalstis.

4.2.5. **Tiesību aktu par pārtiku un dzīvnieku barību pārskatīšana.** "Notikumos Fukušimā un Černobilā gūtā pieredze apstiprina nepieciešamību nodalīt tos instrumentus, ar kuriem regulē pārtikas importēšanu no trešām valstīm, no instrumentiem, ar kuriem regulē pārtikas laišanu tirgū pēc avārijas ES" (COM(2012) 571 final). Minētos tiesību aktus ir lietderīgi pārskatīt.

4.3. Noturības testu specifikācijās ir aprakstīts, kas tiks analizēts, taču nav minēts, kuri aspekti netiks izvērtēti. Tāpat arī tādi jautājumi kā kodolspēkstaciju novecošana un to ekspluatācijas pagarinājuma ietekme, drošības un neatkarības kultūra, standarti un valstu regulatoru darbības saskaņotība nav ietverti un attiecīgi nav izvērtēti. Vismaz daži no minētajiem faktoriem būtu uzskatāmi par tādiem, kas pastiprināja Fukušimā notikušās katastrofas apmēru un sekas, un tas bija sākotnējais noturības testu iemesls.

4.4. Tāpēc EESK pilnībā atbalsta priekšlikumu iesaistīt Kopīgo pētniecības centru un izveidot pastāvīgu Eiropas kodoldrošības laboratoriju, bet tie joprojām ir tehniskās analīzes pasākumi. EESK vēlreiz uzsver, ka jānodrošina augsta līmeņa apmācība, kas pielāgota darbībai kodolenerģijas jomā. Turklāt papildus pretradiācijas aizsardzības iestādei un iestādei, kuras uzdevums ir kodolieroču izplatīšanas kontrole, Eiropā ir vajadzīga administratīva iestāde ar kompetenci kodoldrošības jomā.

4.5. EESK norāda, ka jā rūpējas arī par dažādās spēkstacijās strādājošo personu apmācību. Dažās valstīs aizvien sistemātiskāk izmanto apakšuzņēmumu pakalpojumus, neizvērtējot šādas prakses ietekmi uz drošību. Tādējādi izraisītais prasmju zudums vājina darba komandas.

4.6. **Starptautiskās sadarbības pastiprināšana un kodoldrošības tiesiskā regulējuma uzlabošana pasaules mērogā.** "Vairākums valstu, kas piedalās šajā darba grupā, uzsvēra nepieciešamību ņemt vērā SAEA drošības standartus, regulatīvo neatkarību un efektivitāti, profesionālizvērtēšanas plašu izmantošanu, kā arī uzlabotu atklātību un pārredzamību" (COM(2012) 571 final). Jāpiebilst, ka ideju par kopīgiem noteikumiem un to nostiprināšanu pamatā ir neatkarības, pārredzamības un atklātības principi. Bet vai ar to pietiek, ja noteikumi netiek piemēroti?

5. Īpašas piezīmes

5.1. Pārredzamība

5.1.1. Jāsecina, ka sabiedrības informēšana, kas turklāt noteikta Orhūsas konvencijā (kuras trīs pīlāri ir saskaņošana, līdzdalība un tiesu pieejamība), noturības testos nav ietverta, izņemot norādi uz pārredzamību. Iedzīvotāji tomēr ir neatņemams kodoldrošības un kodoldrošuma faktors. Ņemot vērā šā jautājuma lielo nozīmi, ES iedzīvotāju iesaistīšana nebija atbilstoša. Patiesībā sabiedrības līdzdalība bija apgrūtināta. Ļoti īso termiņi dēļ dažādo dokumentāciju nevarēja pārbaudīt. Atklātajās sanāksmēs ne vienmēr bija nodrošināta mutiskā tulkošana, un daudzas apvienības finansiālu apsvērumu dēļ nevarēja piedalīties. Tomēr nodrošinātais pārredzamības līmenis dažām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ziņojumus ļāva izanalizēt ļoti detālīzēti.

5.1.2. "Incidenti kodolspēkstacijās, pat dalībvalstīs ar citā ziņā labu drošības vēsturi, apstiprina, ka nepieciešams rūpīgi un regulāri veikt drošības pārbaudes un novērtēt operatīvo pieredzi, un uzsvēr vajadzību pēc ciešas sadarbības un informācijas apmaiņas starp operatoriem, piegādātājiem, regulatoriem un Eiropas iestādēm, piemēram, Eiropas informācijas apstrādes centru darbības pieredzes apmaiņas jautājumos (*European Clearinghouse of Operating Experience*), ko uztur Komisijas Kopīgais pētniecības centrs (JRC)." Informācijas apmaiņai nevajadzētu notikt vienīgi starp "operatoriem, piegādātājiem, regulatoriem un Eiropas iestādēm" (COM(2012) 571 final). Šajā procesā jāiesaista ES iedzīvotāji: tas

ir viens no Orhūsas konvencijas pīlāriem (informācija, saskaņošana/līdzdalība, tiesu pieejamība).

Piemēram, Francijā iedzīvotāju atbalstam pastāv trīs iestādes: Augstā komiteja kodoldrošuma pārredzamības un informācijas jautājumos (*Haut comité pour la transparence et l'information sur la sécurité nucléaire* — HCTISN), vietējās informācijas komisijas un Valsts komiteju un vietējo informācijas komisiju apvienība (*Association nationale des comités et commissions locales d'information* — ANCCLI) (2006. gada jūnija likums). Minētās iestādes ir iesaistītas Francijas īstenotajā drošības papildnovērtēšanā. Augstā komiteja kodoldrošuma pārredzamības un informācijas jautājumos piedalījās specifikāciju izstrādē un uzdeva darba grupai noskaidrot darbinieku darba apstākļus, veicot aptaujas spēkstacijās. Vietējās informācijas komisijas un Valsts komiteju un vietējo informācijas komisiju apvienība sagatavoja operatoru ziņojumu analīzi, tādējādi sniedzot ieguldījumu Francijas Kodoldrošības iestādes (*Autorité de sûreté nucléaire* — ASN) ziņojuma izstrādē.

Attiecībā uz negadījumiem minētajām struktūrām ir pieejamas vēstules par pārbaužu rezultātiem un tās var iegūt operatoru atbildes vēstules. Francijā nodrošinātās iespējas liecina, ka sabiedrības līdzdalība negadījumu analīzēšanā ļauj labāk veidot konstruktīvu dialogu ar iedzīvotājiem.

5.2. Viena no svarīgākajām Komisijas atziņām ir tā, ka "(..) valstu regulatori secināja, ka nav tehnisku iemeslu, kuru dēļ būtu jāslēdz kāda no Eiropas kodolspēkstacijām, un konstatēja virkni labās prakses piemēru" (COM(2012) 571 final). Līdztekus minētajiem secinājumiem ir pausti ieteikumi un prasības veikt uzlabojumus, kas jāpanāk noteiktā laikā. Bet kas notiks, ja šie termiņi netiks ievēroti? Dažu tehnisko prasību, piemēram, biežāks reaktora grīdas segums (Fessenheima Francijā), ēku (kurināmā uzglabāšanas baseinu) aizsargbūves nodrošināšana, īstenošana var izrādīties neiespējama. Kā valstis nolems rīkoties? Jāatgādina arī, ka dažās spēkstacijās nav veikti aizsardzības pasākumi, kas bija ieteikti pēc negadījuma Trīmailailendā (*Three Mile Island*) un Černobiļā.

5.3. Konstatējumi par drošības procedūrām un sistēmām

Galvenie risināmie jautājumi pēc Fukušimas negadījuma:

5.3.1. Ārējo risku novērtēšana un pārvaldība

Nekad nebija paredzēta situācija, kad vienā spēkstacijā visiem reaktoriem pārtrauc darboties dzesēšanas avots un pilnībā pārtrūkst elektroapgāde. Tāpēc aizsardzības mehānismi (dīzelģeneratori ārkārtas situācijām, ūdens tvertnes) izrādījās neefektīvi vēl jo vairāk tādēļ, ka citiem spēkstācijas reaktoriem bija jāpārņem bojātā reaktora darbība.

5.3.2. **Drošības varbūtības novērtējumi** dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras (COM(2012) 571 final). Būtu jāveic saskaņošana un jāizmanto visstingrākā pieeja. Zemās varbūtība nedrīkst būt pamats ilūzijām, jo negadījums parasti notiek vairāku secīgu vai, sliktākā gadījumā, vienlaikus notikušu mazu bojājumu rezultātā. Turklāt Fukušimas negadījuma analīze liecina, ka zemestrīces un cunami riski bija pārāk zemu novērtēti, lai arī speciālisti bija norādījuši, ka šādi gadījumi ir ne vien iespējami, bet 30. gados bija arī notikuši. Valdība tendence uzskatīt, ka daži negadījumi ir "neiespējami".

Tomēr Trīmailailendas negadījums jau bija pierādījis, ka reaktora aktīvā zona var izkust. Pārbaudes, ko veica vairākus gadus pēc negadījuma, ļāva konstatēt, ka tilpne bija ieplaisājusi, taču nebija saplīsusi. Savukārt Černobiļā lava (*corium*) bija izplatījusies visur. Un Fukušimā trīs aktīvās zonas (Nr. 1, 2 un 3) bija daļēji izkusušas un, iespējams, sabojājušas reaktora grīdas segumu.

5.3.3. Smagu negadījumu pārvaldība

Jāparedz visas situācijas, lai mēģinātu ieviest avārijas pasākumus, kas ļautu, cik vien iespējams, mazināt negadījuma sekas, un **viens no svarīgākajiem šādiem pasākumiem ir darbinieku apmācība**. Tomēr, lai varētu nodrošināt ārēju pārvaldību, negadījumu pārvaldības plāns jāsatgavo kopā ar iedzīvotājiem, lai viņi varētu piedalīties tādu norādījumu izstrādē, kuros ņemtas vērā zināšanas par vietējiem apstākļiem.

Fukušima kārtējo reizi apliecināja, cik svarīga ir vadība pēc negadījuma. Nav šaubu, ka šādu vadību nodrošinās valsts, vietējā un reģionālā līmeņa iestādes. Ar iedzīvotājiem tomēr jāapspriežas, viņiem jāpiedalās mācībās un jādalās savās zināšanās. Pārvaldība pēc negadījuma ir ilgtermiņa pasākums.

5.4. Galvenie ieteikumi pēc drošības noturības testu veikšanas

5.4.1. Ieteikumi par drošības pasākumiem pašreizējās kodolspēkstacijās

— Iesaistīto valstu turpmākie pasākumi

Pārvietojama aprīkojuma iegāde atvieglotu smaga negadījuma seku novēršanu vai mazināšanu. Tāpat jāuzlabo aprīkojums (drošības pamatsistēmas) un jāuzlabo darbinieku apmācība.

— Rīcības plāns ieteikumu īstenošanas garantēšanai

Vispirms ir jāizvērtē dažādo ieteikumu svarīgums, "lai noteiktu prioritātes un piešķirtu finansējumu tām jomām, kuras ļauj gūt vislielākos drošības ieguvumus" (COM(2012) 571 final). Jaunās paaudzes reaktori principā ir būvēti tā, lai atbilstu visiem ar ieteikumiem saistītajiem pasākumiem, bet ir jāuzlabo spēja noteikt regulējumu Eiropas kodoldrošības jomā.

— Atbildība par uzraudzību un kontroli

Minēto atbildību uzņemas dalībvalstis. Tomēr tām būtu jāsniedz periodiski ziņojumi ES līmenī.

5.4.2. Ieteikumi par procedūrām

— Eiropas līmenī "[būtu] jāizstrādā Eiropas norādījumi par dabas radītu apdraudējumu, tostarp zemestrīču, plūdu un ārkārtēju laika apstākļu, un drošības rezervju novērtēšanu, lai panāktu lielāku saskaņotību starp dalībvalstīm" (COM(2012) 571 final). Komisija iesaka šo uzdevumu uzticēt Rietumeiropas kodolregulatoru asociācijai (*Western European Nuclear Regulators' Association — WENRA*). **Būtu lietderīgi izmantot Orhūsas konvencijā paredzēto apspriešanās veidu, lai minēto norādījumu izstrādē iesaistītu vismaz tos iedzīvotājus, kas dzīvo netālu no spēkstacijās;**

— apmeklējumiem un pārbaudēm, ko veic ik pēc desmit gadiem, jābūt sistemātiskām, un vienlaikus jāuztur tehniskās apkopes plāni, kuri atbilst aprīkojuma funkcijām;

— ziņojumi par reaktoru drošību jāatjaunina vismaz ik pēc desmit gadiem;

— jāparedz aprīkojums ārkārtas gadījumiem, jāierīko ārkārtas reaģēšanas centri, jāizveido glābšanas komandas, kuru rīcībā ar pārvietojamu aprīkojumu.

5.5. Negadījumu scenārijos obligāti izanalizēt situācija, kad dzesēšanas un elektroapgādes vienlaicīga pārtraukuma dēļ pārstāj darboties visi spēkstacijas reaktori. Jāpārskata visas procedūras, kurās paredzēts, ka negadījumā bojātais reaktors elektroenerģiju saņem no cita spēkstacijas reaktora, un jāpārskata drošības aprīkojums: ārējais apgaismojums, kas darbiniekiem ļauj pārvietoties, un dīzeļģeneratori ārkārtas situācijām. Neapšaubāmi jāpārskata izmantoto agregātu uzglabāšana baseinos un jāuzlabo šādu baseinu apgāde ar ūdeni.

5.6. “Komisija uzskata, ka drošības novērtējuma paplašināšana, ietverot tajā gatavību ārkārtas situācijām un reaģēšanas pasākumus ārpus kodolspēkstacijām, ir svarīga papildu darbība, lai uzlabotu iedzīvotāju drošību” (COM(2012) 571 final). EESK uzskata, ka procedūras jāsaskaņo arī starp kaimiņvalstīm. Runājot par vietējām informācijas komisijām, šveicieši un vācieši ir Fessenheimas vietējās informācijas komisijas locekļi, savukārt Cattenom vietējās informācijas komisijas locekļi ir vācieši un luksemburģieši. Beļģi piedalās Chooz vietējās informācijas komisijas sanāksmēs un var piedalīties Gravelines vietējās informācijas komisijas sanāksmēs. Būtu ļoti lietderīgi rīcībai avārijas situācijā sagatavoties kopā ar iedzīvotājiem. Ja notiek negadījums, tā sekas var būt jūtamas ilgu laiku, un bez šaubām tieši iedzīvotāji izjūt postījuma slogu un sociālās, ekonomikas un vides sekas. Operatoru apdrošināšana ne tuvu nesedz negadījuma izmaksas: tās sedz valstis (un attiecīgi iedzīvotāji).

5.7. Galvenie konstatējumi un ieteikumi pēc drošības novērtējumiem

5.7.1. Padomes Kodoldrošības jautājumu *ad hoc* darba grupa (Council Ad Hoc Group on Nuclear Security — AHGNS) (galīgais ziņojums: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st10/st10616.en12.pdf>) iepazīstināja ar saviem pētījumiem par pieciem tematiem: fiziskā aizsardzība, ļaunprātīgas gaisa kuģu avārijas, kibernetiskie uzbrukumi, kodolavāriju situācijas, kā arī mācības un apmācība. Tomēr valsts drošība ir dalībvalstu kompetences jautājums. Jāveic šādi pasākumi:

— jāratificē konvencija par kodolmateriālu aizsardzību (izplatīšana);

— jāturpina darbs saistībā ar kodoldrošumu;

— jāizveido saikne starp drošību, pretradiācijas aizsardzību un kodoldrošumu.

Trūkst vajadzīgo pētījumu par organizatoriskiem un cilvēciskiem faktoriem. **Ir svarīgi pievērst uzmanību šim komponentam, kas ir viens no drošības stūrakmeņiem.**

5.7.2. Tika uzdoti jautājumi par to, vai saistībā ar negadījumu tematiku ir jāpievērš uzmanība ļaunprātīgām darbībām, kā arī gaisa kuģu avarēšanas iespējamībai. Šis aspekts tika apspriests Eiropas līmeņa seminārā. Jautājums par nopietnām gaisa kuģu avārijām atklāja, cik dažādas pieejas izmanto ES valstīs. Tomēr sabiedrībā valda lielas bažas, un tādēļ šis jautājums jāņem vērā. Pašreiz darbojošos reaktoru apvalki neizturētu tāda mēroga satricinājumu, savukārt jaunajiem EPR veida reaktoriem būs jāatbilst jaunajiem būvniecības noteikumiem. Bet vai ar tiem pietiks?

5.7.3. Kodoldrošuma uzlabošanas pasākumi:

— ar nodomu īstenot ķīmisku, bioloģisku, radioloģisku incidentu un kodolincidentu (CBRN) draudu, tostarp terora aktu, samazināšana un radioaktīvu materiālu un kodolmateriālu atklāšana;

— Direktīvas 2008/114/EK par to, lai apzinātu un noteiktu Eiropas kritiskās infrastruktūras, pārskatīšana, kas paredzēta 2013. gadā;

— Komisija līdz gada beigām iesniegs priekšlikumu tiesību aktam par tiklu un informācijas drošumu;

— priekšlikuma pieņemšana par tāda ES civilās aizsardzības mehānisma pārskatīšanu, kas veicina sadarbību starp dalībvalstīm civilās aizsardzības palīdzības interвенču jomā nopietnu avāriju gadījumā, tostarp radioloģisku un kodolnegadījumu gadījumā.

5.8. Turpmākā rīcība

5.8.1. Būtu jāņem vērā, ka Fukušimas katastrofa bija iemesls, lai organizētu noturības testus, kas bija vēl nepieredzēta mēroga pasākums. Tāpat jānorāda, ka liela daļa dokumentācijas nonāca sabiedrības rīcībā. Tomēr arī turpmāk jāveic stingra uzraudzība. Faktiski visās valstīs vajadzīgi uzlabojumi un jānovērš trūkumi regulējumā.

5.8.2. **Turklāt cilvēciskie un organizatoriskie faktori nav pietiekami izanalizēti**, un to ietekme uz drošību nav ņemta vērā. Attiecībā uz organizāciju krīzes laikā un krīzes pārvarēšanu ilgtermiņā patiešām jānotiek apspriedēm ar visiem dalībniekiem, un tajās jāiesaista vietējie iedzīvotāji.

5.8.3. Komisijas ieteikumi ir šādi:

— **pēc iespējas ātrāk jāīsteno izvirzītās prasības.** Komisija uzraudzīs šo prasību izpildi un kopā ar Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupu (European Nuclear Safety Regulators Group — ENSREG) 2014. gadā publicēs ziņojumu. Tā piebilst, ka rīcības plāna mērķim vajadzētu būt lielākās daļas svarīgāko drošības uzlabojumu īstenošana līdz 2015. gadam;

— jāierosina piešķirt Padomei pilnvaras aktīvi piedalīties **pārredzamības jautājumu darba grupā** (to ir ierosinājusi arī SAEA un modelis izveidots Eiropas pētniecības projekta RISCOR ietvaros). EESK šajā sakarā ierosina balstīties uz Orhūsas konvenciju;

— ar ES dalībvalstu un iestāžu atbalstu **jāveicina kodoldrošuma uzlabošana.**

EESK šajā sakarā iesaka nodrošināt sabiedrības līdzdalību un uzklausīšanu.

5.8.4. EESK uzskata, ka pēc noturības testiem būtu jāpieņem augstāki drošības standarti attiecībā uz kodolenerģiju, kas veido 30 % no saražotās elektroenerģijas Eiropas Savienībā. Tas ir svarīgi, ja šis svarīgais elektroenerģijas resurss ar zemu oglekļa emisijas līmeni arī turpmāk tiks izmantots kā viens no enerģijas veidiem Eiropā, palīdzot sasniegt arī siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanas mērķi.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā” ”

COM(2012) 216 final

(2013/C 44/26)

Ziņotāja: **LE NOUAIL MARLIÈRE kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 10. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā” ”

COM(2012) 216 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 22. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē), ar 126 balsīm par, 5 balsīm pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paziņojumu par Eiropas inovācijas partnerību (EIP) ūdens jomā, taču ierosina precizējumus un uzlabojumus, kas palīdzētu novērst šķēršļus veiksmīgai inovācijas attīstībai ūdens nozarē.

1.2 Inovāciju ūdens resursu jomā Eiropā vajadzētu balstīt uz integrētu pieeju, kurā ņemts vērā pilns ūdens aprites cikls, un prioritāri orientēt uz mērķi panākt virszemes un pazemes ūdeņu labu stāvokli visā Eiropā, kā tas noteikts Ūdens pamatdirektīvā ⁽¹⁾, un ūdens resursu efektīvāku aizsardzību, piemērojot principu “piesārņotājs maksā”, jo tas ir pietiekami iedarbīgs, lai neveicinātu piesārņojošas darbības un maksātāju imunitāti.

1.3 EIP stratēģiskajā īstenošanas plānā (SIP) jāņem vērā, ka vairāk nekā 1 miljonom Eiropas iedzīvotāju nav pieejams veselībai nekaitīgs, tīrs ūdens par pieņemamu cenu un ka vairākiem miljoniem iedzīvotāju nav pieejama kanalizācijas sistēma. Šo personu vajadzības ir prioritāte, kas jāīsteno iekļaušanas un nabadzības apkarošanas jomā.

1.4 Jāpanāk, lai lēmumu pieņemšanas procesā par EIP tiktu uzklauts ūdensapgādes sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju, lietotāju un patērētāju viedoklis. Ir nepieciešams arī, lai EIP ūdens resursu jomā sekmētu labāka koordinācija starp visiem uzņēmumiem, lai inovācijas ieguvumi nonāktu vietējā līmenī un lai tiktu veicināta pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība.

1.5 EESK uzskata, ka ir nepieciešams pārredzamā veidā publiskot to pētījumu rezultātus, kas Septītās pētniecības pamat-

programmas ietvaros veikti saistībā ar inovācijas partnerību ūdens resursu jomā, ņemot vērā, ka ūdens ir cilvēkiem vitāli svarīgs resurss.

1.6 EESK neiesaka skatīt inovācijas šajā svarīgajā jomā vienīgi no tirdzniecības aizsardzības viedokļa, bet iesaka, lai tās būtu viegli pieejamas gan iestādēm, struktūrām un vietējām pašvaldībām, kā arī sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

1.7 EESK aicina Komisiju pastiprināt centienus, lai nodrošinātu pārredzamību un koordināciju attiecībā uz virkni svarīgu iniciatīvu, kas uzsāktas saistībā ar ūdens tematiku. Piemēram, ir nepieciešams, lai Komisija precizētu sinerģiju un EIP kopīgas darbības ūdens, lauksaimniecības un izejvielu jomā.

1.8 Pētniecības un inovācijas politika ūdens resursu jomā nebūs efektīva, ja nebūs pārredzamības, iekļaujošas nodarbinātības politikas, kurā jau tagad paredzētas garantijas, lai nodrošinātu pietiekamu darbinieku skaitu, apmācību, kvalifikāciju atzīšanu, tehnoloģijas, ar kuru palīdzību uzlabot veselību un drošību — gan saistībā ar ūdens attīrīšanu un sanitāriju izmantotajām metodēm, gan labākai pienākumu izpildei visā to daudzveidībā un visos līmeņos.

1.9 EESK uzsver pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) tīklu svarīgo nozīmi, ko vajadzētu atzīt un veicināt; minētie tīkli arī varētu iesaistīties izpētes darbā, ņemot vērā inovācijas potenciālu, ko veido šo tīklu uzkrātā pieredze un zināšanu kapitāls.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā.

2. Ievads

2.1 Ar stratēģiju "Eiropa 2020" Eiropas Savienība vēlas atveidot ekonomiku, lai tā no jauna kļūtu par darbavietu radīšanas, konkurētspējas un sociālās kohēzijas virzītājspēku.

2.2 Stratēģijā "Eiropa 2020" gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei uzsvērta zināšanu un inovācijas svarīgā nozīme izaugsmes veicināšanā. Priekšlikumā par ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammu (2014.-2020. gadam), kas ir daļa no programmas "Apvārsnis 2020" ⁽²⁾, Komisija ierosināja palielināt ES pētniecības un tehnoloģiju attīstības budžetu līdz 80 miljardiem *euro*, un dalībvalstis atbalstīja ES mērķi līdz 2020. gadam ieguldīt pētniecībā vidēji 3 % no Savienības IKP (skatīt arī EESK atzinumu INT/571 "Pētniecības un inovāciju finansējums" ⁽³⁾).

2.3 Tāpēc stratēģijas "Eiropa 2020" un tās pamatiniciatīvas "Inovācijas savienība" ⁽⁴⁾ īstenošanā svarīga nozīme ir **Eiropas Pētniecības telpai**, kuras izveidi Eiropadome aicinājusi pabeigt 2014. gadā ⁽⁵⁾. Iniciatīvas "Pētniecības savienība" mērķis ir panākt, lai jauni, zināšanu ietilpīgi produkti un pakalpojumi būtiski sekmētu izaugsmi un nodarbinātību un samazinātu intelektuālā darbaspēka emigrāciju. Lai šo mērķi sasniegtu, ir vajadzīga pasaules mēroga zinātniskā bāze.

2.4 Saskaņā ar izskatāmo priekšlikumu ⁽⁶⁾ stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvā "Inovācijas savienība" ⁽⁷⁾ ierosinātās Eiropas inovācijas partnerības (EIP) nodrošina stratēģisku pieeju un satvaru Eiropas pētniecības un inovācijas sistēmas un tās metožu trūkumu novēršanai, lai paātrinātu inovācijas un būtiski sekmētu sabiedrības problēmjautājumu risināšanu. Ar EIP palīdzību varētu virzīt zināšanas un resursus uz galvenajām politikajām prioritātēm, iesaistot un apvienojot visas attiecīgās ieinteresētās personas, kas pārstāv dažādus politikas virzienus, nozares un valstis, lai iedzīvotāji varētu ātrāk gūt labumu no zinātniskiem atklājumiem un inovācijas (kā aicināts EESK atzinumā INT/599 "Partnerība pētniecībā un inovācijā" ⁽⁸⁾ un atzinumā NAT/546 "Ekoinovācijas rīcības plāns" ⁽⁹⁾). Jāatzīmē, ka ārpus 40 milj. *euro*, kas paredzēti Septītās pētniecības un izstrādes pamatprogrammas ietvaros, EIP ūdens jomā neparedz nekādu finansējumu papildus esošajiem resursiem, un tās mērķi

aprobežojas ar sinerģiju meklēšanu un esošo instrumentu koordinēšanu.

2.5 ES dalībvalstis atzīst, ka inovācijai ir svarīga nozīme ūdens resursu apsaimniekošanas jomā. Eiropas Savienības Padome 2011. gada 21. jūnijā aicināja Komisiju, "cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, izpētīt iespēju veidot inovācijas partnerību ūdens resursu jomā, lai panāktu ilgtspējīgu un efektīvu ūdens resursu lietojumu" ⁽¹⁰⁾.

2.6 Stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvā "Resursu ziņā efektīva Eiropa" ⁽¹¹⁾ ir uzsvērts, cik svarīgi Eiropai ir iesaistīties ūdens — dzīvībai nozīmīga resursa — ilgtspējīgā apsaimniekošanā. Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā ⁽¹²⁾ norādīts, ka efektivitāti ir iespējams palielināt. EIP stratēģiskie mērķi laika posmam līdz 2020. gadam ir šādi:

- i) nodrošināt visiem pieejamu, veselībai nekaitīgu ūdeni par pieņemamu cenu, vienlaikus nodrošinot pietiekamu ūdens daudzumu videi;
- ii) panākt, lai saimnieciskā darbība galvenajās ES nozarēs nebūtu nenovēršami saistīta ar ūdens resursu izsīkšanu;
- iii) saglabāt labu ūdens kvalitāti visos ES upju baseinos un uzlabot to.

2.7 Komisija izstrādājusi Eiropas ūdeņu aizsardzības programmu — svarīgu dokumentu ūdens resursu jomā saistībā ar Ceļvedi par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā. Šajā plānā, ko paredzēts pabeigt 2012. gada beigās, tiks iekļauts stratēģisks risinājums problēmām un trūkumiem, kas pašreizējās sistēmas dēļ radušies ES ūdens resursu apsaimniekošanas politikas īstenošanā. Programmu un EIP īstenošanas ciešas sadarbības ietvaros. Turklāt EIP būs balstīta uz Ekoinovācijas rīcības plānu ⁽¹³⁾.

2.8 Ūdens resursu aizsardzības politikā būtu jāparedz arī kompensācija par saimnieciskajai darbībai noteiktajiem ierobežojumiem atsevišķās nopietna piesārņojuma skartās teritorijās. Attiecīgi būtu jāpielāgo arī valsts atbalsta koriģēšanas koncepcija un jāņem vērā Eiropas ūdens resursu aizsardzības plāns.

⁽²⁾ COM(2012) 392 final, "Stiprāka Eiropas Pētniecības telpas partnerība izcilībai un izaugsmei".

⁽³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.; OV C 218, 23.7.2011., 87. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2010) 546 final, stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīva "Inovācijas savienība".

⁽⁵⁾ "Lai piesaistītu talantus un ieguldījumus, Eiropai ir vajadzīga vienota pētniecības telpa. Lai radītu īstenu vienoto tirgu attiecībā uz zināšanām, pētniecību un inovāciju, ir ātri jānovērš atlikušās nepilnības un līdz 2014. gadam jāpabeidz Eiropas Pētniecības telpas izveide". Padomes 2011. gada februārī pieņemtie secinājumi, Padomes 2012. gada martā pieņemtie secinājumi.

⁽⁶⁾ "Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā", COM(2012) 216 final.

⁽⁷⁾ COM(2010) 546 final.

⁽⁸⁾ OV C 229, 31.7.2012., 39. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 351, 15.11.2012, 65. lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Savienības Padomes 2011. gada 21. jūnija secinājumi (dok. 11308/11).

⁽¹¹⁾ "Resursu ziņā efektīva Eiropa", COM(2011) 21 final.

⁽¹²⁾ "Ceļvedis par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā", COM(2011) 571 final.

⁽¹³⁾ "Inovācija ilgtspējīgai nākotnei. Ekoinovācijas rīcības plāns (Eco-AP)", COM(2011) 899 final.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Darba grupa par EIP ūdens resursu jomā savā 25. septembra sanāksmē noskaidroja 8 prioritārās darbības jomas:

- ūdens un enerģijas savstarpējā saikne: enerģijas ražošana patērē daudz ūdens un būtiski ietekmē ūdens vidi;
- ūdens resursu pārvaldība: efektīva pārvaldība ir noteicošais faktors ūdens resursu ilgtspējīgai apsaimniekošanai;
- inovācijas finansēšana: ar finansējumu jāatbalsta sadarbība starp publiskā sektora dalībniekiem (partnerība publiskā sektora ietvaros), kā arī starp publiskā un privātā sektora dalībniekiem. Valsts izdevumiem jākalpo sabiedrības interesēm, nevis jāvairo privāto uzņēmumu peļņa;
- ūdens otrreizēja izmantošana: inovācijai jābūt balstītai uz integrētu pieeju, kurā ņemts vērā pilns ūdens aprites cikls. Ūdens ir atjaunojams resurss, tāpēc ūdens aprites cikla nepārtrauktība ir galvenais nosacījums ūdens resursu ilgtspējīgai izmantošanai;
- ūdens un notekūdeņu attīrīšana: pēdējās desmitgadēs šajā jomā, īpaši pilsētu notekūdeņu attīrīšanas jomā, nav veikti būtiski inovācijas pasākumi. Lai iegūtu resursus no notekūdeņiem, ir svarīgi atgūt tajos esošās uzturvielas;
- ar ūdeni saistītu ārkārtas situāciju (plūdi un sausums) riska pārvaldība;
- pārvaldības modeļi un uzraudzība;
- ekosistēmu pakalpojumi.

3.2 PVO un UNICEF ūdens un sanitārijas uzraudzības kopīgās programmas ziņojumā norādīts, ka to pasaules iedzīvotāju īpatsvars, kuriem būs pieejams uzlabots dzeramais ūdens, pieaugs no 89 % 2010. gadā (t.i., 6,1 miljards cilvēku) līdz aptuveni 92 % 2015. gadā.

3.3 Lai gan ANO atzīst vispārējās tiesības uz ūdeni un sanitāriju, vairāk nekā 11 % pasaules iedzīvotāju, t.i., aptuveni 783 miljoniem cilvēku joprojām nav pieejams tīrs dzeramais ūdens un 2,5 miljardiem nav pieejama kanalizācijas sistēma.

3.4 Ūdenim ir izšķirīga nozīme gandrīz visās cilvēka saimnieciskās un sociālās darbības jomās, piemēram, rūpniecības, enerģētikas, lauksaimniecības, transporta un atpūtas nozarē, kā arī bioloģiskās daudzveidības, kultūras mantojuma un dabas bagātību saglabāšanā. Pārtikas nodrošinājuma un enerģētikas jautājumi Eiropas vai starptautiskā mērogā nav risināmi, nepievēršoties primārajam resursam — ūdenim, kas, tāpat kā zeme, kļūst par vienu no svarīgākajiem XXI gadsimtā risinājumiem

problēmjaucājumiem. No pagājušā gadsimta otrās puses diemžēl esam mantojuši izpostītu, apdraudētu, nosusinātu un piesārņotu ūdens vidi.

3.5 Šos resursu nopietni apdraud vidi postoša ekonomikas attīstība, kurā valda uzskats, ka ūdens resurss ir izmantojams tāpat kā citi resursi; tā rezultātā tiek pārāk intensīvi izmantoti pazemes ūdeņi, piesārņojums nokļūst augsnē, virszemes ūdeņos un okeānos, notiek izmaiņas ūdens aprites ciklā, pasliktinās ūdens resursu ekoloģiskais stāvoklis un pieaug to negatīvā ietekme uz bioloģisko daudzveidību gan Eiropas, gan pasaules mērogā. Lai ūdens resursu politika būtu taisnīga, efektīva un ilgtspējīga, ir jāpanāk, ka ūdeni neuzskata par precī, bet gan par aizsargājamu pasaules mantojumu⁽¹⁴⁾.

3.6 Tā apsaimniekošanas mērķis ir apmierināt iedzīvotāju vajadzības, vienlaikus nodrošinot ūdens resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Tas ir steidzami jāņem vērā, un inovāciju meklēšana būtu jāiekļauj šajā kontekstā. Šī situācija parāda, cik svarīga nozīme ir EIP ūdens resursu jomā kā līdzeklim, lai uzlabotu ūdens integrētas apsaimniekošanas materiālo un finansiālo efektivitāti.

3.7 Tomēr šo mērķi nevarēs sasniegt, ja ūdens resursu kontrole un apsaimniekošana būs vienīgi privāto uzņēmumu un lielo starptautisko grupu pārzinā un ja šajā nozarē arvien straujākā tempā turpināsies inovāciju un pētniecības privatizācija: tieši pretēji, kvalitatīvi publiskie pakalpojumi ir labākais veids, kā veidot taisnīgu, ilgtspējīgu, mierīgu un demokrātisku sabiedrību, un ieguldījumi kvalitatīvos publiskajos pakalpojumos, balstoties uz pareizu fiskālo politiku, kas veicina pētniecību un inovācijas, palīdzēs pārvarēt ekonomisko krīzi un veicinās vitāli svarīgu pakalpojumu vispārējo pieejamību un ekonomikas izaugsmi. Tādēļ ir vajadzīgas partnerības, kas balstītas uz publisko pārvaldību ūdens resursu jomā, un publiskais finansējums pētniecības darbībai Septītās pamatprogrammas ietvaros.

3.8 ES līmenī dalībvalstīm vajadzētu paust stingrāku nostāju pret ūdensapgādes un sanitārijas pakalpojumu liberalizāciju un pieprasīt, ka tos definē kā vispārējās nozīmes sabiedriskos pakalpojumus, kā arī panākt, lai starptautiskajā līmenī Eiropa aktīvāk atbalstītu tiesību uz ūdeni faktisko īstenošanu. EESK neiesaka skatīt inovācijas šajā svarīgajā jomā vienīgi no tirdzniecības aizsardzības viedokļa, bet iesaka, lai tās būtu pēc iespējas viegli pieejamas gan iestādēm, struktūrām un vietējām pašvaldībām, kā arī sociālās ekonomikas uzņēmumiem.

3.9 Vajadzētu EIP ietvaros integrēt procesus un risinājumus ūdens resursu jomā un ar gaidāmo klimata pārmaiņu ietekmi saistītos pielāgošanās pasākumus.

⁽¹⁴⁾ Ūdens "ir visai cilvēcei kopīgs resurss. Nodrošinājums ar ūdeni ir uzskatāms par vispārējām cilvēka pamattiesībām," norādīts *Richard Seiber* (PPE, AT) sagatavotajā rezolūcijā (P7_TA2012-0273), ko 2012. gada 3. jūlijā pieņēma balsošanā, paceļot roku.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja pieņem zināšanai, ka tiek izveidota augsta līmeņa ekspertu grupa un darba grupa, kas izstrādās inovācijas stratēģiju partnerībai ūdens resursu jomā. Šajā izstrādes posmā vajadzētu noteikt ūdens resursu inovācijas politikas virzienus, lai nostiprinātu tiesības uz tīru ūdeni pietiekamā daudzumā un veicinātu resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

4.2 To ir iespējams sasniegt ar inovācijas darbībām, ieviešot visjaunākās inovatīvās tehnoloģijas, kurās ir ņemta vērā baseinu integrēta pārvaldība reģionālā līmenī, un nodrošinot piesārņojuma novēršanu. Ūdens resursu ilgtspējīgā apsaimniekošanā jāparedz ūdens resursu sadalījums dažāda veida izmantošanai, kas nodrošina ilgtspējīgu attiecīgās teritorijas sabiedrisko, ekonomisko un ekoloģisko attīstību, plānojot ūdens izmantošanu atbilstīgi ūdens resursu integrētai apsaimniekošanai, atjaunojot ūdens vides kvalitāti, veicinot ūdens patēriņa kontroles un piesārņojuma novēršanas metodes visā lietošanas ķēdē no patēriņa līdz attīrīšanai un visbeidzot – aizliedzot piesārņojošas darbības un piemērojot sankcijas piesārņotājiem.

4.3 Šiem mērķiem jānodrošina finansējums ar taisnīgām un samērīgām iemaksām, ko veic visi lietotāji un patērētāji, t.i., rūpniecības un lauksaimniecības uzņēmumi, kā arī mājsaimniecības, un labākas pārvaldības nodrošināšanas nolūkā jābūt saistītiem ar publiskā sektora sniegtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, kā jau iepriekš minēts EESK atzinumā NAT/495 "Ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās" ⁽¹⁵⁾.

4.4 Lai īstenotu taisnīgu un efektīvu ūdens resursu politiku un inovāciju partnerību ūdens resursu jomā, ir vajadzīga inovatīva nodarbinātības politika, kas apmācītiem un kvalificētiem darbiniekiem, jo īpaši jaunizveidotās vai pārveidotās darba vietās, piemēro vienotu aizsardzības statusu, kas viņiem ļauj veikt sabiedriskā resursa apsaimniekošanas pienākumu, turklāt jāatzīst viņu intervences tiesības ekonomikas, sociālajā un vides jomā. Vajadzētu izvērtēt inovatīvus pasākumus, kas sanitārijas profesiju pārstāvjiem atvieglotu smagos darba apstākļus un mazinātu ietekmi uz veselību.

4.5 Sanitārijas darbinieku epidemioloģiskie apsekojumi, higiēnas, drošības un darba apstākļu komiteju pastiprināšana, medicīniskās apsekošanas uzlabošana, aizsardzības līdzekļi pret gāzēm un piesārņojošām vielām ir sociālo pētījumu un metodoloģijas jautājumi, kas darba grupai būtu jāņem vērā, izstrādājot stratēģisko plānu EIP prioritāšu īstenošanai.

4.6 Vispārējās piekļuves nodrošināšana, ūdens resursu aizsardzība un vispārējo interešu ievērošana. Izstrādājot stratēģisko plānu EIP prioritāšu īstenošanai, kuru paredzēts iesniegt pieņemt

2012. gada 18. decembrī, darba grupai jau tagad jāņem vērā arī šie jautājumi.

4.7 Eiropas inovācijas partnerībā, ko ūdens resursu jomā īsteno atbilstīgi ierosinātajam un pieņemtajam stratēģiskajam plānam, būtu jāiesaista attiecīgās Eiropas tehnoloģiju platformas, kuras ne tikai sniedz informāciju par reālo situāciju uz vietas vai konkrētā nozarē, bet arī piedalās jaunu tehnoloģiju izpētē, izstrādē un izmantošanā. ⁽¹⁶⁾

4.8 EESK iesaka pievērst uzmanību ne tikai transversāliem jautājumiem un izvirzītajām prioritātēm, bet arī ūdens resursu un augsnes savstarpējai saiknei ikvienā inovācijas projektā, it sevišķi tad, ja runa ir par virszemes ūdeņu apsaimniekošanu.

4.9 Sausuma periodi, ugunsgrēki un plūdi būs arvien intensīvāki un ilgāki. Arī taupības politikas laikmetā ir svarīgi saglabāt jaunajiem, neparedzamajiem vides apstākļiem pielāgotus ūdensapgādes, glābšanas un katastrofu seku likvidēšanas dienestus. Inovāciju izstrādē jāpievēršas arī ūdens nozīmei ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

4.10 Publiskā sektora struktūrām un amatpersonām jāveic pasākumi, lai nepieļautu ūdens piesārņošanu un ne tikai nodrošinātu ūdens kvalitātes ilgtspējīgu aizsardzību, bet arī novērstu potenciāli neatgriezenisku kaitējumu, kas var radīt jau zināmu risku (noturīgi organiskie piesārņotāji, endokrīnās sistēmas traucējumu izraisītāji), kā arī līdz šim nezināmu risku, kas saistīts ar ķīmisko vielu dispersiju ūdenī apvienojumā ar nanodaļiņu jaunu dispersiju. Ir jāizvērtē šādi jauni apdraudējumi, kam varētu būt nopietna ietekme uz sabiedrības veselību.

4.11 Ūdens patēriņa tarifu noteikšanas mērķis ir veicināt ūdens resursu daudzuma saglabāšanu. EESK iesaka noteikt tarifus, ņemot vērā vispārējo piekļuvi, jo ūdens ir dzīvībai nepieciešams nekomerciāls resurss, tomēr uzsver, ka tarifu noteikšana neatrisina problēmu, jo svarīgs ir ne tikai ūdens daudzums, bet arī kvalitāte. Šajā sakarā jāīsteno publiski pasākumi, lai veidotu gan privātpersonu, gan rūpniecisko un lauksaimniecisko lietotāju izpratni par ūdens kvalitātes pasliktināšanos un izmaksu ziņā efektīvākajiem līdzekļiem, kā to novērst, proti, veicot preventīvus pasākumus.

4.12 Klimata pārmaiņu un cilvēku darbības dēļ ūdens resursu daudzums samazinās, piesārņojuma intensitāte pieaug, un negatīvā ietekme vērsas plašumā. Šī problēma Eiropai jārisina, un tādēļ ir jāveic nepieciešamie pētījumi. Eiropai jārosina, lai šo problēmu risinātu arī starptautiskajā līmenī, un Eiropas sadarbības un attīstības politikā atbalsta līdzekļi jāvirza uz ūdens resursu pieejamību un pasākumiem, kas novērstu to piesārņošanu ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ OV C 248, 25.8.2011., 1. lpp.

⁽¹⁶⁾ OV C 299, 4.10.2012, 12–16. lpp.

⁽¹⁷⁾ OV C 229, 31.7.2012, 133–139. lpp.

4.13 EESK norāda, ka ES teritorijā vērojamās reģionālās atšķirības ir īpaši izteiktas šajā konkrētajā jomā (sausuma periodi un plūdi), tāpēc tās jāņem vērā dokumentu izstrādes grupu darbā: tiek uzdotas arī jautājums, vai nebūtu iespējams līdzsvarot ūdens resursus starp teritorijām, kur to ir pietiekami daudz, un tām, kur tie nav pietiekami.

4.14 Pētniecības un inovācijas politika ūdens resursu jomā nebūs efektīva, ja nebūs pārredzamības, iekļaujošas nodarbinātības politikas, kurā jau tagad paredzētas garantijas, lai nodrošinātu pietiekamu darbinieku skaitu, apmācību, kvalifikāciju atzīšanu, tehnoloģijas, ar kuru palīdzību uzlabot veselību un drošību — gan saistībā ar ūdens attīrīšanu un sanitārijā izmantotajām metodēm, gan labākai pienākumu izpildei visā to daudzveidībā un visos līmeņos.

4.15 ANO desmitgades programmā “Ūdens resursu jaudas attīstība” un nesen (2012. gadā) publicētajā grāmatā “*Water and the Green Economy, Capacity Development Aspects*” (“Ūdens resursi un ekoloģiska ekonomika. Jaudas attīstības aspekti”) ⁽¹⁸⁾ norādīts, ka problēmas, kas saistītas ar ūdens resursu izsīkšanu un kvalitātes pazemināšanos agresīvu attīstības modeļu izmantošanas dēļ, jārisina plašākā, pasaules mērogā. Citiem vārdiem sakot, piesārņojumu nevar uzskatīt par vienā konkrētā teritorijā izolētu parādību, jo ūdens ir mobils resurss. Ir izstrādāts daudz jaunu tehnoloģiju, bet pastāv reāls risks, ka šīs tehnoloģijas novēcos tikpat ātri, cik tās tiek izstrādātas, ja vienlaikus netiks ņemti vērā visi aspekti; piemēram, ūdens atsāļošanai ir vajadzīga enerģija, ūdens otrreizējā izmantošanā tā dēvētajām pakārtotajām darbībām (lauksaimniecībā) nedrīkst pieļaut dažādu piesārņojuma seku savstarpēju iedarbību.

4.16 Tādas pašas bažas izklāstītas Eiropas Vides aģentūras jaunākajā ikgadējā ziņojumā (2011. gads). Tas liecina, ka, neraugoties uz ūdens resursu atjaunošanu un otrreizēju attīrīšanu, tie tomēr daudzuma un kvalitātes ziņā nav neizsmejami un ka pētniecībai un inovācijai ūdens resursu jomā jābūt plašākai, lai

nodrošinātu ūdens ilgtspējīgu un atbilstīgu izmantošanu visās nozarēs, kā arī piesārņojuma, jo īpaši difūzā piesārņojuma, kontroli ⁽¹⁹⁾.

4.17 EESK uzsver pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīklu svarīgo nozīmi, ko vajadzētu atzīt un veicināt; minētie tīkli arī varētu iesaistīties izpētes darbā, ņemot vērā inovācijas potenciālu, ko veido šo tīklu uzkrātā pieredze un zināšanu kapitāls.

4.18 EESK atgādina, ka visā ES teritorijā jābūt vienādiem ūdens kvalitātes standartiem un kvalitātes vērtēšanas kritērijiem.

4.19 Ūdens resursi, to izmantošana, apsaimniekošana un nākotne saistīta ar dažādu iesaistīto pušu mērķiem, interesēm un bažām. Tāpēc EESK vēlreiz uzsver, ka nopietni jāņem vērā obligātā apspriešanās saistībā ar sateces baseinu integrētu pārvaldību, kā arī obligātā apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām par iedzīvotāju līdzdalību lēmumu pieņemšanā saistībā ar vides jautājumiem un Orhūsas konvencijā noteikto iespēju vērsties tiesas iestādē; Komiteja lūdz Komisijai sagatavot novērtējuma ziņojumu par abiem minētajiem aspektiem, lai ES varētu izmantot ziņojumā pieejamos datus, kas vajadzīgi pētniecībai inovācijas jomā un kas vienlaikus ir pilsoniskās sabiedrības ieguldījums partnerības veicināšanā.

4.20 EESK neiesaka skatīt inovācijas šajā svarīgajā jomā vienīgi no tirdzniecības aizsardzības viedokļa, bet iesaka, lai tās būtu viegli pieejamas gan iestādēm, struktūrām un vietējām pašvaldībām, kā arī sociālās ekonomikas uzņēmumiem. EESK pauž neizpratni par “Ķīnas Zinātnes un tehnoloģijas ministrijas pakļautībā esošu struktūru” līdzdalību “Eiropas Ūdens inovāciju partnerības augsta līmeņa vadības grupā” ⁽²⁰⁾: attiecībā uz ārējo sadarbību attīstības jomā EESK varētu piekrist minētās ministrijas tiešai līdzdalībai ES stratēģijas noteikšanā, taču nav skaidrs, kāpēc viena vienīga jaunietekmes valsts pārstāv pārējās jaunietekmes valstis. Kāpēc šajā ES līmeņa darba grupā nav iesaistītas pārējās valstis, kuras ieinteresētas tehnoloģiju nodošanā ⁽²¹⁾?

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ *Water and the Green Economy: Capacity Development Aspects* (2012).
Editors: Dr. Reza Ardakanian, Dr. Dirk Jaeger, UNW-DPC, Bonn, Germany.

⁽¹⁹⁾ OV C 229, 31.7.2012., 116.-118. lpp.

⁽²⁰⁾ Eiropas Komisija: “Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā – augsta līmeņa vadības grupa”.

⁽²¹⁾ OV C 68, 6.3.2012., 28. lpp.

I PIELIKUMS

Komitejas atzinuma

Šāds grozījums ieguva vismaz ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debašu laikā:

2.8. punkts

Grozīt šādi:

“Ūdens resursu aizsardzības politikā būtu jāparedz arī kompensācija par saimnieciskajai darbībai noteiktajiem ierobežojumiem, lai nodrošinātu ūdens resursu aizsardzību atsevišķās nopietna piesārņojuma skartās teritorijās. Attiecīgi būtu jāpielāgo arī valsts atbalsta korigēšanas koncepcija un jāņem vērā Eiropas ūdens resursu aizsardzības plāns.”

Balsošanas rezultāti

Par: 46

Pret: 63

Atturas: 27

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai””

COM(2012) 299 final

(2013/C 44/27)

Galvenais ziņotājs: **Xavier VERBOVEN** kgs

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 14. augustā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai”

COM(2012) 299 final.

Komitejas Birojs 2012. gada 10. jūlijā uzdeva Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 485. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (13. decembra sēdē) iecēla Xavier VERBOVEN kgu par galveno ziņotāju un ar 114 balsīm par, 40 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu

1. Ieteikumi

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pēc Komisijas lūguma nolēma izstrādāt atzinumu par minēto paziņojumu “Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai”. EESK uzsver, ka šie trīs aspekti ir cieši saistīti un katrā no šīm jomām ir konkrēti jānosaka, kāda ir attiecīgo ieinteresēto personu atbildība. Šajā atzinumā īpaša uzmanība pievērsta sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības kopējai atbildībai un tam, kāds var būt sociālo partneru, organizētas pilsoniskās sabiedrības un jo īpaši darba devēju un darba ņēmēju ieguldījums. Atzinumā norādīts, kā viņi var sekmēt tādu pasākumu izstrādi un īstenošanu, kuru mērķis ir izaugsmes un finanšu stabilitātes atjaunošana un vairāk un labāku darba vietu radīšana.

1.1. Komiteja uzsver, ka līdzdalība un iesaistīšana ir būtisks priekšnoteikums, lai izmaiņas politikā un strukturālās reformas varētu pareizi formulēt, piemērot un sekmīgi īstenot.

Komiteja uzsver, ka

— strukturālās pārmaiņas sociālajā un ekonomikas politikā varētu mainīt dažādu sabiedrības grupu pašreizējās un turpmākās iespējas nodarbinātības jomā, un šīm pārmaiņām ļoti bieži ir būtiska ietekme uz ienākumu sadali;

— apspriešanās ar sociālajiem partneriem un dialogs ar sabiedrību pastiprina sociālekonomiskajā jomā paredzēto pasākumu pamatotību un sabiedrības atbalstu to īstenošanai;

— līdzdalība ir svarīga arī tāpēc, lai cieši uzraudzītu faktiski īstenoto politiku un tās rezultātus un lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri varētu veikt novērtējumus un attiecīgos gadījumos savlaicīgi brīdināt par nepilnībām;

— sociālās organizācijas un jo īpaši sociālie partneri daudzkārt ir arī tie, kam politiskie priekšlikumi jāīsteno praksē.

1.2. Komiteja atzīst, ka ES ir nepieciešama stingrāka ekonomikas pārvaldība, lai monetārā savienība varētu darboties labāk un visu interesēs. Vienlaikus steidzami jāizdara secinājumi no reālajā dzīvē gūtās mācības. Tāpēc gan ekonomikas un valsts finanšu, gan sociālās kohēzijas jomā būtiska nozīme ir apspriedēm ar sociālajiem partneriem un dialogam ar sabiedrību.

1.3. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu izstrādāt pārskatu par nodarbinātības rādītājiem, kā arī veikt valstu nodarbinātības programmu strukturālu uzraudzību. Minētā pārskata un tajā ietvertu rādītāju izstrādē, kā arī kritēriju, kas ļauj novērtēt valstu nodarbinātības plānus, noteikšanā būtu cieši jāiesaista Eiropas sociālie partneri.

1.4. Attiecībā uz algu noteikšanu Komiteja vēlas Komisijai norādīt uz to, ka algas un sarunas par algu noteikšanu ietilpst sociālo partneru kompetencē, kā noteikts arī Līgumā.

1.5. Tāpēc Komiteja aicina ES politikas veidotājus apspriešanos ar sociālajiem partneriem un sabiedrības līdzdalību strukturāli nostiprināt stratēģijas “Eiropa 2020” procesa dažādos politikas mehānismos. Turklāt praksē gūtā pieredze liecina, ka svarīgākie lēmumi šobrīd tiek pieņemti nevis valstu, bet gan Eiropas līmenī un ka tāpēc sociālā dialoga un sabiedrības līdzdalības nozīme un kvalitāte valstu līmenī tiek vājināta.

1.6. Komiteja ierosina Eiropas pusgada ietvaros Eiropas sociālie partneri (ar Eiropas sociālā dialoga starpniecību) un organizēta pilsoniskā sabiedrība jau agrīnā posmā iesaistīt gada izaugsmes pētījuma sagatavošanā. Turklāt EESK uzsver, ka šāda iesaistīšana jo īpaši svarīga ir nodarbinātības politikas prioritāšu un ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu izstrādē.

2. Ievads

2.1. Eiropas Komisija 30. maijā publicēja paziņojumu “Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai” (COM(2012) 299). Minētais paziņojums ir ļoti svarīgs elements Eiropas pusgada norisē. Eiropas pusgads sākas ar Komisijas sagatavotu gada izaugsmes pārskatu un noslēdzas ar Eiropadomes apstiprinātiem konkrētiem ieteikumiem katrai dalībvalstij.

2.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pēc Komisijas lūguma nolēma izstrādāt atzinumu par minēto paziņojumu “Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai”. Šajā atzinumā īpaša uzmanība pievērsta konkrētam aspektam, jo īpaši, sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības kopējai atbildībai un tam, kāds var būt to ieguldījums. EESK norāda, ka sociālie partneri un organizēta pilsoniskā sabiedrība var sekmēt tādu pasākumu izstrādi un īstenošanu, kuru mērķis ir izaugsmes un finanšu stabilitātes atjaunošana un vairāk un labāku darba vietu radīšana.

Ar šo atzinumu Komiteja, veikusi konkrētu politikas jomu analīzi, vēlas sniegt ieteikumus par to, kā sociālie partneri un organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji dalībvalstīs varētu sniegt lielāku, kvalitatīvāku un izšķirošu ieguldījumu Eiropas pusgada norisē. Turklāt nākamajā posmā Komiteja sagatavos atzinumu par tematu “Gada izaugsmes pētījums par 2013. gadu”, kurā analizēs visas nozīmīgās politikas jomas, ko minējusi Komisija.

2.3. Komiteja vispirmām kārtām konstatē, ka Komisijas paziņojumā atsauce uz sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības lomu ir iekļauta tikai saistībā ar trim tematiem: cilvēkkapitāls, algas un vispārējais temats “pārmaiņas” (skatīt turpmāk 4.1. punktu). Taču EESK vēlas skaidri uzsvērt, ka apspriešanās ar sociālajiem partneriem un dialogs ar sabiedrību attiecas uz daudz vairāk jomām un tematiem, citstarp, tādiem kā inovācija, ekonomikas reformas, rūpniecības politika, ilgtspējīga attīstība, uzņēmējdarbība, vairāk un labākas darba vietas, nabadzības mazināšana un sociālā aizsardzība. Tāpēc Komiteja

vēlas vispirms uzsvērt apspriešanās ar sociālajiem partneriem un dialoga ar sabiedrību nozīmīgumu (skatīt 3. sadaļu) un pēc tam pievērsties trim konkrētām jomām, kurās Komisija skaidri atsaucas uz debašu un dialoga lomu (skatīt 4. sadaļu). Pēdējā sadaļā Komiteja izklāsta papildu ieteikumus, kā debates un līdzdalību strukturāli nostiprināt politikas programmā “Eiropa 2020”.

3. Politikas panākumu atslēga ir apspriešanās ar sociālajiem partneriem un dialogs ar sabiedrību

3.1. Komiteja uzsver, ka līdzdalība un iesaiste nav privilēģija, bet tieši pretēji — būtisks priekšnoteikums tam, lai izmainās politikā un strukturālās reformas varētu pareizi formulēt, piemērot un sekmīgi īstenot.

— Strukturālas pārmaiņas sociālajā un ekonomikas politikā varētu mainīt dažādu sabiedrības grupu pašreizējās un turpmākās iespējas nodarbinātības jomā, un šīm pārmaiņām ļoti bieži ir būtiska ietekme uz ienākumu sadali. Apspriešanās ar sociālajiem partneriem un organizēts dialogs var nodrošināt, ka centieni ekonomiku atgriezt uz pareizā ceļa tiek taisnīgi sadalīti. Tādējādi apspriešanās un līdzdalība, no vienas puses, un sociālais taisnīgums, no otras puses, ir cieši savstarpēji saistīti.

— Tas nozīmē arī, ka apspriešanās ar sociālajiem partneriem un pilsoniskais dialogs, ja tie notiek, pastiprina sociālekonomiskajā jomā veikto pasākumu pamatotību un sabiedrības atbalstu to īstenošanai un tādējādi var nodrošināt sekmīgu politiku. Patiesi, ja cilvēki paredz, ka politika tiks konsekventi īstenota, jo tā pieņemta, pamatojoties uz vispārēju sociālu un sabiedrisku konsensu, radīsies daudz labāka uzticēšanās gaisotne, kas sekmēs efektīvu inovāciju un investīcijas. Turpretī politika, kura ievieš krasas pārmaiņas, bet kuras lēmumi pēc tam ātri jāatsauc, jo ieinteresētās grupas tos neatbalsta, izraisīs nedrošību un apjukumu, tāpēc šāda politika galu galā būs daudz mazāk efektīva un lietderīga. Citiem vārdiem sakot, ieguldījums apspriedēs ar sociālajiem partneriem un dialogā ir labs ieguldījums sabiedrības sociālajā kapitālā.

— Līdzdalība ir svarīga arī tādēļ, lai cieši uzraudzītu faktiski īstenoto politiku un tās rezultātus. Šajā ziņā pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri var laikus brīdināt par problēmām: viņi var agrīnā posmā atklāt ne tikai jaunākās tendences, bet arī negaidītas vai nevēlamas sekas, ko izraisa kāda politika, un tās darīt zināmas un apspriest debatēs ar politikas veidotājiem.

— Visbeidzot, sociālās organizācijas un jo īpaši sociālie partneri daudzkārt ir arī tie, kam politiskie priekšlikumi jāīsteno praksē. Lai politiku labi īstenotu, būtiska nozīme ir tam, vai tās īstenojami to arī atbalsta.

3.2. Komiteja Komisijai, Eiropadomei un citiem Eiropas un valsts līmeņa politikas veidotājiem vēlas it īpaši uzsvērt, ka apspriešanās ar sociālajiem partneriem un dialogs ar sabiedrību ir principi, kas stingri jāievēro. Tas nenozīmē labskanīgas runas par līdzdalības nozīmi, pēc kurām tiek īstenota sākotnēji paredzētā politika, neņemot vērā vietējā līmeņa dalībnieku viedokli un priekšlikumus. Šādas nostājas dēļ tiek zaudēts sociālais kapitāls un sabiedrības uzticēšanās un rodas nozīmīgas sociālas un arī saimnieciskas problēmas.

3.3. Saistībā ar iepriekš minēto ir jānorāda arī uz tā saukto horizontālo klauzulu (Līguma par Eiropas Savienības darbību 9. pants). Klauzulā noteikts, ka Eiropas Savienībai tās politikas un pasākumu izstrādē un īstenošanā jāņem vērā vairāki kritēriji un mērķi, tostarp, augsta līmeņa nodarbinātības sekmēšana, atbilstoša sociālā aizsardzība, sociālās atstumtības apkarošana, augsts izglītības, apmācības un veselības aprūpes līmenis. No minētās klauzulas izriet, ka sociālo partneru līdzdalība politikas veidošanā ir loģiska un nepieciešama.

4. Konkrētas politikas jomas, kurās Komisija norāda uz apspriešanos ar sociālajiem partneriem un dialogu ar sabiedrību

4.1. Komiteja atzīmē, ka Komisijas paziņojumā trīs reizes norādīts uz sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmīgumu un lomu. Minētās norādes ir šādas:

— par pārvaldību, 3. rindkopa 3. lappusē: “Mums jāpanāk vienprātība un uzticēšanās attiecībā uz pārmaiņu nepieciešamību un izdarāmo izvēli. Sociālajiem partneriem būs svarīga nozīme šajā dialogā.”

— “Cilvēkkapitāla potenciāla izmantošana”, 2. rindkopa 7. lappusē: “Savā nesen iesniegtajā tiesību aktu kopumā par nodarbinātību Komisija ir ierosinājusi vairākus konkrētus pasākumus, lai visā Eiropas Savienībā panāktu ekonomikas atlabšanu, radot daudz jaunu darba vietu. Būs nepieciešama sadarbība starp Komisiju, dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un publiskā un privātā sektora ieinteresētajām personām, lai īstenotu konkrētos ierosinātos pasākumus ar mērķi izmantot darbavietu radīšanas potenciālu, ko sniedz tādas svarīgākās nozares kā IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, veselības aprūpe un ekoloģiska ekonomika. Pastiprināta valstu nodarbinātības plānu uzraudzība, izmantojot Komisijas ierosinātās līmeņatzīmes un rezultātu rādītāju kopsavilkumus, dos vēl lielāku impulsu darbavietu izveides reformām (.).”

— “Risīnāt problēmas, kas saistītas ar nodarbinātību un krīzes sociālajām sekām”, 4. rindkopa 15. lappusē: “Dažas dalībvalstis ir veikušas vērienīgas algu noteikšanas un indeksācijas sistēmu reformas, lai nodrošinātu, ka algu izmaiņas labāk atspoguļo produktivitātes attīstību laika gaitā. Citās valstīs panākts neliels progress, konstatējot, ka atsevišķu algu indeksācijas sistēmu darbība varētu apdraudēt konkurētspēju.

Šīm valstīm ir apspriedēs ar sociālajiem partneriem jārod veids, kā nākotnē šo trūkumu novērst. Valstīs ar tekošā konta pārpalikumu ir vērojama līdzsvarošanās par labu iekšzemes pieprasījumam, tostarp pateicoties algu palielinājumam, un tam būtu jāturpinās.”

4.2. Komiteja pirmām kārtām pauž atzinību par Komisijas lēmumu vismaz trijās iepriekš minētajās jomās iesaistīt sociālos partnerus un sabiedriskās organizācijas. Tomēr Komiteja vēlas izteikt turpmāk minētās piezīmes.

4.3. Komiteja atzīst, ka ES ir nepieciešama stingrāka ekonomikas pārvaldība, lai monetārā savienība varētu darboties labāk un visu interesēs. Vienlaikus steidzami jāizdara secinājumi no reālajā dzīvē gūtās mācības. Ja kādas konkrētas ekonomikas politikas rezultātā izaugsme atkal samazinās un vairāku Eiropas valstu ekonomiku skar jauna recesija, kas apdraud gan stabilitāti (saglabājas liels deficīts un parāds), gan sociālo kohēziju (liels un arvien pieaugošs bezdarbs), tad politikas veidotājiem tas nopietni jāņem vērā un politikas kurss jāmaina. Apspriešanās ar sociālajiem partneriem jēga ir palīdzēt izstrādāt labāku politiku, ko atbalsta plaša sabiedrība, nevis spītīgi pieturēties pie politikas, kurai ir bijusi negatīva ietekme gan uz ekonomiku un valsts budžetu, gan uz sociālo kohēziju.

4.4. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu izstrādāt pārskatu par nodarbinātības rādītājiem, kā arī veikt valstu nodarbinātības programmu strukturālu uzraudzību. Minētā pārskata un tajā ietvertu rādītāju izstrādē, kā arī kritēriju, kas ļauj novērtēt valstu nodarbinātības plānus, noteikšanā būtu cieši jāiesaista Eiropas sociālie partneri.

4.5. Trešā joma, kurā Komisija konkrēti norāda uz sociālās jomas dalībnieku un sociālo partneru lomu un iesaisti, ir algas. Tajā, kā Komisija to formulē, ar sociālajiem partneriem būtu “jāapspriežas” gadījumos, kad algu noteikšanas sistēmā tiek ieviestas izmaiņas. Komiteja vēlas vērst Komisijas uzmanību uz to, ka algas un sarunas par algu apmēru, bet arī pašas algu noteikšanas sistēmas daudzās dalībvalstīs ir sociālo partneru kompetence, kuri par šiem jautājumiem rīko kolektīvas sarunas un noslēdz koplīgumus. Šo sociālo partneru funkciju — autonomi rīkot sarunas — nedrīkst reducēt līdz vienkārši apspriešanās procedūrai. Iesaisti dialogā nedrīkst samazināt līdz tikai tiesībām būt uzklausi. Patiesi, sociālo partneru un apspriešanās ar tiem autonomija ir nostiprināta ES Līguma 152. pantā un 153. panta 5. punktā, kuros, citstarp, ietverts princips, ka Eiropas Savienībai jārespektē valstu industriālo attiecību sistēmas. Ņemot vērā minēto, tikai “apspriešanās” ar sociālajiem partneriem, piemēram, indeksācijas sistēmas reformas gadījumā, nebūt nav pietiekamas un pat nav pareizi par to runāt; pilnīgi noteikti tas attiecas uz gadījumiem, kad konkrētās valsts sociālā dialoga modeli paredzēts, ka par minētajām indeksācijas sistēmām sociālie partneri paši rīko sarunas un noslēdz darba koplīgumus.

Attiecībā uz lietas būtību Komiteja vēlas jautāt, vai Komisija nevelta pārāk lielu uzmanību lejupējai algu pielāgošanai. Rūpīgi izanalizējot Komisijas paziņojumam pievienotos konkrētos ieteikumus katrai dalībvalstij, var secināt, ka no 17 dalībvalstīm, kurām Komisija par šo jautājumu sniegusi ieteikumus, 16 dalībvalstu gadījumā ieteikumu mērķis ir vienā vai otrā veidā bremsēt algu palielināšanos: ieviešot izmaiņas indeksācijas sistēmā, ierobežojot minimālās algas apmēru, decentralizējot sarunas par algu noteikšanu vai palielinot elastību attiecībā uz viszemākajām algām. Taču nelīdzsvarotībai, kas vērojama monetārajā savienībā, vispirmām kārtām ir strukturāls raksturs, un tās galvenais iemesls ir globalizācijas atšķirīgā ietekme dažādās monetārās savienības valstīs (zemsvēitras piezīme: atsauce uz SVF. *External Imbalances in the Euro Area. Working paper 12/136*, 2012). Fakts paliek fakts, ka konkurences cīņā ar valstīm, kur algas ir zemas, nevar uzvarēt ar algu samazināšanu.

5. Apspriešanās ar sociālajiem partneriem un līdzdalības procesa strukturāla nostiprināšana

5.1. Visbeidzot, Komiteja aicina ES politikas veidotājus apspriešanos ar sociālajiem partneriem un sabiedrības līdzdalības ideju strukturāli nostiprināt dažādos politiskos procesos. Turklāt praksē gūtā pieredze liecina, ka vairāku iemeslu dēļ (kuru vidū nebūt ne maznozīmīgākais ir nerimtīgās institucionālās reformas, ko Komisija īsteno saistībā ar šiem politiskajiem procesiem), Eiropas līmenī pieņemtie lēmumi arvien vairāk ietekmē sociālo dialogu un sabiedrības līdzdalību valstu līmenī. Šajā saistībā Komiteja uzskata, ka ir absolūti nepieņemami, ka sociālais dialogs un sabiedrības līdzdalība valstu līmenī varētu tikt reducēti līdz formālām konsultācijām, atņemot valstu sociālā dialoga tradīcijām to patieso jēgu vai pat tās vispār vairs neievērojot (problēma ar grafika ievērošanu dialoga procedūrās un to, ka reformu plānu izstrāde tiek centralizēta valstu iestādēs, kurām ir maz saistības (vai tādas nav nemaz) ar sociālo/līdzdalības dialogu).

5.2. Saskaņā ar Eiropas pusgada grafiku Komiteja izvirza turpmāk izklāstītos priekšlikumus.

- Eiropas sociālie partneri (ar Eiropas sociālā dialoga starpniecību) un organizēta pilsoniskā sabiedrība jau agrīnā posmā būtu jāiesaista gada izaugsmes pētījuma sagatavošanā.
- Šāda iesaistīšana jo īpaši svarīga ir nodarbinātības politikas prioritāšu un ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu izstrādē.
- Izstrādājot valstu reformu programmas, jāorganizē plašs dialogs ar sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības lielāku līdzdalību. Tas nozīmē, ka jāpārskata grafiks, lai būtu pietiekami daudz laika izsmēlošām debatēm, kas dotu iespēju izvirzīt pamatotus alternatīvus priekšlikumus un metodes. Komiteja arī iesaka sagatavot valsts līmeņa dialoga noslēguma pārskatu, kurā izklāstīti dažādi viedokļi un priekšlikumi, un šo pārskatu pievienot Komisijas izstrādātajiem ziņojumiem par katru dalībvalsti. Tādējādi varētu konstatēt, kur sociālajai līdzdalībai ir svarīga nozīme.
- Vēl viens elements Eiropas pusgada procesā ir Komisijas katrai dalībvalstij izstrādātie konkrētie ieteikumi. Sagatavojot šos ieteikumus, laikus jāinformē organizēta pilsoniskā sabiedrība un ar to jākonsultējas.
- Visbeidzot, attiecībā uz sociālo līdzdalību ir jāaskaņo, no vienas puses, stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros katrai dalībvalstij izstrādātie konkrētie ieteikumi un, no otras puses, analīze un ieteikumi saistībā ar procedūru pārlietu liela makroekonomiskā līdzsvara trūkuma gadījumā. Arī šajā jautājumā jānodrošina plašas iespējas sociālajiem partneriem un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai izteikt savu viedokli un darīt zināmu savu redzējumu.

Briselē, 2012. gada 13. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005, ar ko nosaka tehniskus pasākumus zvejas resursu saglabāšanai Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā”

COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD)

(2013/C 44/28)

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī un Padome 2012. gada 5. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005, ar ko nosaka tehniskus pasākumus zvejas resursu saglabāšanai Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā”

COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 485. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 129 balsīm par un 1 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 626 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju (Regula par vienotu TKO)”

COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD)

(2013/C 44/29)

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī un Padome 2012. gada 24. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 626 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju (Regula par vienotu TKO)”

COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 485. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 124 balsīm par un 5 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 625 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām”

COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD)

(2013/C 44/30)

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī un Padome 2012. gada 24. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 625 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām”

COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 485. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 127 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 627 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)”

COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD)

(2013/C 44/31)

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī un Padome 2012. gada 24. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 627 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)”

COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 485. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 12. un 13. decembrī (2012. gada 12. decembra sēdē), ar 137 balsīm par un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 12. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

2013/C 44/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija par svarīgām pamattehnoloģijām – tilts uz izaugsmi un nodarbinātību”” COM(2012) 341 final	88
2013/C 44/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par apdrošināšanas starpniecību” (pārstrādāta redakcija) COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD)	95
2013/C 44/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par cilvēkiem paredzētu zāļu klīniskiem izmēģinājumiem un par Direktīvas 2001/20/EK atcelšanu” COM(2012) 369 final – 2012/0192 (COD)	99
2013/C 44/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiešsaistes tiesību daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū” COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD)	104
2013/C 44/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 443/2009, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo automobiļu radīto CO ₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam” COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD) un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 510/2011, lai noteiktu kārtību, kādā jāsasniedz jaunu vieglo kravas automobiļu radīto CO ₂ emisiju samazināšanas mērķis 2020. gadam” COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD)	109
2013/C 44/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES Stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.–2016. gadā” ” COM(2012) 286 final	115
2013/C 44/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas inovācijas partnerību “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja”” COM(2012) 79 final	119
2013/C 44/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2008. gada 18. decembra Regulu (EK) Nr. 1342/2008, ar ko izveido ilgtermiņa plānu mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai” COM(2012) 498 final	125
2013/C 44/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Transportlīdzekļu tehniskā stāvokļa noteikumu kopums”, ko veido trīs šādi dokumenti: “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju periodiskajām tehniskajām apskatēm un par Direktīvas 2009/40/EK atcelšanu” COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 1999/37/EK par transportlīdzekļu reģistrācijas dokumentiem” COM(2012) 381 final – 2012/0185 (COD) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Savienībā izmantotu komerciālo transportlīdzekļu tehniskajām pārbaudēm uz ceļiem un par Direktīvas 2000/30/EK atcelšanu” COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD)	128

2013/C 44/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Energija no atjaunojamiem energoresursiem – būtiska Eiropas enerģijas tirgus sastāvdaļa" COM(2012) 271 final	133
2013/C 44/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas Savienības kodolspēkstaciju visaptverošajiem riska un drošības novērtējumiem ("noturības testi") un saistītām darbībām" COM(2012) 571 final	140
2013/C 44/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā" COM(2012) 216 final	147
2013/C 44/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai" COM(2012) 299 final	153
2013/C 44/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2187/2005, ar ko nosaka tehniskus pasākumus zvejas resursu saglabāšanai Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā" COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD)	157
2013/C 44/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 626 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju (Regula par vienotu TKO)" COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD)	158
2013/C 44/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 625 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām" COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD)	159
2013/C 44/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 627 final/3 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)" COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD)	160

Abonementa cenas 2013. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 420 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 910 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV